

แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนใน
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ปวีตรา จินากำเนิด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนใน
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ปวีตรา จีนาท่าเน็ด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
2567
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

GUIDELINES FOR UTILIZING LEARNING RESOURCES OF TRAT PROVINCE TO PROMOTE
SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS IN STUDENT DEVELOPMENT ACTIVITIES FOR
UPPER SECONDARY SCHOOL LEVEL

PAWITTRA JEENAKUMNERD

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR MASTER DEGREE OF EDUCATION
IN EDUCATION AND SOCIAL DEVELOPMENT
FACULTY OF EDUCATION
BURAPHA UNIVERSITY

2024

COPYRIGHT OF BURAPHA UNIVERSITY

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ ปวีตรา จีนากำเนิด ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวุฒิ เฟิงพันธ์)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

.....

(อาจารย์ ดร.ศุภครจิรา พรหมสุวิชา)

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชรินทร์ รุจิรานุกุล)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ศุภครจิรา พรหมสุวิชา)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวุฒิ เฟิงพันธ์)

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. สญาญ์ ธีระวงษ์ชิตระกูล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม ของ
มหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทวัส แจ่มเอียด)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

64910171: สาขาวิชา: การศึกษาและการพัฒนาสังคม; กศ.ม. (การศึกษาและการพัฒนาสังคม)

คำสำคัญ: แหล่งเรียนรู้, เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

พิตรดา จีนากำเนิด : แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.

(GUIDELINES FOR UTILIZING LEARNING RESOURCES OF TRAT PROVINCE TO PROMOTE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS IN STUDENT DEVELOPMENT ACTIVITIES FOR UPPER SECONDARY SCHOOL LEVEL) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: วรฤติ เพ็งพันธ์, ศุภคร จีรา พรหมสุวิชา ปี พ.ศ. 2567.

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ และประสบการณ์มาพัฒนาตนเอง ซึ่งนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นช่วงวัยที่แต่ละคนเริ่มมีเป้าหมายและมีทักษะในการใช้วิทยาการเชื่อมโยงเข้าสู่วิถีชีวิต การนำแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรักต่อท้องถิ่น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นครูผู้สอนหรือครูผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 ปี เมื่อสัมภาษณ์เสร็จสิ้น 1 คน ให้ผู้ให้ข้อมูลบอกต่อเพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 16 คน และผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป และเป็นประธานชมรมหรือประธานชุมนุม จำนวน 16 คน ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสำรวจพื้นที่ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผลการวิจัย พบว่า

1. ลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า มี 6 แห่งที่มีลักษณะของแหล่งเรียนรู้ครบทั้ง 4 ประเภท และครอบคลุมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 5 มิติได้แก่ ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว ชุมชนบ้านท่าระแนะ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง วัดไผ่ล้อม และวัดบุปผาราม

2. แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ครูและนักเรียนสามารถนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมาบูรณาการกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ครบทั้ง 5 มิติ โดย

ชุมชนบ้านน้ำเขียว โดดเด่นมิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม ใช้กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน
ประเด็นพหุวัฒนธรรม ชุมชนบ้านท่าระแนะ โดดเด่นมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง ใช้กิจกรรม
เรียนรู้แบบปฏิบัติการ เน้นเศรษฐกิจชุมชนเป็นฐาน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขา
ระกา โดดเด่นมิติด้านความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนา ใช้กิจกรรมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผ่านการ
เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง โดดเด่นมิติด้านสิ่งแวดล้อมใช้กิจกรรมการ
เรียนรู้ค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัดไร่ล้อม โดดเด่นมิติด้านการพัฒนาคน ใช้กิจกรรมสืบสอบทาง
ประวัติศาสตร์ วัดบุปผาราม โดดเด่นมิติด้านการพัฒนาคน ใช้กิจกรรมทัศนศึกษาเพื่อสร้างการเรียนรู้
ตามอัธยาศัย

64910171: MAJOR: EDUCATION AND SOCIAL DEVELOPMENT; M.Ed. (EDUCATION AND SOCIAL DEVELOPMENT)

KEYWORDS: Learning Resources, Sustainable Development Goals, Student Development Activities

PAWITTRA JEENAKUMNERD : GUIDELINES FOR UTILIZING LEARNING RESOURCES OF TRAT PROVINCE TO PROMOTE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS IN STUDENT DEVELOPMENT ACTIVITIES FOR UPPER SECONDARY SCHOOL LEVEL.
ADVISORY COMMITTEE: WORAWUT PHENGPHAN, Ph.D. SUPUKJIRA PROMSUWICHA, Ph.D. 2024.

Student development activities are parts that they can apply knowledge and experience to promote themselves. Generally, each of students studying in the upper secondary school level has goals and skills associated to the way of life. In order to appreciate their local place, learning resources were employed in studying activities. The objectives of this research were 1) to characterize learning resources in Trat province for promoting sustainable development goals; and 2) to develop guidelines for learning resource usage in Trat province for promoting sustainable development goals in student development activities for the upper secondary school level. This study is qualitative research, and the target groups were teaching instructors or teachers, who were responsible for student development activities with at least 3- year experience. When one instructor was completely interviewed, the giving information person had to tell information to 16 persons of the associates and 16 persons of the upper secondary school level students with 16 years old, who were either club presidents or assembly presidents. The interview consists of the literary review, the area survey, the non-participant observation, and the deep interview. The results show that

1) According to characteristics of learning resources in Trat province promoting sustainable development goals, 6 places having characteristics of all 4 types of learning resources and covering all 5 dimensions of sustainable development goals were as follow: Ban Nam Chiao Community, Ban Tha Ranae

Community, Sufficiency Economy Learning Center (Khao Rakam Temporary Prison), Mu Ko Chang National Park, Phai Lom Temple, and Bubpharam Temple.

2) According to guidelines for using learning resources in Trat province promoting sustainable development goals in student development activities for the upper secondary school level, instructors and students were able to integrate the sustainable development goals with student development activities in all 5 dimensions. Peace and justice were outstanding, and multicultural exchange activities were suitable at Ban Nam Chiao Community. Ban Tha Ranae Community predominated economy and wealth, action-based learning activities focusing on community economy as a base were appropriate here. For Sufficiency Economy Learning Center (Khao Rakam Temporary Prison), the partnership in development dominated, and participatory observation activities through learning about the sufficiency economy were fitting. Mu Ko Chang National Park were abundant of environments, so environmental conservation learning camp activities were excellent here. Human resource development stood out, and historical learning activities were wonderful at Phai Lom Temple. Bubpharam Temple also predominated human resource development, and field trip activities with informal learning were amazing.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวุฒิ เพ็งพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และอาจารย์ ดร. ศุภครจิรา พรหมสุวิชา อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาชี้แนะแนวทางให้คำปรึกษาที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิจัยด้วยความละเอียดถี่ถ้วน ตั้งใจและทุ่มเทด้วยดีเสมอมา อีกทั้งยังช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พชรินทร์ รุจิรานุกูล ประธานสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์สุวิชัย โกศัลยะวัฒน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่สละเวลาในการตรวจสอบเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย อีกทั้งยังให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะที่สำคัญอย่างยิ่งในการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์และเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในฐานะแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลที่มีคุณค่ายิ่ง

ขอขอบพระคุณครูของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขอขอบคุณนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ และขอขอบพระคุณอาจารย์ยุพเยาว์ พิมพ์พาศรี ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการช่วยเหลือ กรุณาแนะนำแนวทาง ตลอดจนประสานงานให้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณนายดิเรกกับนางวนา จีนากำเนิด ที่ตระหนักเห็นคุณค่าการศึกษา สนับสนุนและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา ขอขอบพระคุณนางบุบผา พงษ์พานิช นางสาววัลลภา จีนากำเนิด และนายนรวิรุจ จีนากำเนิด รวมถึงญาติ พี่ น้อง ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาชี้แนะแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ขอขอบคุณ นายกิตติพัฒน์ รัตนพิทักษ์ ที่ช่วยชี้แนวทาง ให้คำปรึกษา ช่วยคิดแก้ปัญหา เป็นกำลังใจให้กันตลอดมา จนประสบความสำเร็จ

ปวีตรา จีนากำเนิด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่ 1.....	1
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
คำถามการวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้.....	21
แนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	30
แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.....	41
ประวัติความเป็นมาของจังหวัดตราด.....	50

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	55
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	75
การเลือกพื้นที่ในการศึกษา	75
วิธีดำเนินการวิจัย.....	76
ชั้นที่ 1 การศึกษาลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	76
ชั้นที่ 2 ศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	80
การพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมการวิจัย	83
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	84
ส่วนที่ 2 ผลการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนเพื่อหาแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	99
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	164
สรุปผลการวิจัย	165
อภิปรายผล	177
ภาคผนวก.....	181
ภาคผนวก ก	182
ภาคผนวก ข	190
ภาคผนวก ค	192
บรรณานุกรม.....	198
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	207

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดตราด.....	54
ตารางที่ 2 สรุปแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : ชุมชนบ้านน้ำ เชี่ยว.....	86
ตารางที่ 3 สรุปแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : ชุมชนบ้านท่า ระแนะ.....	89
ตารางที่ 4 สรุปแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : ศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ.....	91
ตารางที่ 5 สรุปแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : อุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะช้าง.....	93
ตารางที่ 6 สรุปแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : วัดไผ่ล้อม.....	95
ตารางที่ 7 สรุปแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : วัดบุพผาราม.....	97
ตารางที่ 8 สรุปลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	98
ตารางที่ 9 สรุปสภาพปัญหา ประสพการณ์ในการใช้แหล่งเรียนรู้ ประโยชน์และแนวทางในการจัดการ เรียนรู้ในมุมมองของครู.....	105
ตารางที่ 10 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านการพัฒนาคน โดยใช้ แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด.....	110
ตารางที่ 11 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด.....	115
ตารางที่ 12 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้แหล่ง เรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด.....	120
ตารางที่ 13 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสันติภาพและความ ยุติธรรม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด.....	125

ตารางที่ 14 ตารางสรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านความเป็นหุ้นส่วน
การพัฒนา โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด 129

ตารางที่ 15 ตารางเปรียบเทียบสรุปสภาพปัญหา ประสบการณ์ในการใช้แหล่งเรียนรู้ ประโยชน์และ
แนวทางในการจัดการเรียนรู้ในมุมมองของครูและมุมมองของนักเรียน..... 136

ตารางที่ 16 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านการพัฒนาคน โดยใช้
แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด..... 141

ตารางที่ 17 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง
โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด..... 146

ตารางที่ 18 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้แหล่ง
เรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด..... 150

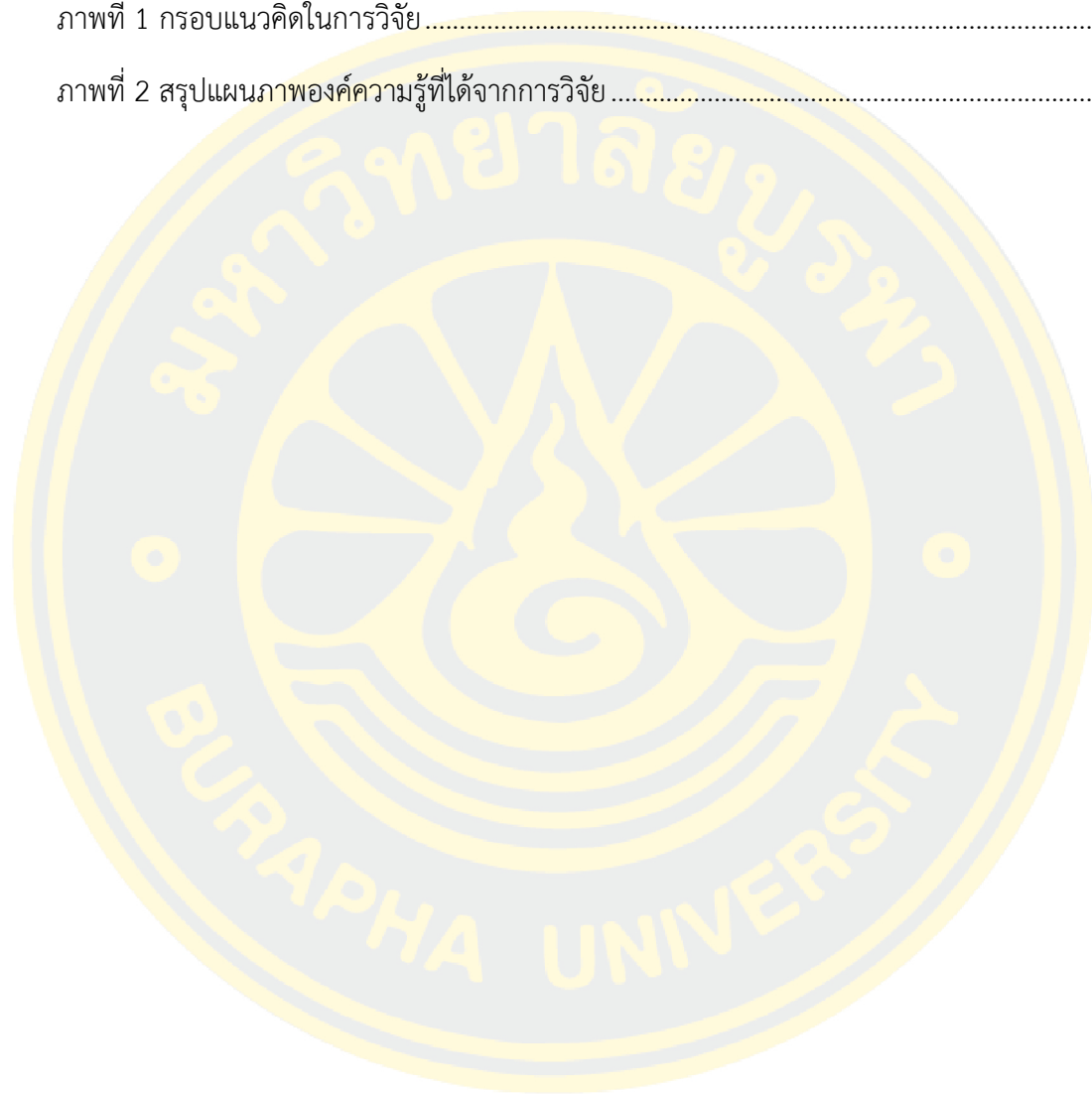
ตารางที่ 19 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสันติภาพและความ
ยุติธรรม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด 155

ตารางที่ 20 ตารางสรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านความเป็นหุ้นส่วน
การพัฒนา โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด 160

ตารางที่ 21 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ใน
ท้องถิ่นของจังหวัดตราด..... 162

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
ภาพที่ 2 สรุปแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	163

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพมีความสามารถเต็มศักยภาพ เกิดการพัฒนาที่สมดุลทั้งสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 8) อีกทั้งยังเป็นกระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้ในการที่จะสร้างสรรค์และ พัฒนาคนทั้งในแง่ความรู้ ความคิด ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถตอบสนองทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ เรียกได้ว่าการศึกษาคือหัวใจสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งเสริมให้คนในประเทศมีคุณภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งประเทศที่ต้องการความก้าวหน้าต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนโดยอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ โดยประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับการศึกษา ประชาชนในชาติจำเป็นต้องได้รับการศึกษาในหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้มีการพัฒนาที่สมดุลทั้งสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข แต่การศึกษาไม่หยุดนิ่ง มีข้อมูลข่าวสารและวิทยาการใหม่เกิดขึ้นมากมายตามยุคสมัย การศึกษาจึงต้องเป็นพลวัต นั่นคือต้องปรับเปลี่ยนให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของประเทศชาติและสังคมอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ที่มีเป้าหมาย คือ เพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ มีพัฒนาการที่ครอบคลุมและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีทักษะการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, หน้า 8)

การเรียนรู้จึงไม่เพียงการเรียนรู้ในห้องเรียนหรือในโรงเรียนเท่านั้น แต่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลาและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่ยั่งยืนและความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติเท่าเทียมจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ที่ได้ให้ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง จึงได้กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ ไว้ในมาตรา 25 ดังนี้ “มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่ง การเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ศูนย์การศึกษา และนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้กันอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ” มีสถานที่ต่าง ๆ รอบตัว รวมถึงในชุมชนจึงก่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้มากมาย ที่รวบรวมองค์ความรู้อันหลากหลายพร้อมที่จะให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้า มีกระบวนการจัดการเรียนรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล กระตุ้นให้เกิดการพัฒนา (ดวงสมร พิชัยคำ, 2561, หน้า 2) เรียกได้ว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญในการเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน พัฒนาคุณลักษณะและความคิดของผู้เรียน ผ่านการปฏิบัติเอง (กมลพร ภูมิพลับ, 2564, หน้า 28) และเกิดกระบวนการเรียนรู้และได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในท้องถิ่น พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของท้องถิ่นทั้งปัจจุบันและอนาคต (วรพงษ์ ผูกภู, 2561)

จากข้อความที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญในการเชื่อมโยงเรื่องราวในท้องถิ่นสู่การเรียนรู้สากล พัฒนาคุณลักษณะและความคิด ความเข้าใจในคุณค่า และทัศนคติ ค่านิยม ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการเรียนรู้ มีทักษะการแสวงหาความรู้ สามารถจัดการความรู้ได้ สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 15 ที่ระบุว่า “การจัดการศึกษา มี 3 รูปแบบที่สามารถให้บริการแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง คือ การศึกษาในระบบที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการจัดการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน ส่วนการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล โดยเนื้อหาสาระของหลักสูตรต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม และการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 9-10)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึก ในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ การพัฒนาที่สำคัญ คือ การพัฒนาที่สมดุลอย่างเป็นองค์รวมทุกด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีพื้นฐานทางจริยศาสตร์ เป็นคนดี ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องสร้างองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้

และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงาน อาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ ทักษะและเจตคติที่เกิดจากการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 20) ดังนั้น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ ทักษะจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาตนเองเพื่อเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย และมีจิตสำนึกสาธารณะที่ดีงาม เป็นคนมีปัญญาในการใช้ทักษะชีวิต การคิด การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยี และเป็นคนมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างยั่งยืน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ย่อมาจากคำว่า “Sustainable Development Goal” หรือ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” คือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (United Nations: UN) เพื่อให้โลกดีขึ้นภายในปี 2030 ด้วยการพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้านอย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา หน่วยงานราชการ หรือบริษัทเอกชนต่างก็นำแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาปรับใช้และวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่อยู่ในระดับสากลและนานาชาติ ซึ่งสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาสังคมโลกจากทศวรรษที่ผ่านมา 8 ประเด็น และได้สิ้นสุดในปี พ.ศ. 2558 และมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับหลังปี พ.ศ. 2558 ไว้ 5 มิติ ประกอบด้วย มิติด้านการพัฒนาคน (People) มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) และมิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการ โดยมีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้ เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน, เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย, เป้าหมายที่ 3 การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี, เป้าหมายที่ 4 การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ, เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ, เป้าหมายที่ 6 การมีน้ำสะอาดและการมีสุขอนามัยที่ดี, เป้าหมายที่ 7 การมีพลังงานที่สะอาดและราคาถูกลง, เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมงานที่มีคุณค่าและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ, เป้าหมายที่ 9 การส่งเสริมอุตสาหกรรม นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน, เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ, เป้าหมายที่ 11 การพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างยั่งยืน, เป้าหมายที่ 12 มีการบริโภคและการผลิตอย่าง

ยั่งยืน, เป้าหมายที่ 13 การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, เป้าหมายที่ 14 การอนุรักษ์และ
การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน, เป้าหมายที่ 15 การอนุรักษ์และการใช้
ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก, เป้าหมายที่ 16 การสร้างสังคมสันติสุข และ เป้าหมายที่ 17
(ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2559) การมีส่วนร่วมของประชาชนในเป้าหมาย
ของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งการกำหนดทิศทางการพัฒนาของโลกอนาคตไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่เพียง
อย่างเดียว แต่เด็กและเยาวชนซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าก็มีความสำคัญในการสร้างอนาคต
เพื่อตัวเองและคนรอบข้าง อนาคตในวันข้างหน้าจึงควรถูกออกแบบโดยเยาวชนในวันนี้

ซึ่งนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นช่วงวัยที่แต่ละคนเริ่มมีเป้าหมายและมีทักษะ
ในการใช้วิทยาการ และเทคโนโลยี มีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้
เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตน และประเทศตามบทบาทของตน
สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ ในอนาคต (โรงเรียนสาธิตพัฒนา, 2565)
ซึ่งหากผู้เรียนได้รับการปลูกฝัง เชื่อมโยงเข้าสู่วิถีชีวิต จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก และเห็นประโยชน์
ในสิ่งดี ๆ ของจังหวัดของตนเอง และมีส่วนในการพัฒนาและสนับสนุนทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ให้เกิด
ความยั่งยืน และใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น รวมถึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในอนาคต
ต่อไป

จังหวัดตราดเป็นจังหวัดที่ติดชายฝั่งทะเลทางภาคตะวันออกของประเทศไทย มีวิสัยทัศน์
“เมืองตราดมั่งคั่ง ชุมชนมั่นคง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยั่งยืน” ซึ่งจังหวัดตราดเป็นจังหวัด
ที่ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีความอุดม
สมบูรณ์ทั้งทางบกและทางทะเล มีพื้นที่ติดชายทะเลทั้งบนฝั่งและพื้นที่เกาะ มีหมู่เกาะน้อยใหญ่
ชายทะเล สะอาด หาดทราย ขาวนวล มีสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วิถีชุมชน เกษตร อาหาร
พื้นถิ่น อาหารทะเลที่สดใหม่ ผลไม้นานาชนิด ตลอดจนการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน
ซึ่งมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสเสน่ห์ อัตลักษณ์ วิถีชุมชนตราด ภูมิปัญญาวัฒนธรรม
ผลิตภัณฑ์ชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจฐานราก และส่งเสริมการเรียนรู้
ในชุมชน เพื่อนำไปสู่การกระจายรายได้ ผู้ท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานพัฒนาชุมชน
จังหวัดตราด, 2565, หน้า 2) ซึ่งปัจจุบันจังหวัดตราดมีแหล่งเรียนรู้อยู่หลากหลายแต่ยังไม่พบว่ามีการ
รวบรวมแหล่งรู้ไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะสามารถนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ หรือไปบูรณา
การในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นการศึกษาแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราด เพื่อส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
จึงมีความสำคัญ และสอดคล้องกับร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13

(พ.ศ. 2566 - 2570) นี้ ที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนา ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3.1.2 คือ มุ่งพัฒนาในคนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมและเร่งรัดการเตรียมพร้อม กำลังคนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และเอื้อต่อการปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจไปสู่ภาคการผลิตและบริการเป้าหมายที่มีศักยภาพและผลิตภาพสูงขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญกับการสร้างหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคมที่สามารถส่งเสริมความมั่นคงในชีวิต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2565, หน้า 20) ซึ่งการ นำแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราด เพื่อส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มาประยุกต์ใช้ในกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน ด้านชุมชน ชุมชน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะเป็นกิจกรรมที่ช่วยการค้นหา แนวทางจัดการเรียนรู้ที่สามารถดึงดูดศักยภาพ ความถนัดจำเพาะของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ สร้าง เสริมทักษะต่างๆ ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายได้อย่างดี (กนกวรรณ สุภาราน, 2564) เชื่อมโยงระหว่าง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนา คุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong education) โดยกำหนดให้เป็นหลักการของการจัดการศึกษาของประเทศ และเน้นไปที่ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางของการเรียนรู้ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 9-10) ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนได้แนวทางในการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำถามการวิจัย

1. แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมีอะไรบ้าง และมี ลักษณะอย่างไร
2. แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตพื้นที่ที่ดำเนินการศึกษา คือ จังหวัดตราด

2. ขอบเขตผู้ให้สัมภาษณ์ คือ

2.1 ครูผู้สอนหรือครูผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยต้องมีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับชั้นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่น้อยกว่า 3 ปี เมื่อสัมภาษณ์เสร็จสิ้น 1 คน จากนั้นให้ผู้ให้ข้อมูลบอกต่อ (Snow ball) เพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 16 คน

2.2 ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป และเป็นประธานชมรมหรือประธานชุมนุม จำนวน 16 คน

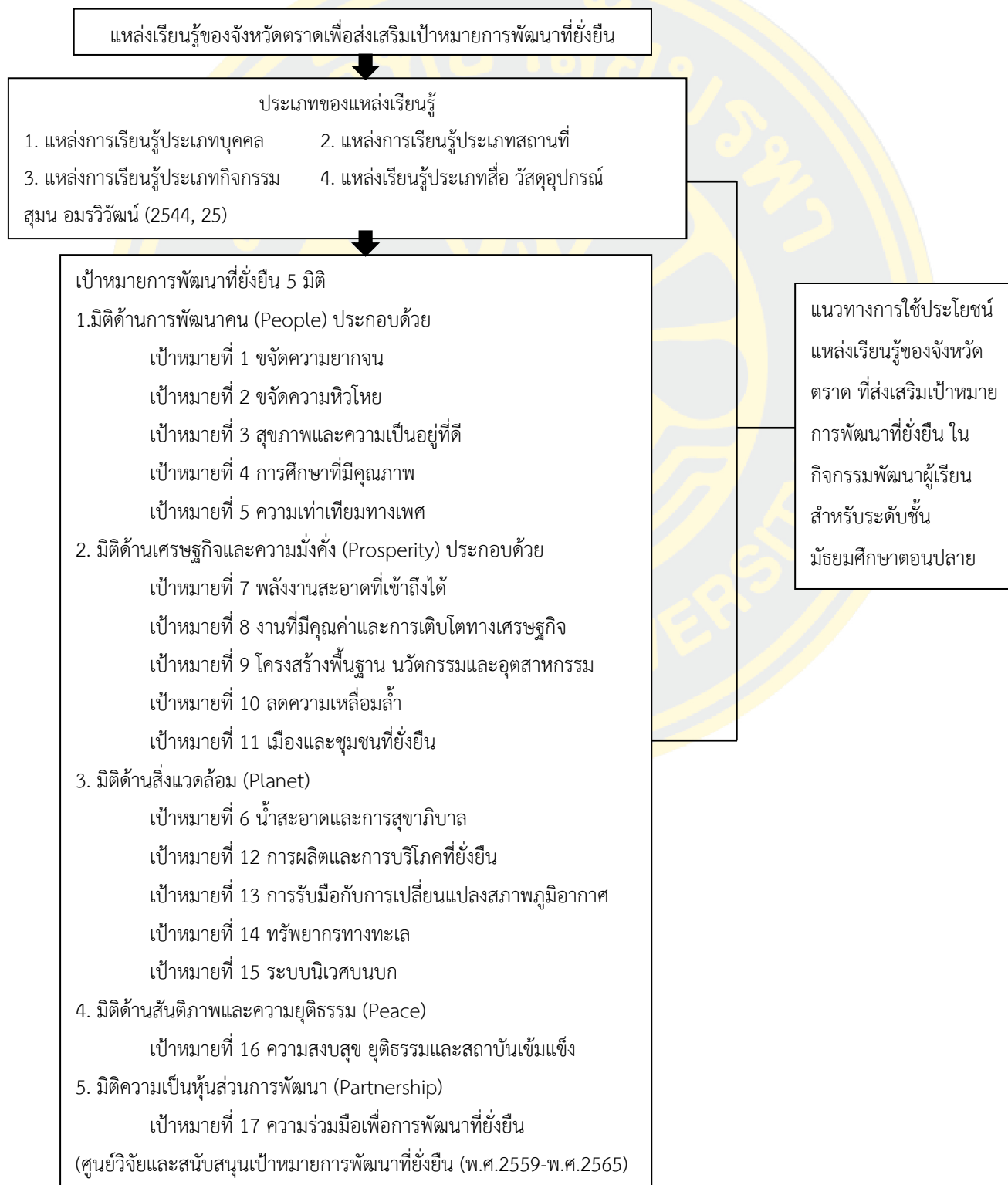
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.1 ศึกษาลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรม และแหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ วัสดุอุปกรณ์

3.2 ศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ การบูรณาการความรู้เพื่อใช้ประโยชน์ สำหรับกิจกรรมชุมนุมหรือชมรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดประเภทของแหล่งเรียนรู้ของชุมชน อมรวิวัฒน์ (2544,25) และแนวคิดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (พ.ศ. 2559-พ.ศ. 2565) สู่การนำมาวิเคราะห์แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราด ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราด เพื่อส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ได้ลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราด เพื่อส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. ได้แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

นิยามศัพท์เฉพาะ

แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราด หมายถึง บุคคล สถานที่ กิจกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ภายใน จังหวัดตราด ที่ใช้ส่งเสริมกิจกรรมโดยอยู่ภายในพื้นที่ของจังหวัดตราด

การใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ หมายถึง การนำแหล่งเรียนรู้ที่ตรงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 5 มิติ มาใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชมรม ชุมนุม

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง กิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ ทักษะจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมา ปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย และมีจิตสำนึกสาธารณะที่ดั่งงาม เป็นคนดีมีปัญญาในการใช้ทักษะชีวิต การคิด การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยี และมีความสุขในการดำเนินชีวิต ซึ่งในงานวิจัยนี้ใช้ในกิจกรรมชุมนุมหรือชมรมเท่านั้น

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง เป้าหมายที่ให้ความสำคัญกับการปรับสมดุลทั้ง 5 มิติ ของการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในรูปแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วม เพื่อไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ได้แก่ มิติด้านการพัฒนาคน (People) มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) และมิติ ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership)

ประเภทของแหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ คนทั่วไปที่อยู่ใน ท้องถิ่น ซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนได้ เช่น ชาวนา ชาวสวน ช่างฝีมือ พ่อค้า เป็นต้น แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ คือ พื้นที่ที่มีอยู่แล้วทั้งในสถานศึกษาและท้องถิ่น เป็นที่สำหรับ ค้นคว้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งอาจเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรือเป็นแหล่งการ เรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรม ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็น อยู่ประจำวัน วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในจังหวัดตราด และ แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ คือ สิ่งที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเนื้อหา ความรู้ สารสนเทศ ให้อีกกันโดยผ่านประสาทสัมผัส

ได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น กาย และใจ แหล่งเรียนรู้ ประเภทนี้ ทำให้กระบวนการเรียนรู้เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพสูง ทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ โสตทัศน์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ของงานวิจัย ซึ่งเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต

ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต

ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต

การส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

นโยบายของการศึกษาตลอดชีวิต

2. แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้

ความหมายของแหล่งเรียนรู้

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

ประเภทของแหล่งเรียนรู้

3. แนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความเป็นมาและความสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักการพื้นฐานของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน SDGs

ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่สำคัญ 17 เป้าหมาย

4. แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ความสำคัญของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ประเภทกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

5. ประวัติความเป็นมาของจังหวัดตราด

การปกครอง

การใช้ประโยชน์พื้นที่

เอกลักษณ์ของจังหวัดตราด

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต

ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต

ดุชนี คำมี (2563, หน้า 18) ได้กล่าวถึง ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตว่า เป็นกระบวนการศึกษาที่มีผลต่อการเรียนรู้ของคุณคน ในรูปแบบของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของคุณคนตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อมุ่งให้คุณคนได้พัฒนาตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพ โดยคุณคนนั้นจะต้องมีแรงจูงใจที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ศักรินทร์ ชนประชา (2562, หน้า 15-16) ได้กล่าวถึง ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นของคุณคนทุกช่วง ทุกวัย ต่อเนื่องตลอดชีวิต ได้มีการพัฒนาจำกัดความและความหมายให้ชัดเจนมากขึ้นในมุมมองของการศึกษาตลอดชีวิตนั้นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยการสนับสนุนจากหลายฝ่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คุณคนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ เจตคติ ที่เหมาะสมในสังคม ชุมชนที่ดำรงอยู่ โดยในรูปแบบของการผสมผสาน การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาคุณคนให้สามารถพัฒนาตนเองและปรับตนเองให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างรอบด้าน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (2561) ได้กล่าวถึง ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต หรือ Lifelong Education คือการผสมผสานการเรียนรู้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อมุ่งเสริมสร้างทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ให้เต็มศักยภาพและเหมาะสมเพียงพอต่อการใช้ชีวิตในแต่ละช่วงวัย เพราะคนเราสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตและการศึกษาหาความรู้ก็เป็นสิ่งสำคัญ การศึกษาตลอดชีวิตควรมีความยืดหยุ่นและหลากหลายรูปแบบ เพื่อเปิดโอกาสให้คนสามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ทุกเวลา ไม่ว่าจะเป็น บ้าน สวนสาธารณะ ที่ทำงาน หรือชุมชน รวมไปถึงควรได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อผลักดันให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิตที่แท้จริงด้วย

สกาวเดือน พิมพ์ศาล (2558, หน้า 160-164) กล่าวว่า ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่คุณคนได้รับตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายที่ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตต่าง ๆ มากมาย เช่น ศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เหล่านี้ที่จะพัฒนาคุณคนให้มีความรู้ มีประสบการณ์ มีทักษะต่าง ๆ ซึ่งจะต้องเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

พัชรราวลัย สังข์ศรี (2557) ได้กล่าวถึง ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตว่าเป็นภาพรวมของการศึกษาทุกประเภทที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของคุณคน ตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มุ่งพัฒนามนุษย์ให้ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง

ของโลกปัจจุบัน และพัฒนาต่อเพื่อให้เต็มศักยภาพของบุคคล เป็นการศึกษาที่เกิดจากแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ทุกชนิดเพื่อให้บุคคลได้รับความรู้และประสบการณ์อย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สามารถดำเนินชีวิตปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้

เชษฐา พลทะกุล (2555) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) หมายถึง การจัดกระบวนการทางการศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non - Formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) โดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self - directed Learning) มุ่งพัฒนาบุคคลให้สามารถพัฒนาตนเอง และปรับตัวเองให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมการเมืองและเศรษฐกิจของโลก

อุดม เขยกิจวงศ์ (2551, หน้า 18) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้เป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ การศึกษา ตลอดชีวิตโดยทั่วไป เป็นแนวความคิดและแนวทางในการส่งเสริมให้มนุษย์ได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้สังคมที่มนุษย์นั้นเป็นสมาชิก เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่วนลักษณะที่ 2 เป็นความหมายเชิงปฏิบัติการกล่าวคือเป็นกระบวนการขยายขอบเขตการจัดการศึกษาในระบบ เป็นการเสริมสร้างบทบาทการศึกษาให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนามนุษย์ เป็นการปรับปรุงรูปแบบการศึกษาให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของมนุษย์ เป็นการส่งเสริมให้ภาครัฐ เอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และเป็นการปรับจุดมุ่งหมายของการศึกษาให้มีความครอบคลุมกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

โดยสรุปการศึกษาตลอดชีวิต หมายความว่า การศึกษาที่จัดให้กับประชาชน ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย หรือการศึกษาที่ผสมผสานการศึกษาทั้งสามรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคคล อายุ พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ และสภาพแวดล้อมของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เมธชนนท์ ประจวบลาภ (2565, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่า กระบวนการพัฒนาบุคคลให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงวัย ตั้งแต่เกิดจนสิ้นอายุ โดยมุ่งพัฒนาให้เต็มศักยภาพของบุคคล ซึ่งใช้วิธีการพัฒนาตนเองจากการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาที่ไม่เป็นทางการหรือการศึกษาตามอัธยาศัย ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลากหลายรูปแบบพร้อมกันก็ได้ตามความต้องการและความพร้อมของตนเอง

อภิญา พลทม (2563, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่า เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาบุคคลให้ปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงของทุกช่วงชีวิตของบุคคล

อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเรียนรู้อาจเกิดได้จากแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกสถานที่ที่มีเนื้อหาและเทคนิค การสอนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีหลากหลายรูปแบบและหลายวิธีการ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนจนประสบผลสำเร็จ

สุบิน ไชยยะ (2558, หน้า 170-172) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดของแต่ละบุคคลตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตายที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีรูปแบบหลากหลายและ มีความต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่าง ยั่งยืน พร้อมทั้งจะดำรงชีวิต ประกอบอาชีพและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้ง ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

จักรวุฒิ ชนะพันธ์ (2558, หน้า158-159) ได้สรุปว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นวิธีการหรือ กระบวนการ ปฏิบัติการเรียนรู้ของบุคคลที่เกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมายมีจุดมุ่งหมายสามารถดำเนินการไป อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยผู้เรียนมีอิสระที่จะเลือกเรียนรู้ในเรื่องที่ สนใจ เพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน สามารถเข้าสูการเรียนรู้ได้ในทุกช่วง ชีวิตหรือ ตามความพร้อมอาจมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ร่วมด้วย มุ่งผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจัง ความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคล ให้ประสบผลสำเร็จ

โดยสรุป “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” หรือ “Lifelong Learning” หมายความว่า กระบวนการ เปลี่ยนแปลงและพัฒนาที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล อันเป็นผลมาจากการได้รับความรู้ ทักษะ กิจกรรมและ ประสบการณ์ต่าง ๆ หรือประสบการณ์จากการศึกษา ผสมผสานกันอย่างต่อเนื่องในวิถีชีวิตที่สามารถ เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนตาย

ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต

อภิญา พลทม (2563, หน้า 18) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตว่า เป็น การศึกษาที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้จัดให้แก่ผู้เรียนทุกกลุ่มอายุ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัย สูงอายุ เปิดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทุกช่วงชีวิตเพื่อพัฒนาตนเองตลอดทุกช่วงชีวิต และพัฒนาคุณภาพชีวิต ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาเสมอภาคเท่ากัน ผู้เรียนสามารถพัฒนา ตนเอง เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับรูปแบบที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของตนเองและความ ต้องการของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

ดุชนี คำมี (2558, หน้า 21) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตว่า เป็นการที่ ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันโดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องต่าง ๆ อาทิเช่น เพศ อายุ ร่างกาย สติปัญญา อาชีพ พื้นฐานการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและ สังคม นอกจากนี้ยัง

ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสังคมสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน ถ้าหากการจัดหลักสูตร การศึกษา
ทุกระดับ ได้นำหลักของการศึกษาตลอดชีวิตมา พิจารณาประยุกต์ใช้ให้ครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาต้องให้เกิดการพัฒนา คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะ
พลเมืองและ พลเมืองโลก คนไทยเป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข โดยคนไทยต้องมีกำลังกาย กำลังใจ
ที่สมบูรณ์ มีความรู้และทักษะที่ จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคม มีทักษะการ
เรียนรู้และการปรับตัว มีทักษะทางสังคม มีคุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมือง
ไทยและพลเมืองโลก

2. การจัดการศึกษา ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการบริหารที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน
และมีแนวทาง สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยต้องพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่
ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มีการพัฒนาผู้บริหาร ครูคณาจารย์และ
บุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ

3. แนวทางการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีการบริการวิชาการและสร้างความร่วมมือ
ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีการศึกษาวิจัย สร้างเสริม สนับสนุน
แหล่งการเรียนรู้และกลไกการเรียนรู้ มีการสร้างและการจัดการความรู้ในทุกระดับทุกมิติของสังคม

จินตนา สุขจิตต์ (2554) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต สรุปได้ดังนี้

1. ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม
รวมทั้งบทบาทและหน้าที่ของบุคคล ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามวัย

2. ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ทำให้
คนต้องการ ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อจะได้ปรับตัวได้อย่างเหมาะสม

3. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและการเมือง และซับซ้อน สังคมชนบทเปลี่ยนเป็นสังคม
เมือง สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมประชาธิปไตยมากขึ้น ต้องรับการศึกษาและข้อมูลข่าวสารตลอดเวลา
จากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

4. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและอาชีพการงาน เศรษฐกิจที่มีการแข่งขันอย่าง
รุนแรง ทำให้ต้องพัฒนาคนเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน
เทคโนโลยี คนจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีความสามารถเพิ่มขึ้นสมัยใหม่ถูกนำมาใช้ในทางธุรกิจ

5. ข้อจำกัดของการศึกษาในระบบที่มีระเบียบและกฎเกณฑ์ตายตัว ทำให้คนบางกลุ่มพลาด
โอกาสเรียนในระบบโรงเรียนในวัยเด็ก คนเหล่านี้ควรมีโอกาสทางการศึกษาแม้อายุจะพ้นวัยเรียนไป
แล้ว เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาค

6. โครงสร้างของประชากรไทยที่เปลี่ยนไป มีประชากรวัยเด็กลดน้อยลง จากการวางแผน
ครอบครัวที่ประสบผลสำเร็จ ทำให้สังคมไทยมีประชากรวัยผู้ใหญ่และวัยชราที่มีแนวโน้มสูงขึ้น

บุคคลเหล่านี้ควรได้รับการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อความสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

กล่าวโดยสรุป การศึกษาตลอดชีวิตมีความสำคัญ คือ เป็นการศึกษาที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันโดยไม่มีข้อจำกัด เปิดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทุกช่วงชีวิตเพื่อพัฒนาตนเองตลอดทุกช่วงชีวิต และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ได้อย่างเหมาะสม

การส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

ประกายดาว แก้วชัยเถร (2561, หน้า31) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิตว่า การจัดการศึกษาตลอดชีวิตจะต้องจัดการศึกษาตลอดช่วงอายุของบุคคลในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้ จะต้องปรับโครงสร้างขององค์กรที่จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย หลักการศึกษาตลอดชีวิต โดนยึดหลักการบูรณาการความเสมอภาค ความเป็นประชาธิปไตย และสอดคล้องกับวิถีชีวิต

ประเสริฐ บุญเรือง (2555) ได้กล่าวว่า

1. การเรียนเพื่อรู้ โดยผสมผสานความรู้ทั่วไปที่กว้างขวางเพียงพอ เข้ากับโอกาสที่จะศึกษาบางวิชาอย่างละเอียดลึกซึ้ง การเรียนเพื่อรู้ หมายถึง การฝึกฝนในวิธีเรียนรู้เพื่อจะได้ตัดดวงประโยชน์จากการศึกษาไปจนตลอดชีวิต
2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง เพื่อจะได้ไม่เพียงแต่มีความชำนาญทางด้านวิชาชีพเท่านั้น แต่จะต้องสามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ และปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะ ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ต่าง ๆ ทางสังคมและในการประกอบอาชีพ อาจเป็นการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนจากสภาพในห้องเรียนหรือประเทศนั้น ๆ หรืออาจเป็นการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน โดยใช้หลักสูตรซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้ในภาคทฤษฎีสลับกับการฝึกปฏิบัติงาน
3. การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน เป็นการเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจผู้อื่นและตระหนักว่ามนุษย์เราต้องพึ่งพาอาศัยกัน ดำเนินโครงการร่วมกันและเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ โดยชี้ให้เห็นว่าความหลากหลาย ความเข้าใจอันดีต่อกัน และสันติภาพ มีคุณค่าควรจะรักษาไว้
4. การเรียนรู้เพื่อชีวิต เพื่อจะได้สามารถปรับปรุงบุคลิกภาพของตนได้ดีขึ้น ดำเนินงานต่าง ๆ โดยอิสระยิ่งขึ้น มีดุลยพินิจ และความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้นในการจัดการศึกษา จะต้องจัดให้ครอบคลุมทุกด้าน คือ ด้านความจำ การใช้เหตุผล ความซาบซึ้งในสุนทรียภาพ สมรรถนะทางร่างกาย และทักษะในการสื่อสารกับผู้อื่น

เชษฐา พลกุล (2555) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิตไว้ ดังนี้

1. การศึกษาในระบบโรงเรียนจะต้องไม่สิ้นสุดเพียงเมื่ออยู่ในโรงเรียนแต่จะต้องจัดให้บุคคลเมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนไปแล้วสามารถเข้ามาเรียนได้อีก กล่าวคือ โรงเรียนจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้เตรียมความพร้อมด้านความรู้ความสามารถ และปลูกฝังแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตแก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถ มีทัศนคติ แรงจูงใจที่จะใฝ่รู้ และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองหลังจากจบการศึกษาจากโรงเรียนแล้ว

2. ทุกหน่วยงานในสังคมมีบทบาทในการจัดการศึกษา อาทิ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สโมสร ศาลาประชาคม วัด ที่ทำงาน เป็นต้น อันเป็นการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษา องค์กรภาครัฐ และเอกชน เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เช่น บริการข่าวสาร ข้อมูล ต่างๆ เพื่อเป็นแหล่งความรู้ให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง

3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน ควรจะจัดหลักสูตรในลักษณะของการบูรณาการสอดคล้องกับวิถีชีวิตและประสบการณ์ของผู้เรียน เพื่อเสริมทักษะ ความรู้ และพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยให้ถือการงาน หรือ ชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

4. หลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิตจะต้องครอบคลุมบทบาทของมนุษย์ ตั้งแต่เกิดจนตายตั้งแต่ชีวิตส่วนบุคคล ครอบครัว การงาน การพักผ่อน สังคม การเมือง เศรษฐกิจ ฉะนั้นจะต้องพัฒนาให้มีเครื่องมือที่จะเรียนรู้ สามารถใช้แหล่งวิทยาการ มีแรงจูงใจที่จะคิดศึกษาหาความรู้ไปตลอดชีวิต

5. การศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยจะต้องเกื้อกูลกัน สังคมจะต้องส่งเสริมให้มีแหล่งวิชาที่ทุกคนมีโอกาสใช้สื่อทุกประเภท และศึกษา หาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ อาทิ ห้องสมุด วิทยุ โทรทัศน์ พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตได้นำไปใช้โดยจัดการศึกษาตลอดช่วงอายุของบุคคลในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้จะต้องปรับโครงสร้างขององค์กรที่จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย หลักการศึกษาตลอดชีวิต โดยยึดการบูรณาการความเสมอภาค ความเป็นประชาธิปไตย และความสอดคล้องกับวิถีชีวิต

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตนั้นต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับการศึกษาตามรูปแบบที่ต้องการ มีความยืดหยุ่นหลากหลายตามโอกาสและสถานการณ์ให้ครอบคลุมทุกด้าน มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง และให้ทุกภาคส่วนในสังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นแหล่งความรู้ให้ผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

นโยบายของการศึกษาตลอดชีวิต

เมธชนนท์ ประจวบลาภ (2565, หน้า 74-77) กฎหมายและนโยบายถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของแนวทางการจัดการศึกษาในประเทศไทย กฎหมาย และนโยบายของรัฐควรให้ความสำคัญใน

เรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้เรียนรู้ ทุกรูปแบบ ทุกเวลา และทุกสถานที่โดยปราศจากเงื่อนไข ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ย่อมนำไปสู่การสร้างความสำเร็จ ความเท่าเทียมเป็นธรรม สำหรับคนไทยทุกคน ให้เข้าถึงการศึกษาตลอดชีวิตได้ (ชนกนารถ บุญวัฒน์กุล, 2559, หน้า 984) อีกทั้ง นโยบายเป็นสิ่งที่รัฐดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยผลประโยชน์และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน (อิงฟ้า สิงห์น้อย, และ รัฐชาติ ทักษิณ, 2561, หน้า 611-623) สำหรับบทความฉบับนี้เขียน ขึ้นในช่วงระหว่างสิ้นสุดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) กับกระบวนการ ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 และแผนอื่น ๆ ที่อยู่ระหว่างการร่างแผนให้สอดคล้องกัน ดังนั้น จึงขอเสนอเฉพาะข้อมูลที่เป็นประโยชน์เท่าที่จำเป็นและสอดคล้องกับปัจจุบันซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 มีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน ภายใต้เป้าหมายดังกล่าวนี้ มียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรียนรู้ตลอดชีวิต บรรจุอยู่ในยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีสาระสำคัญคือมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงวัย ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัย ผู้สูงอายุ โดยให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา เพิ่มประสิทธิภาพระบบการจัดการศึกษาทุกระดับและพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงมีโครงสร้างพื้นฐานให้รองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ระบุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตามแผนไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ ต้องการวางรากฐานให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนเก่งที่มีทักษะ ความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีแนวทางการพัฒนาที่ว่าด้วยการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ การปรับระบบบริหารจัดการศึกษา การส่งเสริมให้สถานประกอบการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ จัดทำสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์และสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ทั่วถึง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ รวมถึงปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) โดยแผนดังกล่าวมิได้กล่าวถึงสาระสำคัญ เรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้อย่างชัดเจน ปัจจุบันได้สิ้นสุดลง และในขณะที่อยู่ระหว่างการจัดทำแผนฉบับที่ 13 สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (ฉบับร่าง) กล่าวถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้อย่างชัดเจน ในหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต มีกรอบแนวคิดในการพัฒนา 3 ประเด็น คือ การพัฒนาคนไทยในแต่ละช่วงวัย

การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาคน ซึ่งมีแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ การพัฒนาผู้เรียนในวัยเรียนไม่จบการศึกษาภาคบังคับให้มี ทักษะเพื่อการดำรงชีวิต ปรับบทบาทสถาบันอุดมศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเทียบโอน ประสบการณ์ การจัดแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นรายบุคคล (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

3. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้อย่างชัดเจนว่า มุ่งให้คนไทยได้รับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ไว้ 6 ยุทธศาสตร์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนี้

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม
- ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษาภายใต้การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ มีแนวคิดที่สำคัญซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการจัดศึกษาตลอดชีวิต คือ ยึดหลักการการศึกษาเพื่อปวงชน หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง หลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม อีกทั้งยังยึดแนวทางการพัฒนาที่ สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 4 ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่กำหนดไว้ “สร้างหลักประกันว่าทุกคน ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต” อีกด้วย

4. คณะรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี) ได้นำคณะรัฐมนตรีเข้าแถลงนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินต่อรัฐสภา ตามมาตรา 162 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา ถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญกับผู้แทนปวงชนชาวไทยในการบริหารกิจการบ้านเมือง อีกทั้งยังมีผลผูกพันให้รัฐบาลจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย สำหรับนโยบายของคณะรัฐมนตรีฯ ได้กล่าวถึงการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปรากฏไว้ในนโยบาย หลักด้านที่ 8 การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย มีแนวทางการ ดำเนินการ ข้อ 8.6 ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทุกช่วงวัย ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาสถานศึกษาควบคู่การพัฒนาครู พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา พัฒนาทักษะทางอาชีพทุก

ช่วงวัย และส่งเสริมหลักคิดที่ถูกต้อง และข้อ 8.7 การจัดทำปฏิญญาชุมชนและหลักสูตรระยะสั้น พร้อมทั้งศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) ตลอดชีวิต (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2562) ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาต่อเนื่อง

5. กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ไว้จำนวน 7 ด้าน มีสาระสำคัญเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ดังนี้

ด้านที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย เร่งสร้างสถานศึกษาปลอดภัย เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของสังคม และป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่ และภัยอื่น ๆ โดยมีการวางมาตรการด้านความปลอดภัยให้แก่นักเรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดกิจกรรม Safety School Success การจัดการเกี่ยวกับร่างกาย จิตใจ และเพศ เป็นต้น

ด้านที่ 2 การยกระดับคุณภาพการศึกษา รายบุคคลผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มที่หลากหลาย การปรับโฉมศูนย์วิทยาศาสตร์และแหล่งเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำได้กล่าวถึงเรื่องของการจัดการเรียนรู้ตามความสนใจเป็นเอกสารรับรองการเข้าร่วมกิจกรรมไปสะสมหน่วยการเรียนรู้ในธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank)

ด้านที่ 3 สร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัย ได้กล่าวถึงการพัฒนาข้อมูลและทางเลือกที่หลากหลายให้ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ และกลุ่มเปราะบาง พัฒนาระบบ สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว

ด้านที่ 4 การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง เพื่อสะสมหน่วยการเรียนรู้ในธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) การพัฒนาสมรรถนะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ โดยการ Re-skill Up-skill และ New skill และการพัฒนาหลักสูตรอาชีพสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในระบบโรงเรียน และประชาชนให้สอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพ เพื่อเข้าสู่การรับรองสมรรถนะและคุณวุฒิตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนรู้เทียบโอนเข้าสู่ระบบธนาคารหน่วยกิต

ด้านที่ 5 การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการตามหลักเกณฑ์การประเมินวิทยฐานะแนวใหม่ Performance Appraisal (PA) โดยใช้ระบบการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการพัฒนาสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลตามกรอบระดับสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) พร้อมด้านวิชาการและทักษะการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ รวมทั้งให้เป็นผู้วางแผนเส้นทางการเรียนรู้ การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตของผู้เรียนได้ตามความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล

ด้านที่ 6 การพัฒนาระบบราชการ และการบริการภาครัฐยุคดิจิทัล ขับเคลื่อนการพัฒนา
ระบบราชการ 4.0 ด้วยนวัตกรรม และการนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาเป็นกลไกหลัก ในการดำเนินงาน
(Digitalize Process) การเชื่อมโยงและแบ่งปันข้อมูล (Sharing Data) การส่งเสริมความร่วมมือ
บูรณาการกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก

ด้านที่ 7 เร่งรัดการดำเนินการจัดทำกฎหมายลำดับรองและแผนการศึกษาแห่งชาติเพื่อ
รองรับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติควบคู่กับการสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนได้รับทราบอย่าง
ทั่วถึง

หากนำแผนซึ่งถือเป็นนโยบายของรัฐทุกระดับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มาอธิบายร่วมกับ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นธรรมนูญสูงสุดของการปกครองประเทศ
(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560) ในหมวดหน้าที่ของปวงชนชาวไทย
ในมาตรา 50 (4) กำหนดให้บุคคลต้องเข้ารับ การศึกษาภาคบังคับ หมวดหน้าที่ของรัฐ ในมาตรา 54
ที่กำหนดไว้ให้รัฐต้องจัดการศึกษาให้เด็กไม่น้อยกว่าสิบสองปีโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่ายและในวรรค
สองที่กำหนดให้รัฐต้องจัดบริการให้ประชาชนได้เข้ารับการศึกษาตาม ความต้องการในระบบต่าง ๆ
รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น จะอธิบายได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหน้าที่ของรัฐต้อง
ดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษาในระบบต่าง ๆ ตามความต้องการของประชาชนอย่าง
เสมอภาค ทั่วถึง ถ้วนหน้า และต้องส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต บนพื้นฐานของความร่วมมือของ
ทุกภาค ส่วนของสังคมทั้งรัฐ เอกชน ประชาสังคม ชุมชน และอื่น ๆ อีกทั้งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ก็เป็นสิทธิอันชอบธรรม ของปวงชนชาวไทยที่ควรจะได้รับหรือเข้าถึงการบริการกิจกรรมการเรียนรู้
ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย มีรากฐานเป็น
รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นหลัก ประกอบกับกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ
และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ไปสู่ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษา แห่งชาติ นโยบายของคณะรัฐมนตรี และนโยบายของ
กระทรวงศึกษาธิการ โดยนโยบายมีความจำเป็นต่อการ ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้
เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงเป็นหลักประกันของประชาชนว่าจะ ได้รับการบริการการศึกษาจาก
รัฐอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดจนสิ้นอายุขัย อย่างเสมอภาค ทุกเพศ ทุกวัย ทั้งนี้ ไม่ว่านโยบาย
จะถูกจัดแบ่งประเภทของนโยบายสาธารณะด้วยแนวคิดใดก็ตาม ท้ายที่สุดนโยบายของรัฐที่ เกี่ยวข้อง
กับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทยย่อมสอดคล้องภายใต้กรอบของแนวทางที่วางไว้ตามลำดับชั้น
รวมถึงมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้

ความหมายของแหล่งเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 15) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 25 ระบุว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ” จากมาตรา ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญและจำเป็นต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ทุกคน โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

วรพงศ์ ผูกู่ (2563) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่า เป็นแหล่งข้อมูลความรู้ ทั้งที่อยู่ในตัวบุคคล สถานที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ สามารถหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

วรพรรณ สังขเวช (2562, หน้า 24) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่า หมายถึง สิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ได้แก่ บุคคล สถานที่ สถาบันต่าง ๆ สิ่งของต่าง ๆ ธรรมชาติ แวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ผู้เรียนเข้าไปศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง มีคุณค่าทางการศึกษาที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน

ณัฐลักษณ์ ธาระวานิช (2561, หน้า 12) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้เป็นสถานที่หรือศูนย์รวบรวมข้อมูลความรู้ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในแต่ละด้าน มีทั้งแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งบุคคลในชุมชน กิจกรรมดำเนินชีวิต กิจกรรมศาสนา ประเพณี และทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ สร้างความเพลิดเพลินแก่ผู้ใช้บริการ อีกทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญและจำเป็นที่สุดอย่างหนึ่งในการพัฒนาคน และมีบทบาทสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของมนุษยชาติ สังคม และโลก

ดวงสมร พิชัยคำ (2561, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนและประสบการณ์ ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย แหล่งเรียนรู้กระตุ้นให้เกิดการพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนจนเกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

วิรุพท์ นิลโมจน์ (2558, หน้า 1-63) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ เป็นทุกสิ่งที่อยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะอยู่ตามธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งตัวบุคคลในชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี และทรัพยากร สารสนเทศต่างๆ ที่สามารถให้ความรู้หรือเป็นแหล่งที่ชุมชนสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ตามความต้องการ

คำ วงศ์เทพ (2554, หน้า 77) กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างรอบ ๆ ตัว ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม บุคคล สิ่งประดิษฐ์ วัตถุ อาคาร สถานที่ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ข้อมูล ข่าวสาร สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ แหล่งวิทยากรชุมชน ห้องสมุด อุทยานศึกษา ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ว่าจะอยู่ในห้องเรียน หรือนอกห้องเรียน ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ปลุกฝังนิสัยแห่งการใฝ่รู้ใฝ่เรียน และสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จิรศักดิ์ ประทุมรัตน์ (2551) ให้ความหมายของคำว่า แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งวิชาการที่เป็นตัวบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถให้คุณค่าต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และสามารถนำมาใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ได้

จันทรา อ่อนระหง (2550) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่า หมายถึง แหล่ง หรือที่รวม ซึ่งอาจเป็นสภาพหรือสถานที่หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอนหรือเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนที่มีกำหนดเวลายืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้กำหนดความหมายของแหล่งการเรียนรู้ว่าหมายถึง “แหล่ง” หรือ “ที่รวม” ซึ่งอาจเป็นสถานที่ หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอนหรือศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลายืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน

สรุปได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ แหล่งข้อมูล ประสบการณ์ บุคคล กิจกรรม ในการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ทรัพยากรหรือสิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณค่าทางการศึกษาในชุมชน และเอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญ รวมถึงเป็นสิ่งที่ปลุกฝังให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและเสริมสร้างประสบการณ์ในการดำรงชีวิต ส่งเสริมให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

ประพิมพ์ อัดตะนันท์ (2562, หน้า 67) ได้กล่าวว่าแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญ คือ ช่วยส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ และตอบโจทย์แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต โดยเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้บ่อยที่สุด เป็นธรรมชาติที่สุด และเมื่อมีแหล่งการเรียนรู้จำนวนมาก ประชาชนก็มีโอกาสเข้าถึงความรู้ ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น เท่ากันมากขึ้น ส่งเสริมให้เกิดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังเป็นพื้นที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและแหล่งการเรียนรู้และชุมชนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

วรพรรณ สังขเวช (2562, หน้า 27) ได้กล่าวว่าแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา

ชนิษฐา กาดั่ง (2561, หน้า 22-23) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ช่วยเชื่อมโยงเรื่องราวในท้องถิ่นสู่การเรียนรู้สากล พัฒนาคุณลักษณะและความคิด ความเข้าใจในคุณค่า และทัศนคติ ค่านิยม ใฝ่เรียนรู้ รักการเรียนรู้ มีทักษะการแสวงหาความรู้ สามารถจัดการความรู้ ซึ่งมีความสำคัญและมีความหมายอย่างมากสำหรับผู้เรียน ดังนี้

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพชีวิตจริง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ครอบครัว ท้องถิ่น
2. ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่มีคุณค่า มีความหมายต่อชีวิต ทำให้เห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน
3. ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นสู่ความรู้สากล สิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ไปสู่สิ่งที่ไกลตัวได้อย่างเป็นรูปธรรม
4. เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. มีส่วนร่วมในองค์กร ท้องถิ่น บุคคล และครอบครัวในการพัฒนาท้องถิ่น
6. ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ลงมือปฏิบัติจริง

วิรุฬ นิลโมจน์ (2558, หน้า 1-63) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญ เพราะเป็นที่ที่ให้ความรู้แก่บุคคล หรือเป็นการศึกษาเรียนรู้จากเรื่องราวต่าง ๆ อันเป็นรากฐานของชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งสามารถสรุปความสำคัญได้ดังนี้

1. เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนและประชาชนในชุมชนทุกเพศทุกวัย สามารถศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสนใจ เพิ่มศักยภาพ โอกาส ที่เรียกว่าการศึกษาตามอัธยาศัย
2. เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์จริง โดยเลือกศึกษาจากแหล่งวิทยาการชุมชนต่างๆ ตามสถานที่ศึกษากำหนดหรือตามความสนใจของผู้เรียนเอง
3. ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ทุกที่ ทุกเวลา ทุกสถานที่ เพื่อให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

4. ช่วยให้การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการสอน เป็นไปตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด รวมทั้งการตอบสนองการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาหรือ หลักสูตรท้องถิ่นได้ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

5. เป็นแหล่งให้บริการการเรียนรู้ ทั้งในแง่ของสถานที่และวิทยากรให้ความรู้ในแง่ของแหล่ง วิทยากรชุมชนที่เป็นผู้รู้ หรือเป็นผู้ทรงภูมิปัญญา เป็นการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ช่วยให้คนใน ชุมชนมีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน กระตือรือร้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

6. เป็นทรัพยากรทางการศึกษาและเป็นทุนของชุมชน ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อ การศึกษาและการพัฒนาชุมชนอย่างคุ้มค่า เป็นประโยชน์ต่อชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม

7. เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างพลังการพึ่งพาตนเองและความเข้มแข็งของชุมชน

8. เป็นแหล่งเชื่อมโยงความเข้าใจและความร่วมมือของคนในชุมชน และทำให้เกิดเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนอย่างกว้างขวาง

พันธ์ประภา พูนสิน (2552) กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งเรียนรู้เป็นหนึ่งใน การเพิ่มศักยภาพของผู้เรียน ให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็น ไทยและ ความเป็นสากลเป็นการเรียนรู้ คู่ขนานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น เพราะท้องถิ่น เป็นระบบความรู้ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านมิติสัมพันธ์การสังสรรค์และถ่ายทอดผ่านรุ่นสู่รุ่น ส่วนใหญ่เป็นชิ้นงาน เครื่องดนตรี เครื่องใช้ ผ้าไหม ผ้าฝ้าย การละเล่น ของเล่น และความรู้ที่อยู่ในตัว ของบุคคลที่เป็น ข้อควรปฏิบัติ บทสวด ภาษาเขียน นิทาน คำกลอน บทเพลง ตำรายาของปราชญ์ ชาวบ้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มี ความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ และเทคโนโลยีพื้นบ้าน สอดคล้องกับสังคม การดำรงชีวิตของผู้เรียน ถือว่าเป็นการเรียนรู้แบบคู่ขนานระหว่างความรู้ท้องถิ่นสู่สากล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 8) พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 22 ว่า “การจัดการศึกษา ยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เป็นแหล่งที่รวมขององค์ความรู้อันหลากหลายพร้อมที่จะให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอด ชีวิต

2. เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน

3. เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนาน และมีความ สนใจที่จะเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย

4. ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้คิดเองปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

5. ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตน พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อการศึกษาตลอดชีวิต ช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เปิดโลกทัศน์ของผู้ศึกษาให้กว้างไกล เปิดแนวคิดใหม่ ๆ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ได้ตลอดเวลาตามความสนใจ ปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตน อีกทั้งยังเชื่อมโยงคนและชุมชนให้เกิดเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อหาความรู้และเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ให้เกิดประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นในชุมชน เป็นรากฐานการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

ประเภทของแหล่งเรียนรู้

ชไมพร ดิสถาพร และคณะ (2564, หน้า 53) ได้แบ่งแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล เช่น ครู ประชาชน ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น นักการศึกษา นักวิจัย ผู้ประกอบการต่าง ๆ
2. แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ เช่น โรงเรียน ห้องสมุด สถานประกอบการต่าง ๆ เช่น โรงเรียน ห้องสมุด สถานประกอบการต่าง ๆ ศาสนสถาน สถานที่ทางธรรมชาติ เป็นต้น
3. แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อสารสนเทศและสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สื่อทางคอมพิวเตอร์ ผลงานประดิษฐ์คิดค้น นวัตกรรม เป็นต้น

วรพรรณ สังขเวช (2562, หน้า 30) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ คือ สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต มีทั้งสถานที่ทั้งที่ตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้าง แบ่งได้ 3 ประเภท แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 (2556) ได้จัดแหล่งเรียนรู้ แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษชาติ ภูเขา แม่น้ำ ทะเล น้ำพุร้อน เป็นต้น
2. แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์จัดขึ้น หรือสร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ ศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นต้น
3. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู พ่อแม่ พระสงฆ์ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน รวมทั้งสถานประกอบการ ร้านค้า หน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ เป็นต้น

ดวงสมร พิชัยคำ (2561, หน้า 15-16) ได้แบ่งแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้าน สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้ เช่น ครู ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น
2. แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น เขื่อน อุทยานแห่งชาติ อ่างเก็บน้ำ ผาย ป่าไม้ เป็นต้น
3. แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมและวัฒนธรรม ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น
4. แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ อาคาร สถานที่หรือสิ่งก่อสร้าง เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น

บรรเจิด มีกุล (2555) ได้สรุปไว้ว่าแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้ด้านบุคคล แหล่งเรียนรู้ด้านธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ด้านวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และแหล่งเรียนรู้ด้านสังคม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ด้านบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในด้านต่าง ๆ ในท้องถิ่น เช่น ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง นักเรียน เจ้าของสถานประกอบการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำทางศาสนา ซึ่งสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของบุคคลทั่วไป
2. แหล่งเรียนรู้ด้านธรรมชาติ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน เช่น แหล่งน้ำธรรมชาติ ป่าไม้ ต้นไม้ ดิน หิน แร่ สัตว์ต่าง ๆ ซึ่งสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของบุคคลทั่วไป
3. แหล่งเรียนรู้ด้านวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น หมายถึง วัตถุและสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนที่เป็นผลงานการสร้างของมนุษย์ เช่น พิพิธภัณฑสถาน ศาสนสถาน ห้องสมุด ศูนย์วัฒนธรรม สถานศึกษา สถานที่ราชการ สถานประกอบการ และอุตสาหกรรม
4. แหล่งเรียนรู้ด้านสังคม ได้แก่ สิ่งที่สังคมสร้างสรรค์ขึ้นและดำรงอยู่ในสังคม เช่น กิจกรรมวันสำคัญ ความเป็นอยู่ของคนในสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของบุคคลทั่วไป

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) ได้แบ่งแหล่งเรียนรู้ตามลักษณะได้ 6 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถด้านต่าง ๆ ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ด้วยรูปแบบวิธีต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่ให้ผู้สนใจหรือผู้ต้องการเรียนรู้ เช่น ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ ผู้อาวุโสที่มีประสบการณ์มามาก หรืออาจจะเป็นบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งเป็น

ทางการ มีบทบาท สถานะทางสังคม หรืออาจเป็นบุคคลที่เป็นโดยการงานอาชีพ หรือบุคคลที่เป็น โดยความสามารถเฉพาะตัวหรือบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งเป็นภูมิปัญญา

2. แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติ ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และให้ประโยชน์ ต่อ มนุษย์ เช่น ดิน น้ำ อากาศ พืช สัตว์ ต้นไม้ แร่ธาตุ ทรัพยากรธรรมชาติ เหล่านี้อาจถูกจัดให้เป็น อุทยานวนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สวนพฤกษศาสตร์ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ประเภทวัสดุและสถานที่ ได้แก่ อาคาร สิ่งก่อสร้าง วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งที ประชาชนสามารถศึกษาหาความรู้ให้ได้คำตอบ หรือสิ่งที่ต้องการจากการเห็น ได้ยิน สัมผัสเช่น ห้องสมุด ศาสนสถาน ศูนย์การเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ สถานประกอบการ ตลาด นิทรรศการ สถานที่ทาง ประวัติศาสตร์ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ต่าง ๆ

4. แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ ได้แก่ สิ่งที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเนื้อหา ความรู้ สารสนเทศ ให้ถึงกันโดยผ่านประสาทสัมผัส ได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น กาย และใจ แหล่งเรียนรู้ ประเภท นี้ ทำให้กระบวนการเรียนรู้เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพสูง ทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ โสตทัศน

5. แหล่งเรียนรู้ประเภทเทคนิค สิ่งประดิษฐ์คิดค้น ได้แก่ สิ่ง que แสดงถึงความก้าวหน้าทาง นวัตกรรม เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ที่ได้มีการประดิษฐ์คิดค้นหรือพัฒนาปรับปรุงขึ้นมาให้มนุษย์ได้ เรียนรู้ถึง ความก้าวหน้า เกิดจินตนาการ แรงบันดาลใจ

6. แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม ได้แก่ การปฏิบัติการด้านประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจน การปฏิบัติการความเคลื่อนไหวเพื่อแก้ปัญหา และปรับปรุงพัฒนาสภาพต่าง ๆ ในท้องถิ่น การที่ มนุษย์เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรณรงค์ป้องกันยาเสพติด การส่งเสริมการเลือกตั้ง ตามระบบ ประชาธิปไตย การรณรงค์ความปลอดภัยของเด็กและสตรีในท้องถิ่น

นิคม ชมพูลวง (2550) ได้แบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ ความรู้ได้จากสภาพจริง เช่น อุทยานแห่งชาติ ภูเขา ทะเล แม่น้ำ ลำคลอง ปรากฏการณ์ตาม ธรรมชาติ เช่น ฝนตก แดดออก น้ำท่วม เป็นต้น

2. แหล่งเรียนรู้ที่จัดหรือสร้างขึ้น ซึ่งมีในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เป็นแหล่งศึกษาที่ หาความรู้ได้สะดวกและรวดเร็ว

2.1 แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด สวนสมุนไพร สนามกีฬา สวนสุขภาพ เป็นต้น

2.2 แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา ได้แก่ ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ห้องสมุด ศูนย์กีฬา ศูนย์การค้า เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ตลอดทั้งบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น บุคคลที่เป็น ภูมิปัญญาในสาขาอาชีพ

สุมาลี สังข์ศรี (2543) ได้จำแนกประเภทแหล่งการเรียนรู้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 แหล่งการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นหรือจัดสร้างขึ้นเพื่อการศึกษาหรือเพื่อการเรียนรู้ โดยตรง แหล่งการเรียนรู้กลุ่มนี้ คือ แหล่งการเรียนรู้ที่รัฐและชุมชนสร้างขึ้นเพื่อการศึกษาหรือเพื่อ การเรียนรู้โดยตรง

กลุ่มที่ 2 แหล่งการเรียนรู้ที่มีได้สร้างขึ้นหรือพัฒนาขึ้นเพื่อการศึกษาหรือเพื่อการเรียนรู้ โดยตรง อาจมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อการประกอบอาชีพ เพื่อการติดต่อสื่อสาร เพื่อช่วยในการดำรงชีวิตของประชาชน เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกัน แหล่งการเรียนรู้เหล่านี้สามารถให้ความรู้และให้ประสบการณ์แก่ผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องได้ด้วยจึงเรียกได้ ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ประเภทนี้ ได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ 2) แหล่งเรียนรู้ที่ เกิดขึ้นตามวิถี การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน 3) แหล่งเรียนรู้ประเภท ศาสนา ประเพณี 4) แหล่งเรียนรู้ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) แหล่งเรียนรู้ประเภทหน่วยงานหรือ องค์กรของรัฐบาลและ เอกชน และ 6) แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อต่าง ๆ ที่ประชาชนในชุมชนได้อ่าน ได้รับชม รับฟัง

สุมน อมรวิวัฒน์ (2544, หน้า 25) ได้แบ่งแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งประกอบไป ด้วย

1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลทั่วไปที่อยู่ในชุมชน สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้กับผู้เรียนได้ เช่น ชาวนา ชาวนา พ่อบ้าน ช่างฝีมือ พนักงานบริษัท ศิลปิน นักกีฬา เป็นต้น

2. แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ เช่น สถานที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถานที่ราชการ ห้องสมุด เขื่อน สวนสาธารณะ เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ประเภทวัฒนธรรมประเพณี

4. และแหล่งเรียนรู้ประเภท สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี

นิโคลล์ (1971) แบ่งแหล่งเรียนรู้ในชุมชนออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่

1. ผู้ชำนาญพิเศษ เป็นผู้ที่มีความชำนาญ เช่น นักดนตรี จิตรกร นักกีฬา พ่อค้า นักธุรกิจ นายธนาคาร ชาวนา นักอุตสาหกรรม ฯลฯ

2. พ่อแม่หรือผู้ปกครองนักเรียน เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด ซึ่งโดยทั่วไปแล้วบุคคลเหล่านี้ จะอยู่รอบๆโรงเรียน ครูอาจพานักเรียนไปพบได้

3. ตัวแทนขององค์กรต่าง ๆ เป็นบุคคลที่เป็นตัวแทนของสังคม เทศบาล และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม รวมทั้งพวกพนักงาน คณะกรรมการด้านธุรกิจต่างๆและหน่วยงานต่าง ๆ
  4. ผู้แทนทางด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม เป็นบุคคลที่ทำงานในโรงงานต่าง ๆ การขนส่งเหมือนแร่ การเกษตร และกิจการต่าง ๆ
  5. ผู้แทนรัฐบาล เป็นบุคคลที่ได้รับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งจากจังหวัด เช่น นายกเทศมนตรี คณะกรรมการธิการจังหวัด ตำรวจ เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ รวมถึงผู้บริหารระดับประเทศ เช่น สมาชิกวุฒิสภา ผู้แทนราษฎร
  6. คณะกรรมการผู้มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ประชาชน เช่น ผู้มีหน้าที่ให้การแนะแนว โรงเรียนและครู บุคคลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการบรรยาย สาธิต หรือการให้ความรู้เพิ่มเติมต่าง ๆ
  7. ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พืช สัตว์ป่า หิน ดิน แร่ และวัตถุธรรมชาติอื่น ๆ
  8. สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น มนุษย์ได้สร้างสิ่งต่างๆเป็นจำนวนมาก และเป็นสิ่งสำคัญในการสอนและการเรียนรู้ ได้แก่ อาคารสถานที่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ รูปปั้น ทรัพยากรรอบ ๆ ตัว
- ดังนั้น ผู้วิจัยได้สรุปประเภทของแหล่งเรียนรู้โดยจำแนกจาก สุมณ อมรวิวัฒน์ (2544 : 25) โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ
1. แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนได้ เช่น ช่างฝีมือ พ่อค้า เกษตรกร ปราชญ์ชาวบ้าน ครู ศิลปิน พระภิกษุ เป็นต้น
  2. แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ เช่น สถานที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถานที่ราชการ สถาบันทางศาสนา พิพิธภัณฑ์ ตลาด ร้านค้า ห้างร้าน บริษัท ธนาคาร โรงแรมโรงพยาบาล โรงงานอุตสาหกรรม ห้องสมุด ถนน สะพาน เขื่อน ฝายทดน้ำ สวนสาธารณะ สนามกีฬา สนามบิน
  3. แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรม ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน
  4. แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ สิ่งที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเนื้อหา ความรู้ สารสนเทศ ให้อีกกันโดยผ่านประสาทสัมผัส ได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น กาย และใจ แหล่งเรียนรู้ ประเภทนี้ ทำให้กระบวนการเรียนรู้เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพสูง ทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ วัสดุทัศน

แนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความเป็นมาและความสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (2559) ได้กล่าวว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นเป้าหมายพัฒนานานาชาติที่รวมทั้งประเทศไทยได้ลงนามและมีคำมั่นร่วมกันในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2558 เป้าหมายดังกล่าวเป็นการสานต่อเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) ที่หมดอายุลงในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2557) ในขณะเดียวกันก็เป็นการรับวาระด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนมาจากการประชุม Earth Summit ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ในปี ค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555) เข้ามาประกอบด้วย นอกจากสหประชาชาติยัง จัดให้มีการรับความคิดเห็นจากผู้คนกลุ่มต่าง ๆ จากทั่วโลกผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อมาเป็นข้อมูลในการร่างเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) จึงถือได้ว่าเป็นวาระ การพัฒนาในระดับโลกที่สำคัญที่สุดวาระหนึ่ง และจะเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 (พ.ศ. 2558) ไปจนถึงปี ค.ศ. 2030 (พ.ศ. 2573) ซึ่งประเทศไทยมีพันธกิจในการดำเนินการให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล รวมถึงข้อตกลงและความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสหประชาชาติได้กำหนดวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) เป็นกรอบการพัฒนาร่วมกันของประชาคมโลก โดยกำหนดให้มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นแนวทางให้แต่ละประเทศดำเนินการร่วมกันเพื่อพัฒนาในทุกมิติ โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยรัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เป็นคณะกรรมการหลักในการขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มีคณะอนุกรรมการอยู่ภายใต้ กพย. 3 คณะประกอบด้วย

1. อนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. อนุกรรมการส่งเสริมความเข้าใจและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ
3. อนุกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มีคณะทำงานย่อยอีก 3 คณะทำงาน คือ
  - คณะทำงานที่ 1 รับผิดชอบการบูรณาการการดำเนินงานและจัดลำดับความสำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
  - คณะทำงานที่ 2 รับผิดชอบการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

- คณะทำงานที่ 3 ปรับปรุงกลไกมาตรการด้านเศรษฐกิจ สังคมและกฎหมาย เพื่อส่งเสริม การพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักการพื้นฐานของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

ชน บุนนาคและคณะ (2562, หน้า 3) กล่าวว่า การทำความเข้าใจ SDGs นั้นจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานเบื้องหลัง SDGs ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ในกระบวนการการนำไปปฏิบัตินั้นอยู่บนความเข้าใจที่ถูกต้อง มิเช่นนั้นแล้วอาจทำให้การนำ SDGs ไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายอาจผิดจากเจตนารมณ์ของตัวเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ หลักการพื้นฐานของ SDGs ประกอบด้วยแนวคิด 5 ประการ (Sustainable Development Solution Network, 2015) คือ

1) การพัฒนาที่ครอบคลุม (Inclusive Development) 2) การพัฒนาที่เป็นสากล (Universal Development) 3) การพัฒนาแบบบูรณาการ (Integrated Development) 4) การพัฒนาที่เน้นที่ระดับท้องถิ่น (Locally-focused Development) และ 5) การพัฒนาที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี (Technology-driven Development)

1. การพัฒนาที่ครอบคลุม (Inclusive Development) ถือเป็นหลักการหลักของ SDGs หมายถึง การพัฒนาที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Leave no one behind) หลักการนี้มุ่งให้คนยากจน คนเปราะบางและ คนชายขอบกลุ่มต่าง ๆ ได้รับประโยชน์จากการพัฒนา เข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และบริการ สาธารณะต่าง ๆ เข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและบริการทางระบบนิเวศ ได้รับการคุ้มครองจากภัยพิบัติอันเกิด จากการธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมไปถึงกำหนดบทบาทให้กลุ่มคนรวย/ประเทศ พัฒนาแล้วมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกลุ่มคนข้างต้น ด้วย (Gupta & Vegelin, 2016) หากพิจารณาในรายละเอียด ของเป้าประสงค์ในเป้าหมายต่าง ๆ จะพบว่ามี การระบุถึงกลุ่มคนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักขององค์การ สหประชาชาติทั้งสิ้น กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์การสหประชาชาติประกอบด้วย ภาคธุรกิจเอกชน เด็ก และเยาวชน เกษตรกร กลุ่มชาติพันธุ์ รัฐบาล/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แรงงานและสภาพแรงงาน องค์กร พัฒนาเอกชน (NGOs) และชุมชนนักวิชาการ

2. การพัฒนาที่เป็นสากล (Universal Development) หมายถึงการพัฒนาที่ทุกประเทศในโลกต้อง ร่วมกันบรรลุทั้งสิ้น มิใช่เป้าหมายสำหรับประเทศยากจนเท่านั้น หลักการนี้เป็นจุดต่างที่สำคัญของ SDGs เมื่อเทียบกับ MDGs (Millennium Development Goals) ที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาสำหรับประเทศยากจน สำหรับ SDGs นั้นประเทศที่มีระดับการพัฒนาระดับสูงอย่างประเทศแถบสแกนดิเนเวียก็ยังคงมีความท้าทาย ในบางประเด็นที่ต้องจัดการ ข้อมูลจาก SDG Index ปี 2016 แสดงให้เห็นว่าแม้ในด้านสังคมและเศรษฐกิจ ของประเทศเหล่านี้จะอยู่สถานะที่ค่อนข้างดี แต่ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมหลายประเด็นโดยเฉพาะในเป้าหมายที่ 12 การผลิตและบริโภคที่รับผิดชอบ

และยั่งยืน ยังคงทำได้ไม่ตื้นๆ นอกจากนี้ปัญหาความไม่ยั่งยืนในปัจจุบัน ที่ทำลายที่สุดของมนุษยชาติ อย่างเป็นทางการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบยังเป็นปัญหาที่ทุกประเทศ จะได้รับผลกระทบร่วมกัน ทุกประเทศจึงต้องร่วมมือกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3. การพัฒนาแบบบูรณาการ (Integrated Development) หมายถึงการพัฒนาที่ต้องพิจารณาและ ดำเนินการในหลายมิติพร้อม ๆ กัน จะทำแบบแยกส่วนจากกันไม่ได้ (indivisibility) ยกตัวอย่างเช่น ในการบรรลุเป้าหมายที่ 2 การขจัดความหิวโหย ภาวะทุพโภชนาการ และการส่งเสริมการเกษตรที่ยั่งยืน ย่อมมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาความยากจนและการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจในเป้าหมายที่ 1 การบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำและการลดมลพิษทางน้ำในเป้าหมายที่ 6 การเข้าถึงพลังงานเพื่อการผลิตทางการเกษตร ซึ่งเกี่ยวข้องกับเป้าหมายที่ 7 การจ้างงานที่ดีในเป้าหมายที่ 8 เทคโนโลยีและนวัตกรรมในเป้าหมายที่ 9 ของเสียที่เป็นเศษอาหาร (Food Waste) ในเป้าหมายที่ 12 และอาจส่งผลกระทบต่อการใช้พื้นที่และ การบริหารจัดการป่าอย่างยั่งยืนในเป้าหมายที่ 15 ได้ เป็นต้น หรือเป้าหมายที่ 5 เรื่องความเท่าเทียมทางเพศ ก็แฝงอยู่ในทุก ๆ เป้าหมาย หรือเป้าหมายที่ 12 การผลิตและบริโภคอย่างรับผิดชอบและยั่งยืนจะมีผลอย่าง สำคัญในการลดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (เป้าหมาย 13) และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน (เป้าหมายที่ 7) และทรัพยากรทั้งในทะเลและมหาสมุทร (เป้าหมายที่ 14) และบนบก (เป้าหมายที่ 15) บ้างก็ว่าเป้าหมายที่ 16 เรื่องสันติภาพ การเข้าถึงความยุติธรรมและการมีสถาบันที่เข้มแข็งนั้น เป็นรากฐานของการบรรลุ SDGs ทุกเป้าหมาย

4. การพัฒนาที่เน้นระดับท้องถิ่น (Locally-focused Development) หมายถึงว่าในการบรรลุ SDGs นั้นต้องเป็นการพัฒนาที่ทำในระดับท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นครบหรือเมืองก็ตาม เพราะแต่ละพื้นที่มีเงื่อนไข บริบท ทุนตั้งต้น ความต้องการและความท้าทายที่แตกต่างกัน การพัฒนาในระดับท้องถิ่นโดยกระตุ้นและเสริมพลังให้ผู้เล่นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับท้องถิ่นมีบทบาทนำจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบรรลุ SDGs เพื่อให้ความริเริ่มและแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เหมาะสมและตอบโจทย์ของพื้นที่ โดยมี SDGs ทั้งเป้าประสงค์และตัวชี้วัดเป็นตัวเชื่อมร้อยประสบการณ์ของแต่ละพื้นที่เข้าด้วยกัน

5. การพัฒนาที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี (Technology-driven Development) หมายถึงการพัฒนาที่ ต้องใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ในการหาแนวทางในการบรรลุและติดตาม ความก้าวหน้าของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งประเด็นเรื่องเทคโนโลยีนี้ถูกกล่าวถึงใน SDGs ในหลาย เป้าหมาย เช่น เป้าหมายที่ 2 เป้าประสงค์ที่ 2.2 มีการกล่าวถึงการลงทุนในการวิจัยด้านการเกษตรและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตร เป้าหมายที่ 3 เรื่องสุขภาพ มีเป้าประสงค์ 3.6 ที่กล่าวถึงการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาวัคซีนและยา เป้าหมายที่ 5 เรื่องความเท่าเทียมกันระหว่างเพศสภาพ มีเป้าประสงค์ 5.b ที่พูดถึง

การเพิ่มพูนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการให้อำนาจแก่ผู้หญิง เป้าหมายที่ 9 เรื่องโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาอุตสาหกรรมและการส่งเสริมนวัตกรรม มีเป้าประสงค์ 9.5 ที่พูดเรื่องการเพิ่มพูนงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ยกระดับความสามารถทางเทคโนโลยีของภาคอุตสาหกรรม เป็นต้น

สรุปได้ว่า การเข้าใจหลักการพื้นฐานข้างต้นมีความสำคัญในการดำเนินการเพื่อบรรลุ SDGs เพราะหากปราศจากหลักการข้างต้น การดำเนินการเพื่อบรรลุ SDGs อาจเป็นไปได้ในแนวทางที่ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของ SDGs ก็ได้ เช่น หากพิจารณาแค่ 17 เป้าหมาย การดำเนินการอาจยังคงเป็นแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการในการทำงานเช่นเดิม หรืออาจมุ่งเป้าที่ภาพรวมแต่ลืมผลกระทบที่จะมีต่อคนเปราะบางกลุ่มต่าง ๆ ก็เป็นไปได้

ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่สำคัญ 17 เป้าหมาย

ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (2559) ได้แบ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) 17 เป้าหมาย ประกอบไปด้วย 169 เป้าหมายย่อย (SDG Targets) ที่มีความเป็นสากล เชื่อมโยงและเกี่ยวพันกัน และกำหนดให้มี 247 ตัวชี้วัด เพื่อใช้ติดตามและประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนา โดยสามารถจัดกลุ่ม SDGs ตามปัจจัยที่เชื่อมโยงกันใน 5 มิติ (5P) ได้แก่

มิติที่ 1 คือ การพัฒนาคน (People) ให้ความสำคัญกับการขจัดปัญหาความยากจนและความหิวโหย และลดความเหลื่อมล้ำ ในสังคม ครอบคลุมเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคมและคุณภาพชีวิตของผู้คน ประกอบด้วย

- เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนทุกรูปแบบ
- เป้าหมายที่ 2 ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 3 สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริม

- เป้าหมายที่ 3 สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริม

ความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกวัย

- เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่าง

ครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- เป้าหมายที่ 5 บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมอำนาจให้แก่สตรีและ

เด็กหญิง

มิติที่ 2 คือ เศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) เป้าหมายในกลุ่มนี้ครอบคลุมประเด็นทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและสอดคล้องกับธรรมชาติ ประกอบด้วย

- เป้าหมายที่ 7 สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่ยั่งยืน

ในราคาที่ย่อมเยา

- เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่มีผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน

- เป้าหมายที่ 9 สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

- เป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ

- เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิทัศน์และยั่งยืน

มิติที่ 3 คือ สิ่งแวดล้อม (Planet) เป้าหมายกลุ่มนี้ครอบคลุมประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ให้ความสำคัญกับการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศ เพื่อพลเมืองโลกรุ่นต่อไป ประกอบด้วย

- เป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคน และมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืนคน

- เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

- เป้าหมายที่ 13 ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และผลกระทบที่เกิดขึ้น

- เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

- เป้าหมายที่ 15 ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนต่อสู่การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดิน และฟื้นสภาพดิน และหยุดยั้งการสูญเสียมลพิษทางชีวภาพ

มิติที่ 4 สันติภาพและความยุติธรรม (Peace) ยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีสังคมที่สงบสุข และไม่แบ่งแยก ครอบคลุม 1 เป้าหมาย คือ เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมทุกระดับ

มิติที่ 5 ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ครอบคลุม 1 เป้าหมาย คือ เป้าหมายที่ 17 เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วน ความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยสรุปเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถแบ่งออกเป็น 5 มิติ ได้แก่ มิติด้านการพัฒนาคน (People) มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) และมิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) และมีรายละเอียดแต่ละเป้าหมายที่สำคัญ ดังนี้

เป้าหมายที่ 1 : จัดความยากจนทุกรูปแบบในทุกพื้นที่

ความยากจนเป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากส่งผลกระทบต่อระยะยาวต่อการพัฒนาทุนมนุษย์และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งความยากจนไม่เพียงแต่หมายถึงความขาดสนทางด้านรายได้ในการดำรงชีพเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงวิถีชีวิตและความอยู่ดีมีสุขในทุกมิติตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์ จึงทำให้การแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นวาระการพัฒนาหลักของหลายประเทศรวมถึงประเทศไทย โดยการยุติความยากจนให้หมดสิ้นไปต้องดำเนินการให้ครอบคลุมอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในประชากรกลุ่มเปราะบางที่มีความท้าทายในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการขั้นพื้นฐาน อีกทั้งยังมีข้อจำกัดในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจและสังคม

เป้าหมายที่ 2 : ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน

ความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน เนื่องจากการมีพัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัย และการมีสุขภาพที่ดี จะช่วยสนับสนุนให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยอาหารที่บริโภคต้องมีความปลอดภัยและมีโภชนาการจำเป็นในระดับที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการเกิดภาวะทุพโภชนาการ โดยเฉพาะในกลุ่มคนยากจนและผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง อาทิ คนพิการ คนชรา และทารก เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความท้าทายในการเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัยและมีโภชนาการในปริมาณที่เพียงพอ นอกจากนี้ ภาคเกษตรที่เป็นแหล่งผลิตอาหารสำคัญมีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุนให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร จึงควรสนับสนุนให้มีระบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่คำนึงถึงคุณภาพชีวิตของเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย ความปลอดภัยของผู้บริโภค การเพิ่มผลิตภาพของภาคเกษตร ความสมดุลของระบบนิเวศ ความมั่นคงของฐานทรัพยากร และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติ และความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร

เป้าหมายที่ 3 : สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกวัย

การส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดีสำหรับคนทุกช่วงวัย มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน โดยต้องดำเนินการอย่างจริงจังในทุกระดับ ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น ภูมิภาคและประเทศ ผ่านการประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพและการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อความเจ็บป่วยเบื้องต้นอย่างถูกต้อง การกระจายบุคลากรด้านสาธารณสุขที่เพียงพอและครอบคลุม การสร้างระบบการบริการสุขภาพที่ทันสมัย เข้าถึงได้และ

มีคุณภาพ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมในการรับมือภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุข ซึ่งเกิดจากโรคติดต่อและไม่ติดต่อ โรคอุบัติใหม่ อุบัติเหตุ และสาธารณสุขภัยอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมายที่ 4 : สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การศึกษาเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ การเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึงจะช่วยยกระดับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ปิดช่องว่างทางสังคม สร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 4 มุ่งเน้นสร้างหลักประกันว่าเด็กทั้งชายและหญิงสามารถเข้าถึงการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาโดยไม่มีค่าใช้จ่ายเยาวชนและผู้ใหญ่สามารถเข้าถึงการฝึกอบรมทักษะอาชีพในราคาที่เหมาะสมอย่างเท่าเทียมกัน ขจัดความไม่เสมอภาคทางเพศและความเหลื่อมล้ำ ตลอดจนบรรลุการเข้าถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพอย่างถ้วนหน้า

เป้าหมายที่ 5 : บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมอำนาจให้แก่สตรีและเด็กหญิง

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 5 มุ่งดำเนินการเพื่อให้เกิดความเสมอภาคระหว่างเพศ และเพิ่มบทบาทของผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคน โดยกำหนดให้ทุกประเทศต้องยุติการกระทำที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้หญิง การใช้ความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการล่วงละเมิดทางเพศ ส่งเสริมการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเพศหญิงให้มีสิทธิในการเลือกคู่ครองตามวัยที่เหมาะสม รวมทั้งมีสิทธิที่จะพัฒนาศักยภาพตนเองและเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการมีบทบาททางการเมืองและการทำงานของเพศหญิงอย่างเท่าเทียม

เป้าหมายที่ 6 : สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืนคน

น้ำเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยการส่งเสริมการเข้าถึงบริการด้านน้ำและการสุขาภิบาล รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน เป็นหนึ่งในวาระการพัฒนาสำคัญทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงน้ำสะอาดและสุขาภิบาลที่ดี จึงต้องผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ทั่วถึง และยั่งยืน ซึ่งครอบคลุมการเข้าถึงน้ำอุปโภคบริโภคเพียงพอและได้มาตรฐาน ส่งเสริมให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพน้ำและการบำบัดน้ำเสียอย่างเป็นระบบ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ การปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศน์ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ ตลอดจนการขยายความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและเพิ่มการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

เป้าหมายที่ 7 : สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่ยั่งยืนในราคาที่ ย่อมเยา

พลังงานเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และการดำเนินกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อน เศรษฐกิจ ซึ่งความต้องการใช้พลังงานมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การพึ่งพา แหล่งพลังงานที่ใช้แล้วหมดไปหรือพลังงานจากฟอสซิลที่สามารถจัดหาได้อย่างสะดวกและง่ายต่อใช้ งานในหลายกิจกรรม ส่งผลให้ภาคพลังงานมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากที่สุด และเป็นปัจจัย สำคัญของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้วยเหตุนี้ พลังงานสะอาดโดยเฉพาะพลังงานหมุนเวียน จึงเป็นทางเลือกในการยกระดับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการพลังงานไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิล ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและ หาซื้อพลังงานหมุนเวียนได้ง่ายขึ้น สามารถยกระดับคุณภาพชีวิต รวมทั้งตอบสนองต่อการ เปลี่ยนแปลงในภาคพลังงาน การเพิ่มบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัล และการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคแห่งการ ขับเคลื่อนด้วยไฟฟ้า

เป้าหมายที่ 8 : ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงาน เต็มที่ มีผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 8 มุ่งส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ผ่านการยกระดับผลิตภาพแรงงานและการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการผลิต โดยการบรรลุ เป้าหมายดังกล่าวต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเป็นผู้ประกอบการ การสร้างงาน รวมถึง การดำเนินนโยบายเพื่อขจัดปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย แรงงานทาส และการค้ามนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่ การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคนภายใน ปี 2573

เป้าหมายที่ 9 : สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ดีและมีการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ออกมาสู่สังคมอย่าง ต่อเนื่องได้กลายเป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญของการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมใน ปัจจุบัน เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานที่ดี โดยเฉพาะด้านการคมนาคมและขนส่ง จะช่วยทำให้การ เดินทางระหว่างประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ทำได้ง่ายขึ้น นำไปสู่การแลกเปลี่ยนสินค้าและองค์ความรู้ให้ เกิดขึ้นในสังคมอย่างทั่วถึง ขณะที่การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของ ประชาชนในสังคมมากขึ้น อาทิ การพัฒนาเทคโนโลยีประหยัดพลังงาน การพัฒนาเทคโนโลยีใน ภาคอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่ออำนวยความสะดวก ต่อการใช้ชีวิตและการทำธุรกิจ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและการส่งเสริม นวัตกรรมดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงมิติการกระจายโอกาสการเข้าถึงให้ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มทั้ง

ผู้พิการและผู้สูงอายุ รวมไปถึงการทำให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพได้อย่างครอบคลุมและเท่าเทียม

เป้าหมายที่ 10 : ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ

ประเทศไทยมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ ทั้งด้านรายได้ ความมั่งคั่ง โอกาสการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ โครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและทรัพยากรที่จำเป็น และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าวเป็นหนึ่งในอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น ความเหลื่อมล้ำจึงเป็นประเด็นการพัฒนาที่สำคัญของไทยมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโลกอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาคระหว่างกลุ่มคน อันนำมาซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ชัดเจนมากขึ้นในสังคม

เป้าหมายที่ 11 : ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกันและยั่งยืน

ความเป็นเมืองกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยสหประชาชาติคาดการณ์ว่าภายในปี 2593 ประชากรโลกที่อาศัยในเขตเมืองจะมีมากถึงร้อยละ 68 ของจำนวนประชากรทั่วโลก หรือที่จำนวน 6.7 พันล้านคน เนื่องจากเมืองเป็นแหล่งสำคัญของการจ้างงาน มีความพร้อมด้านระบบสาธารณูปโภคและการคมนาคมขั้นพื้นฐาน และมีสวัสดิการสังคมต่าง ๆ รองรับ ดังนั้น การทำให้เมืองที่อยู่อาศัยมีคุณภาพ มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัย และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญ นอกจากนี้ การพัฒนาเมืองจะต้องคำนึงถึงมิติความแตกต่างทางสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาที่คำนึงถึงกลุ่มเปราะบาง อาทิ ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สตรีมีครรภ์ และผู้มีรายได้น้อย ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในเมืองได้อย่างมีคุณภาพ และเข้าถึงบริการพื้นฐานต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียม

เป้าหมายที่ 12 : สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

การขับเคลื่อนรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน มีความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานของการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ตระหนักถึงต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและบริการของบริษัท องค์กร ตลอดจนกรอบแนวคิดและพฤติกรรมของประชาชน ให้มีความสอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ผ่านการดำเนินงานอย่างบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม ตั้งแต่ระดับนโยบายตลอดจนการนำไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่อย่างครอบคลุมและเป็นรูปธรรมในประเด็นต่าง ๆ อาทิ การกำหนดให้มีแผนขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนของประเทศ การลดการสูญเสียและขยะอาหารตลอดห่วงโซ่อุปทาน การจัดการของเสียและสารเคมีอย่างถูกวิธีเพื่อลดมลพิษที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม การลดของเสียโดยสนับสนุนหลักปฏิบัติในการลดการใช้ การใช้ซ้ำและการนำกลับมาใช้ใหม่ (Reduce, Reuse, Recycle: 3Rs) การประยุกต์ใช้

วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อยกระดับการผลิตและการบริโภค การพัฒนาหลักสูตร การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดเพื่อขับเคลื่อนประเทศในระยะยาว

เป้าหมายที่ 13 : ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นความท้าทายสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างมาก โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของฤดูกาล การเกิดภัยพิบัติ การสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต ตลอดจนการเปลี่ยนรูปแบบการกระจายของเชื้อโรคและพาหะนำโรค โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ คือ ก๊าซเรือนกระจก ซึ่งมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) และมีเทน (CH₄) ที่มีแหล่งกำเนิดหลักมาจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลจากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ เป็นองค์ประกอบสำคัญ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักของการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีความถี่และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้น ก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างมากต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้าง โดยเฉพาะในระดับชุมชนและท้องถิ่นที่ยังมีขีดความสามารถด้านการรับมือกับภัยพิบัติที่จำกัด ซึ่งประชาคมโลกได้ร่วมกันหารือถึงแนวทางความร่วมมือเพื่อร่วมกันลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และได้พัฒนามาเป็นความตกลงปารีส (Paris Agreement) เพื่อควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลก เพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวและฟื้นตัวจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งเสริมการพัฒนาแบบคาร์บอนต่ำที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการผลิตอาหาร และทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อสนับสนุนแนวทางการพัฒนาแบบคาร์บอนต่ำ มีภูมิทัศน์ด้านทานและสามารถฟื้นตัวจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2559

เป้าหมายที่ 14 : อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มหาสมุทรและทะเลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก ไม่ว่าจะเป็นวัฏจักรฝน น้ำดื่ม ภูมิอากาศ ชายฝั่ง รวมถึงแหล่งอาหารและกิจกรรมต่าง ๆ ล้วนเกี่ยวข้องกับมหาสมุทรและทะเล ด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการทรัพยากรในมหาสมุทรและทะเลจึงมีความซับซ้อนและมีความเกี่ยวข้องกับมิติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม กฎระเบียบและกฎหมายระหว่างประเทศ ในส่วนของประเทศไทย มีพื้นที่ทะเลและชายฝั่ง คิดเป็นร้อยละ 60 ของอาณาเขตทางบก ครอบคลุม 23 จังหวัด ทรัพยากรทางทะเลเหล่านี้ได้สร้างประโยชน์มหาศาลในการหล่อเลี้ยงชีวิต และยังเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ปัญหาท้องทะเลไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง ทั้งใน

ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มลพิษทางทะเล ปรากฏการณ์ทะเลกรด (Ocean Acidification) การกัดเซาะชายฝั่ง ปริมาณสัตว์ทะเลลดลง รวมถึงด้านการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทะเลและชายฝั่ง ได้แก่ ปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และการควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated (IUU) Fishing) และการทำประมงพื้นบ้าน จากความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นกับมหาสมุทรและท้องทะเล จึงเป็นที่มาของการดำเนินการภายใต้ SDG 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประเทศไทยได้บูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทรัพยากรท้องทะเลไทยฟื้นฟูกลับสู่ความสมบูรณ์ รวมถึงปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทุกมิติด้านการพัฒนา เพื่อสร้างความยั่งยืนของท้องทะเลไทยให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต

เป้าหมายที่ 15 : ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนต่อสู่การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและพื้นสภาพดิน และหยุดยั้งการสูญเสียมลพิษทางชีวภาพ

การพัฒนาเศรษฐกิจในศตวรรษที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ การใช้สารเคมีเกินขนาดในภาคการเกษตร แบบแผนการผลิตในภาคอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษและก๊าซเรือนกระจก การขยายตัวของเขตเมืองที่รุกล้ำเข้าไปในพื้นที่ป่าไม้ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ อีกทั้งพฤติกรรมการใช้บริโภคของมนุษย์ที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของที่ดินและระบบนิเวศบนบก ส่งผลให้สิ่งมีชีวิตต้องสูญพันธุ์ สูญเสียแหล่งที่อยู่อาศัย หรืออยู่ในสถานภาพที่มีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ จึงมีความพยายามทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศเพื่ออนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรป่าไม้และระบบนิเวศบนบก รวมถึงปกป้อง คุ้มครองพันธุ์พืชและสัตว์ไม่ให้สูญพันธุ์จากการถูกคุกคามโดยมนุษย์และการถูกรุกรานโดยชนิดพันธุ์ต่างถิ่นเพื่อให้คงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนส่งเสริมให้มีการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เท่าเทียม และเป็นธรรม บนแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืน โดยบูรณาการมูลค่าของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพเข้าไปสู่กระบวนการจัดทำแผนและยุทธศาสตร์การ พัฒนา และบัญชีประชาชาติ นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นการระดมทรัพยากรจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งในและต่างประเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินการด้านการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและอนุรักษ์ ฟื้นฟูระบบนิเวศบนบก

เป้าหมายที่ 16 : ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ

สังคมที่สงบสุขจะต้องมีความมั่นคง มีสันติภาพ ประชาชนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน และมีระบบการปกครองบนพื้นฐานของหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 16 มุ่งเน้นการตัดวงจรความขัดแย้ง การข่มเหง การแสวงหาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง การค้ามนุษย์ การใช้ความรุนแรงและการทรมานทุกรูปแบบ เพื่อสร้างความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชน และสร้างหลักประกันว่าทุกคนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียม มีกระบวนการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบ ครอบคลุม และมีส่วนร่วมในทุกระดับ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาเชิงสถาบันให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีการบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 17 : เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 17 มุ่งยกระดับหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก โดยเฉพาะความร่วมมือหลายภาคส่วน เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ผ่านการระดมทุนที่เป็นตัวเงิน เทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลอดจนความรู้และแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อสนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดใน การดำเนินนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ตามความต้องการ จนสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ภายในปี 2573

แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กาญจนา เดียววานากุล (2562, หน้า 54) ได้กล่าวถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึก ให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและอยู่ร่วมอย่างมีความสุขในสังคม ถูกจัดขึ้นเพื่อตอบสนองความสนใจและความสามารถของผู้เรียนเพิ่มเติมจากหลักสูตรกำหนด

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (2560) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่า หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เจริญงอกงามตามศักยภาพแห่งตน โดยเน้นการบูรณาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เป็นมนุษย์แบบองค์รวมสอดคล้องตามพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยคำนึงถึงจุดเน้นวิสัยทัศน์พันธกิจของสถานศึกษาและสภาพสังคม การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีเป้าหมายและการดำเนินการที่ชัดเจน ใช้เทคนิควิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและบริบทของสังคม ยึดหลักการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

ณัฐริกา รัตตสถิตย์ (2558) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม รวมถึงเสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึก สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โดยสามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ (2553, หน้า 2-4) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่า หมายถึง กิจกรรมที่ได้บูรณาการองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เกิดจากการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อ สามารถที่จะจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียน 2.1) กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์และนักศึกษาวิชาทหาร 2.2) กิจกรรมชุมนุม ชมรม 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ ทักษะจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน มาปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาตนเองเพื่อเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยและมีจิตสำนึกสาธารณะที่ดีงาม เป็นคนดีมีปัญญาในการใช้ทักษะชีวิต การคิด การสื่อสาร การแก้ปัญหาและการใช้เทคโนโลยี และเป็นคนมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงโดยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสร้างสรรค์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา 2552, หน้า 2)

นิตยา วงษ์กันยา (2552, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่า เป็นกิจกรรมที่สามารถจัดการตนเองได้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนใช้องค์ความรู้ ทักษะและ เจตคติจากการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งจะส่งผลในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ได้แก่ รักชาติ ศาสตร์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

กฤษฎะ คำสุวรรณ (2550, หน้า 30) ได้กล่าวถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการจัดด้วยรูปแบบและวิธีที่หลากหลายในการพัฒนาผู้เรียนตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์โดยได้ลงมือปฏิบัติจริง สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิต โดยปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคม ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง

สรุปได้ว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้องค์ความรู้ ด้วยรูปแบบและกระบวนการที่หลากหลาย มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ได้สมรรถนะที่ครบทุกด้าน สร้างประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต

ความสำคัญของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดแนวการจัดการศึกษา โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันแก้ปัญหาและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กอปรกับมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยี ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคล ทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่ามีศักดิ์ศรี และมีความสุข

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 11) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนตามกลุ่มสาระที่ 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ คือ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ (2552) กล่าวถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ว่ามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ข้อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิต
 สาธารณะในการพัฒนาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะดังกล่าว นอกจากจะสอดแทรกใน การเรียนรู้
 แต่ละสาระการเรียนรู้ แล้วยังได้กำหนดไว้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมีการพัฒนาที่สำคัญ คือ
 การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้านทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และ สังคม

กฤษณะ คำสุวรรณ (2550, หน้า31-32) ได้กล่าวถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่า มีความสำคัญ
 ต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างยิ่ง เพราะกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดขึ้นเพื่อ
 มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบและใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ รู้จักเลือกและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
 เหมาะสมกับตนเอง วางแผนชีวิตและอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ สามารถปรับตัวได้ เป็นผู้มีศีลธรรม
 จริยธรรม และวินัย มีจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อตนเอง ส่วนรวม สิ่งแวดล้อม ครอบครัว และสังคม
 ตลอดจนเกื้อหนุนการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม โดยมุ่งเน้นทักษะชีวิตประสบการณ์ความ
 ชำนาญเฉพาะเรื่องตามความถนัดและความสนใจตลอดจนปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำ
 ประโยชน์เพื่อสังคม

โดยสรุปกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีความสำคัญ คือ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน
 สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ประยุกต์กับรายวิชาตามกลุ่มสาระที่ 8 กลุ่ม
 มีการเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเอง
 ตามความถนัด ส่งเสริมการพัฒนารวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้านทั้งร่างกาย สติปัญญา
 อารมณ์ และสังคม

ประเภทกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ (2553,17) กิจกรรม
 พัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยกิจกรรม
 3 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนว (ทักษะชีวิต) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง
 รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน
 และอาชีพ สามารถปรับตนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็น
 กิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี
 มีความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหาสามารถปฏิบัติกิจกรรมโดยการวางแผนและ
 กำหนดขั้นตอนด้วยตนเอง มีการตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันเอื้ออาทร
 และสมานฉันท์

โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วย
 ตนเองในทุกชั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการ

ทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร

2.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม จุดประสงค์ คือ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเลือกได้ตามความถนัดหรือความสนใจ พัฒนาความรู้ความสามารถ การคิดวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความรู้จักชะ ประสบการณ์ทั้งวิชาการและวิชาชีพตามศักยภาพ ทั้งนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในข้อ 2.1 และ 2.2 มัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมในข้อ 1 หรือ 2 ก็ได้

กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี

ลูกเสือสำรอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ลูกเสือสามัญ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ลูกเสือวิสามัญ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

กิจกรรมยุวกาชาด

สมาชิกยุวกาชาด ระดับ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

สมาชิกยุวกาชาด ระดับ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

สมาชิกยุวกาชาด ระดับ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

สมาชิกยุวกาชาด ระดับ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

กิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์

รุ่นนกอ้อย เด็กหญิง อายุ 4-6ปี อนุบาล 1-3

รุ่นนกสีฟ้า เด็กหญิง อายุ 7-11ปี ประถมศึกษาปีที่ 1-6

ผู้บำเพ็ญประโยชน์รุ่นกลาง เยาวสตรี อายุ 12-15 ปี

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ผู้บำเพ็ญประโยชน์รุ่นกลาง เยาวสตรี อายุ 12-15 ปี

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

กิจกรรมนักศึกษาวิชาทหาร

นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 และ 2

นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3

นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 4

นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 5

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ เสริมสร้างความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม และการมีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่าง ๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม ผู้เรียนสามารถเลือกทำกิจกรรมภายในโรงเรียนหรือภายนอกโรงเรียนก็ได้

หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553ก, หน้า 7) ได้ให้หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1. มีเป้าหมายของการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม และครอบคลุมผู้เรียนทุกคน
2. เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างรอบด้านเต็มตามศักยภาพตามความสนใจ ความถนัด ความต้องการ เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะ
3. เป็นกิจกรรมที่มีแผนการที่ส่งเสริมจิตสำนึกในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมในลักษณะต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง
4. เป็นกิจกรรมที่ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน องค์กร และหน่วยงานอื่น มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

สมศักดิ์ สินธุระเวชช์ (2544, หน้า 51) ได้เสนอหลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
2. ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน
4. ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระทางด้านความคิด
5. ผู้เรียนค้นพบตัวเอง รู้จักตนเอง
6. สร้างความท้าทาย กระตุ้นให้อยากเข้าร่วมกิจกรรม
7. สนุกสนาน เพลิดเพลิน บรรยากาศเป็นกันเอง
8. มีความหลากหลายในรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ปฏิบัติคนเดียว ปฏิบัติกับเพื่อนคู่หู และปฏิบัติเป็นทีม
9. มีความหลากหลายในสาระเนื้อหาและครอบคลุมหุ้ปัญหา
10. มีสถานการณ์การแข่งขัน

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 4) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดโครงสร้าง หลักสูตร วิธีการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีความหลากหลายเหมาะสมสอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียนและบริบทของสังคม ทำให้การจัด

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีความยืดหยุ่น คล่องตัวต่อการบริหารจัดการมากขึ้น การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีหลักการสำคัญดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรยึดหลักประชาธิปไตย กล่าวคือ ผู้เรียนทุกคนเป็นสมาชิกของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้เรียนมีหน้าที่สิทธิอันชอบธรรมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาอย่างเสรี ตามความถนัด และความสนใจของแต่ละคน
2. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีการวางแผน กำหนดขอบข่าย วัตถุประสงค์ แนวปฏิบัติให้ชัดเจนเพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติและประเมินผล ดังนั้น จึงควรกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ในตารางเวลาเรียน และปฏิทินการปฏิบัติงานของสถานศึกษา
3. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต้องมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงควรจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมอย่างแท้จริง โดยบูรณาการเข้ากับชีวิตจริงเพื่อเป็นประสบการณ์ตรง เน้นผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการหลัก เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน
4. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรจัดให้เหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ เช่น วัสดุทัศน ทัศนกิจของสถานศึกษา จำนวนผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมและจำนวนครูที่ดูแล ช่วงเวลา สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เป็นต้น
5. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้บริหาร ผู้เรียน บุคลากรในสถานศึกษา ชุมชน และผู้ปกครอง บุคคลทุกฝ่ายต้องตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง
6. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต้องมีการประเมินผลอย่างจริงจังต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ นำผลมาวิเคราะห์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 10-13) การประเมินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เป็นการประเมินโดยผู้เรียนต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม ปฏิบัติกิจกรรมและมีผลงาน / ชิ้นงาน / คุณลักษณะผ่าน การประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

หลักการ

การประเมินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เป็นการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมหรือผลงาน ชิ้นงาน/คุณลักษณะของผู้เรียนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้ ผู้เรียนค้นหาศักยภาพของตน สะท้อนแนวคิดจากการปฏิบัติกิจกรรม การทำงานกลุ่ม และการมีจิตสาธารณะ โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมิน

แนวทางการประเมิน การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีแนวทางในการประเมิน ดังนี้
โรงเรียนได้กำหนดแนวทางที่ชัดเจนในการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2 ประการ คือ การประเมิน
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม และการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อการตัดสิน

1. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1.1 ตรวจสอบเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา
กำหนด

1.2 ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรม และผลงานชิ้นงาน/
คุณลักษณะของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดด้วยวิธีการหลากหลาย เน้นการมีส่วนร่วมของ
ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติกิจกรรม

1.3 ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม มีการปฏิบัติกิจกรรม และมีผลงาน/ชิ้นงาน/
คุณลักษณะตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด เป็นผู้ผ่านการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม
และนำผลการประเมินไปบันทึกใน ระเบียบแสดงผลการเรียนรู้

1.4 ผู้เรียนที่มีผลการประเมินไม่ผ่านในเกณฑ์เวลาเข้าร่วมกิจกรรมการปฏิบัติ
กิจกรรมและผลงาน/ ชิ้นงาน/คุณลักษณะตามที่สถานศึกษากำหนด ครูหรือผู้รับผิดชอบต้อง
ดำเนินการซ่อมเสริมและประเมินจนผ่าน ทั้งนี้ควรดำเนินการให้เสร็จสิ้นในปีการศึกษานั้น ๆ ยกเว้น
มีเหตุสุดวิสัยให้อยู่ในดุลพินิจของสถานศึกษา

2. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อการตัดสิน

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อตัดสินเลื่อนชั้นและจบระดับการศึกษาเป็นการ
ประเมินการผ่าน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นรายปี รายภาค เพื่อสรุปผลการผ่านในแต่ละกิจกรรม
สรุปผลรวมเพื่อเลื่อนชั้นและ ประเมินผลรวมในปีสุดท้ายเพื่อการจบแต่ละระดับการศึกษาโดยการ
ดำเนินการดังกล่าวมีแนวปฏิบัติ

2.1 กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
ของผู้เรียนทุกคนตลอดระดับการศึกษา ดังนี้

2.2 ผู้รับผิดชอบสรุปและตัดสินผลการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
ตามเกณฑ์ที่ สถานศึกษากำหนด เกณฑ์การจบแต่ละระดับการศึกษาที่สถานศึกษากำหนดนั้น
ผู้เรียนจะต้องผ่านกิจกรรม 3 กิจกรรมสำคัญ ดังนี้

2.2.1 กิจกรรมแนะแนว

2.2.2 กิจกรรมนักเรียน ได้แก่

1) กิจกรรมระเบียบวินัย มัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ
เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ มัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ นักศึกษาวิชาทหาร
(เลือกตามสมัครใจ)

2) กิจกรรมชุมนุม

2.2.3 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

2.3 ผู้รับผิดชอบเสนอผลการประเมินต่อคณะกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนเพื่อให้ความเห็นชอบ

2.4 ผู้รับผิดชอบเสนอผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาเพื่ออนุมัติผลการประเมินกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนผ่านเกณฑ์การจบแต่ละระดับการศึกษา

เกณฑ์การตัดสิน

ผู้เรียนจะต้องได้รับการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านเกณฑ์ตามที่โรงเรียนกำหนด โดย กำหนดเกณฑ์ในการประเมินอย่างเหมาะสม ดังนี้

1. กำหนดคุณภาพหรือเกณฑ์ในการประเมินตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดไว้ 2 ระดับ คือ ผ่านและไม่ผ่าน

2. กำหนดประเด็นการประเมินให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ในแต่ละกิจกรรมและกำหนด เกณฑ์การผ่าน การประเมิน ดังนี้

2.1 เกณฑ์การตัดสินผลการประเมินรายกิจกรรม

ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ ปฏิบัติกิจกรรม และมีผลงาน/ ชิ้นงาน/คุณลักษณะตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

ไม่ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนมีผลการประเมินระดับ “ไม่ผ่าน” บางชั้นปีใน ระดับการศึกษานั้น

แนวทางการแก้ไขนักเรียนกรณีไม่ผ่านเกณฑ์

กรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านกิจกรรมให้เป็นหน้าที่ของครูหรือผู้รับผิดชอบกิจกรรมนั้น ๆ ที่จะต้อง ช่อมเสริมโดยให้ ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมจนครบตามเวลาที่ขาดหรือปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น แล้วจึงประเมินให้ผ่านกิจกรรมเพื่อบันทึกในระเบียบแสดงผลการเรียน ยกเว้นมีเหตุสุดวิสัยให้รายงานผู้บริหาร สถานศึกษาทราบเพื่อดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียน อย่างเหมาะสมเป็นรายกรณีไป

ข้อเสนอแนะ

การประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดโดยสถานศึกษา ควร กำหนดเวลาไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนแต่ละกิจกรรม สำหรับกิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์ ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติกิจกรรมครบตามโครงสร้างเวลา

2. ผู้เรียนมีผลการปฏิบัติกิจกรรม และมีผลงาน/ชิ้นงาน/คุณลักษณะตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา กำหนด โดยอาจจัดให้ผู้เรียนแสดงผลงาน แฟ้มสะสมงาน หรือจัดนิทรรศการ

3. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หากสถานศึกษามีบุคลากรไม่เพียงพอหรือไม่สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย สถานศึกษาอาจจัดกิจกรรมในลักษณะบูรณาการในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เช่น กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งสถานศึกษาสามารถประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรม ดังกล่าวและนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้

4. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรมีองค์ประกอบในการดำเนินงาน ดังนี้

- 4.1 มีครูที่ปรึกษากิจกรรม และมีแผนการดำเนินกิจกรรม
- 4.2 มีหลักฐาน ชิ้นงาน หรือแฟ้มสะสมงาน
- 4.3 มีผู้รับรองผลการเข้าร่วมกิจกรรม
- 4.4 มีรายงานแสดงการเข้าร่วมกิจกรรม

สรุปได้ว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียน ได้แก่ กิจกรรมระเบียบวินัยและกิจกรรมชุมนุม ชมรม 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยในงานวิจัยนี้ได้ใช้กิจกรรมนักเรียน คือ กิจกรรมชุมนุม ชมรม ในการวิจัย

ประวัติความเป็นมาของจังหวัดตราด

(สำนักงานจังหวัดตราด, 2550) “ตราด” เป็นจังหวัดชายฝั่งทะเลทางภาคตะวันออกของประเทศไทย มีเนื้อที่ 2,819 ตารางกิโลเมตร มีรูปร่างลักษณะคล้ายหัวช้าง มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชาถึง 3 จังหวัด ได้แก่ อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราดติดกับบ้านรถถัง อำเภอสำราญ จังหวัดพระตะบอง ประเทศกัมพูชา, อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด ติดกับ จังหวัดโพธิสัตว์ และอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ติดกับ บ้านจามเยี่ยม อำเภอมณฑลสีมา จังหวัดเกาะกง

ชื่อ “เมืองตราด” สันนิษฐานว่าเพี้ยนมาจากคำว่า “กราด” ซึ่งเป็นชื่อของต้นไม้ชนิดหนึ่งสำหรับทำไม้กวาด ซึ่งในสมัยก่อนต้นไม้ชนิดนี้มักจะมีมากทั่วเมืองตราด จากหลักฐานต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้ชื่อว่า “เมืองตราด” เป็นเมืองที่เรียกกันมากกว่า 300 ปีแล้ว และเป็นเมืองสำคัญซึ่งขึ้นอยู่กับฝ่ายการคลังของประเทศมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าปราสาททอง ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325 สมัยรัชกาลที่ 1 เมืองตราดเป็นเมืองท่าสำคัญแห่งหนึ่งเช่นเดียวกับในสมัยอยุธยา ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 ไทยทำศึกกับเจ้าอนุวงศ์ เมืองเวียงจันทน์ ซึ่งต่อมาหันไปสวามิภักดิ์กับญวน ไทยกับญวนผิดใจกันจนต้องทำสงครามกันในปี พ.ศ. 2371 จังหวัดตราดจึงเป็นแหล่งกำลังพล และเสบียงอาหาร มีการตั้งป้อมค่ายอยู่ที่บ้านแหลมหิน ปากอ่าวเมืองตราด จึงนับได้ว่า ตราดเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกในช่วงปลายอยุธยา สินค้าที่ส่งออกขายยังแดนไกล โดยเฉพาะของป่า เช่น เขากวางหนังสัตว์ ไม้หอม และเครื่องเทศต่าง ๆ ล้วนมาจากเขตป่าเขาชายฝั่งทะเลตะวันออก แถบระยอง

จันทบุรี ทราย โดยลำเลียงสินค้าผ่านมาตามแม่น้ำเขาสมิง ออกสู่ปากอ่าวตราด ติดต่อกับจังหวัดจันทบุรีและประเทศกัมพูชา

การปกครอง

จังหวัดตราดแบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ จำนวน 38 ตำบล 260 หมู่บ้าน มีการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 8 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 34 แห่ง จำนวนประชากร

ภูมิประเทศ

(คณะกรรมการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดตราด, 2559) ลักษณะภูมิประเทศแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ บริเวณที่เป็นแผ่นดิน ภูเขา พื้นน้ำ และทะเลบริเวณพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำเหมาะสำหรับปลูกผลไม้ ปาล์มน้ำมัน ทำนาข้าว และการปศุสัตว์ ที่ราบบริเวณเชิงภูเขา เป็นบริเวณนี้ที่มีพื้นที่กว้างขวาง เหมาะแก่การทำสวนผลไม้ ยางพารา และสับปะรด บริเวณพื้นที่ภูเขาสูง ส่วนมากมีสภาพเป็นพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เกาะ และที่ราบชายฝั่งทะเล และพื้นที่ทะเล บริเวณพื้นที่นี้ประกอบด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่ต่าง ๆ 52 เกาะ และมีป่าชายเลนอย่างหนาแน่น เป็นแหล่งเลี้ยงสัตว์น้ำ และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด

จังหวัดตราด มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอคลอง จังหวัดจันทบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับอ่าวไทย และน่านน้ำทะเล ประเทศกัมพูชา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับประเทศกัมพูชา มีทิวเขาบรรทัดเป็นแนวกันเขตแดน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอคลอง จังหวัดจันทบุรี

การใช้ประโยชน์พื้นที่

(ชลพรรษ ดวงนภา, 2550) พื้นที่การเกษตร ประมาณ 478,676 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27 ของพื้นที่จังหวัด

แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดตราด แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) แหล่งน้ำจากอากาศ ได้แก่ น้ำฝน เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญที่สุดของจังหวัดตราด เนื่องจากมีฝนตกชุก และยังเป็นต้นกำเนิดแหล่งน้ำต่างๆ 2) แหล่งน้ำผิวดิน เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดตราดประกอบด้วยเทือกเขาสูงหลายแห่ง อันเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำลำคลองมากมาย อีกทั้งยังอยู่ในเขตที่มีปริมาณฝนตกชุก ดังนั้น ลำน้ำส่วนใหญ่จึงมีน้ำสมบูรณ์ ยกเว้นในช่วงฤดูน้ำแล้ง น้ำลดมีการระบายน้ำได้ดี ทำให้น้ำฝนซึมลงใต้ดินและระบายออกสู่ทะเลได้อย่างรวดเร็ว จึงมักประสบปัญหาเรื่องความแห้งแล้งและขาดแคลนน้ำ รวมทั้งปัญหาน้ำทะเลรุกเข้ามาในแผ่นดินบริเวณที่ราบใกล้ชายฝั่งทะเลในช่วงฤดูแล้ง แม่น้ำที่สำคัญเป็นแหล่งน้ำผิวดินของจังหวัดตราด มีอยู่ 2 สาย ได้แก่

1. แม่น้ำตราด เป็นแม่น้ำที่สำคัญที่สุดของจังหวัดตราด มีความยาว 150 กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาบรรทัดไหลผ่านหลายอำเภอ โดยเฉพาะตำบลบ่อพลอยและตำบลหนองบอน เขตอำเภอบ่อไร่ ซึ่งเป็นแหล่งขุดพลอยของจังหวัดตราด ไหลลงมาผ่านอำเภอเขาสมิง อำเภอเมืองตราด ลงสู่ทะเลบริเวณบ้านปากคลอง เขตอำเภอเมืองตราด

2. แม่น้ำเวฬุ เป็นแม่น้ำที่ใช้เส้นแบ่งเขตจังหวัดด้านทิศตะวันตก ระหว่างจังหวัดตราดและจังหวัดจันทบุรี มีความยาว 20 กิโลเมตร ต้นกำเนิดของแม่น้ำเวฬุอยู่บริเวณเขาสระบาบและเขาชะอม ในเขตจังหวัดจันทบุรี ไหลลงผ่านท้องที่บ้านท่าจอด ตำบลแสนตุ้ง อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ลงสู่ทะเลบริเวณอ่าวบางกระดาน อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

พื้นที่ป่าไม้ ปี พ.ศ. 2549 จังหวัดตราดมีพื้นที่ป่าไม้ จำนวน 598,039 ไร่ เป็นป่าบก 533,636 ไร่ ป่าชายเลน 64,403 ไร่ ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี 17,231 ไร่ ป่าสงวนแห่งชาติ 411,119.50 ไร่ พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์และนันทนาการ 213,463 ไร่ อัตราการขยายเพิ่มขึ้นของพื้นที่ราชการที่มีการปลูกป่า 3,800 ไร่ ในอดีตป่าไม้ของจังหวัดตราดถูกบุกรุกทำลายเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการขยายพื้นที่เพื่อการเกษตรและการขาดการบำรุงรักษาในเนื้อที่ป่าสัมปทาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในเขตอำเภอบ่อไร่ อำเภอเมืองตราด อำเภอเขาสมิง และอำเภอแหลมงอบ ปัจจุบันถือได้ว่าเป็นป่าเสื่อมโทรมที่สภาพของป่าได้หมดสิ้นไปนานแล้ว และราษฎรได้เข้าจับจองทำมาหากินเป็นระยะเวลานาน นับหลายปีติดต่อกัน โดยเฉพาะปลูกยางพารา จนกลายเป็นป่าสมบูรณ์มาเป็นป่ายางพาราเป็นส่วนใหญ่ สำหรับป่าสมบูรณ์ที่ยังคงเหลือในปัจจุบัน พบว่า มีอยู่บริเวณหมู่เกาะช้าง ซึ่งเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ และตามแนวเทือกเขาบรรทัดติดกับเขตแดนประเทศกัมพูชา

เอกลักษณ์ของจังหวัดตราด

(ชลพรรษ ดวงนภา, 2550) จังหวัดตราดได้รับสมญานามว่าเป็น “เมืองเกาะครึ่งร้อย พลอยแดงค่าล้ำ ระกำแสนหวาน หลังอานหมาดี ยุทธนาวิเกาะช้าง สุดทางบูรพา” ซึ่งเป็นคำขวัญประจำจังหวัด โดยมีความหมาย ดังนี้

เมืองเกาะครึ่งร้อย หมายถึง หมู่เกาะจำนวน 52 เกาะ เป็นอันดับสองรองจากภูเก็ต ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ “เกาะช้าง” นอกจากนี้สถานที่ท่องเที่ยวและเกาะแก่งต่างๆได้เริ่มจะขยายตัวด้านการท่องเที่ยวตามไปด้วย

พลอยแดงค่าล้ำ พลอยแดง หรือ “ทับทิมสยาม” ในอดีตมีการขุดพบพลอยแดงในเขตอำเภอบ่อไร่ เมื่อปี พ.ศ. 2514 ทำให้ผู้คนจากทั่วสารทิศต่างหลั่งไหลเข้ามาแสวงโชค ส่งผลให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างมาก ทำให้พื้นที่ที่เคยเป็นป่าทึบกลายเป็นหลุมบ่อ แต่เมื่อถึงปี พ.ศ. 2534 อำเภอบ่อไร่ต้องกลายเป็นเมืองร้าง เมื่อพลอยหมดไป นักแสวงโชคต่างเดินทางกลับภูมิลำเนาตนเอง ทำให้เศรษฐกิจจตกต่ำลง ปัจจุบันชาวบ้านในอำเภอบ่อไร่ประกอบอาชีพทำสวนเป็นอาชีพหลัก

ระกำแสนหวาน ระกำเป็นผลไม้ที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมมาก มีรสหวาน กลิ่นหอม ส่วนราชการ ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ภาครัฐ และเอกชน ในจังหวัดตราด กำหนดให้มีการจัดงาน “วันระกำหวาน ผลไม้และของดีเมืองตราด” จัดขึ้นในเดือนพฤษภาคมหรือเดือนมิถุนายนเป็นประจำทุกปี ณ สนามหน้าศาลากลางจังหวัดตราด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว และสร้างสรรค์กิจกรรมและงานประเพณีในจังหวัดตราด เผยแพร่ระกำหวานของจังหวัดตราด ให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปของนักท่องเที่ยว และสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรชาวสวนและจังหวัดตราด กิจกรรมที่จัด ได้แก่ การจัดริ้วขบวนประดับตกแต่งด้วยผลไม้ การประกวดผลไม้ การประกวดไม้พื้นบ้าน เช่น ต้นลำแพน การประกวดผักสวนครัว การแข่งขันจับหมู การแข่งขันทำขนมจาก การแข่งขันตำน้ำพริกเกลือ การประกวด สัตว์พื้นบ้านและสัตว์อนุรักษ์ (สุนัขหลังอาน และไก่พื้นบ้าน) การจัดอาหารพื้นบ้าน เช่น ผัดไทยทะเลตราด ไก่ต้มระกำ การประกวดธิดาระกำหวาน เป็นต้น

หลังอานหมาดี หมายถึง สุนัขหลังอาน เป็นสุนัขพื้นบ้านคู่ชาติไทยมาแต่ดึกดำบรรพ์ ยังไม่มีใครสืบทราบหาหลักฐานได้แน่ชัดว่ามีมาแต่เมื่อใด แต่ที่พบหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างแน่ชัดคือ ในสมัยพระเจ้าทรงธรรม ปกครองกรุงศรีอยุธยา ได้บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับสุนัขหลังอานไว้ว่า “สุนัขตัวมันใหญ่ มันสูงสองศอกเศษ มันมีสีต่าง ๆ ไม่ซ้ำกัน มันมีขนที่หลังกลับ มันกัดดีกับผู้เลี้ยง มีโคนหลัง มันมีหาง เหมือนคาบขาวป่า” แสดงว่าสุนัขหลังอานเริ่มมีแน่นอนในสมัยนี้ เป็นสุนัขพันธุ์ไทยที่มีความเฉลียวฉลาด มีประสาทสัมผัสที่ไวและแม่นยำ ถ้าได้รับการฝึกอย่างดีแล้วจะมีความสามารถไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าหมาพันธุ์ต่างประเทศ ปัจจุบันเราได้ประโยชน์หลายอย่างจากสุนัขหลังอาน เช่น ฝึกใช้งานทั่ว ๆ ไป ใช้ตรวจค้นวัตถุระเบิด และยาเสพติด เป็นต้น ลักษณะพิเศษประการ ต่อมา คือ “อาน” หมายถึง บริเวณหรือแนวขนที่งอกย้อนกลับจากขนธรรมดาตามแนวกระดูกสันหลัง ภายในพื้นที่อานนี้อาจมีขนงอกเวียนเป็นดวงใหญ่บ้าง เล็กบ้าง ดวงกลม ๆ นี้ เรียกว่า “ขวัญ” ซึ่งอาจอยู่ที่หัวอาน ริมอาน หรือท้ายอาน เสริมให้อานดูเด่นและสวยยิ่งขึ้น อานที่สวยงามจะต้องได้ระเบียบ ใหญ่ ยาว สมส่วน การเรียกชื่ออานนั้นเรียกตามรูปร่างลักษณะของอานที่แตกต่างกันออกไป

ยุทธนาวิเกาะช้าง ยุทธนาวิเกาะช้าง เกิดขึ้นในช่วงสงครามอินโดจีน (พ.ศ. 2483-2484) โดยฝรั่งเศสพยายาม เข้ายึดเมืองตราด เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2484 กองทัพเรือไทยได้เข้าต่อสู้ขัดขวางกองทัพเรือ ฝรั่งเศสที่ล่องลำนำน้ำไทยบริเวณเกาะช้าง กองเรือรบราชนาวีไทยได้เข้าขัดขวางและเกิดการยิงต่อสู้กัน โดยฝ่ายไทยสามารถขับไล่ข้าศึกให้ล่าถอยไปได้ แต่ต้องสูญเสียเรือรบหลวงไป 3 ลำ คือ เรือรบหลวง สงขลา เรือรบหลวงชลบุรี และเรือรบหลวงธนบุรี รวมทั้งทหารอีกจำนวนหนึ่ง ดังนั้น เพื่อระลึกถึงการ ทำยุทธนาวีของกองทัพเรือไทยและทหารเรือที่สละชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อปกป้องแผ่นดินไทย กองทัพเรือและส่วนราชการต่าง ๆ ในจังหวัดตราด จึงได้ร่วมกันจัดงาน “วันวีรกรรมทหารเรือไทย ในยุทธนาวีที่เกาะช้าง” ขึ้น ประมาณวันที่ 17-21 มกราคมของ

ทุกปี โดยมีการจัดพิธีทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ทหารเรือ ณ บริเวณอนุสรณ์สถานยุทธนาวีที่
เกาะช้าง ตำบลแหลมงอบ อำเภอแหลมงอบ ภายในงานมีการแสดงนิทรรศการของกองทัพเรือและ
ส่วนราชการต่าง ๆ รวมทั้งมหรสพสมโภชตลอดงาน

สุทธางบูรพา หมายถึง จังหวัดตราดเป็นจังหวัดสุดท้ายของภาคตะวันออก โดยมีชายแดน
ด้านทิศตะวันออกติดต่อกับประเทศกัมพูชา

โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดตราด

(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด, ม.ป.ป) โรงเรียนมัธยมศึกษาใน
จังหวัดตราดตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ร่วมกับจังหวัดจันทบุรี และมี
โรงเรียนในสังกัดจำนวน 16 โรงเรียน ดังนี้

โรงเรียน	ตำบล	อำเภอ
1. โรงเรียนเกาะกูดวิทยาคม	เกาะกูด	เกาะกูด
2. โรงเรียนเกาะช้างวิทยาคม	เกาะช้าง	เกาะช้าง
3. โรงเรียนเขาน้อยวิทยาคม	ห้วยแร้ง	เมืองตราด
4. โรงเรียนเขาสมิงวิทยาคม "จงจิตรวิจิตรวงศ์อุปถัมภ์"	เขาสมิง	เขาสมิง
5. โรงเรียนคลองใหญ่วิทยาคม	คลองใหญ่	คลองใหญ่
6. โรงเรียนตราดสรรเสริญวิทยาคม	วังกระแจะ	เมืองตราด
7. โรงเรียนตราษตระการคุณ	วังกระแจะ	เมืองตราด
8. โรงเรียนเนินทรายวิทยาคม	เนินทราย	เมืองตราด
9. โรงเรียนบ่อไร่วิทยาคม	บ่อพลอย	บ่อไร่
10. โรงเรียนประณีตวิทยาคม เขาสมิง-บ่อไร่	ประณีต	เขาสมิง
11. โรงเรียนวัดคีรีวิหาร (สมเด็จพระวันรัตอุปถัมภ์)	ชำราก	เมืองตราด
12. โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์	วังกระแจะ	เมืองตราด
13. โรงเรียนสะตอวิทยาคม รัชมิ่งคลาภิเษก	สะตอ	เขาสมิง
14. โรงเรียนหนองบอนวิทยาคม	หนองบอน	บ่อไร่
15. โรงเรียนแหลมงอบวิทยาคม	แหลมงอบ	เมืองตราด
16. โรงเรียนอ่าวใหญ่พิทยาคาร	อ่าวใหญ่	เมืองตราด

ตารางที่ 1 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดตราด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้

จิรภา อินนารี (2564, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการจัดองค์การ รองลงมา คือ ด้านการวางแผน ด้านการนำ และด้านการควบคุม ตามลำดับ 2) ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า ควรมีการเปิดโอกาสให้ บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การพัฒนา มีการวางแผน จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อการปฏิบัติงานให้เพียงพอกับการปฏิบัติงาน สนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วม รับรู้ เข้าใจ ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานและประเด็นที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีการทำและจัดเก็บเอกสารหลักฐานการวัดผลและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ตามสภาพจริงและเป็นปัจจุบัน ผู้บริหารควรหาทางเลือกที่หลากหลายแนวทาง โดยใช้ข้อมูลทุก ๆ ด้าน และการตัดสินใจควรมีความเหมาะสมทั้งแบบตัดสินใจคนเดียวและเป็นทีม ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาและแลกเปลี่ยน ความรู้ ความสามารถอย่างต่อเนื่อง และควรมีการจัดทำรายงานการประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

วรพรรณ สังขเวช (2562, หน้า ง-จ) ได้ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผลการวิจัย พบว่า 1) เอกสารที่เกี่ยวกับสถานที่และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่รวบรวมได้มีจำนวน 54 เล่ม สื่อออนไลน์แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่รวบรวมได้มีจำนวน 19 รายการ ประเภทแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เขตหนองจอก พบว่า มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 2 แห่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 1 แห่ง และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง 14 แห่ง รวมทั้งสิ้น 17 แห่ง เขตมีนบุรี พบว่า มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็น บุคคล 3 แห่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 0 แห่ง และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง 10 แห่ง รวมทั้งสิ้น 13 แห่ง เขตลาดกระบัง พบว่า มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล 1 แห่ง แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ 1 แห่ง และแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง 11 แห่งรวมทั้งสิ้น 13 แห่ง รวมทุกประเภทและทุกเขตมี 43 แห่ง สาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ใน 3 เขต ของกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก พบว่า มีแหล่งเรียนรู้จำแนกตามสาระการเรียนรู้ ดังนี้ 1.1) สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มี 17 แห่ง 1.2) สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและ

การดำเนิน ชีวิต มี 18 แห่ง 1.3) สารเศรษฐศาสตร์ มี 28 แห่ง 1.4) สารประวัติศาสตร์ มี 28 แห่ง และ 1.5) สารภูมิศาสตร์มี 13 แห่ง รวมทั้งสิ้น 104 แห่ง 2) การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จากการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ในเขตกรุงเทพมหานครในตอนต้นที่ 1 จัดทำแผน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านความรู้ทั่วไป) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนิน ชีวิต) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านเศรษฐศาสตร์) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านประวัติศาสตร์) และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน (ด้านภูมิศาสตร์) ผลการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผลการประเมิน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับ คะแนน 4.0 แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ในระดับดีเยี่ยม ทั้ง 6 แผน

ดวงสมร พิชัยคำ (2561, หน้า ง) ได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดสระแก้วเพื่อส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า 1) แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดสระแก้วเพื่อส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบไปด้วย แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล 10 คน แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมและวัฒนธรรม 12 กิจกรรม แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ 24 แห่ง และแหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ 12 แห่ง ซึ่งแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดเป็นทั้งผู้สร้างและผู้ได้ใช้ประโยชน์ 2) คุณลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดสระแก้ว เพื่อส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า มี 4 แห่งที่มีคุณลักษณะของแหล่งเรียนรู้ครบทั้ง 4 ประเภทและครอบคลุมทักษะการศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ครบทั้ง 7 ทักษะ ดังนั้น แหล่งเรียนรู้ดังกล่าวถือว่าเป็นทุนทางสังคมของจังหวัด สระแก้วที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ได้แก่ ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาสระแก้ว ศูนย์ฝึกอาชีพและพัฒนาราษฎรไทยบริเวณชายแดน สระแก้ว สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด และโรงเรียนกาสรกสิวิทย์ 3) แนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดสระแก้ว เพื่อส่งเสริมการศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ในกิจกรรมการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ครูสามารถนำมาบูรณาการได้กับการสอนครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนั้น ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการใช้ประโยชน์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครู

ปริญญา จันทะคาม (2561) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมี 12 องค์ประกอบ 29 ตัวชี้วัด ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1.1) การสำรวจแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับ

ชุมชน มี 3 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 1.2) การวางแผนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับ
 ชุมชน มี 3 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 1.3) การปฏิบัติตามแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วน
 ร่วมกับชุมชน มี 2 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 1.4) การส่งเสริมใช้แหล่งเรียนรู้ มี 2 ตัวชี้วัด องค์ประกอบ
 ที่ 1.5) การตรวจสอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนมี 2 ตัวชี้วัดองค์ประกอบที่
 1.6) การนิเทศติดตามและประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน มี 4 ตัวชี้วัด
 องค์ประกอบที่ 1.7) การปรับปรุงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน มี 2 ตัวชี้วัด
 องค์ประกอบที่ 1.8) การมีส่วนร่วมในการวางแผน มี 2 ตัวชี้วัดองค์ประกอบที่ 1.9) การมีส่วนร่วมใน
 การตัดสินใจ มี 3 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 1.10) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มี 2 ตัวชี้วัด
 องค์ประกอบที่ 1.11) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล มี 2 ตัวชี้วัด และองค์ประกอบที่
 1.12) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มี 2 ตัวชี้วัด 2) สภาพปัจจุบันขององค์ประกอบการ
 พัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ใน ระดับน้อย สภาพพึงประสงค์ของ
 องค์ประกอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3) แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย องค์ประกอบของการบริหารงาน
 วิชาการทั้ง 12 องค์ประกอบได้แก่ 3.1) การสำรวจแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน
 องค์ประกอบที่ 3.2) การวางแผนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบ
 ที่ 3.3) การปฏิบัติตามแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่
 3.4) การส่งเสริมใช้แหล่งเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 3.5) การตรวจสอบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการ
 มีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่ 3.6) การนิเทศติดตามและประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
 โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่ 3.7) การปรับปรุงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วน
 ร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่ 3.8) การมีส่วนร่วมในการวางแผน องค์ประกอบที่ 3.9) การมีส่วนร่วม
 ในการตัดสินใจ องค์ประกอบที่ 3.10) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ องค์ประกอบที่ 11) การมีส่วน
 ร่วมในการติดตามและประเมินผล และองค์ประกอบที่ 3.12) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
 เป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้แนวคิดที่ได้จากการ บริหารงานวิชาการ
 ของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้โรงเรียนใช้เป็น
 วิธีการในการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ
 ให้มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ดีขึ้น

สุทธิพงศ์ บุญผดุง (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ผลการวิจัย พบว่า ด้านการดำเนินงานปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ แหล่งเรียนรู้มีปริมาณจำกัด ไม่ทันสมัย และอยู่ในสภาพไม่พร้อมการใช้งาน และการติดตามผลการใช้แหล่งการเรียนรู้ไม่เป็นระบบและไม่ต่อเนื่อง และขาดงบประมาณในการสนับสนุน หรือพัฒนาให้แหล่งเรียนรู้มีวัสดุและอุปกรณ์เพียงพอต่อความต้องการในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและมีความทันสมัยพัฒนาการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนโครงการและเพียงพอ ได้แก่ พัฒนาการจัดการและการกำกับติดตามผลการใช้แหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพด้านบุคลากรและการให้บริการ ปัญหา และอุปสรรค ได้แก่ ผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้มีภาระงานอื่นต้องรับผิดชอบ และครูผู้รับผิดชอบขาดความรู้ความเข้าใจในการสร้างนวัตกรรมแหล่งการเรียนรู้ใหม่ ๆ

ณัฐจรรย์า รอดพฤษภูมิ (2558) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นแหล่งเรียนรู้หน่วยงานท่องเที่ยวมีการร่วมมือกันในการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ร่วมกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายของโรงเรียนกับแหล่งเรียนรู้ ด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านระบบบริหารของโรงเรียน ด้านโครงสร้างเอกสารประกอบในการจัดทำ ด้านการวัดผลและประเมินผล 2) รูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา การประสานงานระหว่างโรงเรียนกับแหล่งท่องเที่ยว การเตรียมการของโรงเรียนและแหล่งการเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้จากทรัพยากรท่องเที่ยวและการประเมินผล 3) ประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการ ทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณค่าในระดับมาก และ ความสามารถในการเขียนของนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก และ 4) การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ต่อรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ (2557) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) หลักการ 1.1) การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่มีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อสร้างชุดความรู้ใหม่ โดยแนวคิดทฤษฎี 4 ด้าน คือ กิจกรรมนันทนาการ การเรียนรู้ตลอดชีวิต นวัตกรรม การเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและ

สื่อการเรียนรู้ 1.2) การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการเข้าร่วมโดยสมัครใจของกลุ่มหรือบุคคลในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของชุมชนในฐานะผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ วางแผน ร่วมดำเนินการโดยร่วมทำ ร่วมแรง ทรัพยากรสิ่งของร่วมติดตามประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ 1.3) การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถโดยใช้วิธีการคิดที่คิดคล่อง คิดไม่เหมือนเดิม คิดยืดหยุ่น ไม่ติดกรอบ และการคิดที่เป็นประโยชน์ 2) ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ ประกอบด้วย 2.1) การวางแผนงานและกำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกับชุมชน 2.2) การศึกษาสภาพพิพิธภัณฑสถานและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น 2.3) การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 2.4) สรุปผลการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ เชิงสร้างสรรค์ 2.5) การนำเสนอรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยใช้พิพิธภัณฑสถานและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 3) ปัจจัยการนำรูปแบบไปใช้ 3.1) ปัจจัยภายใน พิพิธภัณฑสถานและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น มีความพร้อมด้านองค์ความรู้เพื่อนำมาเป็นเนื้อหาในการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นในการดำเนินงาน เสนอความคิดเห็น และ 3.2) ปัจจัยภายนอก 3.1.1) หน่วยงาน องค์กร สถานศึกษาที่ตั้งอยู่โดยรอบเห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑสถานและแหล่งเรียนรู้ ในท้องถิ่น และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมหรือให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและใช้ประโยชน์ 3.2.2) พิพิธภัณฑสถานและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นควรตั้งอยู่ในแหล่งที่การคมนาคมสะดวก 4) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ 4.1) พิพิธภัณฑสถานและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมีพื้นที่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม 4.2) หน่วยงาน องค์กร สถาบันการศึกษา รวมทั้งสมาชิกในชุมชน มีความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ 4.3) มีการประสานงานและระดมทรัพยากรในการจัดกิจกรรม 4.4) กิจกรรมที่จัดควรคำนึงถึงควมมีอิสระในการสร้างสรรค์กิจกรรม สามารถพัฒนา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นนั้น ๆ 5) ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ เป็นกิจกรรมที่มีความแปลกใหม่ มีความหลากหลาย สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน เป็นประโยชน์ สร้างความตระหนักรู้และภาคภูมิใจของคนในชุมชน คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอน และกิจกรรมนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน 6) ความยั่งยืน ควรให้องค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเข้ามามีบทบาทและระบุงกิจกรรมในแผนการทำงานของชุมชนอย่างต่อเนื่องทุกปี หรือจัดเป็นกิจกรรมประเพณีของชุมชน

สถาพร ภูทองก้าน (2555) ได้ศึกษา กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ เรื่อง ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสำรวจ ขั้นจัดกิจกรรม ขั้นประเมินผล ขั้นอนุรักษ์ ขั้นประยุกต์ความรู้และเผยแพร่ผลงาน 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกับการเรียนแบบ

ร่วมมือ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกับการ เรียนแบบร่วมมือ มีคะแนนเจตคติต่อวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต

ประพิมพ์ อุตตะนันท์ (2562) ได้ศึกษาอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจุบันครูใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและห้องสมุดเป็นพื้นที่การเรียนรู้หลัก และพบว่าพื้นที่การเรียนรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่ตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ที่แท้จริงของครูคน. และครูคน ต้องการให้พัฒนาพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองสำหรับครูคน. โดยเฉพาะขึ้น 2) ผลการวิจัยระบุว่าควรพัฒนาพื้นที่เดิมหรือแหล่งการเรียนรู้เดิมที่สำนักงานกศน.มี เช่น กศน.ตำบลให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูคน. และให้ใช้คลังสารสนเทศดิจิทัลที่สำนักงานกศน.มีอยู่เดิม เช่น DMIS (Directive Management Information System) และ เว็บไซต์ที่ครูคน.จัดทำขึ้นกันเอง มาพัฒนาต่อยอดและส่งเสริมให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูคน. โดยอนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูคน.ประกอบไปด้วย 2.1) ลักษณะของพื้นที่การเรียนรู้ทั้ง 6 คือ วัตถุประสงค์ พื้นที่การเรียนรู้ (ความดึงดูด ความรู้สึกปลอดภัย และสบายใจ ความยืดหยุ่นและความสะดวกสบาย และความสามารถในการรองรับการใช้งานที่หลากหลาย) การสนับสนุนเทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกัน กิจกรรมการเรียนรู้ในพื้นที่การเรียนรู้ ความเป็นไปได้ 2.2) ขั้นตอนการพัฒนาพื้นที่เดิมแหล่งการเรียนรู้เดิมให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ 7 ขั้นตอน กำหนดทีมงาน พิจารณาพื้นที่เดิม จัดสรรทรัพยากร ปรับปรุงพื้นที่วางแผนกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ ติดตามและ ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และ 2.3) กลไกสนับสนุนเพื่อให้พื้นที่การเรียนรู้เกิดขึ้นจริง 11 กลไก คือ การออกแบบที่มีประสิทธิภาพ นโยบายที่เกี่ยวข้องงบประมาณ บทบาทผู้บริหาร ความร่วมมือกับเครือข่าย ประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นวงกว้าง พัฒนาจากพื้นที่เดิม คัดเลือกทีมงาน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ถอดบทเรียนแห่งความสำเร็จ มีเอกลักษณ์และความทันสมัยที่เหมาะสม และ 3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ ควรปลูกฝังจิตสำนึกในการรักที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในครูคน.และบุคลากรทุกระดับของสำนักงานกศน.ประกอบกัน เพื่อให้สามารถสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในองค์กรอย่างแท้จริง

โชติรส สุวรรณรัตน์ (2561) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีบริบทการจัดการศึกษาในชุมชน มีสถานที่และบุคคลที่สามารถ พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ เมื่อศึกษาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักท่องเที่ยวพบว่ามีความรู้ที่ทักษะการค้นหาคำตอบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.29) และทักษะความคิด

สร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.54$) จากนั้นผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิจัยมาพัฒนาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้แก่ การส่งเสริมให้โรงเรียนมาเรียนรู้ร่วมกับชุมชน 2) แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ การส่งเสริมให้การศึกษานอกโรงเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน และ 3) แนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ ชุมชนจัดการศึกษาโดยให้ใช้สิ่งที่มีในชุมชนมาจัดการศึกษาในชุมชน

สิตาภา เกื้อคลัง (2561) ได้ศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกศน.ตำบล ผลการวิจัย พบว่าองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกศน.ตำบล มีทั้งหมด 25 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารหลักสูตร 2) งบประมาณและสถานที่ 3) การเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตำบล 4) บุคลากรของกศน.ตำบล 5) การบริหารจัดการกศน.ตำบล 6) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามบริบทของชุมชน 7) การสำรวจและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 8) การวางแผนการปฏิบัติงานของ ครูกศน.ตำบล 9) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของครูกศน.ตำบล 10) การบริหารงบประมาณและการปฏิบัติตาม บทบาทหน้าที่ 11) การออกแบบกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกที่ดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสิ่งแวดล้อมของครูกศน.ตำบล 12) การออกแบบการเรียนรู้ 13) ความเข้าใจผู้เรียนและการสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูกศน.ตำบล 14) การสร้างความร่วมมือกับชุมชนและการเป็นแบบอย่างที่ดี 15) แหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ 16) การบริหารจัดการและบุคลากรของแหล่งการเรียนรู้ 17) ความร่วมมือของชุมชนในการวางแผนและการดำเนินการ 18) การร่วมรับผลประโยชน์ของชุมชน 19) ความร่วมมือของชุมชนในการประเมินผล 20) ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษา 21) ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในการวางแผนการจัดการศึกษา 22) ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในการสำรวจความต้องการของชุมชน 23) ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ 24) ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาหลักสูตร 25) ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในการประเมินผล สำหรับแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกศน. ตำบล ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) บุคลากรของกศน.ตำบล 3) แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 3 แนวทาง และ 5) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย โดยมีผลการประเมินความ เหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.4981$) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.6052$)

ชนันภรณ์ อารีย์กุล (2559, 249-250) ได้ศึกษาเรื่อง ทูทางสังคมเพื่อการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน เป็นยุทธศาสตร์หนึ่ง ของการพัฒนาประเทศไทย ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) แนวทางสำคัญของการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างยุทธศาสตร์ดังกล่าว ได้แก่ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม โดยสร้างโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ให้คนทุกกลุ่มและทุกวัยสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้และองค์ความรู้ที่มีความหลากหลาย ทั้งวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ใหม่ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนนำวัฒนธรรมที่ดีงามและค่านิยมของไทยเป็นฐานในการพัฒนาคนและสังคม ให้มีความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ใน ชุมชน การศึกษาความรู้ของชุมชนและชุมชนต้นแบบการจัดการตนเองได้ตามบริบทของชุมชนและการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ช่วยเสริมสร้างทักษะในการประกอบอาชีพ สนับสนุนให้นำความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ประชาชนชาวบ้านหรือผู้มีความรู้ภูมิปัญญาซึ่งเป็นคลังสมองของชาติ มาใช้ ประโยชน์ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและประเทศ ส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมและองค์กรธุรกิจภาคเอกชนร่วมกันทำงานเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกับกลไกภาครัฐ และส่งเสริมความและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมในการหล่อหลอมและสร้างค่านิยมที่ดึงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนา ตลอดจนการระดมสรรพกำลังจากกล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์ดังกล่าวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ควบคู่กับการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้คนในประเทศได้มีโอกาสในการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นมีความสำคัญกับชีวิตของมนุษย์ เพราะทำให้มนุษย์มีความรู้ มีทักษะ มีชีวิตที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้และอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ตลอดทุกช่วงวัยของชีวิต ช่วยให้คุณสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและตลอดจนสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของสังคม และเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

สันติภาพ รอดสถิต (2558) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเมือง โดยใช้ความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนมี ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงกับการเห็นประโยชน์ส่วนรวม ($r = .611$) การสื่อสารกัน ($r = .606$) เคารพสิทธิในตัวผู้อื่น ($r = .616$) การจัดการ ($r = .694$) ผู้นำ ($r = .695$) และความร่วมมือจากภายนอก ($r = .690$) และมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับทัศนคติความร่วมมือ ($r = .418$) และความรับผิดชอบ ($r = .584$) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเมือง เรียงตามลำดับจากมากไปน้อยมี 5 ปัจจัยคือ การจัดการความร่วมมือจากภายนอก ความรับผิดชอบ ผู้นำ การเห็นประโยชน์ส่วนรวม อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ .05 2) แนวทางเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเมืองโดยใช้ความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียนประกอบด้วยแนวทาง 5 ด้านได้แก่ ด้านการจัดการ บ้าน วัด และโรงเรียนมีการจัดการอย่างโปร่งใส และแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากความร่วมมือในชุมชน ด้านความร่วมมือ จากภายนอก บ้าน วัด และโรงเรียน ประสานความร่วมมือจากหน่วยงาน

ภาครัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนด้านต่างๆ ด้านความรับผิดชอบของคนในชุมชน ปฏิบัติงานที่ตนได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่และรู้สึกถึงความสำคัญของตนเองที่จะสามารถพัฒนาชุมชนได้ ด้านผู้นำ บ้าน วัด และโรงเรียนแสดง ให้เห็นถึงความทุ่มเทและเอาใจใส่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการเห็น ประโยชน์ส่วนรวมคนในชุมชนตระหนักถึงประโยชน์ที่ตนเองและชุมชนจะได้รับจากความร่วมมือ และเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน

พัชรราวลัย สังข์ศรี (2557) ได้ศึกษาอนาคตภาพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตผลการวิจัยพบว่า 1) อนาคตภาพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ซึ่งเน้นการสร้างและกระจายโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยในชุมชนอย่างทั่วถึง และส่งเสริมให้ชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีติด้านกายภาพเน้นที่ตั้งในบริเวณที่ไปมาสะดวก เป็นเอกเทศ มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ มีสื่อหลากหลาย และทันสมัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีติด้านการบริหารจัดการเน้นการจัดทำแผนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน มีผู้แทนจากทุกภาคส่วนเป็นคณะกรรมการ จัดตั้งกองทุนการศึกษาตลอดชีวิต มีการติดตาม ประเมินผล เผยแพร่ผลการพัฒนาศูนย์อย่างต่อเนื่องให้ได้มาตรฐาน มีติด้านการจัดกิจกรรม เน้นการใช้ชุมชนเป็นฐานจัด รวมทั้งการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ส่งเสริมอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิต เสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เช่น ทักษะการแก้ปัญหา การคิดเป็นการใฝ่เรียนรู้ กำหนดกลยุทธ์เชิงรุกในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และสร้างความตระหนักให้ประชาชนเห็นความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีติด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย เน้นการส่งเสริมให้ประชาชน มีส่วนร่วมดำเนินงานทุกขั้นตอน เช่น ส่งเสริมให้ประชาชนเป็นอาสาสมัคร การศึกษาตลอดชีวิต ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเป็นภาคีเครือข่ายและร่วมมือแบบหุ้นส่วน และมีติด้านการนำรูปแบบอนาคตภาพไปสู่การปฏิบัติต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายด้าน 2) การประเมิน อนาคตภาพของศูนย์ฯ ผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วยกับอนาคตภาพศูนย์ฯ ที่สร้างขึ้นในทุกมิติและเห็นว่าสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กัญจนพร ศรีมงคล (2565, หน้า 74-76) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ช่วยให้การสร้างความเคลื่อนไหวหรือความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับทั้งสองฝ่าย ช่วยลดและแก้ปัญหา ความขัดแย้งระหว่างกันและช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์กับโรงเรียนและประโยชน์กับชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นที่ยอมรับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารโรงเรียน

ณัฐพงศ์ จำเนียรผล (2563) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการสร้างหุ่นยนต์ สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการสร้างหุ่นยนต์มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ ลักษณะของผู้เรียนต้องมีพื้นฐานความรู้ตามหลักสะเต็มศึกษา ลักษณะของผู้สอนต้องมีทักษะ การบูรณาการความรู้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต้องมี วัตถุประสงค์ในการพัฒนา ศักยภาพผู้เรียนสู่การเรียนรู้ด้านการสร้างหุ่นยนต์เป็นสำคัญ 2) แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการสร้างหุ่นยนต์ได้รูปแบบเป็น Robotic model ซึ่งประกอบไปด้วย บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Role of stakeholders: R) การกำหนดวัตถุประสงค์อย่างมีเป้าหมาย (Objective: O) การทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสิ่งที่ ได้เรียนรู้ (Benefit: B) การสร้างโอกาสอย่างเหมาะสม (Opportunity: O) การทำงานประสานร่วมกัน (Team work: T) การบูรณาการองค์ความรู้ (Integration: I) การสร้างความท้าทาย (Challenge: C)

ทัศนีย์ บุญแรง (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาครู พบว่าครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการได้รับการพัฒนามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยครูสามารถออกแบบ วางแผน และเขียนแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมทักษะ การคิดโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.52$) 2) ผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครู พบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และ นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของครูโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.03$) ชอบกิจกรรมของครู และครูเห็นว่านักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น

กาญจนา เตียววนากุล (2562) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี โดยบูรณาการภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องการให้ส่งเสริมนักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหาร การเป็นมัคคุเทศก์ ความสามารถในการพูด ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยฝึกปฏิบัติจากสถานที่จริง 2) ผลการพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น โดยบูรณาการภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย หลักการ เป้าหมาย แนวการปฏิบัติกิจกรรม รูปแบบการจัดกิจกรรม คำอธิบายรายวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ โครงสร้างการจัดกิจกรรม สื่อ การวัดและประเมินผล 10) แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 4 แผน 3) ผลการทดลองการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัด เพชรบุรี โดยบูรณาการภาษาอังกฤษ จัดการการ

เรียนรู้แบบประสบการณ์และเน้นการปฏิบัติ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน 2) ชั้นศึกษา 3) ชั้นปฏิบัติ 4) ชั้นสรุป 5) ชั้นปรับปรุง 6) ชั้นประเมินผล และ 4) ผลการประเมินและปรับปรุงกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น พบว่า 1) นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวัดมหาธาตุวรวิหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี 2) นักเรียนมีความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี 3) นักเรียนมีความสามารถในการพูด ภาษาอังกฤษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี

ปฐมมาตี พัฒนสิงห์, นิรันดร์ จุลทรัพย์ และอมลวรรณ วีระธรรมโม (2560) ทำการศึกษาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ สุราษฎร์ธานีเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในความคิดเห็นของครูและนักเรียน เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และรวบรวมข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียน มอ. วิทยานุสรณ์ สุราษฎร์ธานี พบว่าโดยภาพรวมครูและนักเรียนมีความเห็นด้วยต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียน พบว่าครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่ต่างกัน และนักเรียนที่มีระดับชั้น การศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทาง สถิติ .05

อิสติยา อายุมัน (2559) วิจัยเรื่องการพัฒนางานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนสหกรณ์ ประชานุกูล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพร โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษางานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผลการพัฒนางานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนสหกรณ์ประชานุกูล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพร จากผู้บริหาร สถานศึกษาจำนวน 2 คน ครูที่สอนกิจกรรมแนะแนวจำนวน 3 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 46 คน พบว่า การพัฒนางานมีการประชุมเพื่อระบุ กำหนดและคัดเลือกแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ตามมาตรฐานยุทธศาสตร์การแนะแนวเพื่อนำไปเป็นองค์ประกอบย่อยของคู่มือ ซึ่งระยะที่ 1 อบรมครู ระยะที่ 2 ครูนำแผนกิจกรรมไปแนะนำนักเรียน ระยะที่ 3 รวบรวม วัดผล สรุปผล ผลการพัฒนางานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่าครูมีความรู้สูงกว่าก่อนใช้คู่มือคิดเป็นร้อยละ 20-25 ก่อนและหลังการใช้คู่มืออบรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามมาตรฐาน/ยุทธศาสตร์การแนะแนวทุกด้านอยู่ในระดับดี ครูมีความเห็นต่อคู่มือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมแนะแนว โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ณัฐริกา รอดสถิตย์ (2558) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางสันติวิธี เพื่อลดระดับความรุนแรงระหว่างนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการใช้ความรุนแรงระหว่างนักเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนการทดลองและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง และเพื่อเปรียบเทียบการใช้ความรุนแรงระหว่างนักเรียนของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า 1) นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางสันติวิธีมีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 2) นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางทฤษฎีสันติวิธีมีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงต่ำกว่ากลุ่มที่ไม่ได้สอนที่ระดับนัยสำคัญ .05

ขวัญชัย ช้วน (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ และศึกษาความพึงพอใจกับการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และชุมชน และพบว่าผู้เรียนมีผลการพัฒนาคุณภาพด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับดี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ไกรสร วันละ (2564, หน้า 65) ได้ทำวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย พบว่า จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดในการประชุม การตรวจสอบ การแก้ปัญหา จะต้องมีความสามัคคีการร่วมทำเพื่อให้เป้าหมายบรรลุพร้อมยอมรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของทุกภาคส่วน ทั้งรัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมมือกันเป็นหุ้นส่วนขับเคลื่อนการพัฒนา ตามที่องค์การสหประชาชาติได้ระดมความพยายามกำหนดวาระเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเพื่อความยั่งยืนของประเทศไทยและโลกของเราให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

โสภณ วุฒิประเสริฐกุล (2563) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยตามแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารมหาวิทยาลัยตามแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจากการจัดอันดับมากไปน้อย ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การจัดการเรียน การสอน และ 3) การวัดและประเมินผลการศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน อย่างไรก็ตามจากสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารมหาวิทยาลัยตามแนวคิดการศึกษาเพื่อ การพัฒนาที่ยั่งยืนจากการจัดอันดับมากไปน้อย ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การวัดและประเมินผลการศึกษา และ 3) การจัดการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน นอกจากนี้ยังพบว่า 3 กลยุทธ์สำคัญในการบริหารมหาวิทยาลัยตามแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ 1) กลยุทธ์หลักที่ 1 ปฏิรูปการออกแบบหลักสูตรแบบบูรณาการสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน 2) กลยุทธ์หลักที่ 2 ยกระดับคุณภาพการวัดและประเมินผล การศึกษาที่ ส่งเสริมทักษะและแนวคิดในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 3) กลยุทธ์หลัก

ที่ 3 พลิกโฉมและบูรณาการการจัดการเรียนการสอนที่เป็นทักษะและแนวคิดในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สุรียา เหมตะศิลป์ (2562, หน้า 9-12) ได้ศึกษาเรื่องศึกษาศาสตร์กับการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งพบว่าวิธีการจัดการศึกษานั้น ต้องเข้าถึงประสบการณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นและชนกลุ่มน้อยมาใช้ประโยชน์ด้วย และกำหนดเป้าหมายเพื่อให้บรรลุถึงการทำให้นักศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงอนาคต ซึ่งหากมีการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การพัฒนาสื่อ และการวัดและประเมินผลที่เอื้อต่อการพัฒนานักเรียนหรือผู้เรียนให้มีความสามารถ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ ไม่เป็นการสะสมความรู้จากครูในลักษณะเพียงผู้รับความรู้ที่ไม่กระตือรือร้น แต่จะเป็นการเรียนรู้จากการลงมือทำ ก็จะได้ผลเมืองที่มีคุณภาพและเป็นกำลังผลักดันการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เป็นที่ตระหนักของทุกคนและร่วมกันปฏิบัติได้จริง

พระมหาสัมฤทธิ์ อธิจิตโต (2561) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ตำบลห้วยโป่ง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการบริหารการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นเป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องใช้เทคนิค วิธีการ ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารให้ผู้เรียนได้รับความรู้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขโดยต้องให้ผู้ได้บังคับบัญชา ร่วมมือ ร่วมใจในการทำงาน ทั้งครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักการภารโรงแตกต่างกันไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยเฉพาะในยุคที่การศึกษาไร้พรมแดน ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการจัดการศึกษาให้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จะต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนใหม่ ๆ ให้แก่ครูและนักเรียน ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรเพื่อสามารถสนับสนุนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การบริหารจะควบคู่ไปพร้อมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น เป็นการพัฒนาที่มุ่งสู่ดุลยภาพของมิติ 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม 2) ศึกษาวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ตำบลห้วยโป่ง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี พบว่า การบริหารงานในสถานศึกษานั้น ควรประกอบด้วยงานที่สำคัญทั้ง 4 ด้าน คือ

- 2.1) การบริหารงานวิชาการ มุ่งเน้นวิธีการแก้ไขปัญหาเป็นตัวตั้งโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.2) การบริหารงบประมาณและการเงิน ส่งเสริมให้ทุกโครงการได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างทั่วถึง
- 2.3) การบริหารบุคคล ส่งเสริมให้ครูพัฒนาด้านความรู้ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยอยู่เสมอ และ
- 2.4) การบริหารงานทั่วไป ส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยอยู่เสมอเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการงาน เอกสารและธุรการ ซึ่งแต่ละงานจะมีรายละเอียดในการปฏิบัติงานที่จะทำให้สถานศึกษาดำเนินงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และวางนโยบายในรูปแบบการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในทุกๆ ด้าน โดยการบริหารในแต่ละส่วนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3) นำเสนอรูปแบบการบริหาร

การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า เมื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ จัดสรรงบประมาณให้กับทุกโครงการในโรงเรียนอย่างเสมอภาค ครูผู้สอนได้พัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่เสมอ นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการงานเอกสารการเรียนการสอนด้านธุรการต่าง ๆ โดยให้ทุกภาคส่วนมีความสำคัญและเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว ย่อมนำมาซึ่งการส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนต่อสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมต่อไป และนำไปเป็นแบบอย่างให้กับโรงเรียนอื่นได้

เชิดชัย อ่องสกุล (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา รวมจำนวน 130 แหล่ง สามารถแบ่งออกเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นจำแนกออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี 2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านศาสนสถาน 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีท้องถิ่นและการละเล่นพื้นบ้าน 5) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการศึกษาและเรียนรู้ ในจำนวนนี้สามารถวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มที่มีระดับศักยภาพสูง เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักที่มีศักยภาพสูงมีจุดดึงดูดความสนใจ มีความพร้อมสูงในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว มีจำนวนแหล่งท่องเที่ยวรวม 54 แห่ง เป็นกลุ่มที่อยู่ในระดับสูงสุด 2) กลุ่มที่มีระดับศักยภาพปานกลาง จำนวนแหล่งท่องเที่ยวรวม 38 แห่ง 3) กลุ่มที่มีระดับอนุภาคจัดอยู่ในกลุ่มที่มีศักยภาพน้อย จำนวนแหล่งท่องเที่ยวรวม 38 แห่ง การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อก่อให้เกิดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ มีศักยภาพสูงในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและที่สำคัญมีเรื่องราว (Story) ที่มีความน่าสนใจ ซึ่งสามารถกำหนดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้นแบบในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 5 เส้นทาง ได้แก่ 1) เส้นทางท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม “นมัสการหลวงปู่ทวด เข้ายับน้ำทะเลจืด สู่หมู่บ้านวิถีไทยคาบสมุทรสทิงพระ 2) เส้นทางพหุวัฒนธรรมวิถีคนชายแดนไทย - มาเลเซีย 3) เส้นทางเยือนเมืองสิงขร ย้อนรอย สงขลาฝั่งหัวเขาแดง ถึงสงขลาฝั่งแหลมสน 4) เส้นทางตามรอยเมืองเก่า สงขลามหาสนุก 5) เส้นทางเที่ยววัด ชมวัง ย้อนรอยประวัติศาสตร์เมืองพัทลุง

ธารรัตน์ มาลัยเถาว์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาครูประถมศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการศึกษาไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ผลการวิจัย พบว่า 1) กรอบแนวคิดการพัฒนาครูประถมศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการศึกษาไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาครู ได้แก่ การอบรม การใช้ระบบพี่เลี้ยง การชี้แนะ การนิเทศ และแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้แก่ การแสวงหาแหล่ง/สื่อ/เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อ การเรียนรู้ของตนเอง การวางแผนและ

กำหนดวิธีการเรียนรู้ของตนเอง การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และเรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์ด้วยตนเอง การเลือกสรรและประเมินข้อความรู้ด้วยตนเอง 2) สภาพปัจจุบันสภาพฟังที่ประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาครูประถมศึกษิตามแนวคิดด้วยการนำตนเองและการจัดการศึกษาไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนในภาพรวมสภาพปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การนิเทศ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การใช้ระบบพี่เลี้ยง สภาพที่ฟังประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การนิเทศ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การใช้ระบบพี่เลี้ยง ส่วนความต้องการจำเป็นการพัฒนาครูประถมศึกษาตามแนวคิดด้วยการนำตนเองและการจัดการศึกษาไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนลำดับที่ 1 คือ การใช้ระบบพี่เลี้ยง และลำดับสุดท้าย คือ การนิเทศ 3) กลยุทธ์การพัฒนาครูประถมศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการศึกษาไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน มี 4 กลยุทธ์หลัก ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การส่งเสริมการใช้ระบบพี่เลี้ยงไปสู่การเป็นครูประถมศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการศึกษาไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน 2) กลยุทธ์การเสริมสร้างการชี้แนะครูประถมศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการศึกษาไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน 3) กลยุทธ์การพัฒนาครูประถมศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการศึกษาไปสู่การพัฒนา สังคมที่ยั่งยืน 4) กลยุทธ์การส่งเสริมการนิเทศครูประถมศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการศึกษาไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

อำภาศรี พอค้า (2558) ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชนโนนบุรี ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า จากการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของชุมชนโนนบุรี ได้ข้อสรุปถึงศักยภาพของชุมชนคือ เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ และเป็นแหล่งธุรกิจด้านการประมงของ อำเภอสหัสขันธ์ รวมถึงมีกิจกรรมหนุนเสริมการท่องเที่ยวทุกเดือน จึงเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับประเทศ ในส่วนข้อด้อยคือ ด้านทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ มัคคุเทศก์นำเที่ยวที่ขาด ทั้งจำนวนและคุณภาพ รวมถึงทักษะด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศของผู้ให้บริการหรือผู้ประกอบการค้าขาย และด้านความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน ด้านพิพิธภัณฑสถาน นั้นพบว่าปัญหาหลักคือด้านบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการตลาด กิจกรรมค้ายังไม่เพียงพอ และด้านระเบียบพัสดุที่ทำให้การจัดซ่อมแซมหรือซื้อครุภัณฑ์นทรศการล่าช้า ด้านประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนโนนบุรี คือด้านอาชีพ ด้านการเพิ่มขึ้นของมูลค่าที่ดิน ด้านข้อเสนอแนะ คือปัญหาขยะ และมลพิษจาก รถยนต์ ด้านความคาดหวังที่ต้องการจะได้รับจากการท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการ ความสะดวก/ สะอาด/ ปลอดภัยของสถานที่

รองลงมาคือได้พักผ่อนในบรรยากาศที่ดี อากาศ สดชื่น และ เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเป็นมิตร/ มีความเป็นกันเอง

ศิธา แก้วเรือง (2557) ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาตลาดร้อยปี สามชุก เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ชื้อของ ชิมอาหาร โดยมีการใช้รถยนต์ส่วนตัว เดินทางมาเป็นครอบครัว และมาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก ใช้เวลาเที่ยวชมตลาดเพียงช่วงสั้น ๆ ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ สำหรับความคิดเห็นที่มี ต่อตลาดร้อยปีสามชุก ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม การเดินทางมายังตลาดร้อยปี สามชุก มีความสะดวกสบาย ศูนย์ให้บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวมีข้อมูลไว้บริการอย่างครบถ้วน และมีความปลอดภัยจากการท่องเที่ยวภายในตลาดร้อยปีสามชุก ซึ่งตลาดร้อยปีสามชุก มีจุดแข็งที่สำคัญ คือ มีเอกลักษณ์โดดเด่น โดยเฉพาะอาคารบ้านเรือน มีวิถีชีวิตที่ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนา แต่มีจุดอ่อน คือ สิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอ การขยายตัวของร้านค้าจำนวนมาก เกิดความแออัดในบริเวณตลาด และวงจรชีวิตของตลาดอยู่ในช่วงอิมตัว โดยมีโอกาส คือ มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง มีการขยายตัวของเทคโนโลยี และรัฐมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ส่วนอุปสรรค ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเกิดใหม่มากขึ้น ภาวะเศรษฐกิจไม่ดีและนักท่องเที่ยวเปลี่ยนรสนิยมบ่อย

ชนัญญา แสงพุ่ม (2556) ได้ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์จัดการท่องเที่ยวในชุมชนที่ยึดแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวคิด เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งพาตัวเองได้และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย กลยุทธ์หลักการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล และใช้วิธีการศึกษาวิจัยตามแบบของการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลเชิงลึก พื้นที่ในการศึกษา 3 ที่ คือ ภาคเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ เพื่อให้มีองค์ประกอบทางกายภาพที่ต่างกันมากที่สุดทำให้ได้กรอบข้อมูลที่มีความหลากหลาย และสะท้อนการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สู่การปฏิบัติในเชิงการท่องเที่ยวชุมชนได้ดีที่สุด ผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มที่มีส่วนร่วมในชุมชน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง 24 คนจาก 3 ภาค ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการปฏิบัติทั้งหมดเกิดจากการดำเนินการชุมชนท่องเที่ยวตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านปรากฏการณ์ทั้ง 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ปฐมบทการพัฒนา เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเงื่อนไขหรือสภาวะแวดล้อม ระยะที่ 2 มัชฌิมบท เป็นชุดข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนา ระยะที่ 3 ปัจฉิมบท เป็นชุดข้อมูลเกี่ยวกับระยะปลายทางสรรค์สร้างของชุมชน และยังพบว่า ความสำเร็จของชุมชนต้องดำเนินภายใต้ความใส่ใจต่อบริบทสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่ศึกษา มีปัจจัยที่สำคัญ 8 ประการ คือ ปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล ปัจจัยชุมชน ปัจจัยพ่อหลวง

งานวิจัยต่างประเทศ

Richardson (2021) ได้ศึกษา การบูรณาการแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยอุปกรณ์สื่อสารต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ พบว่า ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา สหราชอาณาจักรได้ปรับโครงสร้างบริการสาธารณะครั้งใหญ่ ส่งผลให้บริการต่าง ๆ เช่น การบำรุงรักษาสวนสาธารณะในท้องถิ่นและกิจกรรมการศึกษาภายในถูกตัดออก แต่เมื่อเทคโนโลยีมือถือถูกใช้มากขึ้นในโรงเรียน ผู้สนับสนุนจึงอยากส่งเสริมคุณค่าของสถานที่ให้กับคนรุ่นใหม่ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำรวจพื้นที่การออกแบบแพลตฟอร์มการเรียนรู้บนมือถือที่ใช้สถานที่และชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และวิธีที่ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีเหล่านี้เพื่อแบ่งปันความรู้แก่ผู้อื่นได้ จากนั้นนำไปออกแบบ พัฒนา และประเมินผลของแพลตฟอร์มการเรียนรู้บนมือถือที่ประกอบด้วยแอปพลิเคชัน Android และ iOS และเว็บไซต์เสริม รวมถึงสนับสนุนสมาชิกในชุมชน ครู และผู้เรียนในการสร้าง แบ่งปัน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสถานที่ต่างๆ ผ่านการมีส่วนร่วมหลายครั้ง ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่น เผยแพร่สิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นผ่านเทคโนโลยีให้ผู้คนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้

Oyasu (2019) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการแหล่งเรียนรู้โดยชุมชนสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลพบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเป็นการจัดการแหล่งเรียนรู้โดยชุมชนและสถาบันการศึกษาต่างๆ เกิดขึ้นภายใต้บริบทของการศึกษา (efa) ทั้งหมดในเอเชียและแสดงถึงบทบาทและหน้าที่ ที่เปลี่ยนแปลงผ่านการศึกษา ภายใต้บริบทการพัฒนาที่ยั่งยืน จากนั้นสำรวจการความต้องการของส่วนรวมที่เกิดขึ้นจากการจัดการแหล่งเรียนรู้เรียนรู้จากชุมชนให้สามารถนำไปใช้ได้ มีปัจจัยต่างๆ เพื่อรองรับบทบาทและหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีผู้ประสานงานชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ ชุมชน การมีส่วนร่วมโรงเรียน กิจกรรม โปรแกรมการพัฒนาอย่างครอบคลุม การพัฒนางานเครือข่ายและความเชื่อมโยง บทบาท หน้าที่หลักและแนวคิดที่มีเกิดขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการ ในดำเนินการกิจกรรมของ clcs มีการส่งเสริมความรู้ในชุมชนท้องถิ่น จัดการข้อมูลและทรัพยากรด้านโครงสร้างพื้นฐาน พร้อมทั้งจะจัดการกับระดับท้องถิ่น ระดับชาติและเชื่อมโยงถึงปัญหาระดับโลก

Bello (2020) ได้ศึกษาเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เพื่อการศึกษาในไนจีเรีย การตรวจสอบความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร Etisalat ในภาคการศึกษาหลังขั้นพื้นฐานของไนจีเรีย พบว่า ภาคการศึกษาหลังขั้นพื้นฐานมีความสำคัญต่อความสำเร็จของ SDGs เนื่องจากภาคส่วนนี้เพิ่มการจ้างงาน ช่วยสร้างทักษะชีวิต และที่สำคัญที่สุดคือปรับปรุงการพัฒนาเยาวชน ไม่ต้องสงสัยเลยว่าหากการศึกษาหลังขั้นพื้นฐานดีขึ้น ก็จะช่วยให้เป้าหมาย SDG ทั้ง 17 เป้าหมายเป็นจริงได้ ผลการวิจัยพบว่า การแทรกแซงของ Etisalat ในการศึกษาาระดับหลังขั้นพื้นฐาน ได้แก่ Adopt a school program, ค่าย STEM สำหรับเด็กผู้หญิง เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์, การให้คำปรึกษาด้านอาชีพเป็นโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับโอกาสทางอาชีพที่สามารถเลือกได้

ในขณะที่ดำเนินการต่อไป สถาบันอุดมศึกษา การนำไปใช้ได้นำไปสู่การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และผลการเรียนรู้ที่ภาคส่วนหลังพื้นฐาน ทั้งหมดนี้ดำเนินการตาม SDGs

Jorn and Baudouin (2019) ได้ศึกษาเรื่อง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประสบการ์ณ ประเทศพม่า Community Learning Center (CLC) เป็นการศึกษาในท้องถิ่นนอกระบบ การศึกษาที่เป็นทางการสำหรับหมู่บ้านหรือพื้นที่เขตเมือง จัดตั้งและจัดการโดยคนในท้องถิ่นเพื่อให้ โอกาสการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาคน คุณภาพชีวิต เป้าหมายสูงสุด คือ การเสริมสร้างศักยภาพของบุคคล ชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านการศึกษา การพัฒนาชุมชนผ่านกิจกรรม การเลือกชุมชนที่สำรวจและการประเมินความต้องการของชุมชนเป็น ปัจจัยที่สำคัญ พบว่า มีการเสนอการศึกษานอกระบบหลายรูปแบบ เริ่มต้นด้วยหลักสูตรความรู้พื้นฐาน ในช่วงสามสิบเดือนที่ผ่านมา มีหลักสูตร 106 หลักสูตรด้วยความช่วยเหลือของอาสาสมัคร Trainers Literacy Village (VLTs) มีผู้เข้าร่วมประชุม 1,479 คน ตามหลักสูตร สามในสี่เป็นผู้หญิงเกือบ 80% ของผู้เข้าร่วมมีความรู้ในระดับที่น่าพอใจ มีกิจกรรมหลังการรู้หนังสือในชั้นเรียน ทำงานได้ตลอดระยะเวลาโครงการ ชาวบ้าน 718 คนเข้าร่วมในหลักสูตรนี้ 84% เป็นผู้หญิง นอกจากนี้ในแต่ละเมืองซึ่งกำลังทำการทดลองแบบไม่เป็นทางการใหม่ รูปแบบการศึกษาระดับประถมศึกษา (NFPE) ที่มี 12 คลาสและผู้เข้าร่วม 247 คนซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วย เยาวชนนอก โรงเรียนและนักวิชาการใหม่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแปดแห่งให้การดูแลเด็กปฐมวัย (ECCD) ทั้งหมด เป็นโอกาสทางการศึกษาที่ต่อเนื่อง เช่น การฝึกทักษะการพูดคุยเกี่ยวกับสุขภาพ เกษตรกรรม ดนตรี กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ประชากรชื่นชม นอกจากนี้ยังมีระบบการจัดการห้องสมุดหมู่บ้านสร้างกลุ่ม รอบแกนกลาง เพื่อให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเข้าถึงข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร

Kioupi (2019) การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : การเชื่อมโยง SDGs กับผลลัพธ์ทางการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า วาระการประชุมสหประชาชาติ 2030 ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาความเท่าเทียมที่ทั่วถึง ส่งเสริมความยุติธรรม และความเจริญรุ่งเรืองภายในขอบเขตด้านสิ่งแวดล้อม และให้ความสำคัญกับการศึกษาตามที่ระบุไว้ในเป้าหมายที่ 4 การศึกษาได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการในการบรรลุเป้าหมายที่เหลืออยู่ โดยมีเป้าหมายเพื่อการศึกษาอย่างยั่งยืนในเป้าหมายที่ 4.7 อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมโยงระหว่าง SDGs และความซับซ้อนของความยั่งยืนเป็นแนวคิดทำให้ยากต่อการเชื่อมโยง SDGs กับผลลัพธ์การเรียนรู้ทางการศึกษา กับสิ่งที่ Education for Sustainable Development (ESD) ตั้งเป้าให้บรรลุผล ทั้งไว้ในความคลุมเครือ ด้วยการใชการคิดอย่างเป็นระบบ เราได้พัฒนารอบการทำงานที่กำหนด ESD ใหม่ให้เป็นเครื่องมือที่สามารถส่งมอบการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นสำหรับสังคมในการบรรลุสถานะที่ยั่งยืน การใช้ SDGs เป็นจุดสิ้นสุดสำหรับรัฐนี้ และด้วยวิธีการแบบมีส่วนร่วม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการศึกษาและผู้เรียนทำงานร่วมกันเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันของความยั่งยืน ระบุความสามารถที่

จำเป็น และพัฒนาวิธีการสอนและกลยุทธ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม กรอบการทำงานนี้ช่วยให้สามารถพัฒนาเครื่องมือประเมินผลที่สามารถสนับสนุนสถาบันการศึกษาในการเฝ้าติดตามและจัดการความก้าวหน้าในการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่ความยั่งยืน

Tanka (2019) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อการปฏิรูปชนบท: บทบาทของแหล่งการเรียนรู้ชุมชนในประเทศเนปาล เพื่อบันทึกการมีส่วนร่วมที่เป็นไปได้ของแหล่งการเรียนรู้ชุมชนในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงและสำรวจชนบท วิธีการศึกษาอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการมีการผสมผสานเพื่อสร้างต้นทุน สร้างเสริมพลังและความพอเพียงของชุมชนชนบท บทความข้อความและข้อโต้แย้งที่น่าเสนอในบทความนี้ขึ้นอยู่กับแหล่งที่มาทุติยภูมิด้วย เป็นกรณีศึกษาภาคสนามชุมชนชนบทของเนปาลในช่วงหลายปีที่ผ่านมา กำลังเผชิญกับความยากจนการกีดกันและความไม่รู้ การศึกษาและทักษะเพื่อชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่งโดยการพัฒนาขีดความสามารถ พบว่าโครงสร้างที่เป็นทางการสามารถสร้างทางเลือกและโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของชุมชนในชนบท ได้สนับสนุนให้ CLCs สามารถใช้เครื่องมือในการเปลี่ยนแปลง โดยนำเสนอโปรแกรมที่หลากหลายในการศึกษาและบริการชุมชน เช่น การดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ดี ประถมศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับเด็กทุกคน การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กและเยาวชน ความรู้และโปรแกรมหลังปิดภาคเรียน โปรแกรมการศึกษาทักษะวิชาชีพ การพัฒนาโปรแกรมสร้างรายได้และบริการพัฒนาชุมชน สำหรับการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในชนบท รายงานได้แนะนำเพิ่มเติมว่า CLCS มีศักยภาพที่จะให้ความช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในท้องถิ่นในการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของพวกเขาและเพื่อทำหน้าที่เป็นฐานเสนอสถาบันในท้องถิ่น เทคโนโลยีการเรียนรู้แบบเปิดและทางไกลเปิดโอกาสให้ผู้คนมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาต่อเนื่อง

Jehangir (2014) การเรียนรู้ตลอดชีวิต: กำหนดแนวความคิดและการสร้างความหมาย ผลการวิจัย พบว่า การตรวจสอบตนเองหรือชีวประวัติของตนเอง เป็นการสะท้อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากสังคมต่าง ๆ ที่เคยผ่านมา การสนับสนุนจากการเลือกศึกษาแบบทางการของตนเองจนสามารถสร้างเป็นทักษะต่าง ๆ ตนเองได้ ความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเป็นแรงผลักดันของการทำหาย การเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ใช่แค่ทำเพื่อตนเอง แต่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ยังเป็นการช่วยเหลือสังคมด้านการเรียนรู้และต้องตระหนักถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมอีกด้วย ดังนั้น การปลูกฝังการเรียนรู้ในสังคมและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งสำคัญ

Nogueron-Liu (2014) ได้ทำการศึกษาเพื่อวิเคราะห์วิธีกระแสรหว่างท้องถิ่นในการกำหนดการเรียนรู้ในศูนย์เทคโนโลยีของชุมชนที่ให้บริการผู้อพยพวัยผู้ใหญ่ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา และการศึกษาในครั้งนี้ยังสำรวจการสร้างลักษณะข้ามชาติของนักศึกษา เกี่ยวกับหลักสูตรที่พวกเขาเรียนทั้งการสอนแบบออนไลน์และการสอนแบบตัวต่อตัวผลการศึกษา พบว่าวิธี

กระแสด้านชาติได้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในระบบกิจกรรมในชั้นเรียน โดยเฉพาะในการกำหนดกรอบของรูปแบบการเรียนออนไลน์ เป็นเครื่องมือในการประเมิน และเป็นวัตถุประสงค์ในการสอน บทบาทในการแบ่งงานสำหรับผู้สอนในท้องถิ่นและนักศึกษา การสร้าง การสนับสนุน ระยะไกลและท้องถิ่นของนักศึกษา ผลการใช้การเรียนการสอนสำหรับการศึกษาของผู้ป่วยผู้ใหญ่ ที่ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งข้อมูลออนไลน์ระหว่างท้องถิ่นได้รับการอภิปรายในการศึกษาครั้งนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

โดยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ 2 ชั้น มีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. ศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

การเลือกพื้นที่ในการศึกษา

จังหวัดตราดเป็นพื้นที่ในการวิจัย ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ด้านประวัติศาสตร์

จังหวัดตราดมีแหล่งข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน แหล่งรวบรวมโบราณวัตถุ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ยังคงพบร่องรอยทางประวัติศาสตร์ตามสถานที่ต่าง ๆ ให้ได้เรียนรู้ รวมถึงมีประเพณี ภูมิปัญญาดั้งเดิม และลักษณะวิถีชีวิตที่สงบเรียบง่ายของคนในชุมชน นอกจากนี้จังหวัดตราดยังมีความงดงามของความเป็นพหุวัฒนธรรม “สองศาสนา สามวัฒนธรรม” มีการอยู่ร่วมกันของสองศาสนา คือ ศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม และสามวัฒนธรรม คือ ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่กลมกลืน และสะท้อนออกมาในรูปแบบของสำเนียงภาษาพูดที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ควรค่าแก่การรักษาสืบไป

2. ด้านภูมิศาสตร์

จังหวัดตราด เป็นเมืองทางชายทะเลด้านตะวันออกเมืองสุดท้ายของประเทศไทย มีพื้นที่ทางการค้าที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมระหว่างคนสองประเทศ เพราะมีเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา ทั้งชายฝั่งทะเลและชายแดนทางบก โดยมีทิวเขาบรรทัดเป็นแนวกันเขตแดน ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบไปด้วยภูเขาสูงและอุดมไปด้วยป่าเบญจพรรณและป่าดิบทางด้านตะวันออก ส่วนทางใต้เป็นบริเวณหมู่เกาะต่าง ๆ สภาพภูมิประเทศ

แบ่งออกเป็นที่ราบบริเวณลุ่มน้ำ ได้แก่ บริเวณที่ราบตอนกลางและตะวันออก ซึ่งเหมาะสำหรับ การทำนาข้าวและปลูกผลไม้ ส่วนที่ราบบริเวณภูเขา ได้แก่ ที่ราบตอนบนและตอนกลางบริเวณนี้มี พื้นที่กว้างขวางมาก เนื่องจากมีภูเขากระจายอยู่ทั่วไป เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำสวนผลไม้ ปลูก ยางพาราและสับปะรด สำหรับที่สูงบริเวณภูเขา ได้แก่ บริเวณตอนกลางของอำเภอแหลมงอบและ ติดต่อกับอำเภอเขาสมิง นอกจากนี้ยังมีที่ราบชายฝั่งทะเล เป็นป่าชายเลนและยังเป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์ น้ำอีกด้วย

3. การท่องเที่ยว

ตราด เป็นจังหวัดที่งดงามไปด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่เรียงรายท่ามกลางพื้นน้ำของทะเลอ่าวไทย ฝั่งตะวันออก โดยมีเกาะช้างเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุด และใหญ่เป็นอันดับ 2 ของประเทศ หมู่เกาะทางฝั่ง ทะเลตราดถือได้ว่าเป็นทะเลที่น้ำที่ใสมาก เพราะน้ำทะเลสวยใส หาดทรายขาว มีความเป็นธรรมชาติ ค่อนข้างสูง นอกจากความสวยงามของหมู่เกาะนับร้อยแล้ว ยังเป็นเมืองที่มีเรื่องราวและเหตุการณ์ ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของประเทศ ซึ่งทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการนำอัตลักษณ์ที่มีเสน่ห์ของ หมู่บ้านเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต เหล่านี้มาพัฒนาให้เกิดเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวัฒนธรรม ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีรายได้ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนแก่คนในชุมชน ซึ่งประชาชน สามารถไปเรียนรู้วิถีชีวิต เช่น การทำอาหารพื้นบ้าน เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เรียนรู้เกี่ยวกับการทำเกษตร ประมงและป่าชายเลน ซึ่งสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี

4. ด้านการศึกษาและนวัตกรรม

จังหวัดตราดมีหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นอกจากนี้จังหวัดตราดยังเป็นหนึ่งใน จังหวัดที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้าง นวัตกรรมการศึกษาอีกด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 การศึกษาลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ ยั่งยืน

การศึกษาวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้ วิธีการสำรวจพื้นที่ที่ศึกษา (Area Survey) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การศึกษาวิจัยในขั้นตอนนี้ใช้วิธีการสำรวจพื้นที่ (Area Survey) โดยผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องเตรียมตัวและศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย บทความ เพื่อรวบรวมข้อมูลในด้านลักษณะของแหล่งเรียนรู้ และบริบทของพื้นที่วิจัยเพื่อดำเนินการลงพื้นที่สำรวจแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดตราด

2. ขั้นเตรียมการ

2.1 การเตรียมตัวของผู้วิจัย ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเตรียมตัวลงเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

2.2 การเตรียมตัวของผู้วิจัย ในด้านการเตรียมการศึกษาข้อมูลด้านบริบทพื้นที่ เพื่อลงพื้นที่ศึกษาลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราด

2.3 ดำเนินการลงพื้นที่เพื่อศึกษาลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 วิธีการศึกษาเอกสาร จากแผนพัฒนาจังหวัดตราด วารสารประชาสัมพันธ์ จังหวัดตราด เว็บไซต์ของจังหวัดตราด แผ่นพับจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในจังหวัดตราด

3.2 การลงพื้นที่ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน โดยวิธีการสำรวจ จดบันทึกภาคสนาม (Field notes) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การบันทึกข้อมูลจากการสำรวจ

4. การแปลผลข้อมูล หลังจากการสำรวจ ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผลการสำรวจเชิงพรรณนา

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล และมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยอื่น ๆ ประกอบ ได้แก่ สมุดจดบันทึก กระดาษ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพ (VDO) และกล้องถ่ายภาพ

5.2 วิธีการสำรวจพื้นที่ (Area survey) โดยจัดทำตาราง Checklist เพื่อประกอบการสำรวจ โดยสร้างจากการศึกษาข้อมูลแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดตราด

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ตามเกณฑ์

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลโดยวิธีการสำรวจพื้นที่ (Area survey) เพื่ออภิปรายผลในวัตถุประสงค์ที่หนึ่งโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงการพรรณนาความ และตารางจำแนกลักษณะแหล่งเรียนรู้ โดยมีเกณฑ์การวิเคราะห์ ดังนี้

6.1 เกณฑ์การวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มิติด้านการพัฒนาคน (People) ต้องมีแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับการขจัดปัญหาความยากจนและความหิวโหยและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ครอบคลุมเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคมและคุณภาพชีวิตของผู้คน ครอบคลุม 5 เป้าหมาย ประกอบด้วย

- เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนทุกรูปแบบ
- เป้าหมายที่ 2 ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับ

โภชนาการและส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน

- เป้าหมายที่ 3 สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกวัย

- เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- เป้าหมายที่ 5 บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมอำนาจให้แก่สตรีและเด็กหญิง

6.2 เกณฑ์การวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ต้องมีแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม ที่ให้ความสำคัญกับประเด็นทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและสอดคล้องกับธรรมชาติ ครอบคลุม 5 เป้าหมาย ประกอบด้วย

- เป้าหมายที่ 7 สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่ยั่งยืนในราคาที่ย่อมเยา

- เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่มีผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน

- เป้าหมายที่ 9 สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

- เป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ

- เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุมปลอดภัย มีภูมิทัศน์ที่ทนทานและยั่งยืน

6.3 เกณฑ์การวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ต้องมีแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม ที่ให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ให้ความสำคัญกับการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศเพื่อพลเมืองโลกรุ่นต่อไป ครอบคลุม 5 เป้าหมายประกอบด้วย

- เป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืนคน
- เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 13 ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น
- เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- เป้าหมายที่ 15 ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและพื้นสภาพดิน และหยุดยั้งการสูญเสียมลพิษทางชีวภาพ

6.4 เกณฑ์การวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) ต้องมีแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม ที่ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีสังคมที่สงบสุข และไม่แบ่งแยก ครอบคลุม 1 เป้าหมาย คือ เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุมทุกระดับ

6.5 เกณฑ์การวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ครอบคลุม 1 เป้าหมาย คือ เป้าหมายที่ 17 เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วน ความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ขั้นที่ 2 ศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ครูผู้สอนในรายวิชากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนมัธยมในจังหวัดตราด โดยมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1.1 ครูผู้สอนหรือครูผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยต้องมีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับชั้นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่น้อยกว่า 3 ปี เมื่อสัมภาษณ์เสร็จสิ้น 1 คน จากนั้นให้ผู้ให้ข้อมูลบอกต่อ (Snow ball) เพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 16 คน

1.2 ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป และเป็นประธานชมรมหรือประธานชุมนุม จำนวน 16 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 การเตรียมตัวผู้วิจัย ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญและมีการเตรียมตัว โดยการศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2.2 การเตรียมแนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก เตรียมการจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องที่เป็นแนวทางในการศึกษา ลักษณะแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or guided interviews) โดยผู้ให้ข้อมูลเล่าประสบการณ์ความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิดของตน วิธีการทำงาน และข้อเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมจนข้อมูลอิ่มตัว (Saturation data) ทั้งนี้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความชัดเจนของแนวคำถามกว้าง ๆ สามารถยืดหยุ่นได้ในขณะทำการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นคำถาม ดังภาคผนวก

2.3 การติดต่อประสานงาน โดยมีการติดต่อประสานงานแบบไม่เป็นทางการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าสัมภาษณ์ ติดต่อคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและส่งหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลต่อไป

2.4 การเตรียมเครื่องมือ มีการจัดเตรียมเครื่องมือ เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ และแบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากที่โครงการวิจัยผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ดังนี้ การจดบันทึกจากการ สัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตพฤติกรรมขณะ สัมภาษณ์ บันทึกเสียงและถ่ายภาพเพื่อช่วยให้ได้ข้อมูล สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูล ยินยอมก่อนการสัมภาษณ์และสังเกตสภาพทั่วไปที่ผู้วิจัยพบขณะไปสัมภาษณ์โดยเก็บข้อมูล ระหว่างวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2566 ถึง วันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2566

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ นักวิจัย คือเครื่องมือสำคัญที่สุดของการวิจัย โดยทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาปรากฏการณ์อย่างต่อเนื่องและมีเครื่องมือ ประกอบ ดังนี้

3.1 แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semistructured or guided interviews) ตามแนวคำถามเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน

3.2 อุปกรณ์ที่รวบรวมการวิจัยคือ เครื่องมือบันทึกเสียง เพื่อบันทึกข้อมูลขณะ การสัมภาษณ์และนำมา ถอดความตามเนื้อหาและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่บันทึกใน การสัมภาษณ์ และกล้องถ่ายภาพเพื่อบันทึกสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในขณะดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูล

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีหลักการ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงได้จัดทำเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Aided interviews) จากนั้นผู้วิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและที่ปรึกษาร่วมตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ และนอกจากนี้เพื่อความสอดคล้อง ชัดเจนและเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2553, หน้า74-103) ผู้วิจัยจึงได้ให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องตรวจสอบอีกครั้ง ประกอบไปด้วย

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรพร อนุศาสนนันท์ อาจารย์สาขาการวัดและประเมินผล การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2) อาจารย์ ดร. วรพรรณ สังขเวช

อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม
ศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม โรงเรียน
สาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3) อาจารย์มัทนา ชาญกิจ

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา
ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและ
กิจการพิเศษ คณะเทคโนโลยีสังคม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แบบตีความและสรุป
ข้อมูลสำคัญผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
แต่ละท่านมาจัดกลุ่มข้อมูล เพื่อวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลของแต่ละท่านตามวัตถุประสงค์ข้อสอง ให้
เห็นจุดเด่นและจุดร่วมของแต่ละท่าน และทำเป็นตารางสรุปความคิดเห็นของแต่ละท่านโดยเป็นเชิง
พรรณนาความเพื่อที่จะได้อธิบายสิ่งที่ได้ศึกษาให้เชื่อมโยงปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อเป็นข้อ
สรุปผลการศึกษา

5. การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลเพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมมานั้นมีคุณภาพน่าเชื่อถือมากน้อย
เพียงใด และมีความสมบูรณ์ครบถ้วนหรือไม่ ก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ตีความสร้างข้อสรุป โดยการ
ตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า
(Triangular) (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1. ด้านข้อมูล (Data triangulation) เป็นการตรวจสอบว่า ข้อมูลที่มาจากแหล่งที่ต่างกัน
จะเหมือนกันหรือต่างกันหรือไม่ อย่างไร แหล่งที่ตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา สถานที่ และบุคคล
โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลในประเด็นเดียวกันที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์แต่ละกลุ่มมาเทียบเคียง
ว่ามีความเหมือนกันหรือไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ หากพบว่าการให้ข้อมูลในประเด็นเดียวกัน
จากผู้ที่ถูกสัมภาษณ์แต่ละรายมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยต้องลงกลับไปตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง

และหลังจากที่ลงนํากลับไปตรวจสอบข้อมูลแล้ว ยังพบว่ามีความแตกต่าง ผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลนั้นมาทำการวิเคราะห์ แต่ถ้าหากข้อมูลที่ได้มามีความเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยถึงจะนำข้อมูลนั้นมาศึกษาวิเคราะห์

2. ด้านผู้วิจัย (Investigator triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลต่างคนกัน แล้วพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้สอดคล้องกันหรือไม่

3. การตรวจสอบ ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันแล้วพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้สอดคล้องกันหรือไม่ หากพบว่า ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไม่สอดคล้องกันกับข้อมูลของผู้วิจัยที่สืบค้น ผู้วิจัยจะต้องสอบถามถึงสาเหตุความแตกต่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องต่อไป

การพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ทำในมนุษย์ ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมในการวิจัยโดยผ่านคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยบูรพา รหัสโครงการวิจัย G-HU168/2566 ตามเอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยบูรพา ที่คณะกรรมการได้พิจารณารับรองโครงการเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2566 ถึง วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2567

1. สิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย เช่น การบันทึกเสียง การถ่ายภาพ
2. สิทธิในการปกปิดข้อมูลที่ไม่ต้องการบอกผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลสามารถถอนตัวจาก การวิจัย ได้ตลอดเวลา

3. สิทธิในการไม่เปิดเผยชื่อผู้ให้ข้อมูล และครอบครัว ในการเผยแพร่ผลการวิจัย
4. การจดบันทึกและการบันทึกภาพและเสียง ผู้วิจัยจะทำการขออนุญาตก่อนที่จะบันทึกภาพและเสียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลของการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการปกปิดข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ ข้อมูล โดยใช้นามสมมติและใช้รหัสข้อมูล การให้การสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับความพร้อมและการยินยอม ของผู้ให้ข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ผู้วิจัยได้เก็บไว้ที่ผู้วิจัยและสามารถเข้าได้ข้อมูล ได้เพียงผู้เดียว และทำลายข้อมูลทิ้งเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยผู้วิจัยเลือกโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตพื้นที่จังหวัดตราด จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ส่วนที่ 2 ผลการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนเพื่อหาแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากผลการรวบรวมแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดและการศึกษาลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า มีแหล่งเรียนรู้ 6 แห่ง ที่เข้าเกณฑ์การส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย

1. ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว

แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล คุณนัศรินทร์ วิริญโท ประธานวิสาหกิจชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว, คุณมรสุม นุชโสภณ ประธานกลุ่มอนุรักษ์บ้านท้ายเขา และคุณอเนก โสมานันท์ สมาชิกเทศบาลตำบลน้ำเชี่ยว

แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม ประกอบด้วย ชมวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน, เดินเที่ยวสะพานวัดใจ หรืออีกนามหนึ่งว่า “ดวงตาน้ำเชี่ยว”, ชมป่าชายเลน, ล่องเรือ ดูเหยี่ยวแดง ชมอุโมงค์โก่งกาง, กิจกรรมมมมันทะเล, กิจกรรมปลูกป่า, กิจกรรมทำงอบ, ชมธนาคารปู, เรียนรู้การนำขยะมาสร้างมูลค่า, เรียนรู้การทำซานจาก, ชมการทำข้าวเกรียบยาหน้าและกิจกรรมทำก๊ีบจากเปลือกหอย

แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ งอบ, ธนาคารปู, ก๊ีบจากเปลือกหอย, ป้ายให้ความรู้ด้านข้อมูลของสถานที่

แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ ได้แก่ ชุมชนบ้านน้ำเขียว ตั้งอยู่ที่ 175/5 ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

1.1 มิติด้านการพัฒนาคน (People) มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 4 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน, เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย, เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี, เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ และเป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งชุมชนบ้านน้ำเขียวเป็นชุมชนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกเพศ ทุกวัย โดยใช้ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และการอนุรักษ์มาเป็นการขับเคลื่อนในชุมชน มีการจัดให้เด็ก ๆ ในชุมชนได้มีส่วนร่วมโดยการให้เป็นภาคีที่ท้องถิ่น สร้างความกล้าคิด กล้าแสดงออก ส่งเสริมอาชีพในอนาคต นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้คนในชุมชน มีรายได้อย่างทั่วถึงขจัดความยากจนภายในชุมชน โดยจะแบ่งการสร้างรายได้ออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้ 1) โคมสเดย์ 2) เรือประมงพื้นบ้าน 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) การแปรรูปของฝาก 5) อาหารท้องถิ่น และ 6) ภาคีที่ท้องถิ่น นอกจากนี้ทางชุมชนน้ำเขียวยังบรรลุความเท่าเทียมทางเพศโดยมีการพัฒนาบทบาทของสตรีผ่านการเป็นผู้นำชุมชน รวมถึงการเปิดโอกาสให้บทบาทหน้าที่ระหว่างทุกเพศร่วมกันอย่างเท่าเทียม

1.2 มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 5 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้, เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ, เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมอุตสาหกรรม, เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ และเป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน ซึ่งชุมชนบ้านน้ำเขียว ได้มีการจัดตั้งโคมสเดย์เพื่อให้คนในชุมชนได้มีรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างครัวเรือน ซึ่งหากมีนักท่องเที่ยวคนในชุมชนจะหมุนเวียนที่พิกให้นักท่องเที่ยว ทำให้ได้รับรายได้อย่างทั่วถึงให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำชุมชนให้ยั่งยืน นอกจากนี้ยังสร้างรายได้โดยการนำวัสดุในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้และทำเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น งบอน้ำเขียว ชานจาก กีบจากเปลือกหอย สเปรย์เย็น ปลาตากแห้ง กะปิ ตั้งเมกรอบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการวิจัยร่วมกับหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ในการยกระดับชุมชนและพัฒนาด้านเทคโนโลยีให้มากขึ้นเพิ่มขีดความสามารถของการผลิตและการบริการ

1.3 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ประกอบด้วย 5 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล, เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน, เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล และ เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก ซึ่งปัจจุบันชุมชนบ้านน้ำเขียวมีกิจกรรมที่เน้นการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการท่องเที่ยวสไตล์ Low Carbon ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมปลูกป่า กิจกรรมปั่นจักรยาน เพื่อลดการใช้มอเตอร์ไซด์ เป็นต้น และเป็นชุมชนต้นแบบในการจัดทำธนาคารปู เพื่อเพิ่มพูนทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างยั่งยืนและส่งเสริมการท่องเที่ยว มีกิจกรรมให้ผู้ที่ได้เข้ามาเยี่ยมชมปล่อยปู และเรียนรู้ขั้นตอนการทำธนาคารปู, มีจัดกิจกรรมปลูกต้นโกงกางจากนักท่องเที่ยวและมีการอนุรักษ์ขุโมงค์โกงกางจากชุมชน

อย่างดี นอกจากนี้ทางชุมชนยังมีการส่งเสริมการรีไซเคิลขยะ และให้ความสำคัญกับการจัดการขยะ โดยมีการจัดตั้งธนาคารขยะขึ้นเพื่อร่วมมือกับชุมชนและโรงเรียนในการสร้างขยะให้มีมูลค่า เช่น การนำฝาชวดมาทำเป็นโมบาย การนำเปลือกหอยที่เหลือทิ้งมาทำเป็นก๊ีบ

1.4 มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) ประกอบด้วย 1 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม ซึ่งชุมชนบ้านน้ำเขียว เป็นพหุวัฒนธรรม 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม ที่หล่อหลอมความเป็นอยู่เข้ากับวิถีอันเรียบง่ายระหว่างชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ผ่านการทำวิสาหกิจชุมชน มีการแบ่งกลุ่มงานอย่างชัดเจน และมีการร่วมมือกันรับผลประโยชน์ผ่านระบบบัญชีกลางในการทำวิสาหกิจของชุมชนอย่างโปร่งใสในทุกระดับ และเป็นธรรม สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างมีระบบ

1.5 มิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ประกอบด้วย 1 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ซึ่งชุมชนบ้านน้ำเขียว ได้ร่วมมือกับหลายภาคส่วนในการจัดทำกิจกรรมดี ๆ เช่น ร่วมมือกับโรงเรียนในการทำธนาคารขยะ สามารถนำขยะมาแลกเป็นเงิน ทำให้เด็ก ๆ เรียนรู้ที่จะนำขยะมาสร้างเป็นมูลค่าได้, ร่วมมือกับภาครัฐในการทำวิจัย จัดกิจกรรมศึกษาดูงานเพื่อให้นักเรียน นักศึกษา หรือบุคคลทั่วไปได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะในการเป็นผู้ประกอบการ ส่งเสริมให้มีความรู้ความสามารถในการสร้างรายได้

ตารางที่ 2 สรุปแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : ชุมชนบ้านน้ำเขียว

ประเภทแหล่งเรียนรู้				เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (5 มิติ)				
บุคคล	สถานที่	สื่อวัสดุอุปกรณ์	กิจกรรม	มิติ 1	มิติ 2	มิติ 3	มิติ 4	มิติ 5
คุณนัศรินทร์ วิริญโท	ชุมชน บ้านน้ำ เขียว	- งบประมาณ - ธนาคารปู - ก๊ีบจากเปลือก หอย - ป้ายให้ข้อมูล ความรู้ของ สถานที่	- ชมวิถีชีวิตดั้งเดิม - เดินเที่ยวสะพานวัดใจ - ล่องเรือ ดูเหยี่ยวแดง - ชมอุโมงค์โกงกาง - ปลุกป่า งามันทะเล - ทำงอบ - ธนาคารปู - ทำข้าวเกรียบยาหน้า - ทำก๊ีบจากเปลือกหอย	✓	✓	✓	✓	✓

2. ชุมชนบ้านท่าระแนง

แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล คุณสายชล สุนทร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 บ้านท่าระแนง ผู้แทนชุมชนท่องเที่ยว

แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม ประกอบด้วย เรียนรู้การทำชาอู่ยร การหาหัวอู่ยร การปลูกหัวอู่ยร, สาคิตการทำผ้ามัดย้อมจากลูกตะบูน, ล่องเรือชมธรรมชาติ, เข้าชมสถานตะบูนมหัศจรรย์ และเล่นโบว์ลิ่งลูกตะบูน, เรียนรู้การมัดปุดำและทำกิจกรรมปล่อยปู, สาคิตการทำขนมพื้นบ้าน, ชมสาธิตหัตถกรรมจักสานจากใบจากและไม้ไผ่, กิจกรรมสานหมวกใบคันทรัง

แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ได้แก่ ป่าตะบูน, ป่าโกงกาง, ป่าจาก, ลูกตะบูน, หัวอู่ยร, ผ้ามัดย้อม

แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ ได้แก่ ชุมชนบ้านท่าระแนง ตั้งอยู่ที่ หมู่ 2 ตำบลหนองคันทรัง อำเภอมืองตราด จังหวัดตราด เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

2.1 มิติด้านการพัฒนาคน (People) ประกอบไปด้วย 4 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน, เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย, เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี, เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ และเป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งชุมชนบ้านท่าระแนงเป็นชุมชนที่สามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ทางชุมชนยังให้ความสำคัญกับสุขภาพในทุกวัย โดยนำวัสดุในท้องถิ่น “หัวอู่ยร” นำมาทำเป็นชา มีสรรพคุณสามารถรักษาโรคต่าง ๆ ได้ เช่น แก้ปวดเมื่อย บำรุงกระดูก และมีผลวิจัยออกมาว่าต้านอนุมูลอิสระ ลดน้ำตาลในเลือดได้ โดยมีสโลแกน “จิบชาอู่ยร จะอยู่ร้อยปี” ทานกับใบโกงกางชุปแป้งทอด ซึ่งมีสรรพคุณเคลือบกระเพาะอาหาร

2.2 มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ประกอบไปด้วย 5 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้, เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ, เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมอุตสาหกรรม, เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ และ เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืนซึ่งชุมชนบ้านท่าระแนงส่งเสริมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้คนในชุมชนได้มีงานทำโดยการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้เกิดคุณค่าอย่างยั่งยืน เช่น การทำย้อมผ้าจากลูกตะบูน นักท่องเที่ยวสามารถซื้อกลับไปเป็นของฝากได้, คนในชุมชนทำจักสานมาขาย หาวัตถุดิบในท้องถิ่นมาทำอาหารให้นักท่องเที่ยว เช่น ชาหัวอู่ยร ใบโกงกางทอดที่มีที่นั่นทำให้นักท่องเที่ยวอยากชิม อยากลอง ทำให้เป็นจุดขายของชุมชนท่าระแนง เสริมสร้างรายได้ให้ชุมชนเข้มแข็ง

2.3 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ประกอบไปด้วย 5 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล, เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน, เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล และ

เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก ซึ่งชุมชนท่าระแนะเป็นชุมชนต้นแบบที่เด่นเรื่องการดูแลทรัพยากรป่าชายเลนจนได้รับรางวัลเป็นอันดับหนึ่งของประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2556 โดยมีหลักการเปลี่ยนนักท่องเที่ยวจากการเป็น ผู้รับ มาเป็น ผู้ให้ นักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวในบ้านท่าระแนะที่เข้ามาใช้ทรัพยากรต่างๆ ในหมู่บ้าน จะต้องได้รับการฝึกในการนำเอาทรัพยากรเหล่านั้นกลับคืนสู่ธรรมชาติในลักษณะของกิจกรรมต่างๆ ตามที่ชาวบ้านจะเป็นผู้กำหนด ยกตัวอย่างเช่น นักท่องเที่ยวเข้ามาพักจิบชา ร้อยรู สมุนไพรของหมู่บ้านก็ต้องเป็นผู้นำเอาหัวร้อยรูไปปลูกคืนธรรมชาติด้วย หลักการนี้จะทำให้ธรรมชาติอยู่คู่กับชาวบ้านที่พื้นที่และเพิ่มจำนวนมากขึ้นๆ มีใช้ไปจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน การนำเอาหลักการนิเวศพิพิธภัณฑน์ หรือในต่างประเทศจะใช้คำว่า Ecomuseum

2.4 มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) ประกอบด้วย 1 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม ซึ่งชุมชนท่าระแนะมีการร่วมมือกันเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งอยู่ร่วมกันอย่างเมตตาและสงบสุข ผ่านกฎระเบียบในการร่วมมือกันใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อที่จะไม่ให้ตักตวง หรือละเมิดทรัพยากรมากเกินไป ซึ่งทางชุมชนพูดคุยกันป้องกันการขัดแย้งทุกรูปแบบ จะไม่มีทรัพยากรของคนใดคนหนึ่ง

2.5 มิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ประกอบด้วย 1 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ซึ่งทางชุมชนบ้านท่าระแนะได้ร่วมมือกับหน่วยงานหลายภาคส่วน เช่น ททท., กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, กรมการพัฒนาชุมชน, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, หอการค้าไทยเพื่อร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างยั่งยืนและได้ดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการสร้างคุณค่าและพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการโดยใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีเป้าหมายเพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ได้รับการกระตุ้น ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการในชุมชนและให้ผู้ประกอบการในชุมชนได้รับการพัฒนาสามารถนำไปต่อยอดให้ชุมชนได้

ตารางที่ 3 สรุปแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : ชุมชนบ้านท่า
ระแนะ

ประเภทแหล่งเรียนรู้				เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (5 มิติ)				
บุคคล	สถานที่	สื่อวัสดุอุปกรณ์	กิจกรรม	มิติ 1	มิติ 2	มิติ 3	มิติ 4	มิติ 5
คุณสายชล สุนทร	ชุมชน บ้านท่า ระแนะ	- ป่าตะบูน - ป่าโกงกาง - ป่าจาก - ลูกตะบูน - หัวร้อยรู - ผ้ามัดย้อม	- การปลูกหัวร้อยรู - ผ้ามัดย้อมจากลูกตะบูน - ล่องเรือชมธรรมชาติ - ชมลานตะบูนมหัศจรรย์ - ปล่อยปู - ทำขนมพื้นบ้าน - สานหมวกใบคันทรอง	✓	✓	✓	✓	✓

3. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ

แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล ผู้อำนวยการสนธยา ลั่นทม หัวหน้าเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ
แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม ประกอบด้วย - ศึกษาดูงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ
จากสถานที่จริง เช่น การปลูกผัก เลี้ยงหมู ไข่ ผึ้งชันโรง จัดกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมได้มีส่วนร่วมปฏิบัติ
จริง, เรียนรู้การนำศาสตร์พระราชามาปรับใช้ ได้แก่ การทำฝายชะลอน้ำ การทำระหัดดินน้ำ พลังงาน
ทดแทน, เรียนรู้การฝึกวิชาชีพพระยาสัน เช่น การกรีดยางพารา ช่างปุกระเบื่อง ช่างทาสี, มีร้านอาหาร
บริการ โดยผู้ต้องขัง

แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ได้แก่ บอร์ดความรู้, พาวเวอร์พอยความรู้เกี่ยวกับ
เศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยงานราชการศูนย์การเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ
ตั้งอยู่ที่ ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่
ยั่งยืน ดังนี้

3.1 มิติด้านการพัฒนาคน (People) ประกอบไปด้วย 4 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1
ขจัดความยากจน, เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย, เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี,
เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ และเป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งศูนย์เรียนรู้
เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ มีการจัดกิจกรรมให้ผู้ต้องขังได้มีส่วนร่วมในการจัด
กิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้เข้ามาเยี่ยมชมได้เรียนรู้ นอกจากนี้หลังจากพ้นโทษยังสามารถนำไปต่อยอดในการ

ดำเนินชีวิตได้ โดยภายในเรือนจำชั่วคราวเขาระกำจะมีการส่งเสริมการเกษตรอย่างยั่งยืน ผ่านการทำกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง มีการแนะนำผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมเพื่อสามารถไปต่อยอดเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรรวมทั้งทรัพยากรการผลิตได้อย่างยั่งยืน

3.2 มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ประกอบไปด้วย 5 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้, เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ, เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมอุตสาหกรรม, เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ และ เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน ซึ่งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังน้อมนำศาสตร์พระราชา ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ในโครงการ “กำลังใจ” มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะ วิชาชีพติดตัวไปเมื่อพ้นจากการเป็นผู้ต้องขัง เช่น จำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การเลี้ยงจิ้งหรีด ผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหม การทำไม้กวาดจากขวดพลาสติก โดยผู้ต้องขัง เสริมสร้างการใช้พลังงานสะอาด โดยการใช้พลังงานไฟฟ้าผ่านรถไฟฟ้ามารับ-ส่งผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยว และเนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ราบสูง และไม่มีน้ำที่เพียงพอที่จะมาใช้ในทางเกษตร จึงได้ปรับวิธีการควบน้ำจากอ่างเก็บน้ำขึ้นมาใช้โดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์จากโซลาร์เซลล์สามารถแลกเปลี่ยนพลังงานหมุนเวียนได้อย่างยั่งยืน

3.3 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ประกอบไปด้วย 5 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล, เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน, เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล และ เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก ซึ่งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ พัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเชื่อมโยงกับศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีการบำบัดน้ำเสีย และมีการทำฝายชะลอน้ำเพื่อทยอยปล่อยน้ำให้ผ่านฝายชะลอน้ำ และผู้ต้องขังสามารถนำน้ำจากฝายชะลอน้ำล้นมาใช้ทำการเกษตรได้อย่างยั่งยืน

3.4 มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) ประกอบด้วย 1 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม ซึ่งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำมีการแบ่งงานผู้ต้องขังตามความถนัด น้อมนำศาสตร์พระราชามาเป็นคำสอนในการทำงานให้เกิดความ “รู้ รัก สามัคคี” ทำให้ซึ่งในทุก ๆ ส่วนที่ทำงานสามารถเชื่อมโยงกันและอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

3.5 มิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ประกอบด้วย 1 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ซึ่งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ มีการร่วมมือกับหลายภาคส่วนจัดกิจกรรมพัฒนาอาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้แก่เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคนให้พออยู่พอกินและพึ่งพาตนเองได้ ยึดหลักการดำเนินงานบนทางสายกลางเป็นขั้นเป็นตอน สามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิต

ต่อไป ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนที่ประกอบอาชีพ เกี่ยวกับการเกษตรพื้นบ้าน รวมทั้งข้าราชการด้วย เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดต่อไป

ตารางที่ 4 สรุปแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : ศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ

ประเภทแหล่งเรียนรู้				เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (5 มิติ)				
บุคคล	สถานที่	สื่อวัสดุอุปกรณ์	กิจกรรม	มิติ 1	มิติ 2	มิติ 3	มิติ 4	มิติ 5
ผู้อำนวยการ สนธยา ลั่นทม	ศูนย์ เรียนรู้ เศรษฐกิจ พอเพียง เรือนจำ ชั่วคราว เขาระกำ	- บอร์ดความรู้ เศรษฐกิจ พอเพียง - พาวเวอร์พอย เศรษฐกิจ พอเพียงของ ศูนย์การเรียนรู้	- เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง - เรียนรู้การนำศาสตร์ พระราชามาปรับใช้ - เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ตามฐานการเรียนรู้จาก ผู้ต้องขัง	✓	✓	✓	✓	✓

4. อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล คุณพลวีร์ บุษากีรติ นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ และคุณเกรียงไกร มิลันทร พนักงานพิทักษ์ป่า

แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม ประกอบด้วย ศึกษาเส้นทางธรรมชาติ

กิจกรรมทางเดินป่า, กิจกรรมเทียวน้ำตก พักผ่อนในบรรยากาศธรรมชาติ, กิจกรรมชมทิวทัศน์ ศึกษาพรรณไม้ กิจกรรมชมประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม, กิจกรรมล่องเรือ พายเรือ, กิจกรรมเล่นน้ำ ดำน้ำ ดูปะการัง กิจกรรมตั้งแคมป์พักแรม, กิจกรรมถ่ายภาพและวิดีโอ, แสตามป์สมุดอุทยาน

แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ได้แก่ วารสาร/นิตยสารเผยแพร่ความรู้ของอุทยาน, เว็บไซต์ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง, ป้ายให้ข้อมูลความรู้ของสถานที่

แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ตั้งอยู่ที่ 23/7 หมู่ 3 ตำบลเกาะช้าง อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด 23170 โดยอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ได้แก่ น้ำตกธารมะยม, น้ำตกคลองพลู, หมู่เกาะรัง, เกาะง่าม, จุดชมทิวทัศน์ไก่แก้ว, หาดทรายขาวและเกาะเหลายา เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

4.1 มิติด้านการพัฒนาคน (People) ประกอบไปด้วย 4 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน, เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย, เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี, เป้าหมาย

ที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ และเป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง มีการพัฒนาคนในชุมชนให้เข้าถึงทรัพยากรภายในเกาะโดยการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ให้เป็นของฝากได้ เช่น กะปิ ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว เป็นต้น

4.2 มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ประกอบไปด้วย 5 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้, เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ, เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมอุตสาหกรรม, เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ และเป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน ซึ่งอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง มีการส่งเสริมเส้นทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น ด้านนิเวศ ด้านวัฒนธรรม ด้านการเกษตร ด้านกิจกรรมทางทะเล เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หลากหลายให้แก่คนทุกช่วงวัยส่งเสริมให้เป็นชุมชนที่ยั่งยืน ด้านการลงทุนมีนโยบายการพัฒนาของภาครัฐและมีแผนปฏิบัติที่ชัดเจน จะเปิดโอกาสให้เอกชนได้ลงทุนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการสร้างงานและประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในภาพรวม บรรลุการจ้างงานอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เช่น เจ้าของโรงแรมและร้านอาหาร คาเฟ่ รวมถึงคนในชุมชน มีการเห็นถึงความสำคัญในการลดปริมาณขยะในระดับครัวเรือนและระดับชุมชน มีระบบการจัดการขยะในพื้นที่ รวมถึงมีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อการจัดการขยะริมชายหาดด้วย

4.3 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ประกอบไปด้วย 5 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล, เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน, เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล และ เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก ซึ่งอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน รวมถึงมีหน่วยงานอุทยานย่อยแต่ละพื้นที่ดูแลสิ่งแวดล้อม มีการลาดตระเวนดูแลผืนป่า มีโครงการอบรมจิตอาสาเพื่อดูแลภัยพิบัติทางธรรมชาติ และดูแลทรัพยากรทางทะเล ป้องกันการเสื่อมโทรมของทรัพยากรแนวปะการัง รวมถึงมีการฟื้นฟูปะการังที่เสื่อมโทรมเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษาและการท่องเที่ยว

4.4 มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) ประกอบด้วย 1 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม ซึ่งอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างมีการร่วมมือกันของหลายภาคส่วนหลายเชื้อชาติ หลากหลายอาชีพ แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้ ทำงานร่วมกันได้อย่างสงบสุขและพึ่งพาอาศัยกัน

4.5 มิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ประกอบด้วย 1 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ซึ่งอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง มีการร่วมมือกันทุกภาคส่วนภายในเกาะ เช่น หน่วยงานอุทยาน อาสา ตำรวจ ประชาคมหมู่บ้าน สมาคมการท่องเที่ยว และ

โรงเรียนในชุมชน บูรณาการร่วมกันเพื่อเข้าไปทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น การเก็บขยะริมชายหาด ตัดหญ้าริมทาง เป็นต้น

ตารางที่ 5 สรุปแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : อุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะช้าง

ประเภทแหล่งเรียนรู้				เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (5 มิติ)				
บุคคล	สถานที่	สื่อวัสดุ อุปกรณ์	กิจกรรม	มิติ 1	มิติ 2	มิติ 3	มิติ 4	มิติ 5
ผู้อำนวยการ สนธยา ลั่นทม	อุทยาน แห่งชาติ หมู่เกาะ ช้าง	- วารสาร/ นิตยสารของ อุทยาน - เว็บไซต์ของ อุทยาน - ป้ายให้ข้อมูล ความรู้ของ สถานที่	- ศึกษาเส้นทางธรรมชาติ - กิจกรรมทางเดินป่าเทียวน้ำตก - กิจกรรมชมทิวทัศน์ ศึกษาพรรณไม้ - กิจกรรมชมประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม - กิจกรรมล่องเรือ พายเรือ - กิจกรรมเล่นน้ำ ดำน้ำดู ปะการัง - กิจกรรมตั้งแคมป์พักแรม - กิจกรรมถ่ายภาพ - แสตรัมป์สมุดอุทยาน	✓	✓	✓	✓	✓

5. วัดไผ่ล้อม

แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล พระครูสุนทรธรรมทัศน์ เจ้าอาวาส

แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม ประกอบด้วย มีสวนพุทธธรรมที่เปิดให้ประชาชนใช้เป็นที่พักปฏิบัติธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา, ชมเจดีย์พิพิธภัณฑสถานเจ้าคุณ โดยเจดีย์จะเป็นทรงระฆังคว่ำแปดเหลี่ยม ด้านปลายยอดของเจดีย์นั้นจะเป็นทรงดอกบัวตูม ประดับด้วยโมเสกเคลือบทองคำจากประเทศอิตาลี ภายในปลียอดยังบรรจุพระบรมสารีริกธาตุพระธาตุ และพระเครื่องโบราณของวัดเอาไว้ด้วย นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์เผยแพร่พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นที่ทำกิจกรรมกลุ่ม

สัจจะสะสมทรัพย์ งานวันมงคลเสวนา เป็นสถานที่ให้คนในชุมชนได้พักผ่อน/ออกกำลังกาย มีศูนย์
อบรมเด็กก่อนเกณฑ์และศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง โรงพยาบาลตราด สาขาวัดไผ่ล้อมอีกด้วย

แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ได้แก่ บอร์ดความรู้ภายในพิพิธภัณฑ์เจดีย์สามท่านเจ้า
คุณ, สถาปัตยกรรม อาคารเก่าแก่ของวัด

แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ ได้แก่ วัดไผ่ล้อม ตั้งอยู่ที่ 236 ตำบลบางพระ อำเภอเมือง
จังหวัดตราด เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

5.1 มิติด้านการพัฒนาคน (People) ประกอบไปด้วย 4 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1
ขจัดความยากจน, เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย, เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี,
เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ และเป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งวัดไผ่ล้อม ได้ให้
ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมากโดยเป็นที่พำนักของผู้ที่ชาวตราดยกย่องว่าเป็น “บิดาแห่ง
การศึกษาจังหวัดตราด” คือ พระวิมลเมธาวชิรญาณคณานุรักษ์ สังฆปาโมกข์ (แจ้ง จนทสโร)
นอกจากนี้ท่านยังได้จัดตั้งโรงเรียนสอนนักเรียนขึ้นเป็นครั้งแรกที่วัดไผ่ล้อม และจัดตั้งโรงเรียนสอน
บาลีแก่พระสงฆ์อีกด้วย ปัจจุบันมีการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็กเพื่อส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน
รวมถึงมีการเห็นถึงปัญหาความยากจนโดยการจัดตั้งกิจกรรมการออมทรัพย์รูปแบบใหม่หรือกลุ่ม
สัจจะสะสมทรัพย์ โดยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักธรรมะในพระพุทธศาสนา เพื่อฟื้นฟู
วิถีชีวิตของชุมชนอย่างเป็นองค์รวม และเป็นศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง โรงพยาบาลตราด สาขาวัดไผ่
ล้อม ที่ร่วมอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน ส่งเสริมให้คนตราดรักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิต
และส่งเสริมวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาด้วยการน้อมนำหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติบนวิถีของความพอเพียง

5.2 มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ประกอบไปด้วย 5 เป้าหมาย ได้แก่
เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้, เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ,
เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมอุตสาหกรรม, เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ และ
เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน ซึ่งภายในวัดไผ่ล้อมจะมีจุดบริการขนม อาหารปลา ให้สำหรับ
ประชาชนทั่วไปได้เข้ามาในวัดเพื่อสักการะหรือพักผ่อนหย่อนใจ และในวันสำคัญต่าง ๆ จะมีการจัด
กิจกรรม เช่น กิจกรรมลอยกระทงจากวัสดุที่ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม รายได้นำมอบให้แก่วัดเพื่อเป็น
การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของไทยให้คงอยู่สืบไป
อย่างยั่งยืน

5.3 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ประกอบไปด้วย 5 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 6
น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล, เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน, เป้าหมายที่ 13
การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล และ เป้าหมายที่
15 ระบบนิเวศบนบก ซึ่งวัดไผ่ล้อมมีหน่วยงานต่างๆมีกิจกรรมดูแลรักษาศาสนสถานในวัดไผ่ล้อม

และวัดไผ่ล้อมยังเป็นที่จัดโครงการวัดรัฐสะอาด ราษฎร์รัฐสุขใจ ได้ธรรมวิธีพอเพียง เป็นการบูรณาการโครงการร่วมกันระหว่างวัด กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน อำเภอทุกอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน พร้อมกันนี้ยังได้นำผู้เข้าร่วมโครงการร่วมกันปลูกต้นไม้ สร้างความร่มรื่น และร่วมกิจกรรมพัฒนาภายในวัดให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจอีกด้วย

5.4 มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) ประกอบด้วย 1 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม ซึ่งวัดไผ่ล้อมเป็นสถานที่ใกล้แหล่งชุมชน โรงเรียน มีการร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมและพัฒนาสถาบันที่มีประสิทธิผล มีความรับผิดชอบ และโปร่งใสในทุกระดับ ส่งเสริมให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในทุกช่วงวัย

5.5 มิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ประกอบด้วย 1 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 17ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ซึ่งวัดไผ่ล้อมมีการร่วมมือกันของหลายภาคส่วน เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดตราด สมาชิกเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ เจ้าคณะจังหวัดตราด คณะสงฆ์ในงานวันมงคลเสนาฯ เข้าร่วมกิจกรรมรับบริจาคโลหิต โดยเหล่ากาชาดจังหวัดตราดร่วมกับโรงพยาบาลตราด รวมทั้งยังมีกิจกรรมไถ่ชีวิตโค กระบือ ได้ร่วมกันบริจาคทุนทรัพย์เพื่อไถ่ชีวิตโค กระบือ จากโรงฆ่าสัตว์ เพื่อมอบให้กับเกษตรกร สมาชิกเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ นำไปเลี้ยงดูต่อไป

ตารางที่ 6 สรุปแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : วัดไผ่ล้อม

ประเภทแหล่งเรียนรู้				เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (5 มิติ)				
บุคคล	สถานที่	สื่อวัสดุอุปกรณ์	กิจกรรม	มิติ 1	มิติ 2	มิติ 3	มิติ 4	มิติ 5
พระครูสุนทรธรรมทัศน์เจ้าอาวาส	วัดไผ่ล้อม	- บอร์ดความรู้ภายในพิพิธภัณฑ์เจดีย์สามท่านเจ้าคุณ-สถาปัตยกรรมอาคารเก่าแก่ของวัด	- ปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา - ชมเจดีย์พิพิธภัณฑ์สามท่านเจ้าคุณ - เรียนรู้กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ - พักผ่อน/ออกกำลังกาย	✓	✓	✓	✓	✓

6. วัดบุปผาราม

แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล พระครูสุวรรณสารวิบูล เจ้าอาวาส

แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม ประกอบด้วย เข้าชมพิพิธภัณฑ์จัดแสดงโบราณวัตถุล้ำค่า ภายในเก็บของที่มีคุณค่าเอาไว้มากมาย โดยเฉพาะพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งเป็นมงคลสูงสุดคู่บ้านเมือง, ชมภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถหลังเก่าและวิหารพระพุทธไสยาสน์ เขียนขึ้นในสมัย รัตนโกสินทร์ เป็นฝีมือช่างท้องถิ่นแต่ล้วนผสมกลมกลืนด้วยศิลปะและวรรณคดีจีน, ชมหมู่กุฏิเล็กทรง ไทยขนาดพิเศษ ที่สร้างได้ถูกต้องตามพระวินัยบัญญัติมีขนาดพอแค่อีกขุอยู่ได้รูปเดียวเท่านั้น, ชมหอ สวดมนต์, เจดีย์, วิหารฝากระดาน

แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์, ภาพจิตรกรรมฝาผนัง, สถาปัตยกรรม, โบราณสถานเก่าแก่

แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ ได้แก่ วัดบุปผาราม ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 3 บ้านปลายคลอง ถนน พัฒนาการปลายคลอง ตำบลวังกระแจะ อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

6.1 มิติด้านการพัฒนาคน (People) ประกอบไปด้วย 4 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน, เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย, เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี, เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ และเป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งวัดบุปผาราม เป็นวัดที่เก่าแก่ ภายในวัดมีพิพิธภัณฑ์ และเป็นแหล่งรวบรวมโบราณวัตถุอันทรงคุณค่าไว้มากมาย โดยเฉพาะพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งเป็นมงคลสูงสุดของบ้านเมืองเป็นอีกหนึ่งสถานที่ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในทุกช่วงวัย

6.2 มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ประกอบไปด้วย 5 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้, เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ, เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมอุตสาหกรรม, เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ และ เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน ซึ่งวัดบุปผารามได้รับคัดเลือกให้เป็นวัด Unseen New Chapter ของปี 2566 โดยได้รับคัดเลือกจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เข้าถึงได้ง่าย มีจุดถ่ายภาพที่หลากหลาย มีเรื่องราวที่น่าสนใจ และเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับ BCG Model หรือการท่องเที่ยวอย่าง รับผิดชอบ เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม โดยในทุก ๆ เทศกาลวัดบุปผารามจะมีการจัดงาน และกิจกรรมให้คนในชุมชนและจังหวัดได้นำของมาขายกระตุ้นเศรษฐกิจในประชาชนหมุนเวียนเข้ามา จับจ่ายใช้สอย หรือนำผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างรายได้ส่งเสริมชุมชนที่ยั่งยืน

6.3 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ประกอบไปด้วย 5 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล, เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน, เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล และ เป้าหมายที่

15 ระบบนิเวศบนบก ซึ่งวัดบุพผารามได้มีการจัดสถานที่อย่างร่มรื่น และได้เป็นสถานที่ที่สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรม “เสน่ห์ศิลป์ ถิ่นตราด” สัมผัสตลาดย้อนยุคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สไตล์ Low carbon ภายในงานมีการจัดกิจกรรมรักษ์โลก เช่น แผ่นกระดาษต้นไม้จากขยะทะเล นำขยะมาประดิษฐ์สร้างมูลค่าขายให้แก่ผู้ที่สนใจภายในงาน

6.4 มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) ประกอบด้วย 1 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม ซึ่งวัดบุพผารามเป็นวัดที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน และมีความเป็นตัวแทนที่ดีในการจัดการงานเพื่อสังคม

6.5 มิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ประกอบด้วย 1 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ซึ่งวัดบุพผารามร่วมมือกันหน่วยงานในจังหวัดตราดเพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ให้คนในชุมชนและในจังหวัดได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรม และพัฒนาชุมชนตามหลักบวร กล่าวคือร่วมมือกันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน เช่น นักเรียนโรงเรียนวัดบุพผารามและคนในชุมชนร่วมจิตอาสาบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ทำความสะอาดบริเวณลานวัดบุพผาราม นอกจากนี้ยังมีร่วมกับหน่วยงานจัดกิจกรรมรณรงค์ดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม

ตารางที่ 7 สรุปแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : วัดบุพผาราม

ประเภทแหล่งเรียนรู้				เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (5 มิติ)				
บุคคล	สถานที่	สื่อวัสดุอุปกรณ์	กิจกรรม	มิติ 1	มิติ 2	มิติ 3	มิติ 4	มิติ 5
พระครู สุวรรณสาร วิบูล	วัด บุพผาราม	- พิพิธภัณฑ เจดีย์สามท่าน เจ้าคุณ -สถาปัตยกรรม	- ปฏิบัติกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนา - ชมเจดีย์พิพิธภัณฑสาม ท่านเจ้าคุณ - เรียนรู้กลุ่มสัจจะสะสม ทรัพย์ - พักผ่อน/ออกกำลังกาย	✓	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 8 สรุปลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชื่อแหล่งเรียนรู้	ที่อยู่ สถานที่	ลักษณะแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน				
		มิติที่ 1 ด้าน การ พัฒนา คน	มิติที่ 2 ด้าน เศรษฐกิจ และ ความ มั่งคั่ง	มิติที่ 3 ด้าน สิ่งแวดล้อม	มิติที่ 4 ด้าน สันติภาพ และ ความ ยุติธรรม	มิติที่ 5 ด้าน ความเป็น หุ้นส่วนการ พัฒนา
1. ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว	175/5 ตำบลน้ำเชี่ยว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด	✓	✓	✓	✓	✓
2. ชุมชนบ้านท่า ระแนะ	หมู่ 2 ตำบลหนอง คันทร้ง อำเภอเมือง ตราด จังหวัดตราด	✓	✓	✓	✓	✓
3. ศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง เรือนจำชั่วคราวเขา ระกำ	ตำบลท่าโสม อำเภอ เขาสมิง จังหวัดตราด	✓	✓	✓	✓	✓
4. อุทยานแห่งชาติหมู่ เกาะช้าง	23/7 หมู่ 3 ตำบล เกาะช้าง อำเภอเกาะ ช้าง จังหวัดตราด 23170	✓	✓	✓	✓	✓
5. วัดไผ่ล้อม	236 ตำบลบางพระ อำเภอเมือง จังหวัด ตราด	✓	✓	✓	✓	✓
6. วัด บุปผาราม	หมู่ที่ 3 บ้านปลาย คลอง ถนนพัฒนาการปลาย คลอง ตำบลวัง กระแจะ อำเภอเมือง ตราด จังหวัดตราด	✓	✓	✓	✓	✓

ส่วนที่ 2 ผลการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนเพื่อหาแนวทางการใช้ประโยชน์แห่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนเพื่อหาแนวทางการใช้ประโยชน์แห่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งประกอบไปด้วยครูผู้สอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 16 คน และ นักเรียน จำนวน 16 คน ได้แนวทาง ดังต่อไปนี้

1. มุมมองของครู

สภาพปัญหาและอุปสรรคที่เคยจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เคยจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า **ปัญหาด้านงบประมาณ**ในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทำให้การจัดกิจกรรมภายนอกไม่สามารถดำเนินการเพื่อส่งเสริมผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังที่ครูกล่าวว่า

“... ในการจัดกิจกรรมโดยส่วนใหญ่เนี่ยมันจะมีผลกระทบอยู่ในเรื่องงบประมาณที่จะพาเด็กไป ตอนที่เคยออกไปส่วนใหญ่มันจะมีแหล่งเรียนรู้บางที่มันไกลและถ้าเราไม่ได้ทำโครงการไว้เนี่ยเราก็จะได้นักเรียนแค่กลุ่มเล็กๆ ซึ่งเวลาจะขับเคลื่อนอะไรเนี่ยมันยาก มันใช้งบประมาณเยอะ ...” (ครูรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... ก็จะมีอุปสรรคในเรื่องของงบประมาณ เพราะถ้ามีงบประมาณจะสามารถส่งเสริมนักเรียนในการทำกิจกรรมนอกสถานที่ได้สมบูรณ์ อีกเรื่องคือบุคลากรขาดความถนัด เพราะถ้าหากครูขาดความถนัดต้องไปหาผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้านนั้น ๆ มาเสริม ทำให้ต้องมีค่าตอบแทนให้วิทยากร หากทำโครงการขึ้นมาเสนอและมีค่าใช้จ่ายบางครั้งทางโรงเรียนก็อาจไม่สนับสนุนจึงต้องใช้ทุนส่วนตัวครับ ...” (ครูรายที่ 2, สัมภาษณ์, วันที่ 23 สิงหาคม 2566)

“... เรื่องงบประมาณ ต้องเอาเงินจากเด็กออกงานมาเป็นกองกลางเพื่อไว้ซ่อมเครื่องดนตรีหรือซื้อเครื่องสำอางให้เด็กออกงาน และต้องสอนในกิจกรรมชมรมที่ตัวเองไม่ถนัดเพราะขาดแคลนคุณครู...” (ครูรายที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 5 กันยายน 2566)

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เคยจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า

ปัญหาด้านบุคลากรขาดความถนัดในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทำให้ผู้สอนไม่มีองค์ความรู้หรือประสบการณ์ในการบูรณาการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเข้ากับแหล่งเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืนได้ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดการศึกษาจากประสบการณ์จริง ดังที่ครูกล่าวว่า

“... อุปสรรคใหญ่เลยคือองค์ความรู้ คือถ้าเรามีเวลา เรามีงบประมาณแต่ขาดองค์ความรู้เด็กเขาก็จะไม่ได้อะไร แต่ถ้าเรามีเป้าหมาย มีความรู้ เด็กเขาก็จะได้อะไรเยอะ งบประมาณพอหาได้ แต่องค์ความรู้ที่ตรงประเด็นนั้นหายากกว่า...” (ครูรายที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

“... อาจเกิดจากการที่ผู้สอนเองยังไม่รู้รายละเอียดมากนักหรือไม่ได้เข้าไปลงชุมชนหรือศึกษาสถานที่อย่างแท้จริง จึงยังไม่ได้มีการนำมาบูรณาการ และอีกหนึ่งปัจจัยคือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ อาจจะยังมีการประชาสัมพันธ์ไม่มากพอทำให้อาจจะมองข้ามการลงไปในพื้นที่เพื่อนำมาบูรณาการ...” (ครูรายที่ 2, สัมภาษณ์, วันที่ 23 สิงหาคม 2566)

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เคยจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า **ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน** คือ ผู้เรียนขาดอิสระในการเลือกชุมนุมตามที่ตนเองสนใจ โดยครูผู้สอนไม่สามารถเปิดชุมนุมได้ตามความต้องการของผู้เรียนอย่างครอบคลุม ส่งผลให้ผู้เรียนขาดเป้าหมายในการเรียน และไม่ได้รับองค์ความรู้ตามความสนใจของตนเอง ดังที่ครูกล่าวว่า

“... เด็กบางคนเขาไม่ได้เลือกจากถูกใจหรือชอบ เหมือนเขาถูกบังคับว่าเขาต้องมีชุมนุมไม่จั้นเขาไม่จบหลักสูตร มันก็เลยทำให้เหมือนเรียนไปแบบไร้เป้าหมาย แล้วพอเรียนจบช่วงชั้นหรือจบปีไปมันเลยไม่เห็นคุณค่าว่าเรียนไปแล้วใช้ประโยชน์อะไรบ้าง แค่อายทำให้เรียนครบ จบหลักสูตรแค่นั้นเอง แต่ไม่ได้ใช้จริง...” (ครูรายที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... ชุมนุมถ้าเป็นนโยบายของโรงเรียนคือทำให้มันจบครบหลักสูตร อาจจะถูกกำหนดโดยครูเป็นคนจัดให้เด็กไม่ได้เป็นคนเลือกเองตามความคิด ความชอบ อย่างเช่นเด็กที่เขาชอบเกม ก็อาจจะตั้งมาเป็นชมรมอีสปอร์ต ซึ่งถ้าเด็ก ๆ ได้ตั้งชุมนุมตามที่ชอบก็อาจจะได้ผลที่ดีมากกว่า (ครูรายที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

“... มีการเลือกชุมนุมทางคุณครูจะเอาชื่อไปใส่ในเว็บไซต์ ให้เด็ก ๆ เลือก ซึ่งพอเข้าไปสั๊กพักหนึ่ง หากมันไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่เด็กเขาคิด เด็กก็จะไม่เข้าชุมนุม แล้วถ่ายที่สุดแล้วเด็กก็จะไม่ผ่านกิจกรรมชุมนุมมันก็จะกลายเป็นผลเสียกับตัวเด็กแทนที่ในหนึ่งคาบชุมนุมเขาจะได้ทำในสิ่งที่เขาต้องการมัน...” (ครูรายที่ 16, สัมภาษณ์, วันที่ 13 พฤศจิกายน 2566)

“... ด้วยบริบทของโรงเรียนมากกว่า ที่นี้คุณครูต้องเปิดชมรมเอง เพื่อให้เด็กเข้าเพราะฉะนั้นก็จะมีปัญหาตามมาเยอะ เช่น ในเรื่องของชื่อชุมนุม คือชื่อชุมนุมกับสิ่งที่ทำมันจะไม่ค่อยสัมพันธ์กัน

เท่าไร ซึ่งบางทีมีเด็กเข้าไปแล้วอยากจะออกก็มีนะ คือเข้าไปแล้วมันไม่เป็นแบบที่เขาคิด ...”
(ครูรายที่ 8, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

“... ปัญหาคือนักเรียนจะต้องเรียนชุมนุมที่ครูเปิดสอน ไม่ใช่ที่นักเรียนเปิดด้วยตัวเอง ดังนั้น การที่นักเรียนจะสนใจจริง ๆ มันจึงไม่ครอบคลุมกับครูทุกคน เพราะไม่มีคุณครูที่ปรึกษาคอยให้ คำแนะนำตามความสนใจของผู้เรียนได้ ...” (ครูรายที่ 4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 กันยายน 2566)

ประสบการณ์การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดในการจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับประสบการณ์การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ที่ ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า มีครูที่เคยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดในรูปแบบของการทำโครงการร่วมกับ หน่วยงานทั้งภายในและภายนอก ทำให้มีประสบการณ์ในการร่วมงานกับชุมชนหรือแหล่งเรียนรู้ ภายนอกในการนำแหล่งเรียนรู้อาชีพมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียนได้มี ประสบการณ์ตรงและเห็นคุณค่าจากแหล่งเรียนในจังหวัดตราดเพิ่มมากขึ้น สามารถนำประสบการณ์ ที่ได้ออกไปเรียนรู้นอกสถานที่มาบอกต่อได้ ดังที่ครูกล่าวไว้ว่า

“... ไปบ่อย เพราะโรงเรียนเป็นตัวแทนของจังหวัดในการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและเสนอแผน ไปยังหน่วยงานใหญ่ เพื่อจะให้ช่วยกันดูแลและพัฒนาชุมชนของพวกเราให้ดีขึ้นต่อไป แล้วก็ นำ ประสบการณ์จากตรงนี้แหละมาประยุกต์ในการสอนทำให้เด็ก ๆ เขาก็มีความสุขที่ได้ไปเรียนรู้นอก สถานที่บ้าง ...” (ครูรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... ก็มีไปบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะมีไปในรูปแบบของการทำโครงการ เช่น ไปวัดบุปผาราม ไปวัด ไร่ล้อม ไปคลองบางพระ แต่ไปก็จำนวนน้อยไม่ถึง 10 คน แต่เมื่อเด็กได้ไป เขาก็จะมาขยายผลตาม คาบว่าง ชุมนุม เอาประสบการณ์ที่ได้ไปมาเล่าสู่กันฟังให้ห้อง ๆ ในโรงเรียน ...” (ครูรายที่ 8, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

“...โรงเรียนเราจัดเป็นโครงการของชุมนุมอยู่แล้ว เด็กเขาก็ชอบ เพราะเราใช้วิธีปั่นจักรยาน ไปในจังหวัดไปดูสถานที่ต่าง ๆ เด็กก็จะได้เรียนรู้ รวมถึงมีวิทยากรไปด้วย เขาจะได้เรียนรู้ว่าตรงนั้น ตรงนี้มีอะไรบ้าง ได้เรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์เก่าแก่ที่เขาไม่ค่อยได้สนใจเท่าไร...” (ครูรายที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับประสบการณ์การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่ามีครูไม่เคยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด เนื่องจากปัญหาในเรื่องของงบประมาณ และเวลาในการจัดการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ ส่งผลให้การจะได้ออกไปเรียนรู้นอกสถานที่เป็นเรื่องที่ทำได้ค่อนข้างยากในระยะเวลาที่จำกัด ดังที่ครูกล่าวว่า

“... ยังไม่เคยได้ออกไปเรียนรู้ข้างนอก เพราะบางอย่างนักเรียนอยากทำ อยากเรียนแต่คุณครูไม่พร้อมที่จะใส่องค์ความรู้ให้ และหากจะใช้แหล่งเรียนรู้ระยะเวลาไป-กลับ 1 ชั่วโมงเวลาที่หมดแล้ว เด็กอาจจะใช้เวลาพัฒนาได้ไม่เต็มที่ ...” (ครูรายที่ 4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 กันยายน 2566)

“... ไม่ได้ออกไปใช้แหล่งเรียนรู้ข้างนอกค่ะ ส่วนใหญ่จะอยู่ในห้องเรียนเพราะอาจจะด้วยเรื่องของงบประมาณ และการจัดสรรเด็กไปค่อนข้างจะใช้เวลา รวมถึงมีกิจกรรมในโรงเรียนด้วย เพราะว่าคุณมุ่นเนี่ยมันจะอยู่ในคาบสุดท้าย แล้วคาบสุดท้ายก็จะมีกิจกรรมต่างๆเข้ามา ก็จำเป็นต้องยกเลิกสอนไปค่ะ ...” (ครูรายที่ 11, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566)

“... ไม่ค่อยได้ออกไปใช้แหล่งเรียนรู้ค่ะ เพราะในเรื่องของเวลาที่เรามีค่อนข้างน้อย คือ 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งทำให้มันเพียงพอในการจัดการเรียนการสอนที่จะให้เด็กๆ ได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำกิจกรรมเลยค่อนข้างที่จะจำกัด และอยู่แต่ในห้องเรียน ...” (ครูรายที่ 16, สัมภาษณ์, วันที่ 13 พฤศจิกายน 2566)

ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับประโยชน์การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประโยชน์ ดังนี้ ทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง รู้จักสำรวจ สังเกตและเห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ใกล้ตัว และได้เรียนรู้และลงมือทำเพื่อไปต่อยอดได้ในอนาคต ดังที่ครูกล่าวว่า

“... มีประโยชน์ค่ะ อย่างน้อยแน่ ๆ ที่เขาจะได้เลยคือการไปเจอประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง สนุกไม่สนุกอีกเรื่อง แต่การได้ไปลองเจอด้วยตนเองก็จะทำให้เกิดความจำ และสร้างความเข้าใจประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้เขาได้ นอกจากในห้องเรียน ...” (ครูรายที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 5 กันยายน 2566)

“... การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติมันทรงคุณค่ากว่า และเขาจะได้หลายมิติ เด็กที่เขาไปหลายสิบคน เมื่อเขาได้ลงไปเขาอาจจะได้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน เพราะไม่ได้เรียนแค่ตัวหนังสือ เขาอาจจะได้

ความประทับใจของคนที่ทำ เราน่าเอาอย่าง เด็ก ๆ ก็ได้เรียนรู้ว่าโลกมันผ่านไปยังไง แต่เรื่องบางเรื่อง ยังคงคุณค่าอยู่...” (ครูรายที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

“... การลงพื้นที่จริงทำให้เกิดข้อคิด คือ “เราไม่ต้องไปดูที่อื่นว่ามีดีอะไร แต่ให้กลับไปดูที่บ้านของเราว่าบ้านเรามีอะไรดี” เอาของที่มีที่อยู่ที่บ้านให้คนอื่นเขาเห็น อาจารย์สมโภชพุดมาซึ่งเป็นคำที่ดีมาก มันสามารถเอาไปต่อยอดได้กับทุกคน ว่าที่บ้านเรามีอะไรดีแล้วเราก็นำให้คนอื่นเห็น ถ้าเด็กเขาได้ concept นี้ทุกคนเวลาที่เขาไปแล้วเขากลับมาจะได้อะไรเยอะ เป็นการส่งเสริมประสบการณ์ และอาจต่อยอดได้ในอนาคต ...” (ครูรายที่ 8, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

“... ได้ประโยชน์และได้มากด้วย เพราะมันจะไม่เหมือนกับการที่เรียนแล้วก็มานั่งพูดเอง คือหนึ่งเปลี่ยนคนสอน เด็กก็จะให้ความสนใจต่างกันแล้ว แล้วก็ไปเจอประสบการณ์จริงๆ เด็กก็จะได้เรียนรู้และลงมือทำ เราก็เรียนรู้ไปพร้อมกับเด็กด้วย ...” (ครูรายที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566)

แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การวางรากฐานโดยการปรับหลักสูตรและการจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ และการสร้างความรัก ความเข้าใจในท้องถิ่นของผู้เรียนเป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างยั่งยืน ดังที่ครูกล่าวว่า

“... อาจจะต้องวางรากฐานของหลักสูตรตั้งแต่ป.1-ม.6เลย เพื่อที่เด็กจะได้รู้ว่ามันมีคุณค่า มีประวัติความเป็นมายาวนาน ไม่งั้นมันก็จะหายไปตามกาลเวลา และไปบูรณาการร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน จึงต้องปรับแนวความคิดของผู้สอนให้ทำอะไรใหม่ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และนำแหล่งเรียนมาใช้้อย่างยั่งยืน ...” (ครูรายที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... สำหรับครูคิดว่าต้องปลูกฝังให้เด็ก ๆ รักท้องถิ่น โดยต้องเริ่มจากการมีความรักในท้องถิ่นของตนเองก่อน แล้วตัวเด็กเองก็ต้องมีความเข้าใจในพื้นที่ของจังหวัดด้วยเพราะไม่งั้นจะเผยแพร่ออกไปไม่ได้หรือไม่ถูกต้องใช้ไหมครับ ซึ่งพอเข้าใจในท้องถิ่นของตนเองแล้ว ก็ไปให้ความสำคัญมีการเผยแพร่ เพื่อให้คนเห็นและรับรู้และมีคนสืบต่อเนื่องไป ต่อยอดกันรุ่นต่อรุ่นสู่ความยั่งยืน ...” (ครูรายที่ 1, สัมภาษณ์, วันที่ 22 สิงหาคม 2566)

“... เด็ก ๆ ต้องรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของที่นั่นก่อน เป็นส่วนหนึ่งของตราดมีความรัก และเด็กต้องรู้ว่าความเป็นจังหวัดตราดมีความแตกต่างจากที่อื่น เมื่อรู้ว่าท้องถิ่นนั้นมีความแตกต่าง

จากทั่ว ๆ ไปก็จะเกิดความเป็นเอกลักษณ์ของเขา ซึ่งถ้าไม่รู้ก็ต้องไปรู้ มันก็จะเกิดความสำคัญว่าเมื่อเด็กเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้นั้นเด็กก็จะไปเรียนรู้ ...” (ครุราชที่ 13, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566)

“... สำหรับครูก็ต้องให้เด็กๆ ได้มองเห็นความสำคัญของสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนก่อนมองเห็นข้อดีและนำไปต่อยอดได้ในอนาคต คือเราอาจจะสอนเขาตั้งแต่เด็ก ๆ ให้เขาได้มีกิจกรรมทำ ได้เสริมสร้างในตรงนี้ ถ้าเขาไม่ได้ลงมือหรือลงพื้นที่เลยเขาก็อาจจะไม่เห็นภาพ ก็คงต้องมีแนวทางในการเรียนรู้ร่วมกันก่อน ลงพื้นที่จริง ปฏิบัติจริงแล้วก็จะเกิดการเรียนรู้ต่อยอดไป ...” (ครุราชที่ 2, สัมภาษณ์, วันที่ 23 สิงหาคม 2566)

แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน , การปรับหลักสูตร, การลงมือปฏิบัติจริงดังที่ครูกล่าวว่า

“... มันอยู่ที่ครอบครัวส่วนหนึ่ง ครอบครัวมีทุนเดิม แล้วครูเติมให้ มันจะเต็ม หรือมันจะเกินครึ่ง สมมติว่าครูก็สอนให้เด็กรัก รู้จักท้องถิ่น เป็นคนดี ให้มีคุณลักษณะนี้ ๆ แต่ครอบครัวไม่ได้มีส่วนร่วมก็เท่านั้นก็จะไม่เกิดผล ตรงนี้สำคัญ เขาเรียกว่าความร่วมมือบ้านกับโรงเรียน ...” (ครุราชที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... ต้องเริ่มจากการปลูกฝังจากหลักสูตร เพราะหลักสูตรที่เขียนมาต้องเอื้อให้เด็กได้อยู่กับชุมชน ไม่ใช่เอื้อให้เด็กอยู่แต่โรงเรียน ซึ่งปัจจุบันเด็กใช้เวลาอยู่โรงเรียนมากกว่าอยู่บ้านอีก ถ้าออกแบบหลักสูตรเพื่อเอื้อให้แก่ชุมชนได้ ยิ่งเด็กก็ต้องเข้า เพราะบางอย่างที่อยู่ในจังหวัดของเรายังไม่รู้เลย เพราะไม่ได้ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก ...” (ครุราชที่ 4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 กันยายน 2566)

“... การเรียนรู้คือการที่เขาได้ลงมือปฏิบัติจริง อย่างวันสำคัญนี้ก็กระตุ้นเด็ก ๆ เช่น ใครไปวัดก็ถ่ายรูปมาให้ครูดูหน่อยสิ เด็กก็จะทำมาให้เรา เป็นการใช้โซเชียลที่มีอยู่ในมือของเขาเนี่ยให้เกิดประโยชน์ สามารถที่จะเข้าถึงตัวเด็กได้ เปิดสิ่งใหม่ๆ ให้ได้ลงมือทำ แล้วเราก็สอนเขาผ่านสิ่งที่เขาชอบจะทำให้เด็กๆ เรียนรู้ได้นานและยั่งยืน ...” (ครุราชที่ 11, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566)

ตารางที่ 9 สรุปสภาพปัญหา ประสบการณ์ในการใช้แหล่งเรียนรู้ ประโยชน์และแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในมุมมองของครู

ประเด็น	มุมมองครู
สภาพปัญหาและอุปสรรคที่เคยจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	<ul style="list-style-type: none"> - ด้านงบประมาณ - ด้านบุคลากรขาดความถนัดในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน - ด้านการจัดการเรียนการสอน
ประสบการณ์การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	<ul style="list-style-type: none"> - เคยใช้ ทำโครงการร่วมกับหน่วยงานทั้งภายนอกและภายในโรงเรียน - ไม่เคยใช้ เนื่องจากปัญหาในเรื่องของงบประมาณ และเวลาในการจัดการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ
ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด	<ul style="list-style-type: none"> - สัมผัสประสบการณ์ตรง - เห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ - ได้ลงมือทำ - สามารถไปต่อยอดได้ในอนาคต
แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> - ความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน - การปรับหลักสูตร - การลงมือปฏิบัติจริง

แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านการพัฒนาคนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

ชุมชนน้ำเชี่ยว

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านการพัฒนาคนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนน้ำเชี่ยว พบว่า มีกิจกรรมศึกษาเรียนรู้ของกรรมวิธีของขึ้นชื่อชุมชนน้ำเชี่ยว, กิจกรรมมัดคุเทศก์น้อยภาษาถิ่นและมัดคุเทศก์น้อยภาษาอังกฤษ, กิจกรรมเรียนรู้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน, กิจกรรมฐานการเรียนรู้ตามจุดสำคัญในชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน และ เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ และ เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ ดังที่ครูกล่าวว่า

“... อย่างน้อยน้อยได้ไปก็จะได้รู้กรรมวิธีของงอบ แล้วตรงนั้นจะมีตั้งเม ซึ่งเป็นของขึ้นชื่อของ น้ำเขียว แล้วอีกอย่างหนึ่งก็คือเรื่องของการแปรรูปอาหาร กะปิ เคย ก็ไปดูเขาว่าเขาเอาวัตถุดิบอะไร ยังไงมี ซึ่งเอามาใช้ได้เพราะเด็กหลาย ๆ คนที่มาเรียนที่นี่ ที่บ้านเขามีเรือประมง ถ้าเขาได้ไปดู ก็จะรู้ว่าตัวเขาจะเอามาต่อยอดยังไง มาทำเป็นผลิตภัณฑ์ของตัวเองมาทำเป็นแบรนด์ของตัวเอง สามารถทำได้หลายอย่าง ...” (ครูรายที่ 8, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

“... ชุมชนน้ำเขียวเป็นชุมชนที่เด็ก ๆ จะได้รับความรู้ครบค่อนข้างทุกด้าน กิจกรรมที่สามารถส่งเสริมได้ คือ การทำ young guide สองภาษา คือ ภาษาถิ่นตราดและภาษาอังกฤษลงพื้นที่ให้เขาได้ไปสัมผัสจริงๆ ซึ่งน้ำเขียวมีไกด์เด็กอยู่แล้ว ในส่วนนี้อาจจะไปเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการแชร์ความรู้ หรือ สร้างเครือข่าย ทำให้เด็กสนุกและได้เรียนรู้จากคนอื่นมากขึ้น ...” (ครูรายที่ 10, สัมภาษณ์, วันที่ 17 ตุลาคม 2566)

“... อาจจะเป็นการไปศึกษาความเป็นอยู่ของคนในชุมชนว่ามีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร การเตรียมตัวที่จะออกไปประกอบอาชีพ ก็อาจจะให้เด็กๆเขาแบ่งกลุ่มไปศึกษาเรียนรู้ในหลายๆอาชีพในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการประมง ขายของ โฮมสเตย์เมื่อเวลามีคนท่องเที่ยวมาจะต้องเตรียมตัวยังไงบ้าง กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเด็ก ๆ สามารถที่จะเรียนรู้การบริหารจัดการของชุมชนอย่างเป็นธรรมชาติและให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันทุกเพศได้อีกด้วย ...” (ครูรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... กิจกรรมที่จะทำให้เด็กๆเรียนรู้ได้ครบถ้วนก็คือ ทำฐานการเรียนรู้ วอร์คแรลลี่ ตั้งฐานการเรียนรู้ขึ้นมาแล้วแต่ละฐานถ้าทำกิจกรรมเสร็จจะได้ตัวอักษร เพราะว่าใน 8 ฐานมันหมายถึง จุดเด่นของชุมชนนี้ เช่น ฐานที่ 1 งอบ ฐานที่ 2 ตั้งเม ฐานที่ 3 กีบ ฐานที่ 4 ป่าชายเลน ฐานที่ 5 สะพานวัดใจ ฐานที่ 6 วัดจีน ฐานที่ 7 มัสยิด ฐานที่ 8 เก็บขยะ แต่ละฐานก็ให้อักษรไป แล้วเมื่อจบ 8 ฐาน เด็กก็ต้องมาเรียงว่าได้อักษรอะไร ...” (ครูรายที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

ชุมชนท่าระแนะ

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านการพัฒนาคนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนท่าระแนะ พบว่า มีกิจกรรมศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของชุมชน, กิจกรรมเรียนรู้การทำอาหารให้เป็นยา, กิจกรรมศึกษาชาอ้อยรู และการคิดค้นเอกลักษณ์ของชุมชนของตนเอง ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี และ เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ ดังที่ครูกล่าวว่า

“... หากได้ไปเรียนรู้ในชุมชนท่าระแนะก็จะให้เด็กเรียนรู้ประวัติของชุมชน และของพื้นที่ดั้งเดิม เช่น กระบวนการทำสุราร้อยรู เพราะประวัติของเขาคือก่อนที่จะมาเป็นชา ก็เป็นการทำสุราร้อยรูมาก่อน ก่อนที่จะมาเป็นกระบวนการทำชาอ้อยรู แล้วก็ศึกษาเรียนรู้คุณสมบัติของชาอ้อยรูมาก

ขึ้นเพราะเรื่องสุขภาพเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว หากมีสรรพคุณที่ดีก็ควรศึกษาเรียนรู้ไว้ ...” (ครุราชยที่ 4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 กันยายน 2566)

“... เห็นว่าชุมชนมีป่าถึงสามป่า และมีที่โดดเด่นคือชาว์อัยรุ ก็เป็นอะไรที่แปลกใหม่ อาจจะ ไปเรียนรู้เรื่องสรรพคุณของพรรณไม้ น้ำสมุนไพรต่างๆที่เด็ก ๆ อาจจะมีไอเดียในการประยุกต์ให้เกิด ความคิดสร้างสรรค์ สร้างเมนูใหม่ ๆ สร้างสรรค์การกินอาหารให้เป็นยาเพื่อจะได้ยกระดับแหล่งท่องเที่ยว ...” (ครุราชยที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... สามารถสอนเด็ก ๆ เกี่ยวกับการไปเรียนรู้เอกลักษณ์แนวทางการสร้างเอกลักษณ์ของ ชุมชนของเขาว่าชุมชนท่าระแนะ มีที่มาที่ไปในการสร้างเอกลักษณ์จากลูกตะบูน การมัดย้อม ชาว์อัยรุ ได้อย่างไรบ้าง และมีที่นั่นเท่านั้น เขาสามารถค้นเจอได้อย่างไร เพราะถ้าเราไม่สังเกตมันก็เหมือนต้นไม้ ธรรมดาธรรมดา แต่เขาให้คุณค่ากับชนิดนี้ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีมาก ลองนึกถึงชุมชนของเราเองว่ามี เอกลักษณ์อะไรบ้าง ...” (ครุราชยที่ 13, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านการ พัฒนาคนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำ ชั่วคราวเขาระกำ พบว่า มีกิจกรรมตามฐานการเรียนรู้, กิจกรรมศึกษาเรียนรู้การทำการเกษตรอย่าง ยั่งยืน ผ่านการทำกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการ พัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย ดังที่ครูกล่าวว่า

“... ที่นี้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครบครัน เช่น การทำปิ่นซีโก้ การทำอาหารปลาจากวัสดุธรรมชาติ ทำถ่าน น้ำส้มควันไม้ ปลูกข้าว เลี้ยงไก่ ทำไม้กวาดจากขวดพลาสติก ซึ่งที่เด็กเรียนรู้วิทยากรทั้งหมด จะเป็นผู้ต้องขังและเมื่อผู้ต้องขังมีความรู้ติดตัวไปในส่วนนี้ก็สอนเด็ก ๆ ได้ด้วยว่าทำผิดได้แต่ก็ปรับตัว แก้ไขได้ เขาจะสามารถนำความรู้ตรงนี้ไปต่อยอดเป็นอาชีพในชีวิตข้างหน้าได้ โดยมีโครงการกำลังใจ เป็นแบบอย่าง ...” (ครุราชยที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 9 ตุลาคม 2566)

“... การเข้าไปเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเด็ก ๆ จะเห็นภาพชัด เพราะจะมีการสาธิต แม้พื้นที่ ไม่ได้ใหญ่ แต่เขาสามารถจัดสรรพื้นที่ได้ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก อาจจะเริ่มจากเล็ก ๆ เขาก็ สามารถกลับไปบอกคุณพ่อคุณแม่ได้ว่าหนูไปเห็นมามันเป็นแบบนี้ไปดูมาว่ามันปลูกแบบนี้ได้ เขาก็จะ สามารถเอาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ...” (ครุราชยที่ 10, สัมภาษณ์, วันที่ 17 ตุลาคม 2566)

“... เด็ก ๆ เขาก็จะได้ไปเรียนรู้การเกษตรแบบยั่งยืนเนอะ เพราะที่นั่นจะมีการเลี้ยงสัตว์ เพาะปลูก การทำปุ๋ย อะไรแบบนี้ มีฐานการเรียนรู้ที่เยอะ สามารถได้รับความรู้ที่ค่อนข้างหลากหลาย สามารถนำไปใช้ได้จริงอีกด้วย ...” (ครุราชยที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านการพัฒนาคนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง พบว่า มีกิจกรรมเรียนรู้ฝึกภาษากับชาวต่างชาติ, กิจกรรมเรียนรู้ธรรมชาติบนเกาะ, กิจกรรมสำรวจสถานที่สำคัญและเรียนรู้วิถีชีวิตชาวเกาะ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน และ เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ ดังที่ครูกล่าวว่า

“... ก็อาจจะเป็นการพาให้เด็ก ๆ ไปพูดคุยแลกเปลี่ยนภาษากับชาวต่างชาติ หรือแนะนำสถานที่นั้นๆ เขาจะได้ ความกล้าแสดงออก ได้ฝึกฝนภาษาอังกฤษ เพราะว่ากิจกรรมจัดขึ้นมาก็อยากให้เขาได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ด้วยตัวเองอย่างเต็มที่เอาความรู้ที่เคยเรียนในชุมนุมหรือเรียนในห้องเรียนเรียนภาษาอังกฤษเอาออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ...” (ครูรายที่ 10, สัมภาษณ์, วันที่ 17 ตุลาคม 2566)

“... เกาะช้างเป็นสถานที่ที่ทำให้เด็ก ๆ เกิดการเรียนรู้ได้หลากหลายอย่าง สามารถเรียนรู้เรื่องธรรมชาติบนเกาะได้ เป็นห้องเรียนธรรมชาติที่สามารถให้เด็ก ๆ เรียนรู้ได้อย่างสนุกสนานจากประสบการณ์จริง อาจจะมีกิจกรรมให้ทำระหว่างเรียนรู้ เกม ก็จะทำให้เด็ก ๆ สนุกมากขึ้น เช่น การแสดมปีอุทยาน ...” (ครูรายที่ 13, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566)

“... กิจกรรมที่เด็กๆจะเข้าไปทำคือสำรวจธรรมชาติ น้ำตก และที่สำคัญคือเป็นน้ำตกที่สำคัญที่ ร.5 ทรงเสด็จ ถึง 12 ครั้ง เด็ก ๆ เขาก็จะได้เรียนรู้ ประวัติความเป็นมา ที่ทรงคุณค่ามายาวนาน เรียนรู้การทำประมงพื้นบ้าน ทำลอบตักปู การจับสัตว์น้ำ การแปรรูปอาหารทะเล ทำของฝากร่วมกับชุมชนผ่านการเข้าถึงทรัพยากรในท้องถิ่น ...” (ครูรายที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

วัดไผ่ล้อม

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านการพัฒนาคนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง พบว่า มีกิจกรรมเรียนรู้กลุ่มสัจจะผ่านการแสดงละครคุณธรรม, กิจกรรมศึกษาธรรมะและศาสนพิธี, กิจกรรมการตักบาตรกับสารอาหาร ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี และ เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ ดังที่ครูกล่าวว่า

“... เรียนรู้กลุ่มสัจจะจะสะสมทรัพย์ผ่านการทำละครคุณธรรมว่ามีความสำคัญอย่างไร ให้เด็กเขาได้รู้นอกจากนี้ยังส่งไปแข่งขันได้ด้วย ซึ่งกลุ่มสัจจะเป็นแนวคิดที่ดีมาก เป็นการจัดการเรื่องการเงิน รู้จักการออม ส่งผลให้ปัญหาในชุมชนน้อยลง คนแก่ได้รับการดูแลไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มีกองทุนไว้รักษา จึงอยากให้เด็กๆได้เรียนรู้ส่วนนี้เพื่อที่จะไปพัฒนาครอบครัว ชุมชนของตนเองได้ ...” (ครูรายที่ 13, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566)

“... คิดว่าให้เด็ก ๆ เข้าไปเรียนรู้เรื่องการออมเพื่อภายหน้า เพราะปัจจุบันเด็กๆให้ความสำคัญกับการออมเงินน้อยลง ก็อาจจะจัดกิจกรรมการออมเงินให้เขาใส่ใจการออมเงินมากขึ้น แล้วก็เรียนรู้ในเรื่องของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ...” (ครุราชที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 5 กันยายน 2566)

“... ที่นี่ก็เป็นโรงเรียนแห่งแรกของจังหวัดตราด ซึ่งเมื่อเด็กได้ไปเรียนที่นี่ก็จะมีรายได้ศึกษา ศาสนพิธีไปในตัว อบรมคุณธรรม โดยกิจกรรมที่เด็ก ๆ ได้ทำคือไปเวียนเทียน ประกวาดกิจกรรม สรภัญญะ วัดสำคัญทางศาสนา ศึกษาหลักเศรษฐกิจพอเพียงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากพระอาจารย์ ...” (ครุราชที่ 10, สัมภาษณ์, วันที่ 17 ตุลาคม 2566)

“... ถ้าในมุมมองของชุมชนวิทย์เราอาจจะไปเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารการกินของพระได้ เพราะโรคที่เกิดจากอาหารใส่บาตรนี้เยอะนะครับ เด็กอาจจะไปเรียนรู้ว่าควรจัดการยังไง เรียนรู้เรื่องสารอาหารได้ ซึ่งทางวัดก็มีการให้ความสำคัญกับสุขภาพโดยการจัดตั้งศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง ให้มีการเข้าถึงยาและวัคซีนอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพสำหรับทุกคน ...” (ครุราชที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566)

วัดบุปผาราม

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านการพัฒนาคนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง พบว่า มีกิจกรรมหาสมบัติเรียนรู้ประวัติศาสตร์วัดโบราณ, กิจกรรมค่ายบูรณาการท้องถิ่นตราด, กิจกรรม Bike Rally ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ ดังที่ครูกล่าวว่า

“... ภายในวัดมีของล้ำค่ามากมาย แต่ไม่สามารถเผยแพร่ได้ เพราะหากคนรู้ว่ามียของล้ำค่าก็จะอันตราย เพราะฉะนั้นก็เลยจะก้ำกึ่งระหว่างจะทำให้มีชื่อเสียงดี หรือจะปกปิดดี คนจึงต้องเข้าถึงเอง ซึ่งของล้ำค่าพวกนี้หากเด็ก ๆ ได้เข้าไปเรียนรู้ด้วยตัวเอง ดูให้เห็นกับตาตัวเอง รู้ประวัติของของแต่ละชิ้นก็อาจจะทำให้เกิดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของจังหวัดตราด และเห็นถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ ...” (ครุราชที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566)

“... นอกจากเด็กๆจะเข้าไปเรียนรู้ประวัติศาสตร์จากสมัยก่อน ซึ่งวัดนี้ก็เป็นวัดที่เก่าแก่ที่สุดด้วย แล้วก็ไปเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของเก่าด้วย อาจจะจัดกิจกรรมเกมขึ้น เป็นเล่นเกมหาสมบัติเรียนรู้ของโบราณแบบนี้ ก็อาจจะทำให้เด็ก ๆ สนุกกับประวัติศาสตร์มากขึ้น จดจำได้ง่ายขึ้นด้วย ...” (ครุราชที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 5 กันยายน 2566)

“... มันก็อาจจะเป็นการจัดค่ายบูรณาการท้องถิ่นตราด ก็จะได้ในมิติของประวัติความเป็นมาของวัด ได้ในเรื่องของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทำเลที่ตั้ง คุณค่าทางสังคมและจิตใจ แล้วเราก็จะตอบแทนหรือคืนคุณค่าสู่วัด...” (ครุราชที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... กิจกรรม Bike Rally วัดบุปผารามเป็นวัดเก่าแก่ที่สุดจะมีของโบราณวัตถุสำคัญเก่าแก่มากมาย ที่ต้องเข้าไปดูด้วยตาตัวเอง หากได้พาเขาเข้าไปทำกิจกรรมก็อาจจะไปเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของจังหวัดตราดที่ซ่อนไว้ตามโบราณวัตถุต่าง ๆ มากมาย ...” (ครุราชที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 13 พฤศจิกายน 2566)

“... ในวัดจะมีพิพิธภัณฑ์ที่เด็กสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ โดยมีการรวบรวมวัตถุโบราณเอาไว้มากมาย พระในนั้นส่วนมากจะเป็นพระทองคำแท้ โดยทางพิพิธภัณฑ์ก็ห้ามถ่ายรูปด้วย เพราะสิ่งของในนั้นเป็นสิ่งของที่ไม่สามารถประเมินค่าได้ จึงต้องเป็นการเรียนรู้ที่ต้องลงพื้นที่ไปเห็นสิ่งมีคุณค่าเหล่านี้ด้วยตาตัวเอง ...” (ครุราชที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

ตารางที่ 10 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านการพัฒนาคน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

แหล่งเรียนรู้	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
ชุมชนน้ำเชี่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมศึกษาเรียนรู้ของกรรมวิธีของขึ้นชื่อชุมชนน้ำเชี่ยว - กิจกรรมมัคคุเทศก์น้อยภาษาถิ่นและภาษาอังกฤษ - กิจกรรมเรียนรู้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน 	<p>เป้าหมายที่ 1 จัดความยากจน</p> <p>เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ</p>
ชุมชนบ้านท่าระแนะ	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของชุมชน - กิจกรรมเรียนรู้การทานอาหารให้เป็นยา - กิจกรรมศึกษาสรรพคุณชา้อยูรู 	<p>เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี</p> <p>เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ</p>
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาชะเมา	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมตามฐานการเรียนรู้ - กิจกรรมศึกษาเรียนรู้การทำเกษตรอย่างยั่งยืน ผ่านการทำกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง 	<p>เป้าหมายที่ 2 จัดความหิวโหย</p>

อุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะช้าง	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมเรียนรู้ฝึกละเอียดกับชาวต่างชาติ - กิจกรรมเรียนรู้ธรรมชาติบนเกาะ - กิจกรรมสำรวจสถานที่สำคัญและเรียนรู้วิถีชีวิตชาวเกาะ 	เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน และเป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ
วัดไผ่ล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมเรียนรู้กลุ่มสัจจะผ่านการแสดงละครคุณธรรม - กิจกรรมศึกษาธรรมะและศาสนพิธี - กิจกรรมการต่อกบตรกับสารอาหาร 	เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ
วัดบุปผาราม	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมหาสมบัติเรียนรู้ประวัติศาสตร์วัดโบราณ - กิจกรรมค่ายบูรณาการท้องถิ่นตราด - กิจกรรม Bike Rally 	เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ

แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว พบว่ามีกิจกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ออกแบบผลิตภัณฑ์, เรียนรู้แนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน, สำรวจเอกลักษณ์ชุมชนผ่านกิจกรรมบ้านเรามีอะไรดี ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมและอุตสาหกรรม, เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ ดังที่ครูกล่าวว่า

“... ปัจจุบันเด็ก ๆ เขาประยุกต์ใช้โซเชียลได้ค่อนข้างเก่ง มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถทำอะไรแปลกใหม่ได้ ทางชุมชนก็จะมีผลิตภัณฑ์หลากหลายอย่างที่ทำขึ้น ก็อาจจะมีการออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับดันชุมชนเพื่อไปรับรางวัล ก็จะร่วมมือกันได้ในตรงนี้ในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ...” (ครูรายที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

“...ชุมชนมีแนวคิดที่ดีในการสร้างมูลค่าจากของภายในชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างครัวเรือนได้ด้วย การหมุนเวียน เช่น เรือ โหมสเตอร์ ที่จะเห็นได้ชัดคือจากการที่เขาได้มีแนวคิดจากการที่ปลูกฝังให้เด็กหรือคนในชุมชนเห็นคุณค่าของสิ่งที่อยู่ในชุมชน ...” (ครุฑรายที่ 11, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566)

“... การที่จะเอาความรู้ที่ได้มาไปประยุกต์ใช้กับชุมชนของตัวเองให้เกิดมูลค่าได้เป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะว่าคิดว่าตัวเองเค้าไม่ค่อยได้มองว่าที่บ้านเค้ามีอะไรบ้าง เราก็ต้องให้เด็กกลับไปดูที่บ้านว่ามีอะไรที่จะสร้างมูลค่าบ้าง ไปสืบค้นดูเค้าอาจจะเจอของเก่า ๆ เขาอาจจะหยิบขึ้นมาดูแล้วก็ทำเป็นเรื่องราวตามยุคตามสมัยของเขา เขียนบรรยายให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนของตนเอง ...” (ครุฑรายที่ 8, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

ชุมชนบ้านท่าระแนะ

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านท่าระแนะพบว่า มีกิจกรรมทำศิลปะวิถีโอเนาะนำสถานที่, Eco Art ศิลปะจากใบไม้, ทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ และ เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน ดังที่ครูกล่าวว่า

“... ส่วนใหญ่เด็กก็จะได้ในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ ทำศิลปะวิถีโอเนาะ one day trip ที่ท่าระแนะ ทำอะไรได้บ้าง “จิม ซ้อป แซะ” ซึ่งหากเด็กๆ ได้ลงมือทำตรงนี้อาจจะสร้างเป็นอาชีพเขาได้ในอนาคตเลยก็ได้ ท่าระแนะมันก็มีโรงแรมก็เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวที่พักรอบๆ ด้วย ก็เป็นการสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง โดยให้เด็กๆ เขาไปแนะนำก็ได้ ครบจบในที่เดียว ...” (ครุฑรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... กิจกรรม Eco Art เอาชิ้นส่วนจากใบไม้ที่หล่นตามพื้น มาสร้างเป็นชิ้นงาน ป่าชายเลนมีพันธุ์ไม้หลายอย่าง จะมีใบที่สมบูรณ์ ใบที่แปลกๆ เก็บมาแล้วค่อยมาตัดแปลงก็ได้ ซึ่งครูว่าเป็นการทำที่ไม่ต้องลงทุนเยอะ แล้วทำเสร็จแล้วใส่กรอบ แล้วก็ขายได้ ให้นักท่องเที่ยวก็ได้ ให้เขาถ่ายภาพแล้วก็ทำโปสการ์ด ...” (ครุฑรายที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... ทางชุมชนมีการนำชาวบ้านมาร่วมมือในการสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยมีการค้าขาย ลงเรือ หรือการเป็นไกด์ ที่มีนักเรียนร่วมมืออยู่ เด็ก ๆ ก็อาจจะเข้าไปทำกิจกรรมตรงนี้และร่วมมือกับชุมชน และหากเป็นเด็กที่อยู่ในชุมชนก็อาจจะคิดต่อยอดจากชุมชนให้เกิดรายได้ต่อครัวเรือนได้ ส่งเสริมชุมชนเข้มแข็ง ...” (ครุฑรายที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 9 ตุลาคม 2566)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ

พอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกา พบว่า มีกิจกรรมเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง, กิจกรรมเรียนรู้แนวทางการสร้างรายได้ ต่อยอดจากฐานการเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้ และ เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังที่ครูกล่าวไว้ว่า

“... ในนั้นมีร้านอาหาร กาแฟ แล้วก็เรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างครอบคลุมทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นพลังงานสะอาด การทำการเกษตรอย่างยั่งยืน มีกิจกรรมหลากหลาย สอนโดยผู้ต้องขัง การที่จะเอาเด็กเข้าไปก็อาจจะไปเรียนรู้กระบวนการทำงานของเขาตรงนี้ เป็นการเรียนรู้เรื่องรอบ ๆ ตัวได้อย่างดี ...” (ครูรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... ก็จะเป็นเรียนรู้ในเรื่องของการทำอาชีพ หรือเข้าไปศึกษาอาชีพที่เค้าทำอยู่ว่ามีอะไรบ้างสามารถไปประยุกต์ใช้ได้ยังไงบ้างบอกต่อได้ยังไงบ้าง คิดว่าส่วนหนึ่งก็เป็นกำลังใจให้เขาได้โดยการไปอุดหนุนสิ่งที่เขาทำหรือไปชมเชยสิ่งที่เขาทำอยู่ให้เกิดกำลังใจเขาจะได้ทำต่อด้วยความสุข เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่สร้างงานได้ด้วย...” (ครูรายที่ 13, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566)

“... จากที่เรียนรู้ตามฐานอาจจะนำไปบอกต่อบ้าน นอกจากนี่ยังสามารถใช้เวลาว่างร่วมกันได้ด้วย หรือถ้าเด็กสนใจเป็นส่วนตัว ก็ไปต่อยอดให้เขามีรายได้ เช่น ทำปุ๋ยหมักขาย ทำน้ำส้มควันไม้ สิ่งนี้เป็นเรื่องใกล้ตัวทั้งหมด ทำให้เห็นคุณค่าของขยะมากขึ้น และนอกจากนี้ยังเป็นการผลิตโดยปลอดปลอดสารพิษ ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ เด็ก ๆ ทำเองได้ปลอดภัย ...” (ครูรายที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 9 ตุลาคม 2566)

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง พบว่า มีกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องอาชีพและเศรษฐกิจภายในเกาะ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังที่ครูกล่าวไว้ว่า

“... บนเกาะมีคนหลากหลายเชื้อชาติหมื่นเข้ามา ไม่ว่าจะเป็นท่องเที่ยว หรือทำงาน และบนเกาะมีอาชีพที่ค่อนข้างหลากหลาย จึงเหมาะกับการเข้าไปเรียนรู้อาชีพที่มีอยู่บนเกาะ อาจจะ让孩子们ได้เปิดมุมมองใหม่ๆมากขึ้น เพื่อส่งเสริมการค้าหาอาชีพในอนาคตของเขาได้ ...” (ครูรายที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 13 พฤศจิกายน 2566)

“... เด็กๆสามารถไปเรียนรู้เศรษฐกิจบนเกาะ เพราะมีสองฝั่งที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด และเรียนรู้เรื่องปัญหาทางด้านเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี เพราะตราดมีปัญหาดินฟ้าอากาศแบบ ฝน 8 แดด 4 ตรงนี้ อาจจะ让孩子们ได้คิดถึงผลกระทบในมุมมองของเขาว่าหากเขาเป็นผู้ประกอบการจะมีแนวคิดยังไงบ้าง ฝึกการคิดวิเคราะห์ ...” (ครูรายที่ 2, สัมภาษณ์, วันที่ 23 สิงหาคม 2566)

“...เกาะก็เป็นพื้นที่พิเศษ เด็กที่เข้าไปก็อาจจะเป็นเด็กที่อยู่ในเมือง หรือบนบกประมาณนี้ เมื่อเขาได้เข้าไปจะได้ไปเรียนรู้วิถีชีวิต อาหารการกิน หรือราคาสินค้าที่อยู่บนเกาะ ซึ่งจะมีราคาแพงกว่าบนบก เป็นการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจรอบตัวได้ ...” (ครุราชที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 9 ตุลาคม 2566)

“... ไปเรียนรู้การหมุนเวียนเศรษฐกิจให้ยูได้ตลอดต่อเนื่อง สิ่งที่เขาทำก็คือทักษะในการดูแลนักท่องเที่ยว การต้อนรับการดูแล หรือภาษา ซึ่งเปรียบเทียบกับคลองใหญ่คนละเรื่องกันเลย ทั้งทั้งที่คลองใหญ่ก็มีทะเลเหมือนกับเกาะช้างแต่ทักษะคนในพื้นที่ไม่เหมือนกัน นี่แหละถ้าไปเรียนรู้ก็จะไปเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของเขา ...” (ครุราชที่ 13, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566)

วัดไผ่ล้อม

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดไผ่ล้อม พบว่า มีกิจกรรมค่ายวิถีพุทธ, กิจกรรมจิตอาสา ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน ดังที่ครูกล่าวว่า

“... ค่ายวิถีพุทธ แต่ไม่ได้เรียนรู้เรื่องศาสนาอย่างเดียว เรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจด้วย เป็นเกี่ยวกับกลุ่มสังคมสหกรณ์ ให้เด็กมัธยมปลายจัดค่าย เป็นคนถ่ายทอด ก็จะใช้วัดเป็นฐานต่าง ๆ ให้เรียนรู้ แล้วก็จะมีกิจกรรม ตอนเย็นก็จะมีการสวดมนต์ มีการสอนหลักธรรมของศาสนาพุทธ ฐานนี้มีชื่อว่าหลักธรรมอะไร สมมติว่าเป็นเรื่องของมัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลาง แล้วทางสายกลางจะส่งผลต่ออะไรได้บ้าง นำไปใช้ยังไงได้บ้าง ...” (ครุราชที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 13 พฤศจิกายน 2566)

“... ที่โรงเรียนจะมีกิจกรรมสภานักเรียนแล้วก็เป็นเด็ก ๆ ที่มีจิตอาสา ก็จะไปทำกระทง แล้วก็ขายเอาเงินเข้าวัดหมดเลยคือเราก็จะเตรียมอุปกรณ์ แล้วก็สนับสนุนที่วัดเต็มที่ แต่วัดก็จะสนับสนุนโรงเรียนกลับมา ก็คือเงินที่ขายได้ทางวัดก็จะคืนเงินกลับมาให้เป็นทุนการศึกษาเด็ก ๆ คือเราจะเกื้อหนุนกันตลอด ...” (ครุราชที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

“... ทางวัดไผ่ล้อมเป็นจุดศูนย์กลางระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน มีโรงพยาบาล เอื้ออำนวยให้แก่คนในชุมชน นักเรียนสามารถไปเรียนรู้วิถีชีวิต การอยู่ร่วมกันของชุมชนได้ ...” (ครุราชที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 5 กันยายน 2566)

วัดบุปผาราม

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดบุปผาราม พบว่า มีการทำกิจกรรมร่วมกับวัดเมื่อมีการจัดงานตามวันสำคัญต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน ดังที่ครูกล่าวว่า

“... ส่วนใหญ่ถ้าวัดจะมีกิจกรรมอะไรทางโรงเรียนก็จะมีส่วนร่วมตลอด ไม่ว่าจะเป็นการ ออกบูช ออกงาน โดยเด็ก ๆ ชมรมโยน นาฏศิลป์ ดนตรีไทยไปประจำ แล้วทางโรงเรียนก็จะมีไปถวาย เทียนพรรษาทุกปี โดยเงินที่ได้พระครูท่านจะจัดสรรคืนมาเป็นทุนการศึกษาให้นักเรียนแทบจะหมดเลยนะ ท่านจะส่งให้ลูกหลานที่ปลายคลองก่อนจากนั้นก็ให้เด็ก ๆ โรงเรียนเรา ซึ่งเป็นการสร้างสัมพันธ์ ในชุมชนด้วย ...” (ครูรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... ก็อาจจะเป็นการนำวัสดุเหลือใช้ต่าง ๆ ที่ทำไปขายร่วมกับในงาน เพื่อสร้างรายได้ สร้าง ความภาคภูมิใจให้กับตัวเด็ก ๆ เองด้วย จะได้เป็นกำลังใจให้เขาทำสิ่งดีๆต่อไป ...” (ครูรายที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566)

“... เมื่อมีงานสำคัญที่วัดร่วมจัดกิจกรรมกับภายนอก ทางโรงเรียนเราก็มีการร่วมกิจกรรมนี้ ด้วย ก็อาจจะให้เด็ก ๆ มีส่วนร่วมในการทำของเข้าไปขายในวัดก็จะเกิดรายได้และความภาคภูมิใจ ...” (ครูรายที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 9 ตุลาคม 2566)

ตารางที่ 11 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

แหล่งเรียนรู้	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	สอดคล้องกับเป้าหมายการ พัฒนาที่ยั่งยืน
ชุมชนน้ำเชี่ยว	- กิจกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรม ใหม่ๆ ออกแบบผลิตภัณฑ์ - เรียนรู้แนวความคิดการพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน - สำรวจเอกลักษณ์ชุมชนผ่าน กิจกรรมบ้านเรามีอะไรดี	เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมและอุตสาหกรรม เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อม ล้า
ชุมชนบ้านท่าระแนะ	- กิจกรรมทำคลิปวิดีโอแนะนำ สถานที่ - กิจกรรม Eco Art ศิลปะจากใบไม้ - ร่วมมือกับชุมชนในการทำกิจกรรม	เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่า และการเติบโตทางเศรษฐกิจ และ เป้าหมายที่ 11 เมืองและ ชุมชนที่ยั่งยืน
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เรือแจวชั่วคราว เขาระกำ	- กิจกรรมเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง - กิจกรรมเรียนรู้แนวทางสร้าง รายได้	เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่ เข้าถึงได้ เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่า และการเติบโตทางเศรษฐกิจ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะ ช้าง	- กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องอาชีพและ เศรษฐกิจภายในเกาะ	เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่า และการเติบโตทางเศรษฐกิจ
วัดไผ่ล้อม	- กิจกรรมค่ายวิถีพุทธ - กิจกรรมจิตอาสา	เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชน ที่ยั่งยืน
วัดบุปผาราม	- การทำกิจกรรมร่วมกับวัดเมื่อมี การจัดงานตามวันสำคัญต่าง ๆ	เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชน ที่ยั่งยืน

แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้ แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว พบว่า มีกิจกรรมปลูกต้นไม้, กิจกรรมเก็บขยะ, กิจกรรมนำขยะมาเพิ่มมูลค่า, กิจกรรมศึกษาสิ่งแวดล้อม, กิจกรรมทำธนาคารปู ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน, เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล และ เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก ดังที่ครูกล่าวว่า

“... ช่วยปลูกต้นไม้หรือทำความสะอาดในสิ่งแวดล้อม เพราะบางช่วงจะมีขวดน้ำหรือขยะพัดมา ฝึกเด็กเราให้เข้าไปมีส่วนร่วมโดยเริ่มจากสิ่งเล็กน้อย โดยการที่เขาเดินไปด้วย ทำไปด้วย และศึกษาสภาพแวดล้อมรอบตัวด้วยเช่น สัตว์ในป่าชายเลน การฟื้นฟูป่าชายเลน ความสำคัญของทรัพยากร เพราะว่าคนใช้ทรัพยากรมากขึ้น ต้องรู้จักการใช้้อย่างยั่งยืน ...” (ครูรายที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

“... เชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้ามาร่วมเก็บขยะ และบูรณาการขยะ เปลี่ยนขยะให้เป็นของล้ำค่าและมีขึ้นเดียว เป็นการสร้างรายได้จากขยะ และสามารถลดปริมาณขยะได้อีกด้วย เช่น ในชุมชนจะมีการบริการอาหารให้นักท่องเที่ยว เช่น นำเปลือกหอย มาทำเป็นโมบาย ...” (ครูรายที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 9 ตุลาคม 2566)

“... ให้เขาไปดูสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ต้นน้ำไปปลายน้ำ ปากคลองปากอ่าว เด็กก็จะได้ศึกษาในเรื่องของสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตในบริเวณนั้นๆ เหมือนเป็นการกระตุ้นหลายๆวิชาที่ได้เรียนไปด้วย ทบทวนไปด้วย และเรียนรู้เรื่องรอบตัวไปด้วย เป็นการบูรณาการกัน ...” (ครูรายที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 13 พฤศจิกายน 2566)

“... ให้เด็ก ๆ ได้เข้าไปเรียนรู้ธนาคารปู ความสำคัญของการอนุรักษ์ อนุบาลสัตว์น้ำ หรือเรียนรู้ว่าช่วงไหนต้องอนุรักษ์ ขั้นตอนหรือกระบวนการทำของเขาเป็นยังไง ...” (ครูรายที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566)

ชุมชนบ้านท่าระแนะ

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านท่าระแนะ พบว่า มีกิจกรรมล่องเรือเก็บขยะ, กิจกรรมเรียนรู้การฟื้นฟูระบบนิเวศ, กิจกรรมเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ, กิจกรรมปลูกป่า, กิจกรรมดูแลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล และ เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก ดังที่ครูกล่าวว่า

“... มีกิจกรรมล่องเรือเก็บขยะ แล้วก็อาจจะไปทำกิจกรรมเรียนรู้การฟื้นฟูระบบนิเวศและเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ รวมถึงการปลูกป่าทดแทน ปลูกหัวรอयरู ฟังประสบการณ์และการดูแลจากผู้เชี่ยวชาญให้เด็กๆ ได้เห็นคุณค่าและประโยชน์ และมาถอดบทเรียนกันว่าได้อะไรบ้างจากการที่ได้ลงพื้นที่ ...” (ครูรายที่ 4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 กันยายน 2566)

“... กิจกรรมที่จะทำให้เด็กมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาให้คงสภาพความสมบูรณ์ของธรรมชาติ ปลูกป่าเพิ่มเติมตรงลานตะบูน ซึ่งเป็นจุดสำคัญของเขา เพราะพืชตรงนั้นจะเป็นที่อยู่ของปูด้วย เรียนรู้การดูแลรักษาสัตว์น้ำ การอนุรักษ์สัตว์น้ำ แล้วก็การดูแลสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ...” (ครูรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... เรียนรู้การนำทรัพยากรจากธรรมชาติมาใช้แล้ว ก็ควรจะรู้จักการอนุรักษ์ธรรมชาติทั้งระบบนิเวศทั้งบนบก ในน้ำ คิดพัฒนาและต่อยอดได้ว่าจะใช้อย่างไรให้คุ้มค่ามากที่สุด แล้วก็มีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้เด็กได้เข้าไปดูว่าต้นไม้แต่ละต้นแต่ละชนิดมีประโยชน์อะไร และทำอะไรได้บ้าง หรือทำกิจกรรมปลูกป่าทดแทนในส่วนที่อาจจะมีการตัดต้นไม้ลดลง ...” (ครูรายที่ 11, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ พบว่า มีกิจกรรมทำฝายชะลอน้ำ, กิจกรรมเรียนรู้การใช้พลังงานสะอาด ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล และเป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ดังที่ครูกล่าวว่า

“... เรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ ช่างนอกรักษ์ก็เป็นพื้นที่สวนชาวบ้านป่าเขา อ่างเก็บน้ำ เรียนรู้การทำกิจกรรมต่างๆ หรือมีการจัดการระบบต่างๆ งบบำบัดน้ำเสีย กลิ่น

ของสัตว์ การทำฝายชะลอน้ำ เพราะต้องใช้ในการเกษตร ...” (ครุราชที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 13 พฤศจิกายน 2566)

“... เรียนรู้การทำฝาย เพราะในปัจจุบันเด็กๆบางคนยังไม่รู้เลยว่าการทำฝายคืออะไร อาจจะเข้าไปเรียนรู้ประโยชน์ของฝาย และดูเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะเข้าไปพัฒนากิจกรรมในชุมชนของตัวเอง ...” (ครุราชที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 5 กันยายน 2566)

“... ทางเรือนจำงดเว้นการนำรถเข้าไปและใช้รถไฟฟ้าโดยใช้พลังงานจากโซลาร์เซลล์ในการรับส่งผู้โดยสารในส่วนนี้จะทำให้เด็กเรียนรู้ในเรื่องของพลังงาน การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และนอกจากนี้ยังลดการติดขัดของจราจรทำให้เงียบสงบ ...” (ครุราชที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง พบว่า มีกิจกรรมเรียนรู้สภาพภูมิอากาศ, กิจกรรมเรียนรู้ภัยพิบัติ, กิจกรรมดำน้ำดูปะการัง, กิจกรรมทำปะการังเทียม, กิจกรรมเก็บขยะริมชายหาด ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในเป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล ดังที่ครูกล่าวว่า

“... จัดกิจกรรมสร้างสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชนหรือสร้างสื่อให้เรียนรู้สภาพภูมิอากาศภายในของจังหวัดตัวเองโดยเฉพาะตราดที่เป็นจังหวัดที่มีฝน 8 แดด 4 ติดชายแดนและติดทะเล เรียนรู้เรื่องความปลอดภัยทางน้ำและทางบก รวมถึงเรียนรู้การหาทางป้องกัน เช่น โรคไข้เลือดออก ทำโครงการปักคลื่นนิ่ง ปลูกต้นไม้ เก็บขยะริมชายหาดสถานที่สาธารณะร่วมกับชุมชน อุทยาน ...” (ครุราชที่ 1, สัมภาษณ์, วันที่ 22 สิงหาคม 2566)

“... อาจจะเข้าไปสอนเรื่องแลนด์สไลด์ เพราะเกาะช้างมีแลนด์สไลด์ มีน้ำป่าไหลหลาก เป็นภัยที่เด็ก ๆ ก็ควรจะรู้ เพราะจังหวัดเราเป็นจังหวัดที่ฝนตกหนักแล้วพอฝนตกดินมันอมน้ำมันจะเกิดการสไลด์ลงมา หรือการอยู่ยังไงในแหล่งท่องเที่ยว สอนเรื่องการอยู่ยังไงท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของความเป็นวิถีชาวบ้านที่มันเปลี่ยนไป ...” (ครุราชที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... พาไปดำน้ำดูปะการัง เรียนรู้ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในน้ำที่อยู่ในทะเล แล้วก็ให้เห็นว่าผลกระทบ ตอนนี้ปะการังมันไม่ได้สวยเหมือนเมื่อก่อนแล้ว กลับมาก็มาคิดว่าเพราะอะไรถึงเกิดปัญหานี้ในเรื่องของปะการัง เรื่องของฟอกขาว แล้วก็ให้เด็กเขาได้หาสาเหตุ หาวิธีการแก้ปัญหาปัญหามาจากอะไร หรือทำให้สิ่งมีชีวิตมันไม่สวยเหมือนเมื่อก่อน การท่องเที่ยวยังไงถึงจะให้เป็นการอนุรักษ์สิ่งมีชีวิตใต้น้ำไปด้วย ...” (ครุราชที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 13 พฤศจิกายน 2566)

“... เกือบขยะบริเวณชายหาด และทำได้จริงคือการทำปะการังเทียมด้วยท่อพีวีซี เป็นการฟื้นฟูระบบนิเวศให้ท่องเที่ยวได้กลับมาสวยงาม เพราะบางคนก็อาจจะไปทำลายมันโดยไม่ได้ตั้งใจ ตรงนี้ก็จะเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยให้ธรรมชาติกลับมาอุดมสมบูรณ์ และสร้างความภาคภูมิใจให้เด็ก ๆ ด้วย ...” (ครุราชย์ที่ 11, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566)

วัดไผ่ล้อม

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดไผ่ล้อม พบว่า มีกิจกรรมจิตอาสา, โครงการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัด ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน และเป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก ดังที่ครูกล่าวว่า

“... พระอาจารย์สุบินมีการรณรงค์ให้ชาวบ้านและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการที่สาธารณะริมถนน ช่วยกันปลูกต้นไม้เพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม แก้ปัญหาโลกร้อน อาจจะให้เด็กๆเข้าไปมีส่วนร่วมในส่วนนี้เพื่อเป็นการทำจิตอาสา ...” (ครุราชย์ที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

“... ในด้านสิ่งแวดล้อมนอกจากสิ่งที่จะช่วยทำพวกไปเก็บขยะได้แล้วก็อาจจะเป็นการนำเสนอข้อที่อยากจะพัฒนาวัด หรือไปเรียนรู้ธรรมชาติรอบ ๆ วัดว่ามีอะไรน่าสนใจบ้าง แล้วก็อาจจะมีการทำโครงการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมภายในวัดแบบนี้ครับ ก็น่าจะเกิดประโยชน์กับเด็ก ๆ แล้วก็วัดด้วย ...” (ครุราชย์ที่ 1, สัมภาษณ์, วันที่ 22 สิงหาคม 2566)

“... ปัจจุบันวิธีการทำบุญเปลี่ยนแปลงไป เช่น การนิยมนถวายอาหารสำเร็จรูป ถวายอาหารปรุงถวายเครื่องสังฆทานแบบถึงสำเร็จรูปที่บรรจุของไม่มีคุณภาพยากต่อการกำจัดและไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ จึงควรร่วมกันจัดการสิ่งแวดล้อมในวัด จัดการของเสีย เพื่อลดผลเสียต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการดูแลสุขภาพอนามัยทั้งทางกายและทางใจของพระภิกษุสงฆ์สามเณร ...” (ครุราชย์ที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

วัดบุปผาราม

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดบุปผาราม พบว่า มีกิจกรรมจิตอาสา, กิจกรรมตกแต่งสถานที่จากขยะรีไซเคิล, กิจกรรมมัดคุเทศก์น้อย กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน และเป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก ดังที่ครูกล่าวว่า

“... กิจกรรมตอบแทนบุญคุณวัดด้วยการเป็นศาสนิกชนที่ดี เช่น ทำความสะอาด กวาดลาน วัด บำเพ็ญประโยชน์ ล้างห้องน้ำ ช่วยปลูกต้นไม้ในบางจุดที่ไม่สมบูรณ์อะไรพวกนี้ คือเด็กอิสลามก็ทำได้ บำเพ็ญประโยชน์ ได้ทุกศาสนา ไม่ได้มองว่าวัดเป็นที่เรียนรู้ของคนพุทธอย่างเดียว ...” (ครุราชที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... วัดบุปผารามเป็นวัดที่สวยงามถูกใช้เป็นสถานที่ที่จัดในงานต่าง ๆ หากได้มีส่วนร่วมก็คือ อาจจะมีบทบาทในเรื่องของการนำชุมชนไปช่วยจัดสถานที่ที่จะเป็นการทำซุ้ม ทำหลังคาซุ้มจากกล่องนมก็ได้ ตรงนี้สามารถใช้ต่อได้ยาวนานและใช้ซ้ำได้ และเป็นการนำของเหลือใช้มาทำให้เกิดประโยชน์ และเหมาะสมกับงานที่จัดเป็นการรักโลก ...” (ครุราชที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566)

“... ให้เด็กเขาได้เป็นไกด์แนะนำสถานที่ วัดอุโบสถ เมื่อมีงานที่วัดจัดก็อาจจะนำผลิตภัณฑ์ของเราไปขาย ใส่ชุดไทยต้อนรับ เอาเงินไปแลก เงินสมัยก่อน แล้วก็ในวัดก็จะเป็นการขายของพื้นเมืองในชุมชน โดยไม่ใช้พลาสติก ใช้ใบตอง และเรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์ไปด้วย ...” (ครุราชที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 13 พฤศจิกายน 2566)

ตารางที่ 12 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

แหล่งเรียนรู้	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
ชุมชนน้ำเชี่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมปลูกต้นไม้, - กิจกรรมเก็บขยะ - กิจกรรมนำขยะมาเพิ่มมูลค่า - กิจกรรมศึกษาสิ่งแวดล้อม - กิจกรรมทำธนาคารปู 	<p>เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน</p> <p>เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก</p>
ชุมชนบ้านท่าระแนะ	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมล่องเรือเก็บขยะ - กิจกรรมเรียนรู้การฟื้นฟูระบบนิเวศกิจกรรมเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ - กิจกรรมปลูกป่า - กิจกรรมดูแลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, 	<p>เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล</p> <p>เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก</p>

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เรือนจำชั่วคราวเขาระกำ	- กิจกรรมทำฝายชะลอน้ำ - กิจกรรมเรียนรู้การจัดการ ระบบภายใน	เป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและ การสุขาภิบาล เป้าหมายที่ 12 การผลิตและ การบริโภคที่ยั่งยืน
อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง	- กิจกรรมเรียนรู้สภาพ ภูมิอากาศ - กิจกรรมเรียนรู้ภัยพิบัติ - กิจกรรมดำน้ำดูปะการัง - กิจกรรมทำปะการังเทียม - กิจกรรมเก็บขยะริมชายหาด	เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับ การเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทาง ทะเล
วัดไผ่ล้อม	- มีกิจกรรมจิตอาสา - กิจกรรมจัดการสิ่งแวดล้อม	เป้าหมายที่ 12 การผลิตและ การบริโภคที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบน บก ดังที่ครูกล่าวว่า
วัดบุปผาราม	- กิจกรรมจิตอาสา, - กิจกรรมจัดแต่งสถานที่จาก ขยะรีไซเคิล - กิจกรรมมัดคุเทศก์น้อย	เป้าหมายที่ 12 การผลิตและ การบริโภคที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบน บก ดังที่ครูกล่าวว่า

แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสันติภาพและความ ยุติธรรม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้าน
สันติภาพและความยุติธรรม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว
พบว่า มีกิจกรรมเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างความสงบสุขภายใต้ความหลากหลาย ซึ่งกิจกรรมที่ช่วย
ส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม

“... ชุมชนน้ำเชี่ยวจะโดดเด่นในเรื่องของการอยู่อย่างสงบสุขภายใต้สองศาสนา สาม
วัฒนธรรม ก็จะทำให้เด็กเรียนได้เข้าไปสำรวจ สังเกต วิถีความเป็นอยู่ของสองศาสนาที่สามารถอยู่ร่วมกัน
การเรียนรู้การแต่งกายก็เป็นส่วนหนึ่งได้ การทักทาย ถือว่าได้เป็นการสังเกตจากสถานที่จริงเลย หรือ

มีประเด็นในส่วนไหนที่สงสัยจากบทเรียน คิดว่าตรงนี้ก็อาจจะสอบถามทางคนในชุมชนได้ ก็จะได้รู้ข้อมูลโดยตรงด้วยค่ะ ...” (ครุราชที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“...เรื่องของศาสนาเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากมันค่อนข้างละเอียดอ่อนที่จะอยู่ด้วยกันแต่คนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้ เมื่อมีพื้นฐานของการให้เกียรติซึ่งกันและกันมันก็จะอยู่ร่วมกันได้ เพราะฉะนั้นเขาต้องเอามาปรับประยุกต์ว่าอยู่กับความหลากหลาย ...” (ครุราชที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

“...ที่นี้ค่อนข้างชัดเจนอิสลามก็เป็นอิสลามที่นับถืออย่างเคร่งครัด ส่วนคนพุทธก็เข้าวัดทำบุญ คิดว่าเป็นตัวอย่างที่ทำให้เห็นชัดเจนว่า เขาสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่มีปัญหากัน เด็กจะได้เรียนรู้จริงๆจากที่เค้าเห็นไม่ใช่แค่ในหนังสือโดยชุมชนเค้าสามารถอยู่ร่วมกันมาได้หลาย 100 ปี ...” (ครุราชที่ 10, สัมภาษณ์, วันที่ 17 ตุลาคม 2566)

ชุมชนบ้านท่าระแนะ

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้าน สันติภาพและความยุติธรรม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านท่าระแนะ พบว่า มีกิจกรรมศิลปะบำบัด, เรียนรู้หลักธรรมสร้างความสงบและเรียนรู้การปรับตัวจัดการความขัดแย้ง เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม

“... จัดกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะบำบัด ให้คนได้ฝึกทำผ้ามัดย้อม รวมไปถึงการออกกำลังกาย การเดินชมป่าโกงกาง ทำสปา เน้นการไปทำสุขภาพกายสุขภาพจิตให้แข็งแรงสมบูรณ์ สร้างความสงบในจิตใจ ให้ศิลปะเข้ามาช่วย ...” (ครุราชที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... ให้เด็กเข้าไปเรียนรู้เกี่ยวกับความร่วมมือของคนในชุมชน ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการอยู่ร่วมกันในชุมชน มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมด้วยเพราะถ้าเรามีคุณธรรมอันนี้มันจะสามารถทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ...” (ครุราชที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 9 ตุลาคม 2566)

“... ชุมชนนี้เค้าจะเป็นเหมือนแบบเอาชาวบ้านเข้ามาสร้างรายได้ให้ชุมชนเนอะ มันก็อาจจะเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยว่าถ้าเป็นนักท่องเที่ยวเข้ามาเยอะมันอาจจะเกิดความไม่สงบ ตรงนี้อาจจะเริ่มสร้างความเข้าใจให้เห็นข้อดีข้อเสีย รู้จักปรับตัวให้ทุกคนมีส่วนร่วม ก็จะเกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย มันก็จะไม่มีความขัดแย้งก็จะอยู่ร่วมกันได้ ...” (ครุราชที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้าน สันติภาพและความยุติธรรม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ พบว่า มีการเรียนรู้ประสบการณ์ของผู้ต้องขัง และยกตัวอย่าง

สถานการณ์ การแก้ไข, กิจกรรมธรรมชาติกับการอยู่ของผู้ต้องขัง เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตาม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม

“... เราก็คงจะไปถอดบทเรียนของการที่เราได้เข้ามาในสถานที่ที่เราได้ข้อคิดอะไรบ้าง ดู จากพื้นที่คนอาจจะคิดว่ามันค่อนข้างที่น่ากลัวใช่ไหมคะ ถ้าเราเรียกว่าเรือนจำ แต่ภายในนั้นมีอะไร มากกว่านั้น เราสามารถสอนเด็กๆ ได้ว่าการทำผิดเกิดขึ้นได้ แต่การให้ออกาสก็เกิดขึ้นได้เหมือนกัน ก็ให้เขาได้เรียนรู้ถูกผิด ผู้ต้องขังว่าทำประโยชน์อย่างไรให้กับเรือนจำนี้ และสามารถอยู่ร่วมกันได้ อย่างไรจากกฎแบบนี้ค่ะ ...” (ครุราชย์ที่ 10, สัมภาษณ์, วันที่ 17 ตุลาคม 2566)

“... สร้างสถานการณ์โดยอาจจะนำข่าวมาเป็นประสบการณ์และนำไปเรียนรู้จากสถานการณ์ นั้น ๆ เช่น เรือนจำชั่วคราว ให้วิทยากรที่มีความชำนาญให้ความรู้โดยผนวกความรู้เข้ากับสถานการณ์ จริง ยกตัวอย่างและหาทางป้องกัน และการรับมือเมื่อเกิดความรุนแรง ...” (ครุราชย์ที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... ไปเรียนรู้การวิเคราะห์ธรรมชาติกับการอยู่ของนักโทษ คือ ถ้านักโทษอยู่ในห้องขังก็ อาจจะอีกแบบหนึ่ง แต่เมื่อเขาได้โทษขั้นต่ำแล้วถูกย้ายไปอยู่เรือนจำชั่วคราว เขาถูกจำกัดเขตการอยู่จริง แต่เขาได้พัฒนาตัวเองทุกด้านเขาเรียกว่าการทำงานอย่างสงบ แล้วก็เกิดผลงานเป็นเชิงประจักษ์ ...” (ครุราชย์ที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้าน สันติภาพและความยุติธรรม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านท่าระแนะ พบว่า มีกิจกรรมเรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับความหลากหลาย, กิจกรรมธรรมชาติบำบัด เป็นกิจกรรมที่ ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม

“... เรียนรู้การอยู่ร่วมกันไม่ทะเลาะเบาะแว้ง เพราะว่า มันก็มีหลากหลายเชื้อชาติที่เข้ามา หากคนในท้องถิ่นไม่ยอมรับหรือปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจก็อาจจะไม่ดี เสียในเรื่องของ ความมั่นคงไป ส่งผลต่ออะไรหลายหลายอย่าง ในตรงนี้อาจจะให้เด็กๆ ลองคิดข้อดีหรือข้อเสียของ การที่มีหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาก็ได้ เขาอาจจะมีโอกาสได้เรียนรู้ได้มากขึ้น...” (ครุราชย์ที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... อาจจะเข้าไปดูการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม อยู่กันหลากหลายเชื้อชาติ วัฒนธรรม มีทั้ง กลุ่มที่เป็นนักท่องเที่ยว ตะวันตก ชาวจีน หรือแม้กระทั่งคนที่เขามาทำงาน หรือคนไทยเองที่เข้ามา ทำงานก็คือการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ มองในมุมอย่างนี้ ...” (ครุราชย์ที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 13 พฤศจิกายน 2566)

“... ความโดดเด่นของเกาะช้างคือสองฝั่งจะแตกต่างกัน ฝั่งขวาก็จะมีความคึกคัก เพียวแบบ อนุรักษ์หรือถ้าต้องการที่จะพักผ่อนก็จะฝั่งซ้าย ในส่วนนี้ครูว่าเมื่อเด็ก ๆ เขาได้ไปนอกจากความรู้ที่ได้

ก็ยังได้การพักผ่อน มีความสงบ ธรรมชาติบำบัดจากการเครียดแบบนี้ การที่เขาได้ไปก็อาจจะทำให้เขาได้ความสุขกลับไปเยอะขึ้น ...” (ครุราชที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

วัดไผ่ล้อม

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้าน สันติภาพและความยุติธรรม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านท่าระแนะ พบว่า มีกิจกรรมเรียนรู้ความสงบ กิจกรรมนั่งสมาธิ เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม

“... แค่ได้เข้ามาภายในวัดก็จะพบเจอความสงบอยู่แล้วนะคะแต่เราก็จะสังเกตได้ว่าวัดไผ่ล้อม ในส่วนหน้าจะมีชุมชน โรงเรียนอาจจะมีความจอกแจกจอบของชุมชนอยู่บ้าง แต่เมื่อได้เข้ามาในส่วนที่ให้อาหารปลา หรือโบสถ์สามท่านเจ้าคุณนะคะก็จะพบความสงบเหมือนอยู่คนละที่เลย ในส่วนนี้ก็ไปเรียนรู้การทำสมาธิ ...” (ครุราชที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 13 พฤศจิกายน 2566)

“... ช่วงกิจกรรมที่ครูจะให้ทำก็จะเป็นการนั่งสมาธิสวดมนต์ ถ้าเป็นวันพระก็จะพาเด็กไปเวียนเทียนแล้วก็ไปฟังพระเทศน์ข้างใน ซึ่งถ้าเด็กๆเค้ามีความมุ่งมั่นตั้งใจก็จะได้ดี แต่ถ้าเด็กคนไหนที่ถูกบังคับไปก็จะเห็นปัญหาในตรงนี้ ก็อาจจะไปช่วยส่งเสริมเขาหรืออาจจะนำปัญหาตรงนี้ไปแก้ไขให้เขารักที่จะร่วมกิจกรรมนี้มากขึ้น ...” (ครุราชที่ 11, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566)

“... บางที่เราเข้าไปในวัดเหมือนกัน แต่แต่ละที่มีการปฏิบัติไม่เหมือนกัน พิธีกรรมไม่เหมือนกัน การเข้าไปเรียนรู้ก็เป็นความรู้สึกทางใจ รู้ถึงความสงบ เมื่อเราเข้าไปแล้วตั้งสมาธิ เรียนรู้เกี่ยวกับความรู้สึกของตัวเอง ...” (ครุราชที่ 13, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566)

“... วัดไผ่ล้อมเป็นศูนย์รวมของความแตกต่างของทุกช่วงวัย โรงเรียนสามารถอยู่ในวัดได้ โดยที่วัดยังทำกิจกรรมได้เหมือนเดิม มีโรงพยาบาลอยู่ในวัดได้ โดยศาลาของโรงพยาบาลคือศาลาทำศพ แบบนี้ ตรงนี้ก็สามารให้เด็ก ๆ เรียนรู้ถึงความแตกต่างไม่ใช่แค่ผู้คนแต่คือสถานที่ แต่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้ ...” (ครุราชที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566)

วัดบุปผาราม

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้าน สันติภาพและความยุติธรรม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านท่าระแนะ พบว่า มีกิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ประเพณีดั้งเดิม กิจกรรมนั่งสมาธิ สวดมนต์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม

“... วัดบุปผารามเป็นวัดที่เงียบสงบแม้จะอยู่กลางเมือง เป็นการเรียนรู้ความสงบได้อย่างดี เนื่องจากมีฐานความรู้ที่ค่อนข้างหลากหลาย สามารถไปดูวิถีชีวิตก็ได้ นั่งสมาธิ ศึกษาสถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ การที่เราได้เรียนรู้อะไรใหม่ ๆ ในที่ ๆ สงบก็จะสร้างสมาธิของเราได้ดีอีกรูปแบบหนึ่งนะ ...” (ครุราชที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 5 กันยายน 2566)

“... เป็นวัดที่อยู่กลางเมืองแต่ว่าเงียบ ทั้งที่รอบวัดเป็นชุมชน แต่เป็นการบริหารจัดการของทางเจ้าอาวาส โดยเวลาที่มีการจัดงานก็จะเป็นการจัดงานแบบดั้งเดิมจริง ๆ เช่น งานบวชก็จะไม่มีการเปิดเพลง เด็กอาจจะไปเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ที่บางครั้งเราถูกลืมไปได้จากที่นี่ ...” (ครุราชที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

“... พาเด็กเข้าไปสวดมนต์ภายในวัด ไปดูพิพิธภัณฑ์ ในส่วนนี้จะทำให้ได้เห็นประวัติศาสตร์ การระลึกถึงสมัยก่อน เกิดความสงบในจิตใจได้ ...” (ครุราชที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 9 ตุลาคม 2566)

ตารางที่ 13 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

แหล่งเรียนรู้	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
ชุมชนน้ำเชี่ยว	- กิจกรรมเรียนรู้สงบสุขภายใต้ความหลากหลาย	เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม
ชุมชนบ้านท่าระแนะ	- กิจกรรมศิลปะบำบัด - เรียนรู้หลักธรรมสร้างความสงบ - เรียนรู้การปรับตัวจัดการความขัดแย้ง	เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ	- การเรียนรู้ประสบการณ์ของผู้ต้องขัง และยกตัวอย่างสถานการณ์ การแก้ไข - กิจกรรมธรรมชาติกับการอยู่ของผู้ต้องขัง	เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม
อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง	- กิจกรรมเรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับความหลากหลาย - กิจกรรมธรรมชาติบำบัด	เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม
วัดไผ่ล้อม	- กิจกรรมเรียนรู้ความสงบ - กิจกรรมสวดมนต์ นั่งสมาธิ	เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม
วัดบุปผาราม	- กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ประเพณีดั้งเดิม - กิจกรรมนั่งสมาธิ สวดมนต์	เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม

“... ก่อนที่จะไปก็จะมีการทำหนังสือขอหนังสือว่าให้เข้าไปช่วยหรือมีส่วนร่วมอะไรกับชุมชน ได้หรือไม่เพื่อที่ว่าจะให้เค้ารู้ว่าพาเด็กเข้ามาเรียนรู้ในชุมชน ร่วมมืออนุรักษ์และไปเรียนรู้ทรัพยากรในชุมชน ...” (ครูรายที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 9 ตุลาคม 2566)

“... อาจจะเป็นการเข้าร่วมหรือเรียนรู้กิจกรรมในการพัฒนาชุมชน เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เพราะจะมีหน่วยงานต่าง ๆ เขามาให้ความรู้ จะมีเด็ก ๆ พื้นถิ่นที่สามารถเข้าร่วมได้และนำข้อมูลมาบอกต่อเพื่อเป็นประโยชน์ต่อคนอื่น ๆ ได้ ...” (ครูรายที่ 10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ พบว่า มีกิจกรรม To be number one และร่วมเป็นกำลังใจและเรียนรู้การทำงานภายในเรือนจำ เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

“... เขาระกำเป็นพื้นที่ที่องค์ความรู้ครบถ้วนที่เราสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้เลย ไปทำกิจกรรมร่วมกับเขา หรือที่เคยไปจัดกิจกรรมคือ to be number one เป็นการสนทนากัน ก็ไปจัดกิจกรรมให้เขา เป็นการร่วมมือกัน ก็จะมีการให้ความรู้ในเรื่องของยาเสพติด มีกิจกรรมบันเทิง เพื่อละลายพฤติกรรม เหมือนกับเราเข้าไปให้ความบันเทิงและความรู้ ...” (ครูรายที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

“... ในอีกมุมหนึ่งเรามองเหมือนกลับว่าเราก็ก็น่าสนใจให้เขานะ เพราะชื่อของโครงการที่นั่นก็คือกำลังใจอยู่แล้ว เวลาที่เราเข้าไปเด็กเค้าก็เหมือนกับว่าไปเป็นกำลังใจให้คนที่เขาเคยผิดเคยพลาดแต่เขากลับตัว คือไปเป็นกำลังใจและไปสนับสนุนให้ทำดีต่อไป ...” (ครูรายที่ 8, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

“... อาจจะไปเรียนรู้ขั้นตอนการทำงานของเขามากกว่าแล้วก็อดหนุน สอบถามการทำงานก็ได้ อาจจะได้ประโยชน์ ต่อยอดเป็นอาชีพได้ เพราะในนั้นมีหลายอาชีพ ค่าขาย สามารถเรียนรู้ได้หมดเลย อย่างเช่น มีการชงกาแฟ ใครชอบแบบนี้ตอนนี้มีคาเฟ่เยอะ ก็อาจจะไปเรียนรู้ตรงนี้ ค่อนข้างจะได้ประโยชน์ทีเดียว ...” (ครูรายที่ 11, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566)

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง พบว่า มีกิจกรรม เรียนรู้การป้องกันตัวจากภัยพิบัติ และภัยอันตราย, การอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

“... เราก็อาจจะร่วมมือติดต่อเจ้าหน้าที่เพื่อให้เขาได้มาบอกสอนเกี่ยวกับภัยธรรมชาติที่เจอได้ในเกาะช้าง เช่น ในหน้าฝนก็จะมีน้ำป่าไหลหลาก การป้องกันตัวเองจากสัตว์ในทะเล อย่างพวกแมงกระพรุน บางที่เราไปเล่นน้ำอาจจะเจอได้โดยไม่ตั้งใจ เม่นทะเล แบบนี้ หากเรามีความรู้เมื่อเจอสถานการณ์นั้นเราอาจจะได้นำความรู้ตรงนี้ไปใช้ได้ แล้วก็หากเจอคนที่เขามีอุบัติเหตุมา ก็อาจจะช่วยเขาได้ด้วย ...” (ครุราชที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566)

“... กระจายไอเดียเพื่อไปต่อยอดให้กับชุมชน ของทั้งบนบกและทางเกาะ เพราะทางเกาะอาจจะโดดเด่นในเรื่องของภาษา อาจจะพูดคุยในเรื่องของการที่เขามีการเชิญชวนนักท่องเที่ยวอย่างไร เพราะนักท่องเที่ยวก็มีหลายเชื้อชาติ อาจจะเอาตรงนี้มาปรับใช้ เพื่อให้ชุมชนของเราเกิดประสิทธิผลมากขึ้น ...” (ครุราชที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 9 ตุลาคม 2566)

“... มองในเรื่องของการร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะทรัพยากรก็ถูกใช้ไปในการท่องเที่ยวเยอะ ทั้งบนบก ก็อาจจะไปเรียนรู้ หรือร่วมมืออนุรักษ์ส่วนนี้...” (ครุราชที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

วัดไผ่ล้อม

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดไผ่ล้อม พบว่า มีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ , กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา, กิจกรรมธรรมศึกษา เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

“... ทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เวลาที่เรามีกิจกรรมหรืออะไรให้เป็นประโยชน์ความดีหรืออะไรต่างๆเราก็จะพาเด็กเข้าไป ไปในโซนที่เราจะต้องไปพัฒนา เก็บกิ่งไม้ต้นไม้ ในช่วงวันสำคัญเช่นงานวันลอยกระทงก็ทำลอยกระทงให้เขาฟรีแล้วเอาเงินเข้าวัด ซึ่งโรงเรียนเราทำทุกปีร่วมกับวัดไผ่ล้อม ...” (ครุราชที่ 8, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

“... อย่างที่บอกไปก็คือเราสามารถพาเด็กไปทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาหรือหาโอกาสดีๆร่วมมือกับวัดในการทำกิจกรรมเพื่อเด็กๆแล้วก็ส่วนรวม สังคม เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวให้เขาได้เรียนรู้ในส่วนนี้ก็จะติดตัวเขาในอนาคต ...” (ครุราชที่ 11, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566)

“...เราจะต้องเข้าถึงวัดทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมวันเวียนเทียนวันสำคัญ เราจะเข้าร่วมอยู่แล้วตลอด ซึ่งนี่ถึงวัดเราจะนึกถึงวัดไผ่ล้อมก่อน สอบธรรมศึกษาเราก็ร่วมกับวัดไผ่ล้อม ธรรมศึกษาจะเป็นการสอบวัดความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนา เด็กจะได้ไปประกาศ สร้างความภูมิใจให้เขาได้ ...” (ครุราชที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 10 ตุลาคม 2566)

วัดบุปผาราม

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดไผ่ล้อม พบว่ามีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์, ให้ความร่วมมือกับทางวัดและหน่วยงานเมื่อมีการจัดกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความสำเร็จเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

“... วัดบุปผารามเป็นวัดที่มีความร่วมมือกับหลายหน่วยงานในจังหวัดจัดงาน จัดกิจกรรม นอกจากร่วมกิจกรรมแล้ว หลังจากจบงานก็อาจจะให้เด็ก ๆ ไปทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เก็บขยะ เพื่อให้วัดกลับมาสวยงามเหมือนเดิม ...” (ครูรายที่ 2, สัมภาษณ์, วันที่ 23 สิงหาคม 2566)

“... ในความร่วมมืออาจจะเมื่อที่วัดมีการจัดงานก็เข้าไปร่วมมือกับเขาเพราะว่าเมื่อเป็นฝีมือเด็ก ๆ มันก็จะน่ารักตามวัยของเค้า ก็อาจจะเป็นการเล่นของเด็กไทย ให้เด็ก ๆ ได้เข้าไปร่วมในชุมชนมันก็จะน่ารักแล้วก็สนุก ...” (ครูรายที่ 10, สัมภาษณ์, วันที่ 17 ตุลาคม 2566)

“... การที่พาเด็กเข้าไปทำกิจกรรมก็คือได้ร่วมมือกับหน่วยงานหลายหลายหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นทางวัด หน่วยงาน ศึกษานิเทศก์ โรงเรียนต่างๆโรงเรียน วิทยากร พระ หัวหน้าชุมชน เด็กก็มีการร่วมมือกับชาวบ้านในการสอบถามความรู้ พูดคุยร่วมกัน ...” (ครูรายที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 9 ตุลาคม 2566)

ตารางที่ 14 ตารางสรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

แหล่งเรียนรู้	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว	- กิจกรรมทำสื่อประชาสัมพันธ์ - ร่วมมือเรียนรู้ในชุมชนหรือพัฒนาร่วมกับชุมชน	เป้าหมายที่ 17 ความสำเร็จเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ชุมชนบ้านท่าระแนง	- เรียนรู้การประสานงานในชุมชน - เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน	เป้าหมายที่ 17 ความสำเร็จเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกา	- กิจกรรม To be number one - ร่วมเป็นกำลังใจและเรียนรู้การทำงานภายในเรือนจำ	เป้าหมายที่ 17 ความสำเร็จเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง	- เรียนรู้การป้องกันตัวจากภัยพิบัติ และภัยอันตราย - อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
วัดไผ่ล้อม	- กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ - กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา - กิจกรรมธรรมศึกษา	เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
วัดบุปผาราม	- กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ - ให้ความร่วมมือกับทางวัดและหน่วยงานเมื่อมีการจัดกิจกรรม	เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. มุมมองนักเรียน

ปัญหาและอุปสรรคที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เคยจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ไม่ได้เลือกชุมนุมตามความสนใจหรือความสมัครใจ ในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทำให้ไม่มีเป้าหมายในการเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญและไม่ได้รับการพัฒนาตามความสนใจของตนเอง ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... สำหรับผมก็อาจจะเป็นเรื่องที่ไม่มีชุมนุมที่หลากหลายตรงกับความสนใจของเราจริงๆ บางครั้งความชอบของเราอาจจะไม่เหมือนคนอื่นอะไรแบบนี้ครับ เลยต้องเลือกตามที่มีอยู่ ก็เลยอาจจะไม่ได้ชอบมันจริงๆ อยากให้มีชุมนุมที่หลากหลายมากกว่านี้ครับ ...” (นักเรียนรายที่ 2, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

“... โดนบังคับเข้าค่ะ เพราะจะเป็นเกี่ยวกับภาษาเหมือนครูไม่มีอะไรจะสอน บางอาทิตย์ก็ไม่ได้เข้า เพราะว่าเขาไม่รู้จะสอนอะไร อะไรแบบนี้ค่ะ ก็ต้องมานั่งคิดว่าเราจะทำอะไรกันดี บางทีเลยรู้สึกว่ามันจำเป็นต้องเข้าก็ได้ เข้าไปก็ไม่ได้ทำอะไรอยู่แล้ว ก็เลยไม่เห็นความสำคัญ ...” (นักเรียนรายที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... หนูโดนบังคับเข้าเพราะวิชาที่อยากเข้าชุมนุมมันเต็มแล้วพอเข้าชุมนุมนี้ทำให้ฮีตอัด ไม่สนุก เครียด มีกิจกรรมที่หนูไม่ถนัด หลาย ๆ คนที่เข้ามาก็ไม่ได้เลือก ทำให้ไม่สนุกเหมือนกันค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 23 พฤศจิกายน 2566)

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เคยจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า **ครูผู้สอนขาดองค์ความรู้** ในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับความรู้ตามจุดประสงค์ของชุมนุมนั้น ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสนใจในการเข้าร่วมชุมนุม

“... อย่างของหนูอยู่ชมรมที่ไม่มีครูดูแล ให้ความรู้ด้านนี้โดยเฉพาะ ไม่ถนัด อย่างมากครูก็จะเข้ามาเป็นประธานเฉย ๆ ค่ะ แต่ไม่ได้มีความรู้เกี่ยวกับด้านนี้โดยเฉพาะค่ะ สุดท้ายเด็กที่โตอย่างพี่ ม.6 ก็ต้องจัดการดูแลเด็กเองค่ะ ครูเขาไม่ได้มีส่วนช่วยตรงนี้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566)

“... สำหรับหนูที่อยู่ชมรมมารู้สึกว่ายังไม่ได้รับความรู้ที่ตรง เพราะทุกๆ อาทิตย์ตั้งแต่เริ่มต้นเทอมมานี้ก็จะไม่ได้เรียนเลย จะทำกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่า อันนี้หนูก็เห็นใจน้อง ๆ หลายคนนะค่ะที่เขาอยากเรียนรู้เกี่ยวกับชมรมที่เข้ามา (ภาษาเยอรมัน) แต่ก็ไม่ได้มีการสอนเกี่ยวกับภาษาเลยค่ะ ซึ่งที่ครูให้ทำคือปล่อยว่าง เล่นเกม ...” (นักเรียนรายที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 21 ธันวาคม 2566)

“... ชุมนุมของผมจะเป็นชุมนุมวิทยาศาสตร์แต่บางกิจกรรมก็อาจจะไม่เกี่ยวกับวิทย์เท่าไรไปทำกิจกรรมอย่างอื่น เช่น ไปทำอาหาร แล้วพอทำจริงก็อาจจะมีปัญหาในเรื่องของความรับผิดชอบ เช่น บางคนลืมเอาวัตถุดิบมา บางคนลืมเอาอุปกรณ์มา ก็เลยอาจจะไม่ได้ทำกิจกรรมสำหรับอาทิตย์นั้น ๆ ครับ ...” (นักเรียนรายที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 23 พฤศจิกายน 2566)

“... เวลาครูเขาสอนก็จะไม่ได้ถามทุกคนก่อนว่าสนใจในเรื่องอะไร เวลาสอนก็จะเลือกมาสอนเลย แล้วก็เป็นเรื่องที่วกไปวนมา เรื่องนี้แล้วก็กระโดดไปอีกเรื่องหนึ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกันเลยทำให้เข้าใจยากค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 2, สัมภาษณ์ 3, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

“... เมื่อจัดตั้งชมรมมาแล้วนะค่ะ แต่ขาดผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาสอนก็ทำให้อาจจะเรียนได้ไม่เต็มที่ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 1, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เคยจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า **ปัญหาเรื่องการจัดการภายในชุมนุม** ในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้รับภาระงานที่ไม่เท่าเทียมกัน เกี่ยงงานกัน ส่งผลให้งานล้นมือของนักเรียนบางกลุ่ม การเรียนรู้อาจไม่ทั่วถึงทุกคนในชุมนุม

“... จะเป็นการจัดการงานของครูที่กระจายให้เด็กในชุมนุมได้ไม่มากพอค่ะ อาจจะกระจุกภายในกลุ่มนี้ สมมติมี 20 คน ก็จะมอบหมายแค่ 4-5 คน ที่ให้ทำ ทำให้หน้าที่ 4-5 คน และที่เหลือก็ปล่อยว่างไปเลย ...” (นักเรียนรายที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566)

“... อยากจะให้มีการจัดกิจกรรมให้มากกว่านี้ ได้ออกไปข้างนอกทำกิจกรรมบ้าง ไม่ใช่แค่นั่ง อยู่ในห้องเรียนครับ ได้ลงมือทำด้วยตัวเองครับ ...” (นักเรียนรายที่ 11, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... ปัญหาของผมที่เป็นประธานคือบางคนก็โยนงานกัน เกียงงานกันหรือว่าบางคนมีหน้าที่ ของตนเองในชมรมแต่ก็ไม่ได้มาสนใจที่จะทำจริงๆในตำแหน่งของตนเองเท่าไร ทำให้งานมันล้นมือ เกินไปในบางครั้งครับ ...” (นักเรียนรายที่ 4, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

ประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของ จังหวัดตราด

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ใช้แหล่ง เรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า

มีนักเรียนที่เคยมีประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ของจังหวัดตราด โดยเรียนรู้กับวิทยากรภายนอก, ทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับคนในชุมชน ทำให้มีประสบการณ์ในการร่วมงานกับชุมชน ส่งผลให้มีประสบการณ์ตรงและเห็นคุณค่าจากแหล่ง เรียนในจังหวัดตราด ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... เคยออกไปเรียนรู้ข้างนอกค่ะ มีทั้งข้อดีและข้อเสียค่ะ ข้อดีก็คือทำให้เราได้ประสบการณ์ มากขึ้น ได้เรียนรู้โดยตรงจากวิทยากรแบบนี้ค่ะ แต่ข้อเสีย คือ อาจจะยังมีการจัดกิจกรรมไม่ดีมากนัก เลยอาจจะเหนื่อยหน่อยค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

“... เคยได้ออกไปเรียนรู้กับชุมชนค่ะ ไปช่วยสร้างสนามเด็กเล่นให้ห้อง ๆ รู้สึกสนุกและมี ความสุขค่ะ เพราะได้ทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อคนอื่น แล้วก็ได้ทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชนและ สร้างความสามัคคีในชุมชน แล้วก็ผูกพันกันมากขึ้นด้วยค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... เคยไปครับ จะมีพาไปเป็นอาสาบ้าง ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เก็บขยะอะไรแบบนี้ครับ ...” (นักเรียนรายที่ 2, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ใช้แหล่ง เรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า

มีนักเรียนไม่เคยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด เนื่องจากปัญหาในเรื่องของเวลา ในการเข้าชุมชน เวลาในการจัดการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ รวมถึงยังไม่มีครูที่เชี่ยวชาญใน

กิจกรรมชุมนุมอื่นๆโดยตรง ส่งผลให้การจะได้ออกไปเรียนรู้นอกสถานที่เป็นเรื่องที่ทำได้ค่อนข้างยาก ในระยะเวลาที่จำกัด ดังที่ครูกล่าวว่า

“... ไม่เคยออกไปครับ อาจจะเพราะเราเป็นชุมนุมมากฮอสก็เลยอยู่ในห้องเรียนมากกว่า ถ้ามีโอกาสได้ไปนอกสถานที่ก็คงจะไปหาที่เงียบ ๆ อยู่ในสวน ได้ผ่อนคลายบ้างก็อาจจะทำให้รู้สึกดี เหมือนกันครับ...” (นักเรียนรายที่ 11, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... ไม่เคยไปค่ะ อาจจะเพราะมีจำนวนคนในชมรมค่อนข้างเยอะค่ะ เวลาในการเข้าชมรมก็ค่อนข้างช้า เพราะมีหลายระดับชั้น ทำให้ควบคุมยาก บางคนก็ไม่เข้าชมรมด้วยค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 21 ธันวาคม 2566)

“... ยังไม่เคยไปค่ะ อาจจะเพราะไม่มีครูที่คอยดูแลส่วนนี้โดยตรงค่ะ การจะเข้าไปจัดการกันเองก็คงจะยากค่ะ เลยจะเป็นการอยู่ในห้องเรียนมากกว่าค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566)

ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับประโยชน์การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประโยชน์ ดังนี้ ทำให้ได้ปฏิบัติจริง, มีส่วนร่วมในชุมชน, สร้างความสามัคคีและความผูกพันในชุมนุม, สร้างแรงบันดาลใจใหม่ ๆ ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... มีประโยชน์ครับ เพราะการเรียนรู้นอกห้องเรียนด้วย ได้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ได้ประสบการณ์จริง ถึงไปทำงานมันจะมีปัญหาเกิดขึ้นบ้าง ก็เป็นการเรียนรู้ที่จะแก้ไขเฉพาะหน้า ซึ่งผมมองว่าเป็นเรื่องปกติของการทำงานที่ทำงานมันจะไม่เหมือนที่วางแผนไว้แต่มันทำให้เราไปได้เรียนรู้อะไรใหม่ๆได้เห็นสิ่งที่ไม่เคยเห็นครับ ...” (นักเรียนรายที่ 4, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

“... คิดว่าเป็นสิ่งที่ดีค่ะ เพราะว่าจะได้รู้จักกันทั้งสองฝั่งมากขึ้น เพราะนอกจากที่เราจะไปเรียนรู้จากเขา เราอาจจะได้นำความรู้ของเราไปแชร์ได้ด้วยค่ะ หรือเราอาจจะไปแนะนำสิ่งต่างๆ เพิ่มเติม ก็จะได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายด้วยค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... ดีค่ะ เพราะจะได้ทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่นๆ ได้ปลดปล่อยตัวเอง พาตัวเองไปเจอที่แปลกใหม่ บางที่ยังไม่รู้จักรักก็จะได้ออกไปรู้จัก แล้วก็หากได้ลงพื้นที่ก็จะได้รู้จักคนในชุมนุมมากขึ้น เพราะได้

ทำกิจกรรมร่วมกัน และหากได้ลงพื้นที่อาจจะได้ทำความรู้จักกับชาวบ้าน หรือคนในชุมชนนั้น ๆ ด้วย ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566)

“... สำหรับหนูก็ดีค่ะ เพราะว่าอยู่ในโรงเรียนมันทำอะไรได้น้อย หากเราได้ออกไปข้างนอกจะทำให้เราเป็นตัวของตัวเองค่ะ อย่างชมรมเต้นก็จะได้อยู่ในห้องค่ะ มันจะไม่มีแรงบันดาลใจในการทำ ค่ะ เพราะมันแค่เต้นอยู่หน้ากระจก ถ้าได้ออกไปทำข้างนอกก็จะได้มีแรงบันดาลใจมากขึ้น ทำให้อยากจะทำค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566)

นำเสนอแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับการนำเสนอแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีดังนี้ ไม้กอหลวง, เกาะช้าง เกาะกูด, ชุมชน, ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... อย่างชุมชนผมคือ คนตรีไทยใข้มีศรีบก็อาจจะไปชมไม้กอหลวงอะไรแบบนี้ครับ เพราะเป็นการเรียนรู้นอกสถานที่และได้รู้ประวัติของไม้กอหลวง ที่มาทำผืนระนาดครับ นอกจากนั้นอาจจะเชิญบุคคลสำคัญที่เกี่ยวกับคนตรีไทยมาให้ความรู้เพิ่มเติมได้ เพราะปัจจุบันคนก็สนใจคนตรีไทยน้อย ใข้มีศรีบ อาจจะกระตุ้นให้คนเข้ามาในชุมชนได้ครับ ...” (นักเรียนรายที่ 13, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... ชุมชนหนูเป็นเกี่ยวกับภาษา ก็อาจจะไปสถานที่ที่ได้ใช้ภาษาแลกเปลี่ยนกันค่ะ อย่างเช่น เกาะช้าง เกาะกูดอะไรแบบนี้ค่ะ เพราะว่าจะได้เป็นการฝึกภาษาไปในตัวด้วย แล้วคนที่มาเที่ยวก็จะได้ประทับใจด้วยค่ะ ว่ามีคนในท้องถิ่นสามารถพูดภาษาเขาได้ แนะนำที่ท่องเที่ยวได้ ประมาณนี้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... ชุมชนหนูเป็นเกี่ยวกับการเต้น ที่อยากไปก็อาจจะไปตามชุมชนค่ะ ไปถ่ายการเต้นลง ยูทูป ซึ่งก็มีการทำอยู่นะคะ ก็อาจจะไปถ่ายทำตามสถานที่ต่างๆ เช่น หมู่บ้านบางบัว ถนนคนเดิน ยอดวิวกีเยอะขึ้นด้วยค่ะ และเป็นการโปรโมทให้คนรู้จักสถานที่ต่างๆมากขึ้น หรือใครที่ถนัดด้านร้อง เพลงก็อาจจะไปตามสถานที่ต่าง ๆ แล้วก็ถ่ายลงโซเชียลค่ะ ถ้าคลิปมันแมสขึ้นมาจะทำให้สถานที่นั้นเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566)

“... ของหนูก็อยากจะไปเรียนรู้ที่เรือนจำชั่วคราวเขาระกำค่ะ ก็เรียนรู้เกี่ยวกับการทำเกษตร ค่ะ เพราะอยู่ชมรมเกษตรค่ะ อาจจะไปดูการทำเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมว่าเขาทำอย่างไรแล้วอาจจะ

มาปรับใช้กับชมรมเราได้ค่ะ เป็นการเรียนรู้นอกสถานที่อาจจะทำให้รู้สึกอยากกลับมาทำ สนุกกับชมรมมากขึ้นค่ะ ..." (นักเรียนรายที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีดังนี้ จัดตั้งชุมนุมการท่องเที่ยว, สร้างแรงบันดาลใจให้คนมาเล่าประสบการณ์, ออกไปเรียนรู้และมาเล่าประสบการณ์, กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้, ใช้ความสามารถพิเศษในเผยแพร่แหล่งเรียนรู้ ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

"... อาจจะให้แต่ละโรงเรียนจัดตั้งชุมนุมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว หรือสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดตราด โดยเริ่มแรกอาจจะเป็นการบอกแล้วก็สอนเกี่ยวกับว่าจังหวัดตราดเนี่ยมีสถานที่อะไรบ้าง หลังจากนั้นก็ลงพื้นที่จริง แล้วก็เริ่มทำคอนเทนต์กับสถานที่ที่เราไปแล้วก็นำมาเผยแพร่ในเพจ แล้วก็มีการจัดตั้งเพจชุมนุมของแต่ละโรงเรียนด้วยค่ะ เป็นการโปรโมทต่อไปค่ะ ถ้าเราทำได้มาตั้งแต่เด็กก็จะเป็นการปลูกฝังให้รักในท้องถิ่นของตนเองค่ะ ..." (นักเรียนรายที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566)

"... สำหรับหนูคิดว่าต้องสร้างแรงบันดาลใจ หรือสร้างความรักมาตั้งแต่เด็กค่ะ อย่างเช่นอาจจะนำบุคคลที่โด่งดังในด้านการท่องเที่ยว อย่างปัจจุบันก็มียูทูบไชนี่คนๆ เช่น พี่มั้น I roam alone พี่พลอย pikaploy พี่บาส go went go อาจจะให้พี่เขามาสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนในโรงเรียน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอนเวลาการไปท่องเที่ยวคนเดียวอะไรแบบนี้ค่ะ ก็เป็นอีกตัวเลือกที่น่าสนใจค่ะ ..." (นักเรียนรายที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

"... หนูอาจจะใช้วิชาชมรมให้เกิดประโยชน์ค่ะ ถ้าหากเราได้ไปเรียนรู้จริงๆ จากการที่เป็นประธานก็อยากจะคิดกิจกรรมก็คือเมื่อได้เรียนรู้มาแล้ว หรือให้ต่างคนต่างไปสถานที่ที่สำคัญของจังหวัดแล้วพอช่วงเวลานึงก็มารวมตัวกันเพื่อแชร์แหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้บ้านตนเอง ก่อนที่จะเผยแพร่ไปให้คนอื่นก็อยากจะให้คนในกลุ่มเราหรือในท้องถิ่นเราได้เรียนรู้อย่างถูกต้องก่อนค่ะ ..." (นักเรียนรายที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566)

"... สำหรับผมอาจจะต้องกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ของตัวเอง รู้จักการตั้งคำถาม เมื่อได้ลงไปยังพื้นที่แล้วก็นำความรู้ที่ได้มาเผยแพร่เป็นกระบอกเสียงให้คนที่ยังไม่เคยมาได้มาสนใจ รวมถึงใช้สื่อเชิญชวนให้คนมาเที่ยวในจังหวัดให้มากขึ้นครับ ..." (นักเรียนรายที่ 4, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

“... อาจจะเริ่มจากที่ตัวเรารักในการเรียนรู้ก่อนค่ะ เรียนรู้ประวัติในสถานที่ต่าง ๆ อยาก
ถูกต้องก่อนที่จะไปบอกต่ออะไรแบบนี้ค่ะ คั่นคว้าหาข้อมูล ลงพื้นที่ด้วยตัวเอง ก็จะทำให้เกิดความ
ภูมิใจในตัวเอง สถานที่ท่องเที่ยวในบ้านเราที่มีอยู่เยอะแยะ หรือถ้าเข้าไปมีส่วนร่วมทำให้สถานที่นั้นๆ
นำไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีก็เข้าไปช่วยได้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน
2566)

“... อย่างหนูเรียนภาษาเกาหลี อาจจะโปรโมทสถานที่ท่องเที่ยวที่ตัวเองไปเป็นภาษาเกาหลี
ตามโซเชียลต่างๆ ให้ต่างชาติเขาเข้ามา ว่าจังหวัดนี้ก็มีอะไรดีนะ เขาจะรู้ว่าประเทศไทยมีจังหวัด
ตราด เพราะบางทีไปคุยกับคนอื่นเขายังไม่รู้เลยว่าจังหวัดตราดอยู่ภาคตะวันออก ...” (นักเรียนรายที่
12, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

ตารางที่ 15 ตารางเปรียบเทียบสรุปสภาพปัญหา ประสบการณ์ในการใช้แหล่งเรียนรู้
ประโยชน์และแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในมุมมองของครูและมุมมองของนักเรียน

ประเด็น	มุมมองครู	มุมมองนักเรียน
สภาพปัญหาและอุปสรรคที่เคย จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	<ul style="list-style-type: none"> - ด้านงบประมาณ - ด้านบุคลากรขาดความถนัดใน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน - ด้านการจัดการเรียนการสอน 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้เลือกชุมนุมตามความสนใจ หรือความสมัครใจ - ครูผู้สอนขาดองค์ความรู้ - ขาดการจัดการภายในชุมนุม
ประสบการณ์การใช้แหล่ง เรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัด ตราดในการจัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน	<ul style="list-style-type: none"> - เคยใช้ ทำโครงการร่วมกับ หน่วยงานทั้งภายนอกและภายใน โรงเรียน - ไม่เคยใช้ เนื่องจากปัญหาในเรื่อง ของงบประมาณ และเวลาในการ จัดการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ 	<ul style="list-style-type: none"> - เคยใช้ในกิจกรรมอาสาสมัคร เก็บขยะร่วมกับชุมชน สร้างสนาม เด็กเล่น - ไม่เคยใช้ เนื่องจากไม่มีครูดูแล โดยตรง คนในชุมนุมมีจำนวนเยอะ ควบคุมยาก
ประโยชน์ของการจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่ง เรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัด ตราด	<ul style="list-style-type: none"> - สัมผัสประสบการณ์ตรง - เห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ - ได้ลงมือทำ - สามารถไปต่อยอดได้ในอนาคต 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำให้ได้ปฏิบัติจริง - มีส่วนร่วมในชุมชน - สร้างความสามัคคีและความ ผูกพัน ในชุมนุม - สร้างแรงบันดาลใจใหม่ ๆ
แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่ง เรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัด	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างความร่วมมือระหว่างบ้านกับ โรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งชุมนุมการท่องเที่ยว - สร้างแรงบันดาลใจให้คนมาเล่า

ตราด ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต	- การปรับหลักสูตร - การลงมือปฏิบัติจริง	ประสบการณ์ - ออกไปเรียนรู้และมาเล่า ประสบการณ์ - กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ - ใช้ความสามารถพิเศษในการเผยแพร่แหล่งเรียนรู้
----------------------------------	--	---

แนวความคิดนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติด้านการพัฒนาคน

ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านการพัฒนาคนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนน้ำเชี่ยว พบว่า มีการเรียนรู้ทักษะอาชีพภายในชุมชน, ประยุกต์ของที่มีอยู่เป็นเมนูใหม่ ๆ, เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย และเป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... ไปเรียนรู้ทักษะอาชีพจากเขาอะ เพราะมีหลาย ๆ จุดที่ทำให้อยากเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นทักษะการจัดการ การบริหาร การคิดผลิตภัณฑ์ การออกแบบแผนการท่องเที่ยวของเขา ถ้าเราได้เรียนรู้จากคนที่เขาทำโดยตรงก็อาจจะทำให้เรามีแรงบันดาลใจต่ออาชีพเราในอนาคตได้ ...”
 (นักเรียนรายที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

“... จากที่ผมเคยไปก็จะมีการทำข้าวเกรียบยาหน้า ตังเม เราอาจจะประยุกต์ตังเมเป็นแบบการปั้นเป็นตัวการ์ตูนให้มันดูน่าสนใจ ส่วนข้าวเกรียบยาหน้าก็อาจจะทำให้หลายรสชาติมากขึ้นเพราะมันจะมีรสชาติอยู่ ถ้าได้ลงพื้นที่ก็อาจจะประมาณนี้ครับ ไปร่วมกันคิดเมนูใหม่ ๆ ทดลองทำเพื่อจะต่อยอดในชุมชนได้ครับ ...” (นักเรียนรายที่ 2, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

“... ผมว่าอยากลงไปพื้นที่จริงเพื่อไปศึกษาว่าคนในชุมชนนั้นเขาใช้ชีวิตกันอย่างไร มีวัฒนธรรมอย่างไร เข้าไปเรียนรู้ร่วมกันกับเขาครับ ในชุมชนอาจจะมีกลุ่มคนที่อาจจะไม่ได้ทำงานเรา อาจจะไปเรียนรู้กับคนกลุ่มนี้ก็ได้ครับ ว่าเขาใช้ชีวิตยังไง จับสัตว์ หากินเอง เพราะชุมชนค่อนข้างจะสมบูรณ์ใช้ไหมครับ ก็เลยอยากมีกิจกรรมให้เข้าไปดูตรงนี้ครับ ...” (นักเรียนรายที่ 8, สัมภาษณ์, วันที่ 28 พฤศจิกายน 2566)

ชุมชนบ้านท่าระแนะ

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ ด้านการพัฒนาคนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านท่าระแนะ พบว่า มีกิจกรรมจัดกิจกรรมอันนินมุน, กิจกรรมประชาสัมพันธ์สรรพคุณ, กิจกรรมตีกอล์ฟจากลูกตะบูน ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี และ เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... ตอนนี้อย่างประเทศไทยมีความเปิดกว้างมากขึ้นใช้ไหมคะ ถ้าเราจะทำเป็นสถานที่ที่เหมาะสมกับการอันนินมุน เพราะปกติเราก็จะเลือกไปสถานที่แพง ๆ โรแมนติก ๆ แล้วถ้าเราจะเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศโดยให้ทำกิจกรรมนั่งเรือชมป่าโกงกาง ป่าจาก ป่าตะบูน แล้วให้ทางชุมชนสร้างเป็นกิจกรรมระหว่างคู่รัก เป็นการสานสัมพันธ์ ถ้าได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพวกนี้จะเพิ่มความทรงจำให้แก่นักท่องเที่ยวได้อีกด้วยค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... หนูอยากจะเข้าไปร่วมโปรโมทขายอ้อยรูกะ เพราะในปัจจุบันคนก็ปวดเมื่อย ปวดหลังกันเยอะใช้ไหมคะ ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่ก็จะรักธรรมชาติและชอบดื่มชาใช้ไหมคะ ก็ร่วมทำเป็นแพคเกจโปรโมท ทำสรรพคุณผ่าน canva อะไรแบบนี้ค่ะ ให้คนได้รู้จักมากขึ้นค่ะ สามารถดื่มคู่กับไปโกงกางทอดรักษาอาการปวดท้องได้ดีค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 1, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

“... ที่ลานตะบูนมีการเล่นโบว์ลิ่งลูกตะบูนใช้มั๊ยคะ หนูว่าตรงนี้อาจจะทำการแข่งขันได้หรือเพิ่มกิจกรรมอื่น ๆ ไป เช่น การตีกอล์ฟลูกตะบูน ก็จะให้มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ทำมากขึ้น เป็นการออกกำลังกายและเพิ่มความสนุกไปด้วยค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ ด้านการพัฒนาคนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ พบว่า มีกิจกรรมเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง, คิดเมนูใหม่จากลูกหม่อน ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... อาจจะเข้าไปเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับเขา เพื่อจะได้นำมาต่อยอดในชุมชนของเราได้ค่ะ เพราะมันค่อนข้างมีกิจกรรมที่หลากหลายแล้วก็สามารถนำมาปฏิบัติได้จริง ถ้าบ้านไหนที่ทำการเกษตร ก็อาจจะบอกต่อ ไปก็อาจจะทำให้มีคนมาเยอะ ๆ เพื่อเรียนรู้ เผยแพร่ เป็นอีกโครงการหนึ่งถ้าทำแล้วอาจจะขจัดความยากจนได้ตรงจุดค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

“...เราอาจจะมองว่านักโทษเขานิสัยไม่ดีหรือเปล่านะคะ หนูก็เคยไป แต่จริงๆเขาก็นิสัยดีค่ะ ก็จะเป็นการทำกิจกรรมเข้าไปเรียนรู้จากเขา เช่น เศรษฐกิจพอเพียง มีปลูกผัก มีสัตว์ มีกาแฟด้วยค่ะ ก็ให้พี่เขาพาเดินชม เรียนรู้ได้ค่ะ หรือแบบพอได้เรียนจากเขาก็อาจจะมีส่วนช่วยส่งเสริมจากเขาได้ เพื่อที่จะมาเป็นประสบการณ์ต่อเราแบบนี้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่12, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... เห็นในเรื่องจำมีการขายน้ำลูกหมอนที่ปลูกเอง เราอาจจะเข้าไปช่วยคิดเมนูใหม่ ๆ หรือ เอาน้ำลูกหมอนมาทำในชุมชนของเราก็ได้ แล้วก็คิดเมนูใหม่ ๆ ถ้ามีกิจกรรมอะไรก็สามารถเอาไปขายได้ก็จะได้รายได้ และเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ไปด้วยครับ และอาจจะต่อยอดเป็นทักษะอาชีพได้ด้วย...” (นักเรียนรายที่ 1, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ ด้านการพัฒนาคนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง พบว่า มีสำรวจธรรมชาติ กิจกรรมแรลลี่, เรียนรู้พืชพันธุ์ธรรมชาติ, เรียนรู้อาชีพบนเกาะ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ ดังที่นักเรียน กล่าวไว้ว่า

“... สถานที่ท่องเที่ยวในเกาะช้างที่เป็นอุทยานค่อนข้างที่จะมีป้ายให้ความรู้ระหว่างทางอยู่ ตลอด ก็นอกจากจะได้ความรู้จากป้ายแล้วเราก็อาจจะใช้ความรู้จากป้ายมาจัดกิจกรรมนอกสถานที่ เช่น การทำแรลลี่อะไรแบบนี้ค่ะ หาเกมสนุก ๆ เล่น สำรวจธรรมชาติอาจจะทำให้ได้เรียนรู้นอกสถานที่แล้วก็ได้อะไรมากขึ้นค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 23 พฤศจิกายน 2566)

“... อยากจะเข้าไปศึกษาพวกพืชพันธุ์ไม้ที่น้ำตกครับ แล้วก็พวกปลาชนิดต่าง ๆ รวมถึง ประวัติของแต่ละน้ำตกบนเกาะด้วยครับ เพราะว่าแต่ละที่มีประวัติที่แตกต่างกันครับ ...” (นักเรียน รายที่ 4, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

“... คนในเกาะค่อนข้างหลากหลาย หลายเชื้อชาติและหลายอาชีพบนเกาะ ถ้ามีโอกาสอยาก ที่จะไปสัมภาษณ์หรือเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ทำบนเกาะครับ หรือเรียนรู้การทำผลิตภัณฑ์ขึ้นชื่อของ เกาะ ไม่ว่าจะเป็นกะลาที่สามารถนำไปแปรรูปได้ทุกส่วน กะปิเกาะช้าง ส้มโอ ประมาณนี้ครับ ...” (นักเรียนรายที่ 11, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

วัดไผ่ล้อม

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ ด้านการพัฒนาคนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดไผ่ล้อม พบว่า มีทำกิจกรรม ร่วมกับนักเรียนที่ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์, ศึกษากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตาม

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 1 จัดความยากจน และ เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... หนูคิดว่าเราอาจจะไปให้ความรู้หรือทำกิจกรรมกับน้องค่ะ อย่างพวกหนูเรียนภาษาจีน เยอรมัน เกาหลี ก็อาจจะไปชวนน้องทำกิจกรรมเกี่ยวกับภาษา แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม พาน้อง ทำอาหาร หรือเล่นเกมทายภาพ ทายคำ ประมาณนี้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... ที่วัดให้ความสำคัญกับการศึกษาใช้ไหมครับ มีศูนย์เด็กเล็ก เราอาจจะเข้าไปทำกิจกรรม ร่วมกันกับน้อง ๆ ไปสอนน้อง หรือเอนเตอร์เทนน้องให้มีความสุข อีกอย่างมันก็เหมือนเป็นการฝึก อาชีพในอนาคตได้ด้วยนะครับ เพราะบางคนอาจจะอยากเป็นครู ก็เริ่มจากการดูแลเด็กประมาณนั้น ครับ ...” (นักเรียนรายที่ 10, สัมภาษณ์, วันที่ 7 ธันวาคม 2566)

“... อยากศึกษาในเรื่องของกลุ่มสังคมจะมากขึ้นค่ะ เพราะการเรียนในห้องเรียนบางครั้งนึกไม่ค่อยออกเลยคะ มองไม่เห็นภาพว่าทำยังไงบ้าง ถ้าหากได้ไปก็อยากจะเรียนรู้ตรงนี้ เพื่อจะได้ ประยุกต์ใช้กับการเงินได้ในอนาคตคะ ตอนนี้อยากจะเรียนรู้อะไรบ้างคะ เพื่อจะได้ ประยุกต์ใช้กับการเงินได้ในอนาคตคะ ตอนนี้อยากจะเรียนรู้อะไรบ้างคะ เพื่อจะได้ ประยุกต์ใช้กับการเงินได้ในอนาคตคะ ...” (นักเรียนรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566)

วัดบุปผาราม

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ ด้านการพัฒนาคนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดไร่ล้อม พบว่า มีกิจกรรมศึกษา ประวัติศาสตร์, ศึกษาสถาปัตยกรรมเก่าแก่ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... ด้วยความที่วัดบุปผารามมีจิตรกรรมฝาผนังที่เก่าแก่และงดงามนะครับ ก็อาจจะเข้าไป เรียนรู้ลายไทยหรือภาพในสมัยก่อน รวมถึงประวัติศาสตร์บนจิตรกรรมฝาผนัง มาประยุกต์ใช้ในงาน ศิลปะในชมรม จะได้เป็นการออกแบบงานในสมัยก่อนแต่รูปแบบใหม่ เป็นแบบชิ้นงานของเรา เหมือน เป็นการเรียนรู้เรื่องราวเก่าๆไปในตัวครับ ...” (นักเรียนรายที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 23 พฤศจิกายน 2566)

“... ในวัดจะมีพิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมของโบราณสะสมเอาไว้ ตรงนี้เป็นสิ่งสำคัญเลยกับคนที่ได้ เรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ถ้าเรามีการประชาสัมพันธ์ให้คนได้เข้ามาศึกษาโบราณวัตถุน่าจะเป็นสิ่งที่ดี เกิดความสวยงาม และเรื่องลวดลายไทย หรือชนศิลป์มาร่วมกันให้ความรู้หรือบูรณะตรงนี้ ก็ อาจจะทำได้ดึงดูดคนให้มาท่องเที่ยวได้มากขึ้นค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566)

“... อยากทำกิจกรรมเป็นมัคคุเทศก์น้อยค่ะ ทางวัดจะมีมัคคุเทศก์อยู่แล้วเป็นน้อง ๆ ในชุมชน แต่ก็อยากจะเข้าไปร่วมกับน้อง ๆ เพื่อเป็นการฝึกภาษา อาจจะเข้าไปร่วมในตรงนี้จะ ...”
(นักเรียนรายที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 21 ธันวาคม 2566)

ตารางที่ 16 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านการพัฒนาคน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

แหล่งเรียนรู้	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
ชุมชนน้ำเชี่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - เรียนรู้ทักษะอาชีพภายในชุมชน - ประยุกต์ของที่มีอยู่เป็นเมนูใหม่ ๆ - เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน 	เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ
ชุมชนบ้านท่าระแนะ	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมจัดกิจกรรมฮันนีมูนชมป่า - กิจกรรมประชาสัมพันธ์สรรพคุณ - กิจกรรมตีกอล์ฟจากลูกตะบูน 	เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกา	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง - คิดเมนูใหม่จากลูกหม่อน 	เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ
อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักรวบรวมชาติ - กิจกรรมแรลลี่ - เรียนรู้พืชพันธุ์ธรรมชาติ - เรียนรู้อาชีพบนเกาะ 	เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ
วัดไผ่ล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - ทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียนที่ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ - ศึกษากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ 	เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ
วัดบุปผาราม	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมศึกษาประวัติศาสตร์ - กิจกรรมศึกษาสถาปัตยกรรมเก่าแก่ 	เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ

แนวคิดการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง

ชุมชนบ้านน้ำเขียว

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่งโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านน้ำเขียว พบว่า มีกิจกรรมเวิร์คชอป, เชิญวิทยากรจากภายนอกมาร่วมออกแบบงอบ, กิจกรรมออกแบบงอบให้แปลกใหม่ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่า และการเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... ในชุมชนจะมีพวกเปลือกหอยอะไรแบบนี้อยู่เยอะใช้ไหมครับ ก็อาจจะนำสิ่งรอบ ๆ ตัวมาทำให้เกิดประโยชน์มากขึ้น เช่น นำเปลือกหอยมาทำเป็นโมบายขาย กิจกรรมเวิร์คชอปที่ชุมชนเขามีทำก็แล้ว ก็อาจจะเสริมเรื่องทำโมบายให้เป็นรายได้เพิ่มอีกทาง แล้วก็ให้แฟนทลงไปเป็นงานของตัวเอง ถ้าไม่อยากเอากลับก็บริจาคให้ชุมชนขาย ก็จะได้เงินหมุนเวียน ได้เป็นการใช้สิ่งที่เหลืออยู่ให้เกิดประโยชน์ด้วยครับ ...” (นักเรียนรายที่ 16, สัมภาษณ์, วันที่ 26 ธันวาคม 2566)

“... ปัจจุบันมีการออกแบบที่แตกต่างมากมาย อาจจะเชิญวิทยากรจากภายนอก/คนที่มีชื่อเสียงด้านการออกแบบเข้ามาช่วยออกแบบงอบ ให้แปลกใหม่ ดีแต่ตรงนี้ก็กลับไปให้ถึงชาวต่างชาติ ก็อาจจะเป็นกระแสทำให้ชุมชนได้โด่งดังมากขึ้น รายได้ก็จะนำมาสู่ชุมชนมากขึ้นด้วยค่ะ เกิดการจ้างงานต่อ ...” (นักเรียนรายที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 26 ธันวาคม 2566)

“... คือหนูได้ร่างงอบใช้ไหมคะ หนูอยากส่งเสริมงอบให้คนได้รู้จักมากขึ้น อาจจะทำใส่ให้เป็นแฟชั่น คนอื่นจะได้รู้จักมากขึ้น ไม่มองว่ามันดูแก่และเฉพาะกลุ่ม จะต้องใส่เฉพาะกันฝนหรือว่าออกไปทำนู่นทำนี่อย่างเดียวยอะแบบนี้ค่ะ เช่น เอาไปแฟนที่ให้มันดูสวย เปลี่ยนรูปทรงให้ทันสมัย มันก็จะสร้างรายได้เข้ามาให้ชุมชนมากขึ้นค่ะ และไม่สูญหายไปด้วยค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566)

ชุมชนบ้านท่าระแนะ

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่งโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านท่าระแนะ พบว่า มีกิจกรรมสร้างนวัตกรรมจากชาอ้อยชู, คิดตลาดขายใหม่ ๆ บนฟ้ามัดย้อมจากใบไม้, กิจกรรมฐานการเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมและอุตสาหกรรม และ เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... คิดว่าในเมื่อชาวยุโรปมีประโยชน์ อาจจะมองในวัยของสูงอายุ บางคนอาจจะไม่ชอบกินยา เราอาจจะนำกลิ่นของชามาเป็นนวัตกรรมใหม่ของไทย จะนำกลิ่นไปผนวกรวมในจุดต่าง ๆ เพราะชาต้องมีจุดดีหลายอย่างอยู่แล้วคะ ...” (นักเรียนรายที่ 1, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

“... ชุมชนมีการสร้างรายได้จากการทำผ้ามัดย้อมอยู่แล้ว แต่ว่าบางคนอาจจะคิดว่ามันลวดลายเดิม ๆ เราอาจจะสร้างลวดลายใหม่ หรือเอาอย่างอื่นลงไปประยุกต์ดูดีไหมคะ เช่น ใบโกกวางไปเป็นแบบ หรือเอาใบไม้ในป่าทุก ๆ ป่าไปทำเป็นแบบ แล้วก็ทำลงในหลาย ๆ อย่าง เช่น หมวก เสื้อ กระเป๋า ก็อาจจะทำให้มีลูกเล่นดูน่าสนใจขึ้นคะ เป็นการใช้ทรัพยากรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ...” (นักเรียนรายที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 23 พฤศจิกายน 2566)

“... ทางชุมชนให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำ ให้ทุกช่วงวัยรวมถึงผู้พิการมีงานทำ หนูก็เลยอยากจะให้ตรงนี้เป็นจุดเด่น โดยการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและทำกิจกรรมร่วมกับคนกลุ่มนี้ในชุมชน อาจจะเป็นฐานการเรียนรู้คะ จะทำให้เขาเกิดความภาคภูมิใจ มีความสุขคะ ...” (นักเรียนรายที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ พบว่า มีการเรียนรู้การใช้พลังงานทางเลือก, เรียนรู้วิธีประหยัดพลังงาน, เรียนรู้การแปรรูปหม่อนไหม ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในเป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้ และ เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... เมื่อได้เข้าไปในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำแล้ว ที่ผมสังเกตเห็นเหมือนกันเรื่องของการประยุกต์ใช้พลังงาน ตั้งแต่รถรับส่ง ก็อาจจะไปเรียนรู้พลังงานทางเลือกครับ ...” (นักเรียนรายที่ 8, สัมภาษณ์, วันที่ 28 พฤศจิกายน 2566)

“... อยากรู้จักวิธีการประหยัดพลังงานด้วยโซลาเซลล์ เพราะในปัจจุบันให้ความสำคัญกับเรื่องการประหยัดพลังงาน ที่นี้เป็นสถานที่ที่ใช้หลาย ๆ อย่างในการประหยัดพลังงาน อย่างการบำบัดน้ำเสีย โซลาเซลล์ รถรับส่ง แล้วบ้านเราแดดแรงด้วยครับ ก็ควรนำพลังงานมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ...” (นักเรียนรายที่ 13, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... เรียนรู้การแปรรูปหม่อนไหม เน้นทักษะความรู้ด้านการปลูกหม่อน การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหม เพื่อสร้างอาชีพและรายได้เลี้ยงตนเองหลังพ้นโทษคะ รวมถึงการสัมภาษณ์การทำงานภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดีด้วยคะ ...” (นักเรียนรายที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 26 ธันวาคม 2566)

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ ด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่งโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง พบว่า มีกิจกรรมทำผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว, สนับสนุนคาเฟ่รักซ์โลก, โปรโมทสินค้าจากชุมชน, โปรโมทปลาย่างสาท ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ และ เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... เกาะช้างมีผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าวที่ทำโดยวิสาหกิจชุมชน เราอาจจะเข้าไปเรียนรู้ในตรงนี้และถ้าเราลองทำให้มันมีสีสันเพิ่มขึ้นนำมาประมวล แล้วก็เอาเงินไปพัฒนาต่อไปแบบนี้คะ ก็จะได้รายได้และสร้างกิจกรรมระหว่างชุมชน ชุมชน ...” (นักเรียนรายที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 21 ธันวาคม 2566)

“... เกาะช้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่จะมีร้านกาแฟ คาเฟ่อยู่แล้ว แต่ที่หนูได้ไปจะเป็นคาเฟ่รักซ์โลก เป็นการให้ความสำคัญกับการลดทรัพยากรที่ไม่จำเป็น และใช้พลังงานให้น้อยที่สุด ลดขยะด้วยคะ คิดว่าถ้าหลายๆร้านให้ความสำคัญแบบนี้ก็จะเกิดชุมชนที่ยั่งยืนได้คะ ...” (นักเรียนรายที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 23 พฤศจิกายน 2566)

“... สนับสนุน ส่งเสริมการใช้สินค้าจากชุมชนท้องถิ่น รีวิว แนะนำ บอกต่อ เพื่อแนะนำสินค้าให้เป็นที่นิยมในวงกว้างขึ้น เพื่อสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน และโซเชียลเป็นเรื่องที่เราถนัดอยู่แล้ว อาจจะทำให้สินค้าในชุมชนสามารถขยายตลาดได้กว้างขึ้นคะ ...” (นักเรียนรายที่ 1, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

“... เกาะช้างเป็นสถานที่ที่คนในจังหวัดมักจะมองว่าไม่มีอะไรใช้ไหมคะ แต่จริง ๆ เกาะช้างโดดเด่นในเรื่องของปลาย่างสาท เป็นปลาเศรษฐกิจของเกาะช้างเลย แต่ยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนักก็อาจจะเข้าไปร่วมโปรโมท หรือร่วมมือกับเพจต่าง ๆ ในการทำโปรโมทปลาย่างสาทให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นคะ ...” (นักเรียนรายที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566)

วัดไผ่ล้อม

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ ด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่งโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดไผ่ล้อม พบว่า มีกิจกรรมพักผ่อน ให้อาหารปลา ออกกำลังกาย, ร่วมกิจกรรมทำกระทงขาย, เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... วัดไผ่ล้อมเป็นอีกวัดหนึ่งที่อยู่ใจกลางเมือง สามารถเข้าไปเพื่อทำกิจกรรมได้ค่อนข้างหลากหลาย มีพื้นที่ให้พักผ่อนหย่อนใจ ออกกำลังกาย สามารถเข้าถึงพื้นที่สีเขียวได้และปลอดภัย ทำ

กิจกรรมให้อาหารปลา ศึกษาศรัทธมมะ กลุ่มสัจจะได้ ส่วนนี้ก็อาจจะเป็นการบริจาคให้กับทางวัดได้ด้วย ก็เป็นรายได้อีกทางหนึ่งค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 1, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

“... หนูเคยมีส่วนร่วมในการทำกระทง ช่วงวันลอยกระทงทางโรงเรียนจะมีการเข้าร่วมกับวัด เพื่อทำกระทงแล้วก็นำรายได้เข้าไปบำรุงวัด ส่วนนี้ก็เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ดีมาก ๆ ค่ะ สามารถทำรายได้เข้าวัดได้และได้บุญด้วยค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 26 ธันวาคม 2566)

“... คิดว่าเข้าไปเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับพระอาจารย์ครับ อาจจะเป็นแนวธรรมะให้เราได้ข้อคิดในการจัดการ จัดสรรอะไรต่างๆ มากขึ้น แล้วก็สามารถไปบอกต่อเรื่องนี้กับพ่อแม่ได้ด้วย ต่อยอดจากการเรียนได้ด้วยครับ ...” (นักเรียนรายที่ 11, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

วัดบุปผาราม

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ ด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่งโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดบุปผาราม พบว่ามีกิจกรรมวาดภาพ ทำโปสการ์ด, กิจกรรมถ่ายทำยูทูบ, กิจกรรมนำของไปขายตามวันสำคัญร่วมกับทางวัด ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมและอุตสาหกรรม และ มิติที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... ในวัดบุปผารามเนี่ยผมได้ไปก็รู้สึกว่าเป็นสถานที่ที่ผ่อนคลายมาก แล้วก็มิตรภาพวัฒนธรรมที่นำเรียนรู้อยู่แทบทุกจุดของวัดเลย ถ้าได้ลงไปพื้นที่และได้ทำกิจกรรมก็อาจจะเป็นการวาดภาพเหมือนสเก็ตคร่าว ๆ ตามจุดต่าง ๆ ในวัดที่น่าสนใจ แล้วก็บอกเหตุผลว่าทำไมจุดนี้แล้วก็อาจจะมาทำให้ทันสมัยโดยเอามาวาดในคอมหรือไอแพดต่อเป็นแบบดิจิทัล แล้วก็ไปต่อยอดเป็นภาพที่ขายได้หรือไปทำโปสการ์ดก็ได้ครับ ...” (นักเรียนรายที่ 4, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

“... วัดนี้เป็นอีกวัดหนึ่งที่สวยมาก ๆ ก็อาจจะเข้าไปถ่ายรูป ถ่ายแบบ มีมุมเยอะ แสงสวย อาจจะใช้ประโยชน์ตรงนี้ในการทำการโปรโมท ทำvlog ลงยูทูบหรือทำแฟนเพจให้มาเที่ยวกันเยอะ ๆ ครับ และวัดนี้ใช้ในการจัดงานต่างๆเยอะด้วย ...” (นักเรียนรายที่ 2, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

“... สำหรับถ้าในชุมชนเรามีของที่ขายได้ก็อาจจะเอาไปร่วมงานกับวัดก็สามารถสร้างรายได้เข้าชุมชนได้ อีกส่วนหนึ่งก็ทำนุบำรุงวัดค่ะ แต่ที่เราจะได้คือได้เรียนรู้การค้าขาย ในอนาคตอาจจะเป็นสิ่งที่ชอบก็ได้ค่ะ ถ้าได้ลองออกจากโรงเรียนร่วมมือกับวัดเพื่อทำกิจกรรมจะได้เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 21 ธันวาคม 2566)

ตารางที่ 17 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

แหล่งเรียนรู้	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
ชุมชนน้ำเชี่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมเวิร์คชอป - เชิญวิทยากรจากภายนอกมาร่วมออกแบบงอบ - กิจกรรมออกแบบงอบให้แปลกใหม่ 	เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ
ชุมชนบ้านท่าระแนง	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมสร้างนวัตกรรมจากชาอ้อยชู - คิดตลาดขายใหม่ ๆ บนผ้ามัดย้อมจากใบไม้ - กิจกรรมฐานการเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชน 	เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมและอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ	<ul style="list-style-type: none"> - การเรียนรู้การใช้พลังงานทางเลือก - เรียนรู้วิธีประหยัดพลังงาน - เรียนรู้การแปรรูปหม่อนไหม 	เป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้ เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ
อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมทำผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว - สนับสนุนคาเฟ่รักโลก - โปรโมทสินค้าจากชุมชน - โปรโมทปลาย้าสาวาท 	เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน
วัดไผ่ล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมพักผ่อน ให้อาหารปลา ออกกำลังกาย - ร่วมกิจกรรมทำกระทงขาย - เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 	เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน
วัดบุปผาราม	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมวาดภาพ ทำโปสการ์ด - กิจกรรมถ่ายทำยูทูบ - กิจกรรมนำของไปขายตามวันสำคัญร่วมกับทางวัด 	เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมและอุตสาหกรรม เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน

แนวคิดการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนบ้านน้ำเขียว

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านน้ำเขียว พบว่า มีกิจกรรมขยะแลกของ/ลดราคา, ฟันฟุระบบนิเวศน้ำ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในเป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล และ เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... หนูมองในเรื่องของการกำจัดขยะ หรือนำขยะมาสร้างเป็นมูลค่าค่ะ เพราะหนูได้เห็นการนำขยะมาแลกสิ่งของตามร้านค้าค่ะ เหมือนแบบว่าเขาก็จะตัดป้ายราคาไว้ ถ้าเรามีขยะเท่านี้ก็ สามารถจะแลกขยะหนึ่งกึ่งสำเร็จรูปได้ 1 ซอง ส่วนถ้าถามว่าพ่อค้าแม่ค้าในชุมชนที่เค้าขายจะได้ดังมาจากอะไร ก็จะได้ดังจากที่เอาขยะไปขาย แล้วทางกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านก็จะเอาเงินที่ได้มาจากรัฐ ก็เอามาแบ่งกันประมาณนี้ค่ะ ให้กับพ่อค้าแม่ค้า เหมือนกับว่าเป็นการหมุนเวียนเงินค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 26 ธันวาคม 2566)

“... ในชุมชนจะมีการจัดการขยะอยู่แล้วใช่ไหมครับ ร่วมกับโรงเรียนก็อยากจะให้ขยายเพิ่มขึ้นสู่นักท่องเที่ยวเป็นการจัดกิจกรรมใหม่ ๆ คือนำขยะมาแลกเป็นโปรโมชั่นลดราคาอะไรแบบนี้ครับ ของที่มีอยู่ในชุมชนก็จะได้ถูกส่งออกไปข้างนอกทำให้อาจจะแพร่หลายมากขึ้น แล้วก็ลดขยะตามชุมชนไปได้ด้วยครับ แล้วนักท่องเที่ยวก็จะได้มีกิจกรรมที่สร้างความภูมิใจให้ตนเองได้ด้วย ...” (นักเรียนรายที่ 10, สัมภาษณ์, วันที่ 7 ธันวาคม 2566)

“... สำหรับหนูจะเข้าไปจัดการในเรื่องของน้ำค่ะ ทราบมาว่าคนที่อยู่ในบริเวณนั้นน้ำจะมีความสะอาดแล้วก็สกปรก ด้วยความที่น้ำเขียวจะมีจุดแลนด์มาร์คก็คือสะพานวัดใจค่ะ ก็เลยอยากจะไปช่วยเก็บขยะตรงนั้นให้มีความสะอาดมากขึ้นค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 1, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

ชุมชนบ้านท่าระแนะ

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านท่าระแนะ พบว่า มีกิจกรรมเก็บขยะและรณรงค์การทิ้งขยะแยกประเภท, กิจกรรมพายซันบอร์ดสำรวจป่าและเก็บขยะ, แปรรูปผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในเป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน และ เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... หนูก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องของสิ่งแวดล้อมค่ะ เช่น การเก็บขยะ เพราะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและทำได้ง่ายแต่ถ้าได้ลงมือทำก็จะทำให้สะอาดตา น่ามองค่ะ เป็นจิตอาสาและทำเรื่องรณรงค์เรื่องการทิ้งขยะให้เป็นที่ แยกตามประเภท เพราะบ้านเราเป็นเมืองท่องเที่ยวจะได้น่าอยู่ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

“... ที่เคยเห็นก็คือจะเป็นการพายซิปบอร์ด สักรวป่าและเก็บขยะค่ะ เพราะโดยพื้นที่จะมีป่าเยอะ แล้วก็อาจจะมีส่วนน้ำ มีสิ่งอะไรแบบนี้ค่ะ และพื้นที่ก็ติดกับปากอ่าวทะเลตราด เราก็ได้เรียนรู้ในตรงนี้ด้วย ถือว่าเป็นกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษใด และยังได้ออกกำลังกายไปในตัว เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566)

“... ในชุมชนมีต้นจากเยอะ ก็อาจจะนำใบจากมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ให้มากขึ้นหรือสร้างไอเดียรักษ์โลกด้วยวัสดุจากท้องถิ่น เช่น นำมาทำเป็นจานจากใบจาก เพราะปัจจุบันโลกก็ร้อนแล้วค่ะ ถ้านำสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ก็จะลดภาระจากพลาสติกได้ เพราะวัสดุธรรมชาติสามารถย่อยสลายได้ ...” (นักเรียนรายที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... ผมสนใจในเรื่องของการย้อมผ้าจากลูกตะบูนครับ คิดว่าอาจจะดัดแปลงเป็นน้ำส้อมเก่า ๆ ที่เรามองว่ามันไม่สวยแล้วไปย้อมสีจากตะบูน ก็จะเป็นการใช้ทรัพยากรให้เกิดคุณค่ามากที่สุดครับ ...” (นักเรียนรายที่ 16, สัมภาษณ์, วันที่ 26 ธันวาคม 2566)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ พบว่า มีการเรียนรู้การปลูกพืชผักลดสารเคมี, กิจกรรมรีไซเคิลขยะ, เรียนรู้การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... ผมคิดว่าไปเรียนรู้การปลูกผักตามเศรษฐกิจพอเพียง พืชเศรษฐกิจว่ามีอะไรบ้าง และการปลูกพืชแบบลดสารเคมีเพื่อลดผลเสียต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ทำน้ำส้มควันไม้ใช้แทนสารเคมีครับ ....” (นักเรียนรายที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 23 พฤศจิกายน 2566)

“... อาจจะนำขยะพลาสติกที่เราเก็บได้ ไปทำเป็นไม้กวาดร่วมกับทางเรือนจำ จะได้เป็นการรีไซเคิลได้ด้วย และอาจจะไปเรียนรู้การประยุกต์ ในอนาคตอาจจะสามารถทำได้หลากหลายมากกว่านี้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 11, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... เรียนรู้การคัดสรรวัตถุดิบภายใน และการใช้ทรัพยากรหมุนเวียนภายในของเรือนจำค่ะ เช่น การนำพืชผักไปทำสลัด สดๆ เพราะทางเรือนจำมีร้านอาหาร ร้านกาแฟ ทำโดยเชฟผู้ต้องขัง

จึงค่อนข้างที่จะครอบคลุมในเรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าคะ ...” (นักเรียนรายที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 21 ธันวาคม 2566)

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ ด้านสิ่งแวดล้อมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง พบว่า มีกิจกรรมรณรงค์ไม่หยิบจับปะการัง, กิจกรรมทำป้ายทิ้งขยะให้ถูกที่, เก็บขยะตามชายหาดไปรีไซเคิล, เรียนรู้ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... เกาะช้างมีหมู่เกาะรอบ ๆ อีกกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบทำกันคือดำน้ำ ก็อยากจะทำ กิจกรรมรณรงค์เรื่องการไม่ไปหยิบ จับ ปะการังคะ เพราะทำให้เสียหาย อันนี้ก็จะรวมถึงผู้นำทัวร์ ที่พานักท่องเที่ยวไปก็ควรจะเข้ามาร่วมรณรงค์และไปบอกต่อด้วยคะ เพราะว่าธรรมชาติจะได้อยู่ให้เราดูนาน ๆ ไม่หายไป ...” (นักเรียนรายที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 23 พฤศจิกายน 2566)

“... อาจจะเข้าไปช่วยทำป้ายรณรงค์การทิ้งขยะให้ถูกที่ ไม่ทิ้งขยะลงทะเลประมาณนั้นคะ เพราะสัตว์น้ำในทะเลอาจจะกินขยะเข้าไป ทำให้ได้รับผลกระทบต่อสัตว์ทะเล แล้วในอนาคตอาจจะไม่เห็นอีก ส่วนตัวหนูเคยเจอโลมาด้วยคะ แต่ในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเยอะ ขยะก็เยอะไปด้วยก็อาจจะไปช่วยทำในส่วนนี้หรือมีการนำขยะจากทะเลไปต่อยอดให้เกิดคุณค่าได้ ...” (นักเรียนรายที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 26 ธันวาคม 2566)

“... อาจจะนำขยะที่เราไปเก็บตามชายหาด เช่น ขวดพลาสติก ขวดแก้ว มารีไซเคิลให้เกิด ชิ้นงานใหม่ๆ เพิ่มมูลค่าได้ คิดว่าได้ความคิดสร้างสรรค์ด้วยคะ แล้วก็อาจจะเอาไปต่อยอดเวลาว่างงาน ขายเป็นของโรงเรียน หรืออะไรแบบนี้ก็เอาไปขายได้คะ ...” (นักเรียนรายที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566)

“... เข้าไปเรียนรู้ภัยพิบัติทางธรรมชาติกับที่ๆวิทยากรในอุทยานโดยตรงและฟังประสบการณ์ จากพี่เขาว่ามีประสบการณ์อะไรบ้างที่น่าสนใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การลาดตระเวน เพราะจะได้เป็น ความรู้ของเราและน่าสนใจด้วยครับ ...” (นักเรียนรายที่ 2, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

วัดไผ่ล้อม

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ ด้านสิ่งแวดล้อมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดไผ่ล้อม พบว่า มีกิจกรรมบำบัดน้ำเสีย, กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ดูแลสิ่งแวดล้อม, กิจกรรมเก็บขยะ คัดแยกประเภท ซึ่งกิจกรรมที่ช่วย ส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน และ เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... ถ้าเป็นไปได้ก็อยากจะให้หลายๆคนรวมถึงผมด้วยร่วมกันบำบัดน้ำเน่าเสียร่วมกับทางวัดครับ เพราะว่าที่วัดเป็นที่พักผ่อนได้เป็นอย่างดี แต่น้ำก็ยังมีกลิ่น แล้วก็เน่าเสียอยู่ กลัวจะส่งผลถึงปลาและสัตว์ในน้ำ ก็เลยอยากไปฟื้นฟูตรงนี้ให้ดีขึ้น ...” (นักเรียนรายที่ 4, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

“... คิดว่าไปทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ดูแลสิ่งแวดล้อมภายในวัดให้มีความสะอาดครับ แล้วก็เก็บขยะตามในน้ำ หรืออาจจะเป็นการปลูกต้นไม้ด้วยก็ได้ครับ เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว จะทำให้วัดร่มรื่นมากขึ้น ...” (นักเรียนรายที่ 8, สัมภาษณ์, วันที่ 28 พฤศจิกายน 2566)

“... หนูคิดว่าร่วมเก็บขยะภายในวัด จัดการคัดแยกขยะแบ่งตามประเภทแล้ว ก็อยากจะทำความสะอาดห้องน้ำของทางวัดค่ะ เพราะว่าวัดใ้ล้อมมีคนสัญจรไปมาค่อนข้างเยอะ ก็เลยอยากจะทำในส่วนนี้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

วัดบุปผาราม

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดวัดบุปผาราม พบว่า มีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เก็บขยะ ทำความสะอาดวัด ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... วัดบุปผารามถูกใช้เป็นสถานที่จัดงานค่อนข้างบ่อย ทางโรงเรียนก็มีไปร่วมงานกับทางวัด หลังจากจบงานจะเห็นได้ว่าขยะจะค่อนข้างเยอะอยู่ ก็อยากจะมีส่วนช่วยในการเก็บขยะ หรือดูแลสิ่งแวดล้อมภายหลังจากการจัดงาน ประมาณนี้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... วัดบุปผารามเป็นวัดที่สวยงามอีกวัดหนึ่งเลยครับ อยากไปทำกิจกรรมช่วยบำเพ็ญประโยชน์ให้วัดก็ได้ครับ เก็บขยะ กวาดลานวัด หรือทำความสะอาดรอบ ๆ วัด จะได้ช่วยแบ่งเบาพระท่านด้วยครับ ...” (นักเรียนรายที่ 8, สัมภาษณ์, วันที่ 28 พฤศจิกายน 2566)

“... อาจจะเป็นการรักษาความสะอาดบริเวณโดยรอบวัด ลดปริมาณการเกิดขยะและมีส่วนร่วมในการทำมาสะอาด ประมาณนี้ครับ ...” (นักเรียนรายที่ 13, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

ตารางที่ 18 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

แหล่งเรียนรู้	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
ชุมชนน้ำเชี่ยว	- กิจกรรมขยะแลกของ/ลดราคา	เป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล

	- พื้นฟูระบบนิเวศน้ำ	เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน
ชุมชนบ้านท่าระแนะ	- กิจกรรมเก็บขยะและรณรงค์การทิ้งขยะแยกประเภท - กิจกรรมพายซันบอร์ดสำรวจป่าและเก็บขยะ - แปรรูปผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ	เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เรือนจำชั่วคราวเขาระกำ	- การเรียนรู้การปลูกพืชผักลดสารเคมี - กิจกรรมรีไซเคิลขยะ - เรียนรู้การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า	เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน
อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง	- กิจกรรมรณรงค์ไม่หยิบจับปะการัง - กิจกรรมทำป้ายทิ้งขยะให้ถูกที่ - เก็บขยะตามชายหาดไปรีไซเคิล - เรียนรู้ภัยพิบัติทางธรรมชาติ	เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล
วัดไผ่ล้อม	- กิจกรรมบำบัดน้ำเสีย - กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ดูแลสิ่งแวดล้อม - กิจกรรมเก็บขยะ คัดแยกประเภท	เป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก ดังที่ครูกล่าวว่า
วัดบุปผาราม	- กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เก็บขยะ ทำความสะอาดวัด	เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก ดังที่ครูกล่าวว่า

แนวคิดการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม

ชุมชนบ้านน้ำเขียว

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ
ด้านสันติภาพและความยุติธรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านน้ำเขียว
พบว่า มีเรียนรู้ความสงบจากชุมชน 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม, เรียนรู้การจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่าง
โปร่งใส ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและ
ความยุติธรรม ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... ในเมื่อชุมชนน้ำเขียวมีหลายวัฒนธรรมด้วยนะครับ อยากจะเสริมวัฒนธรรมที่เราได้
เรียนรู้จากที่อื่นที่เราได้เรียนมา เป็นการแชร์ความรู้ของวัฒนธรรมจากสองฝั่ง คือฝั่งทางนักเรียนและ
ฝั่งชุมชน ให้เรียนรู้แลกเปลี่ยนกัน หากได้เรียนรู้หลากหลายก็จะทำให้เปิดกว้างมากขึ้น และสนุกกับ
การเรียนรู้นอกสถานที่มากขึ้น ได้ไปยังสถานที่จริงคนจริงด้วยครับ ...” (นักเรียนรายที่ 11, สัมภาษณ์,
วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... ชุมชนน้ำเขียวมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ อยู่กันได้แบบ 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรมใช้ใหม่ครับ
ก็อยากจะทำให้ส่วนนี้เผยแพร่ไปให้คนได้รู้เยอะๆก็อยากจะทำวิดีโอเน้นไปที่เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ
สุข 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม เข้าไปเรียนรู้สัมผัสกับคนในชุมชนให้มากขึ้น ว่าเขาใช้ชีวิตกันอย่างไร
มีประเพณีอะไรที่ทำร่วมกัน อะไรแบบนี้ครับ ...” (นักเรียนรายที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 23 พฤศจิกายน
2566)

“... ทางชุมชนมีกิจกรรมที่หลากหลายโดยเอาชาวบ้านเข้ามาร่วมใช้ใหม่คะ อยากรู้ว่าเรามี
วิธีการจัดการยังไง ให้มีความโปร่งใส ทุกคนสามารถเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ ได้ ไม่ทะเลาะกัน และ
สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาได้ยาวนาน ก็อยากไปเรียนรู้ตรงนี้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 7, สัมภาษณ์,
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2566)

ชุมชนบ้านท่าระแนะ

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ
ด้านสันติภาพและความยุติธรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านท่า
ระแนะ พบว่า มีกิจกรรมพายซันบอร์ดเรียนรู้วิถีชีวิต, ศึกษาแนวคิดการอยู่ร่วมกันของคนทุกช่วงวัย
อย่างเท่าเทียม ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพ
และความยุติธรรม ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... ต่อยอดจากกิจกรรมพายซันบอร์ดที่หนูเสนอไปนะคะ ตรงนี้ก็เป็นการไปเรียนรู้ความสงบ
ของธรรมชาติและวิถีชีวิตที่นี่ได้ค่ะ เพราะการพายไปก็ต้องมีสมาธิ เป็นการฝึกสมาธิได้และการอยู่กับ

ธรรมชาติจะช่วยทำให้เราผ่อนคลายได้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566)

“... ก็อยากไปเรียนรู้แนวคิดของผู้ใหญ่บ้านว่าเขามีแนวคิดในการจัดการชุมชนยังไงให้อยู่ร่วมกัน และให้ความสำคัญกับการพึ่งพากันทุกช่วงวัยให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และสามารถให้อาชีพกับคนในชุมชนได้ด้วยครับ ...” (นักเรียนรายที่ 2, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

“... หนูคิดว่าเราสามารถเรียนรู้ความเสมอภาคได้จากที่นี่ คนในชุมชนทุกคนสามารถร่วมงานกันได้โดยไม่มี ความขัดแย้ง และสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในชุมชนได้ ทุกคนในชุมชนอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ...” (นักเรียนรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ ด้านสันติภาพและความยุติธรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ พบว่า มีกิจกรรมพึงประสงค์จากผู้ต้องขัง ลดความ ขัดแย้งทุกรูปแบบ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... อาจจะเป็นการเรียนรู้ประสบการณ์จากผู้ต้องขังที่ผ่านการทำความผิดมา การปรับตัวของเขา เรียนรู้จากข้อผิดพลาดของเขา มาเป็นข้อคิดในชีวิตของเราว่าความผิดเกิดขึ้นได้ แต่ต้องมีการ แก้ไข ลดความรุนแรงต่อกันประมาณนี้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 21 ธันวาคม 2566)

“... หนูก็เคยไปมานะ หนูเคยสังเกตว่าพี่ ๆ เขาได้อบรมความรู้มาแล้ว อาจจะให้พี่ ๆ บอก เล่าประสบการณ์สั้น ๆ หรือการประกอบอาชีพในอนาคตหรือการใช้ชีวิตในอนาคตที่วางไว้ อะไร ประมาณนี้ค่ะ เรียนการทำผิดแต่ก็สามารถเริ่มต้นใหม่ได้ แต่เนื้อหาที่อาจจะแบบต้องถ่วงถ่วงมาจาก คุณครูหรือหน่วยงานที่เขาดูแลแล้วนี่น่ะค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 9, สัมภาษณ์, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566)

“... ผมคิดว่าอาจจะเป็นการเรียนรู้โทษของการใช้ความรุนแรงหรืออะไรก็ตาม โดยใช้เป็น บทเรียนว่าจะเกิดอะไรขึ้น จากการทำผิด เพราะตัวสถานที่เองถึงจะทำให้สวยแล้วแต่เบื้องหลังมัน ก็คือเรือนจำ เลยอยากไปเรียนรู้จากข้อผิดพลาดจากพี่ ๆ ผู้ต้องขังก็ได้ครับ ...” (นักเรียนรายที่ 16, สัมภาษณ์, วันที่ 21 ธันวาคม 2566)

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ ด้านสันติภาพและความยุติธรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง พบว่า มีกิจกรรมธรรมชาติบำบัด, กิจกรรมเรียนรู้ตนเองจากความสงบ ฝึกสมาธิ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... เกาะช้างจะมีสองฝั่งใช่ไหมคะ ฝั่งที่สงบ กับฝั่งที่มีแสงสีหน่อย จริงๆการไปเที่ยวเกาะช้าง เป็นอะไรที่ค่อนข้างครบนะคะ เพราะถ้าเราเลือกไปฝั่งซ้ายก็อาจจะไปเรียนรู้ความสงบจากธรรมชาติได้ เหมือนให้ธรรมชาติบำบัดเรา เพราะเวลาทำงานเรียนอะไรแบบนี้ก็อาจจะเครียด ไปเรียนรู้ในธรรมชาติอาจจะช่วยบำบัดความเครียดได้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566)

“... หากได้ไปและเรียนรู้ความสงบหนูคิดว่าเราสามารถทำค่าย หรือการจัดกิจกรรมที่ทำให้เรามีแรงบันดาลใจในการคิดที่จะรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น จะเป็นแนวทางการทำอาชีพได้ เพราะที่นั่นอาชีพค่อนข้างหลากหลายค่ะ แล้วก็มีกิจกรรมทำให้เราได้ฝึกคิดค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 26 ธันวาคม 2566)

“... ถ้าได้ไปที่เกาะช้างก็นึกถึงการพักผ่อนครับ คิดว่าถ้าจะเรียนรู้ความสงบก็จะได้จากการอ่านหนังสือ หรือการวาดรูป สิ่งนี้จะทำให้เราได้เรียนรู้ตนเองมากขึ้น ฝึกสมาธิได้ครับ ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี ...” (นักเรียนรายที่ 10, สัมภาษณ์, วันที่ 7 ธันวาคม 2566)

วัดไผ่ล้อม

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ ด้านสันติภาพและความยุติธรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดไผ่ล้อม พบว่า มีกิจกรรมนั่งสมาธิ, กิจกรรมธรรมศึกษา, กิจกรรมค่ายวิถีพุทธ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... น่าจะไปนั่งสมาธิประมาณนั้นครับ เรียนรู้ความสงบ ฝึกสติตัวเอง เพราะปัจจุบันคนใช้โซเชียลบ่อย ก็อาจจะทำให้ไม่มีสมาธิจดจ่อ ก็อาจจะทำเหมือนโซเชียลดีที่ออกครับ ทำให้มีจิตใจที่สงบ เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในวัดแทน ...” (นักเรียนรายที่ 4, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

“... การไปวัดไผ่ล้อมหนูสนใจในเรื่องของธรรมะศึกษาค่ะ เพราะเคยมีโอกาสดูไปหาพระอาจารย์ในเรื่องนี้ พระอาจารย์ได้ให้คำแนะนำและให้คำสอนที่ดีค่ะ การได้เข้าไปเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมะในวัดไผ่ล้อมค่อนข้างที่จะเข้าถึงได้ง่าย และสงบ เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่น่าสนใจค่ะ คือไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้สามารถเรียนรู้ศัพทธรรมะจนเข้าใจ นำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน ...”

(นักเรียนรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566)

“... เข้าร่วมค่ายวิถีพุทธ เพื่อจะทำให้มีสมาธิในการใช้ชีวิต ผีกสติ ใช้ธรรมะเข้ามาช่วยในการคิดมากขึ้นให้เกิดความสงบใจจิตใจของเราครับ ...” (นักเรียนรายที่ 13, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

วัดบุปผาราม

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติ ด้านสันติภาพและความยุติธรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดบุปผาราม พบว่ามีกิจกรรมเดินจงกรม, กิจกรรมอ่านหนังสือ, กิจกรรมเข้าชมเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... เราต้องเข้าใจก่อนว่าความสงบไม่ใช่แค่ความเงียบ คือต้องเกิดจากการที่เราเข้าใจตัวเอง อาจจะเป็นการเดินจงกรม หรือเข้าไปอ่านหนังสือดี ๆ สักเล่ม ความเข้าใจและการปรับตัว ถ้าเราเกิดการปรับตัวที่เข้าใจเราก็จะสงบ คำสอนของพระพุทธเจ้าเคยบอกไว้ว่าเราต้องอยู่กับตัวเอง ความสงบก็จะเกิดกับตัวเราแน่นอนค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 8, สัมภาษณ์, วันที่ 28 พฤศจิกายน 2566)

“... วัดบุปผารามเป็นสถานที่ที่สงบอยู่แล้วค่ะ เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่จะทำให้เรามีความสุขทั้งกายและใจ การจะเข้าไปทำกิจกรรมทุกอย่างต้องอยู่ในความพอดี ไม่รบกววน อันนี้ส่วนหนึ่งก็ทำให้หลีกเลี่ยงความวุ่นวายได้ค่ะ เจอความสงบ มีสติ ...” (นักเรียนรายที่ 1, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

“... คิดว่าการเข้าไปชมพิพิธภัณฑ์ภายในวัดจะเป็นการที่ทำให้เรามีจิตใจสงบได้ การนึกถึงพวกประวัติศาสตร์เก่าแก่กว่ามีความเป็นมายังไง มีการระลึกถึงแบบนี้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

ตารางที่ 19 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

แหล่งเรียนรู้	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
ชุมชนน้ำเชี่ยว	- เรียนรู้ความสงบจากชุมชน 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม - เรียนรู้การจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างโปร่งใส	เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม

ชุมชนบ้านท่าระแนะ	- กิจกรรมพายซันบอร์ดเรียนรู้วิถีชีวิต - ศึกษาแนวความคิดการอยู่ร่วมกันของคนทุกช่วงวัยอย่างเท่าเทียม	เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ	กิจกรรมพึงประสบการณ์จากผู้ต้องขัง ลดความขัดแย้งทุกรูปแบบ	เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม
อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง	- กิจกรรมธรรมชาติบำบัด - กิจกรรมเรียนรู้ตนเองจากความสงบ ผิดสมาธิ	เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม
วัดไผ่ล้อม	- กิจกรรมนั่งสมาธิ - กิจกรรมธรรมศึกษา - กิจกรรมค่ายวิถีพุทธ	เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม
วัดบุปผาราม	- กิจกรรมเดินจงกรม - กิจกรรมอ่านหนังสือ - กิจกรรมเข้าชมเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์	เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม

แนวทางการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา

ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวพบว่า มีกิจกรรมมีคฤศก์น้อย, ร่วมโปรโมท ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในชุมชน, เข้าร่วมกิจกรรมทางชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... อาจจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การทำมีคฤศก์น้อย เพิ่มประสบการณ์ของเรา เพราะจะได้เรียนรู้ประวัติในชุมชนด้วยพร้อมกับฝึกการแก้ปัญหา ฝึกภาษาได้ด้วยค่ะ ...”

(นักเรียนรายที่ 14, สัมภาษณ์, วันที่ 21 ธันวาคม 2566)

“... หนูคิดว่ามีส่วนร่วมในเรื่องของเทคโนโลยีได้ค่ะ เพราะปัจจุบันเราใช้เทคโนโลยีเยอะมากในชีวิตประจำวัน เลยอยากจะมีส่วนร่วมในการโปรโมทหรือช่วยเหลือทางชุมชนได้หากต้องการส่งเสริมในส่วนนี้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

“... สำหรับชุมนุมผมเคยเข้าไปร่วมกับชุมชน ก็อยากจะเข้าร่วมในทุก ๆ กิจกรรมในชุมชนอีกครั้ง ถ้ามีโอกาส เราก็จะได้ประสบการณ์ด้วย และสามารถส่งเสริมชุมชนให้ยั่งยืนได้ด้วย ...” (นักเรียนรายที่ 10, สัมภาษณ์, วันที่ 7 ธันวาคม 2566)

ชุมชนบ้านท่าระแนะ

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในชุมชนบ้านท่าระแนะ พบว่า มีการทำกิจกรรมรักษาสีงแวดล้อม, มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน, ร่วมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... ที่โรงเรียนเคยจัดกิจกรรมรักษาสีงแวดล้อมกับที่ชุมชนท่าระแนะ เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งเลยคะที่ดีมาก ได้ไปปล่อยปู ปลูกต้นไม้ เก็บขยะร่วมกับคนในชุมชน คิดว่าหากเข้าไปมีส่วนร่วมได้ก็อยากจะไปทำกิจกรรมประมานนี้อีกคะ ...” (นักเรียนรายที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 26 ธันวาคม 2566)

“... ตัวหนูเองเป็นคนในชุมชนนี้ก็อยากจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เกิดสิ่งดี ๆ และยั่งยืน ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้มากขึ้น ก็หากว่าชุมชนมีอะไรที่เราสามารถทำได้ก็จะพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมให้มากที่สุดครับ ...” (นักเรียนรายที่ 2, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

“... สำหรับหนูก็อยากจะมีส่วนร่วมในการโปรโมท อาจจะเข้าไปทำกิจกรรมแบบเดิน cover ค่ะ ลงในยูทูปที่ลานตะบัน เวลาคนเข้ามาดูก็จะเป็นการโปรโมทสิ่งมหัสจรรย์ของบ้านเราคะ คนจะได้เข้ามาท่องเที่ยวเยอะๆ เป็นการประชาสัมพันธ์ไปในตัวคะ ...” (นักเรียนรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ พบว่า มีการนำกิจกรรมสันตนาการเข้าไปร่วมสร้างสีสัน, ร่วมประชาสัมพันธ์, ร่วมอุดหนุนร้านอาหาร คาเฟ่โดยผู้ต้องขัง ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... อาจจะนำเอากิจกรรมเข้าไปส่งเสริม หรือให้พี่ ๆ เขาได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เช่น การร้องเพลง แบบเล่นดนตรีด้วยกัน หรือแบบว่าร้องเพลงด้วยกันครับ เพราะนอกจากเขาจะมีการทำ

กิจกรรมภายในแล้ว เช่น ปลูกผัก ทำอาหาร เลี้ยงสัตว์ ก็อยากจะเพิ่มกิจกรรมตรงนี้เข้าไปเพื่ออาจจะช่วยคลายเครียดได้ครับ ...” (นักเรียนรายที่ 4, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

“... อยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แบบนี้ค่ะ อยากมีส่วนร่วมสนับสนุนให้คนได้รู้แหล่งเรียนรู้ที่ดี ๆ อีกมุมหนึ่งหนูรู้สึกว่าจะหากคนไปเยอะ ๆ ก็จะทำให้ผู้ต้องขังเรามีกำลังใจ ไม่หลงไปเดินทางผิดอีก เอาประสบการณ์ที่เขาได้อยู่ในนี้ไปสร้างอาชีพของเขา ในการเริ่มต้นใหม่ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 23 พฤศจิกายน 2566)

“... ที่ทำได้อาจจะเข้าไปอุดหนุนทางพี่ ๆ ผู้ต้องขังค่ะ เพราะว่าที่เรือนจำจะมีร้านอาหาร คาเฟ่อยู่ การที่เราเข้าไปมีส่วนร่วม ให้กำลังใจ อาจจะทำให้เขามีกำลังใจในการทำกิจกรรมดี ๆ ก่อนจะพ้นโทษต่อไปค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง พบว่า มีสนับสนุนสินค้าชุมชน, ร่วมกิจกรรมรักษาสัตว์โลก, ลดการใช้รถส่วนตัวส่งเสริมการสร้างรายได้ให้ชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... คิดว่าที่หนูทำได้อาจจะมีส่วนร่วมกับการไปร่วมสนับสนุนร้านค้าเล็ก ๆ หรือสินค้าในชุมชนค่ะ เพราะการเข้าไปสนับสนุนคนกลุ่มเล็ก ๆ นี้จะทำให้การค้าหรือกลุ่มคนนี้ยั่งยืนได้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 15, สัมภาษณ์, วันที่ 26 ธันวาคม 2566)

“... หนูอยากมีส่วนร่วมในการผลักดันการรักษาสัตว์โลกค่ะ ตัวหนูชอบไปคาเฟ่และบนเกาะก็มีคาเฟ่เยอะมากแต่ที่ทำได้ก็คือพกแก้วไปเองค่ะ อย่างน้อยก็ทำให้ลดขยะจากพลาสติกได้ แล้วก็เชิญชวนคนใกล้ตัวให้ทำด้วยค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 7, สัมภาษณ์, วันที่ 23 พฤศจิกายน 2566)

“... การมีส่วนร่วมอาจจะเป็นเวลาที่เราเข้าไปเกาะช้าง ลดการใช้รถส่วนตัว หรือไม่เช่ามอเตอร์ไซด์ค่ะ ใช้รถสาธารณะไปกันหลาย ๆ คน อาจจะช่วยลดมลภาวะทางอากาศได้ เป็นการเพิ่มรายได้ให้ชุมชน แล้วก็รถบนเกาะก็จะติดน้อยลงด้วยค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566)

วัดไผ่ล้อม

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดไผ่ล้อม พบว่า มีกิจกรรมเล่นดนตรีระดมทุน, เข้าร่วมกิจกรรมตามโอกาส, เชิญชวนให้คนเข้าวัด ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... ด้วยความที่ผมเป็นชุมชนดนตรีก็อยากจะมองในเรื่องของการระดมทุน ไปเล่นดนตรีที่ถนนคนเดินที่ใกล้ ๆ วัด และหลังจากที่ได้เงินมา ส่วนหนึ่งก็อยากจะบริจาคให้วัด เพราะทางวัดเป็นส่วนหนึ่งที่ได้ส่งเสริมการศึกษาด้วย ...” (นักเรียนรายที่ 16, สัมภาษณ์, วันที่ 26 ธันวาคม 2566)

“... ผมบ้านอยู่ใกล้ ๆ วัดไม่ล่อมครับ ที่จะทำได้ มีส่วนร่วมได้ก็อาจจะเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกับทางวัดเมื่อมีโอกาส และเชิญชวนคนระแวกบ้านเข้าไปร่วมกิจกรรมด้วย เป็นการเชิญชวนประมาณ สนับสนุน ประมาณนี้ครับ ...” (นักเรียนรายที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 23 พฤศจิกายน 2566)

“... ก็อาจจะเริ่มจากเชิญชวนคนในบ้านให้เข้าร่วมทำบุญ หรือไปวัดมากขึ้น รวมถึงเมื่อมีงานก็เข้าไปช่วย และร่วมส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางวัดจัดค่ะ หนูคิดว่าเริ่มจากตัวเราก่อนแล้วก็คนในครอบครัว ดีแล้วก็บอกต่อเรื่อย ๆ ค่อย ๆ ทำไปค่ะ คิดว่าการทำแบบนี้จะเกิดผลดีไม่มากนักน้อยแน่นอนค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

วัดบุปผาราม

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในวัดบุปผาราม พบว่ามีร่วมขายของ ทำกิจกรรมเมื่อวัดมีการจัดงาน, ร่วมบำรุงวัด, ทำกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... สิ่งที่ผมหนุนหนุนสามารถไปร่วมได้และเคยทำก็อาจจะเป็นเมื่อทางวัดมีงาน อย่างงานที่ผ่านมามีคือเล่นศิลปะ ถิ่นตราด ก็ได้เข้าร่วมทำของไปขาย คิดว่าหากครั้งหน้ามีการจัดงานอีกก็อยากมีโอกาสที่จะได้เข้าไปร่วมอีกค่ะ อยากให้คนมาร่วมงานเยอะ ๆ จากหลายๆที่คนจะได้รู้จักวัดมากขึ้นค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 1, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566)

“... ผมว่าการได้เข้าไปเรียนรู้วัฒนธรรมดั้งเดิมจากทางวัดก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ส่งเสริมให้คนจังหวัดและในชุมชนได้มีส่วนร่วมด้วยกัน ไม่ว่าจะเข้ามาเตรียมงาน เข้ามาบำรุงวัด ต่าง ๆ ก็ทำให้เป็นส่วนหนึ่งที่เกิดความยั่งยืนได้ ...” (นักเรียนรายที่ 11, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“...ในฐานะเยาวชน หนูว่าเราก็สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม หรือเป็นจิตอาสาได้ค่ะ อย่างเวลาทางวัดมีงานก็เข้าไปมีส่วนร่วมหยิบจับเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็สร้างความภาคภูมิใจให้เราได้แล้วค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

ตารางที่ 20 ตารางสรุปแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านความเป็น
หุ้นส่วนการพัฒนา โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

แหล่งเรียนรู้	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	สอดคล้องกับเป้าหมายการ พัฒนาที่ยั่งยืน
ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมมัคคุเทศก์น้อย - ร่วมโปรโมท ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในชุมชน - เข้าร่วมกิจกรรมทางชุมชน 	เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ชุมชนบ้านท่าระแนง	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมรักษาสีงแวดล้อม - มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน - ร่วมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน 	เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เรือนจำชั่วคราวเขาระกำ	<ul style="list-style-type: none"> - การนำกิจกรรมสันตนาการเข้าไปร่วมสร้างสีสัน - ร่วมประชาสัมพันธ์ - ร่วมอุดหนุนร้านอาหารคาเฟ่ โดยผู้ต้องขัง 	เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนสินค้าชุมชน - ร่วมกิจกรรมรักษาสีงโลก - ลดการใช้รถส่วนตัวส่งเสริมการสร้างรายได้ให้ชุมชน 	เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
วัดไผ่ล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมเล่นดนตรีระดมทุน - เข้าร่วมกิจกรรมตามโอกาส - เชิญชวนให้คนเข้าวัด 	เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
วัดบุปผาราม	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมขายของ ทำกิจกรรมเมื่อวัดมีการจัดงาน - ร่วมบำรุงวัด - ทำกิจกรรมจิตอาสา 	เป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

จากการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การวางรากฐานโดยการปรับหลักสูตรและการจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ และการสร้างความรัก ความเข้าใจในท้องถิ่นของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างยั่งยืน ดังที่ครูกล่าวว่า

“... อาจจะต้องวางรากฐานของหลักสูตรตั้งแต่ป.1-ม.6เลย เพื่อที่เด็กจะได้รู้ว่ามีคุณค่า มีประวัติความเป็นมายาวนาน ไม่งั้นมันก็จะหายไปตามกาลเวลา และไปบูรณาการร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน จึงต้องปรับแนวความคิดของผู้สอนให้ทำอะไรใหม่ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และนำแหล่งเรียนมาใช้อย่างยั่งยืน ...” (ครูรายที่ 6, สัมภาษณ์, วันที่ 15 กันยายน 2566)

“... เด็ก ๆ ต้องรู้สึกตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของที่นั่นก่อน เป็นส่วนหนึ่งของตราดมีความรัก และเด็กต้องรู้ว่าความเป็นจังหวัดตราดมีความแตกต่างจากที่อื่น แนวทางก็คือต้องปลูกฝังให้เด็กรู้ถึงความสำคัญของความเป็นท้องถิ่นนั้นก่อน เมื่อรู้ว่าท้องถิ่นนั้นมีความแตกต่างจากทั่ว ๆ ไปก็จะเกิดความแปลกใจของเขา เด็กก็จะรู้สึกว่าคุณชนของเราหรือจังหวัดของเราไม่เหมือนใคร ซึ่งถ้าไม่รู้ก็ต้องไปรู้ มันก็จะเกิดความสำคัญว่าเมื่อเด็กเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้นั้นเด็กก็จะไปเรียนรู้ แต่ถ้าเค้ารู้อยู่แล้วก็อาจจะเป็นในเรื่องของการนำไปต่อยอด ...” (ครูรายที่ 13, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566)

“... สำหรับครูคิดว่าต้องปลูกฝังให้เด็ก ๆ รักท้องถิ่น โดยต้องเริ่มจากการมีความรักในท้องถิ่นของตนเองก่อน แล้วตัวเด็กเองก็ต้องมีความเข้าใจในพื้นที่ของจังหวัดด้วยเพราะไม่งั้นจะเผยแพร่ออกไปไม่ได้หรือไม่ถูกต้องใช่ไหมครับ ซึ่งพอเข้าใจในท้องถิ่นของตนเองแล้ว ก็ไปให้ความสำคัญมีการเผยแพร่ เพื่อให้คนเห็นและรับรู้และมีคนสืบต่อเนื่องไป ต่อยอดกันรุ่นต่อรุ่นสู่ความยั่งยืน ...” (ครูรายที่ 1, สัมภาษณ์, วันที่ 22 สิงหาคม 2566)

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับการนำเสนอแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีดังนี้ ฝักอหหลวง, เกาะช้าง เกาะกูด, ชุมชน, ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ ดังที่นักเรียนกล่าวว่า

“... อย่างชุมชนผมคือ ดนตรีไทยใหม่ครับก็อาจจะไปชมฝักอหหลวงอะไรแบบนี้ครับ เพราะเป็นการเรียนรู้นอกสถานที่และได้รู้ประวัติของฝักอหหลวง ที่มาทำผืนระนาดครับ นอกจากนั้นอาจจะ

เชิญบุคคลสำคัญที่เกี่ยวกับดนตรีไทยมาให้ความรู้เพิ่มเติมได้ เพราะปัจจุบันคนที่สนใจดนตรีไทยน้อย ใช้น้อยครับ อาจจะกระตุ้นให้คนเข้ามาในชุมนุมได้ครับ ...” (นักเรียนรายที่ 13, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

“... ชุมนุมหนูเป็นเกี่ยวกับภาษา ก็อยากจะไปสถานที่ที่ได้ใช้ภาษาแลกเปลี่ยนกันค่ะ อย่างเช่น เกาะช้าง เกาะกูดอะไรแบบนี้ค่ะ เพราะว่าจะได้เป็นการฝึกภาษาไปในตัวด้วย แล้วคนที่มาเที่ยวก็จะได้ประทับใจด้วยค่ะ ว่ามีคนในท้องถิ่นสามารถพูดภาษาเขาได้ แนะนำที่ท่องเที่ยวได้ ประมาณนี้ค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 12, สัมภาษณ์, วันที่ 18 ธันวาคม 2566)

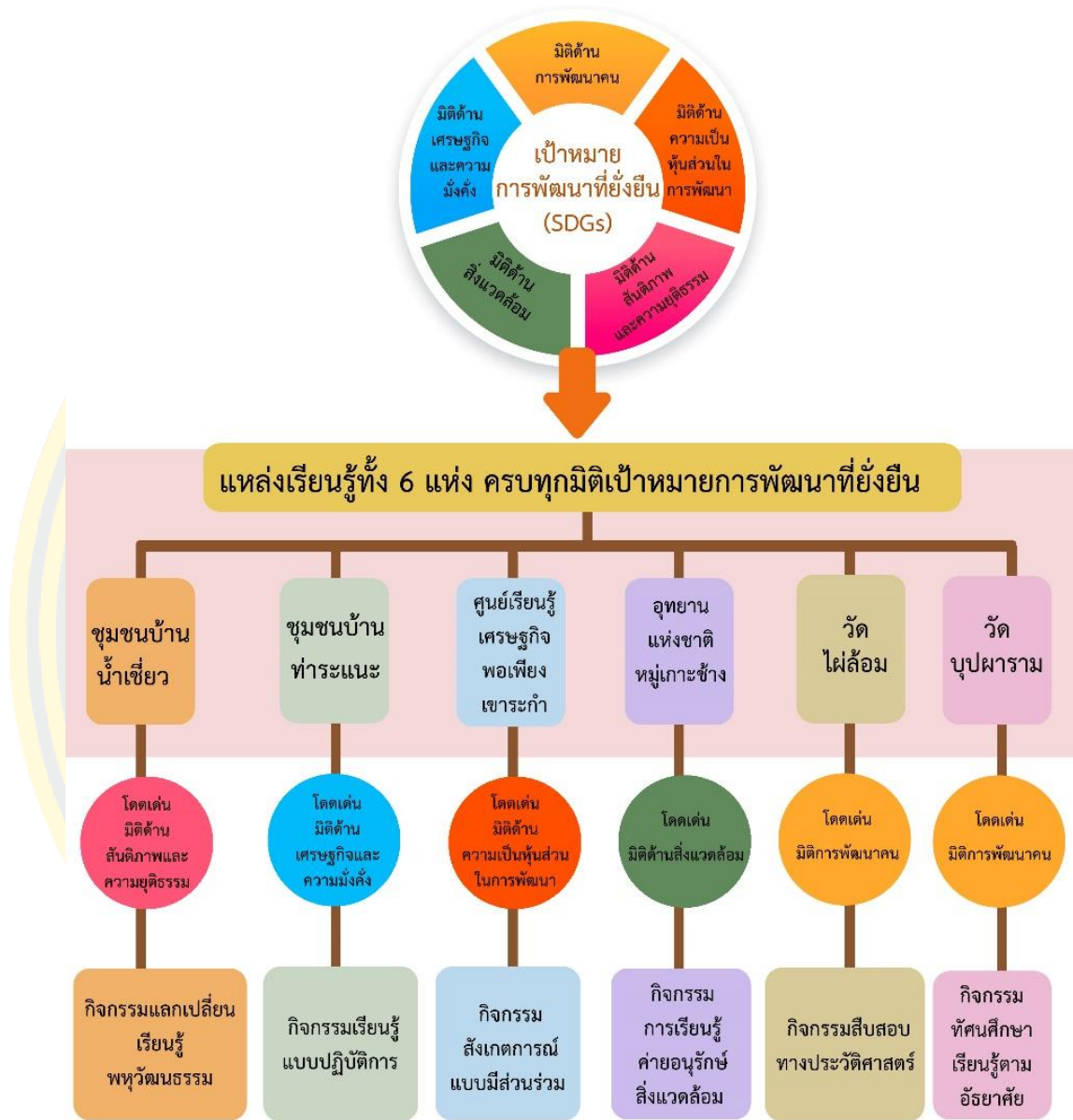
“... ชุมนุมหนูเป็นเกี่ยวกับการเต้น ที่อยากไปก็อาจจะไปตามชุมชนค่ะ ไปถ่ายการเต้นลง ยูทูบ ซึ่งก็มีการทำอยู่นะคะ ก็อาจจะไปถ่ายทำตามสถานที่ต่างๆ เช่น หมู่บ้านบางบัว ถนนคนเดิน ยอดวิวกีเยอะขึ้นด้วยค่ะ และเป็นการโปรโมทให้คนรู้จักสถานที่ต่างๆมากขึ้น หรือใครที่ถนัดด้านร้อง เพลงก็อาจจะไปตามสถานที่ต่าง ๆ แล้วก็ถ่ายลงโซเชียลค่ะ ถ้าคลิปมันแมสขึ้นมาจะทำให้สถานที่นั้นเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 5, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566)

“... ของหนูก็อยากจะไปเรียนรู้ที่เรือนจำชั่วคราวเขาระกำค่ะ ก็เรียนรู้เกี่ยวกับการทำเกษตร ค่ะ เพราะอยู่ชมรมเกษตรค่ะ อาจจะไปดูการทำเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมว่าเราทำอย่างไรแล้วอาจจะ มาปรับใช้กับชมรมเราได้ค่ะ เป็นการเรียนรู้นอกสถานที่อาจจะทำให้รู้สึกอยากกลับมาทำ สนุกกับ ชมรมมากขึ้นค่ะ ...” (นักเรียนรายที่ 3, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566)

ตารางที่ 21 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

ประเด็น	มุมมองของครู	มุมมองของนักเรียน
ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับหลักสูตร - ปลูกฝังและจัดกิจกรรมที่ทำให้เห็นถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ - เข้าใจในท้องถิ่นและเห็นความสำคัญในการเผยแพร่แหล่งเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ชุมนุมดนตรีไทย เชิญบุคคลสำคัญเข้ามาให้ความรู้ - ชุมนุมภาษา ออกไปฝึกภาษาข้างนอก - ชุมนุมเต้น ถ่ายคลิปตามสถานที่ต่างๆ ในจังหวัด - ชุมนุมเกษตร ไปเรียนรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรในแหล่งเรียนรู้ในจังหวัด

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 สรุปแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เพื่อรวบรวมข้อมูลในด้านลักษณะของแหล่งเรียนรู้ และบริบทของพื้นที่วิจัย และดำเนินการลงพื้นที่สำรวจแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดตราด เก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ โดยมีเกณฑ์วิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 5 มิติ ได้แก่ 1. มิติด้านการพัฒนาคน (People) 2. มิติเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง 3. มิติด้านสิ่งแวดล้อม 4. มิติสันติภาพและความสงบสุข และมิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา วิเคราะห์ข้อมูลข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบตีความและสรุปข้อมูลสำคัญ รายงานผลเป็นเชิงพรรณนาความ

ขั้นที่ 2 ศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในรายวิชากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนมัธยมในจังหวัดตราด ครูผู้สอนหรือครูผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยต้องมีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับชั้นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่น้อยกว่า 3 ปี รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน และผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป และเป็นประธานชมรมหรือประธานชุมนุม รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัวใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบตีความและสรุปข้อมูลสำคัญ รายงานผลเป็นเชิงพรรณนาความ

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากการศึกษาลักษณะแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า มี 6 แหล่งเรียนรู้ ที่เข้าเกณฑ์การส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.1 ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว

1.1.1 มิติด้านการพัฒนาคน (People) มีการสร้างรายได้อย่างทั่วถึงจัดความยากจนภายในชุมชน โดยจะแบ่งการสร้างรายได้ออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้ 1) โฮมสเตย์ 2) เรือประมงพื้นบ้าน 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น งามอบ 4) การแปรรูปของฝาก 5) อาหารท้องถิ่น และ 6) มัคคุเทศก์ และบรรลุความเท่าเทียมทางเพศโดยมีการพัฒนาบทบาทของสตรีผ่านการเป็นผู้นำชุมชน รวมถึงการเปิดโอกาสให้มีบทบาทหน้าที่ระหว่างทุกเพศร่วมกันอย่างเท่าเทียม

1.1.2 มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) มีการจัดตั้งโฮมสเตย์เพื่อให้คนในชุมชนได้มีรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างครัวเรือน สร้างรายได้โดยการนำวัสดุในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้และทำเป็นผลิตภัณฑ์ มีการวิจัยร่วมกับหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ในการยกระดับชุมชนและพัฒนาด้านเทคโนโลยีให้มากขึ้นเพิ่มขีดความสามารถของการผลิตและการบริการ

1.1.3 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) มีกิจกรรมที่เน้นการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการท่องเที่ยวสไตล์ Low Carbon มีกิจกรรมปลูกป่า ปั่นจักรยาน และมีการทำธนาคารปู รวมถึงมีการจัดตั้งธนาคารขยะร่วมกับชุมชนและโรงเรียน

1.1.4 มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) เป็นพหุวัฒนธรรม 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม หล่อหลอมความเป็นอยู่เข้ากับวิถีถิ่นเรียบง่ายระหว่างชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีการทำวิสาหกิจของชุมชนอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม

1.1.5 มิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ร่วมมือกับหลายภาคส่วนในการจัดทำกิจกรรม และมีการศึกษาดูงานเพื่อให้นักเรียน นักศึกษา หรือบุคคลทั่วไปได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะในการเป็นผู้ประกอบการ

1.2 ชุมชนบ้านท่าระแนะ

1.2.1 มิติด้านการพัฒนาคน (People) เป็นชุมชนที่สามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ทางชุมชนยังให้ความสำคัญกับสุขภาพในทุกวัย โดยนำวัสดุในท้องถิ่น “หัวร้อยรู” นำมาทำเป็นชา มีสรรพคุณสามารถรักษาโรคต่าง ๆ โดยมีสโลแกน “จิบชาหัวร้อยรู จะอยู่ร้อยปี” ทานกับใบโกงกางชุปแป้งทอด

1.2.2 มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ส่งเสริมวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้คนในชุมชนได้มีงานทำโดยการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ทำให้เป็นจุดขายของชุมชนท่าระแนะ เสริมสร้างรายได้ให้ชุมชนเข้มแข็ง

1.2.3 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) เป็นชุมชนต้นแบบที่เด่นเรื่องการดูแลทรัพยากรป่าชายเลนให้นักท่องเที่ยวจากการเป็น “ผู้รับ” มาเป็น “ผู้ให้” กับกิจกรรมร่วมปลูกหัวร้อยรู (Ecomuseum)

1.2.4 มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) มีการร่วมมือกันเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งอยู่ร่วมกันอย่างเมตตาและสงบสุข ผ่านกฎระเบียบในการร่วมมือกันใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อที่จะไม่ให้ตัดถวง หรือละเมิดทรัพยากรมากเกินไป ซึ่งทางชุมชนพูดคุยกัน ป้องกันการขัดแย้งทุกรูปแบบ จะไม่มีทรัพยากรของคนใดคนหนึ่ง

1.2.5 มิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ได้ร่วมมือกับหน่วยงานหลายภาคส่วน เพื่อร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างยั่งยืนและได้ดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการสร้างคุณค่าและพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการโดยใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.3 ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ

1.3.1 มิติด้านการพัฒนาคน (People) ภายในเรือนจำชั่วคราวเขาระกำจะมีการส่งเสริมการเกษตรอย่างยั่งยืน มีการแนะนำผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมผ่านการทำกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้ต้องขัง เพื่อสามารถไปต่อยอดเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรรวมทั้งทรัพยากรการผลิตได้อย่างยั่งยืน

1.3.2 มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเรียนรู้ทักษะ วิชาชีพติดตัวไปเมื่อพ้นจากการเป็นผู้ต้องขัง มีการใช้พลังงานสะอาด โดยการใช้พลังงานไฟฟ้าผ่านรถไฟฟ้ามาร์บ-ส่งผู้เข้ามาท่องเที่ยว มีการใช้พลังงานแสงอาทิตย์จากโซลาร์เซลล์ สามารถแลกเปลี่ยนพลังงานหมุนเวียนได้อย่างยั่งยืน

1.3.3 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) พัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เชื่อมโยงกับศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มีการบำบัดน้ำเสีย และมีการทำฝายชะลอน้ำเพื่อทยอย

ปล่อยน้ำให้ผ่านฝายชะลอน้ำ และผู้ต้องขังสามารถนำน้ำจากฝายชะลอน้ำล้นมาใช้ทำการเกษตรได้อย่างยั่งยืน

1.3.4 มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) มีการแบ่งงานผู้ต้องขังตามความถนัด น้อมนำศาสตร์พระราชามาเป็นคำสอนในการทำงานให้เกิดความ “รู้ รัก สามัคคี” ทำให้ซึ่งในทุก ๆ ส่วนที่ทำงานสามารถเชื่อมโยงกันและอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

1.3.5 มิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ร่วมมือกับหลายภาคส่วนจัดกิจกรรมพัฒนาอาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้ภายใต้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคนให้พออยู่พอกินและพึ่งพาตนเองได้ จัดกิจกรรมให้ผู้นำชุมชนเข้าร่วม เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดบอกต่อไป

1.4 อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

1.4.1 มิติด้านการพัฒนาคน (People) มีการพัฒนาคนในชุมชนให้เข้าถึงทรัพยากรภายในเกาะโดยการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ให้เป็นของฝากได้ เช่น กะปิ ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว เป็นต้น

1.4.2 มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) มีการส่งเสริมเส้นทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น ด้านนิเวศ ด้านวัฒนธรรม ด้านการเกษตร ด้านกิจกรรมทางทะเล เปิดโอกาสให้เอกชนได้ลงทุน ทำให้เกิดการสร้างงาน บรรลุการจ้างงานอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ผู้ประกอบการท่องเที่ยว มีการเห็นถึงความสำคัญในการลดปริมาณขยะ มีระบบการจัดการขยะในพื้นที่ และจัดการขยะริมชายหาดด้วย

1.4.3 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และมีหน่วยงานอุทยานย่อยแต่ละพื้นที่ดูแลสิ่งแวดล้อม มีการลาดตระเวนดูแลผืนป่า อบรมจิตอาสาเพื่อดูแลภัยพิบัติทางธรรมชาติ และดูแลทรัพยากรทางทะเล รวมถึงมีการฟื้นฟูปะการังที่เสื่อมโทรมเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษาและการท่องเที่ยว

1.4.4 มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) ประกอบด้วย 1 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม ซึ่งอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างมีการร่วมมือกันของหลายภาคส่วน หลายเชื้อชาติ หลากหลายอาชีพ แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้ ทำงานร่วมกันได้อย่างสงบสุขและพึ่งพาอาศัยกัน

1.4.5 มิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) มีการร่วมมือกันทุกภาคส่วนภายในเกาะ บูรณาการร่วมกันเพื่อเข้าไปทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น การเก็บขยะริมชายหาด ตัดหญ้าริมทาง เป็นต้น

1.5 วัดไผ่ล้อม

1.5.1 มิติด้านการพัฒนาคน (People) ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก มีการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็กเพื่อส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน รวมถึงมีการเห็นถึงปัญหาความยากจนโดยการจัดตั้งกิจกรรมการออมทรัพย์รูปแบบใหม่หรือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

1.5.2 มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ภายในวัดไผ่ล้อมจะมีจุดบริการขนม อาหารปลา ให้สำหรับประชาชนทั่วไปได้เข้ามาในวัดเพื่อสักการะหรือพักผ่อนหย่อนใจ และในวันสำคัญต่าง ๆ จะมีการจัดกิจกรรม หลังจัดกิจกรรมประชาชนจะนำรายได้นำมามอบให้แก่วัด เพื่อเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

1.5.3 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) มีหน่วยงานต่างๆมีกิจกรรมดูแลรักษาศาสนสถานในวัดไผ่ล้อม ร่วมกันปลูกต้นไม้ สร้างความร่มรื่น และร่วมกิจกรรมพัฒนาภายในวัดให้เป็นที่พักผ่อนอีกด้วย

1.5.4 มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) วัดไผ่ล้อมเป็นสถานที่ใกล้เคียงชุมชน โรงเรียน มีการร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมและพัฒนาสถาบันที่มีประสิทธิผล มีความรับผิดชอบ และโปร่งใสในทุกระดับ ส่งเสริมให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในทุกช่วงวัย

1.5.5 มิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) มีการร่วมมือกันของหลายภาคส่วน ในงานวันมงคลเสวนา เข้าร่วมกิจกรรมรับบริจาคโลหิต โดยเหล่ากาชาดจังหวัดตราดร่วมกับโรงพยาบาลตราด รวมทั้งยังมีกิจกรรมไถ่ชีวิตโค กระบือ ได้ร่วมกันบริจาคทุนทรัพย์เพื่อไถ่ชีวิตโค กระบือ จากโรงฆ่าสัตว์ เพื่อมอบให้กับเกษตรกร สมาชิกเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ฯ นำไปเลี้ยงดูต่อไป

1.6 วัดบุปผาราม

1.6.1 มิติด้านการพัฒนาคน (People) ภายในวัดมีพิพิธภัณฑ์ และเป็นแหล่งรวบรวมโบราณวัตถุอันทรงคุณค่าไว้มากมายโดยเฉพาะพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งเป็นมงคลสูงสุดของบ้านเมืองเป็นอีกหนึ่งสถานที่ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในทุกช่วงวัย

1.6.2 มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ได้รับคัดเลือกให้เป็นวัด Unseen New Chapter ของปี 2566 โดยคัดเลือกจากการมีเรื่องราวที่น่าสนใจ มีการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม โดยในทุก ๆ เทศกาลจะมีการจัดงานและกิจกรรมให้คนในชุมชนและจังหวัดได้นำของมาขายกระตุ้นเศรษฐกิจในประชาชนหมื่นเวียนเข้ามาจับจ่ายใช้สอย หรือนำผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างรายได้ส่งเสริมชุมชนที่ยั่งยืน

1.6.3 มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) มีการจัดสถานที่อย่างร่มรื่น และได้เป็นสถานที่ที่สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรม “เสน่ห์ศิลป์ ถิ่นตราด” สัมผัสตลาดย้อนยุคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

สไตล์ Low carbon ภายในงานมีการจัดกิจกรรมรักษ์โลก เช่น แผ่นกระดาษต้นไม้จากขยะทะเล นำขยะมาประดิษฐ์สร้างมูลค่าขายให้แก่ผู้ที่สนใจภายในงาน

1.6.4 มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม (Peace) เป็นวัดที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน และมีความเป็นตัวแทนที่ดีในการจัดการงานเพื่อสังคม

1.6.5 มิติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ร่วมมือกันหน่วยงานในจังหวัดตราดเพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ให้คนในชุมชนและในจังหวัดได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรม และพัฒนาชุมชนตามหลักบรรทัดฐานคือร่วมมือกันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน เช่น นักเรียนโรงเรียนวัดบุปผาราม และคนในชุมชนร่วมจิตอาสาบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ทำความสะอาดบริเวณลานวัดบุปผาราม นอกจากนี้ยังมีร่วมกับหน่วยงานจัดกิจกรรมรณรงค์ดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม

2. แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1 สภาพปัญหาและอุปสรรคที่เคยจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า ครูมีปัญหาในด้านงบประมาณ, ด้านบุคลากรขาดความถนัดในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ ด้านการจัดการเรียนการสอน นักเรียนมีปัญหาในการไม่ได้เลือกชุมนุมตามความสนใจหรือความสมัครใจ, ครูผู้สอนขาดองค์ความรู้ และการจัดการภายในชุมนุม

2.2 ประสบการณ์การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า ครูเคยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นในการทำโครงการร่วมกับหน่วยงานทั้งภายนอกและภายในโรงเรียน และไม่เคยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เนื่องจากปัญหาในเรื่องของงบประมาณ และเวลาในการจัดการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอนักเรียน เคยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมอาสาสมัคร เก็บขยะร่วมกับชุมชน สร้างสนามเด็กเล่น และไม่เคยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เนื่องจากไม่มีครูดูแลโดยตรง คนในชุมนุมนมีจำนวนเยอะ ควบคุมยาก

2.3 ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในมุมมองของครู พบว่า ได้สัมผัสประสบการณ์ตรง, เห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ และได้ลงมือทำสามารถไปต่อยอดได้ในอนาคต และในมุมมองของนักเรียน พบว่า ทำให้ได้ปฏิบัติจริง, มีส่วนร่วมในชุมชน, สร้างความสามัคคีและความผูกพัน ในชุมนุมน และสร้างแรงบันดาลใจใหม่ ๆ

2.4 แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในมุมมองของครู พบว่า สร้างความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน, การปรับหลักสูตร, การลงมือปฏิบัติจริง มุมมองของนักเรียน พบว่า จัดตั้งชุมนุมนการท่องเที่ยว, สร้างแรงบันดาลใจให้คนมาเล่า

ประสบการณ์, ออกไปเรียนรู้และมาเล่าประสบการณ์, กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ และใช้ความสามารถพิเศษในการเผยแพร่แหล่งเรียนรู้

2.5 แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 5 มิติ พบว่า

2.5.1 ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว

แนวทางการใช้แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า

- มิติด้านการพัฒนาคน มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมศึกษาเรียนรู้ของกรรมวิธีของขึ้นชื่อชุมชนน้ำเชี่ยว, กิจกรรมมัคคุเทศก์น้อยภาษาถิ่นและมัคคุเทศก์น้อยภาษาอังกฤษ, กิจกรรมเรียนรู้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และกิจกรรมฐานการเรียนรู้ตามจุดสำคัญในชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 1 จัดความยากจน และ เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ และ เป้าหมายที่ 5

ความเท่าเทียมทางเพศ มุมมองของนักเรียน พบว่า เรียนรู้ทักษะอาชีพภายในชุมชน,ร่วมประยุกต์ของที่มีอยู่เป็นเมนูใหม่ ๆ และเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 2 จัดความหิวโหย และ เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ

- มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ออกแบบผลิตภัณฑ์, เรียนรู้แนวความคิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน, สืบสวนเอกลักษณ์ชุมชนผ่านกิจกรรมบ้านเรามีอะไรดี ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมและอุตสาหกรรม, เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ มุมมองของนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมเวิร์คช็อป, เชิญวิทยากรจากภายนอกมาร่วมออกแบบงอบ, กิจกรรมออกแบบงอบให้แปลกใหม่ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ

- มิติด้านสิ่งแวดล้อม มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมปลูกต้นไม้, กิจกรรมเก็บขยะ, กิจกรรมนำขยะมาเพิ่มมูลค่า, กิจกรรมศึกษาสิ่งแวดล้อม, กิจกรรมทำธนาคารปู ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน, เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล และ เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก มุมมองนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมขยะแลกของ/ลดราคา, ฟื้นฟูระบบนิเวศน้ำ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล และ เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

- มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม มุมมองของครู พบว่า มีเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่าง ความสงบสุขภายใต้ความหลากหลาย มุมมองของนักเรียน พบว่า มีการเรียนรู้ความสงบจากชุมชน 2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม, เรียนรู้การจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างโปร่งใส ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตาม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม

- มิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมทำสื่อประชาสัมพันธ์ ร่วมมือเรียนรู้ในชุมชนหรือพัฒนาร่วมกับชุมชน มุมมองของนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมมีคฤหาสน์น้อย, ร่วมโปรโมท ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเข้ามาในชุมชน, เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วย ส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.5.2 ชุมชนบ้านท่าระแนะ

แนวทางการใช้แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจังหวัดตราดที่ส่งเสริม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า

- มิติด้านการพัฒนาคน มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของ ชุมชน, กิจกรรมเรียนรู้การทำอาหารให้เป็นยา, กิจกรรมศึกษาชาอภัย และ การคิดค้นเอกลักษณ์ของ ชุมชนของตนเอง ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 3 สุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดี และ เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ มุมมองของนักเรียน พบว่า มีกิจกรรม จัดกิจกรรมอันนินมุน, กิจกรรมประชาสัมพันธ์สรรพคุณ, กิจกรรมตีกลองจากลูกตะบูน ซึ่งกิจกรรมที่ ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี และ เป้าหมายที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ

- มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมทำคลิปวิดีโอแนะนำ สถานที่, Eco Art ศิลปะจากใบไม้, ทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตาม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ และ เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน มุมมองของนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมสร้างนวัตกรรมจากชา ร้อยรู, คิดตลาดขายใหม่ ๆ บนผ้ามัดย้อมจากใบไม้, กิจกรรมฐานการเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม และอุตสาหกรรม และ เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ

- มิติด้านสิ่งแวดล้อม มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมล่องเรือเก็บขยะ, กิจกรรมเรียนรู้การ ฟื้นฟูระบบนิเวศ, กิจกรรมเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ, กิจกรรมปลูกป่า, กิจกรรมดูแลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล และ เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก มุมมองนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมเก็บขยะและรณรงค์การทิ้งขยะ

แยกประเภท, กิจกรรมพายซัฟบอร์ดสำรวจป่าและเก็บขยะ, แปรรูปผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน และ เป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล

- มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมศิลปะบำบัด, เรียนรู้หลักธรรมสร้างความสงบและเรียนรู้การปรับตัวขจัดความขัดแย้ง มุมมองของนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมพายซัฟบอร์ดเรียนรู้วิถีชีวิต, ศึกษาแนวความคิดการอยู่ร่วมกันของคนทุกช่วงวัยอย่างเท่าเทียม ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม

- มิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา มุมมองของครู พบว่า มีการเรียนรู้การประสานงานในชุมชน, เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน มุมมองของนักเรียน พบว่า มีการทำกิจกรรมรักษาสิ่งแวดล้อม, มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน, ร่วมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.5.3 ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเรือนจำชั่วคราวเขาระกำ

แนวทางการใช้แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า

- มิติด้านการพัฒนาคน มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมตามฐานการเรียนรู้, กิจกรรมศึกษาเรียนรู้การทำการเกษตรอย่างยั่งยืน ผ่านการทำกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย มุมมองของนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง, คิดเมนูใหม่จากลูกหม่อน ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ

- มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง, กิจกรรมเรียนรู้แนวทางสร้างรายได้ ต่อยอดจากฐานการเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้ และ เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ มุมมองของนักเรียน พบว่า มีการเรียนรู้การใช้พลังงานทางเลือก, เรียนรู้วิธีประหยัดพลังงาน, เรียนรู้การแปรรูปหม่อนไหม ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 7 พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้ และ เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ

- มิติด้านสิ่งแวดล้อม มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมทำฝายชะลอน้ำ, กิจกรรมเรียนรู้การใช้พลังงานสะอาด มุมมองนักเรียน พบว่า ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในเป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล และ เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน มุมมองนักเรียน พบว่า มีการเรียนรู้การปลูกพืชผักลดสารเคมี, กิจกรรมรีไซเคิลขยะ, เรียนรู้การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

- มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม มุมมองของครู พบว่า มีการเรียนรู้ประสบการณ์ของผู้ต้องขัง และยกตัวอย่างสถานการณ์ การแก้ไข, กิจกรรมธรรมชาติกับการอยู่ของผู้ต้องขัง มุมมองของนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมฟังประสบการณ์จากผู้ต้องขัง ลดความขัดแย้งทุกรูปแบบ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม

- มิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรม To be number one และร่วมเป็นกำลังใจและเรียนรู้การทำงานภายใน มุมมองนักเรียน พบว่า มีการนำกิจกรรมสันตนาการเข้าไปร่วมสร้างสีสัน, ร่วมประชาสัมพันธ์, ร่วมอุดหนุนร้านอาหาร คาเฟ่โดยผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.5.4 อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

แนวทางการใช้แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า

- มิติด้านการพัฒนาคน มุมมองของครู พบว่า มีสำรวจธรรมชาติ กิจกรรมแรลลี่, เรียนรู้พืชพันธุ์ธรรมชาติ, เรียนรู้อาชีพบนเกาะ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ มุมมองของนักเรียน พบว่า สำรวจธรรมชาติ กิจกรรมแรลลี่, เรียนรู้พืชพันธุ์ธรรมชาติ, เรียนรู้อาชีพบนเกาะ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ

- มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมทำผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว, สนับสนุนคาเฟ่รักโลก, โปรโมทสินค้าจากชุมชน, โปรโมทปลายำสาวาท ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ และ เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน มุมมองของนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมทำผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว, สนับสนุนคาเฟ่รักโลก, โปรโมทสินค้าจากชุมชน, โปรโมทปลายำสาวาท ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ และ เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน

- มิติด้านสิ่งแวดล้อม มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมรณรงค์ไม่หยิบจับปะการัง, กิจกรรมทำป้ายทิ้งขยะให้ถูกที่, เก็บขยะตามชายหาดไปรีไซเคิล, เรียนรู้ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล มุมมองนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมรณรงค์ไม่หยิบจับปะการัง, กิจกรรมทำป้ายทิ้งขยะให้ถูกที่, เก็บขยะตามชายหาดไปรีไซเคิล, เรียนรู้ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเป้าหมายที่ 14 ทรัพยากรทางทะเล

- มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมธรรมชาติบำบัด, กิจกรรมเรียนรู้ตนเองจากความสงบ ผีกสมาธิ มุมมองของนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมธรรมชาติบำบัด, กิจกรรมเรียนรู้ตนเองจากความสงบ ผีกสมาธิ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม

- มิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา มุมมองของครู พบว่า มีสนับสนุนสินค้าชุมชน, ร่วมกิจกรรมรักษ์โลก, ลดการใช้รถส่วนตัวส่งเสริมการสร้างรายได้ให้ชุมชน มุมมองนักเรียน พบว่า มีสนับสนุนสินค้าชุมชน, ร่วมกิจกรรมรักษ์โลก, ลดการใช้รถส่วนตัวส่งเสริมการสร้างรายได้ให้ชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.5.5 วัดไผ่ล้อม

แนวทางการใช้แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า

- มิติด้านการพัฒนาคน มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมเรียนรู้กลุ่มสัจจะผ่านการแสดงละครคุณธรรม, กิจกรรมศึกษาธรรมชาติและศาสนพิธี, กิจกรรมการตัดกับาตรกับสารอาหาร ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ 3 สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี และ เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ มุมมองของนักเรียน พบว่า มีทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียนที่ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์, ศึกษากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน และ เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ

- มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมค่ายวิถีพุทธ, กิจกรรมจิตอาสา ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่

ยั่งยืน มุมมองของนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมพักผ่อน ให้อาหารปลา ออกกำลังกาย, ร่วมกิจกรรมทำ
กระถางขาย, เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ใน
เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน

- มิติด้านสิ่งแวดล้อม มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมจิตอาสา, โครงการจัดการสิ่งแวดล้อม
ภายในวัด ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 12 การผลิตและ
การบริโภคที่ยั่งยืน และเป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก มุมมองนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมบำบัดน้ำ
เสีย, กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ดูแลสิ่งแวดล้อม, กิจกรรมเก็บขยะ คัดแยกประเภท ซึ่งกิจกรรมที่ช่วย
ส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล เป้าหมายที่
12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน และ เป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก

- มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมเรียนรู้ความสงบ
กิจกรรมนั่งสมาธิ มุมมองของนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมนั่งสมาธิ, กิจกรรมธรรมศึกษา, กิจกรรมค่าย
วิถีพุทธ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและ
ความยุติธรรม

- มิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ,
กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา, กิจกรรมธรรมศึกษา มุมมองนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมเล่นดนตรีระดม
ทุน, เข้าร่วมกิจกรรมตามโอกาส, เชิญชวนให้คนเข้าวัด ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมาย
การพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.5.6 วัดบุปผาราม

แนวทางการใช้แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจังหวัดตราดที่ส่งเสริม
เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า

- มิติด้านการพัฒนาคน มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมหาสมบัติเรียนรู้ประวัติศาสตร์วัด
โบราณ, กิจกรรมค่ายบูรณาการท้องถิ่นตราด, กิจกรรม Bike Rally ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตาม
เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ มุมมองของนักเรียน พบว่า มี
กิจกรรมศึกษาประวัติศาสตร์, ศึกษาสถาปัตยกรรมเก่าแก่ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการ
พัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ

- มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง มุมมองของครู พบว่า มีการทำกิจกรรมร่วมกับวัดเมื่อมี
การจัดงานตามวันสำคัญต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ใน
เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน มุมมองของนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมวาดภาพ ทำโปสเตอร์,
กิจกรรมถ่ายทำยูทูบ, กิจกรรมนำของไปขายตามวันสำคัญร่วมกับทางวัด ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริม

ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 9 โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมและอุตสาหกรรม และ มิติที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน

- มิติด้านสิ่งแวดล้อม มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมจิตอาสา, กิจกรรมตกแต่งสถานที่จาก ขยะรีไซเคิล, กิจกรรมมัคคุเทศก์น้อย กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ใน เป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน และเป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก มุมมอง นักเรียน พบว่า มีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เก็บขยะ ทำความสะอาดวัด ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริม ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก

- มิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ประเพณีดั้งเดิม กิจกรรมนั่งสมาธิ สวดมนต์ มุมมองของนักเรียน พบว่า มีกิจกรรมเดินจงกรม, กิจกรรมอ่านหนังสือ, กิจกรรมเข้าชมเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตามเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 16 สันติภาพและความยุติธรรม

- มิติด้านความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา มุมมองของครู พบว่า มีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์, ให้ความร่วมมือกับทางวัดและหน่วยงานเมื่อมีการจัดกิจกรรม มุมมองนักเรียน พบว่า มีร่วมขายของ ทำกิจกรรมเมื่อวัดมีการจัดงาน, ร่วมบารุงวัด, ทำกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมตาม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.6 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ใน ท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในมุมมองครู พบว่า การวางรากฐานโดยการปรับหลักสูตรและการจัด กิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ และการสร้างความรัก ความเข้าใจใน ท้องถิ่นของผู้เรียนเป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างยั่งยืน ส่วนการนำเสนอแหล่งเรียนรู้ใน ท้องถิ่นของจังหวัดตราด ในมุมมองนักเรียน พบว่า ชุมชนดนตรีไทย เชิญบุคคลสำคัญเข้ามาให้ความรู้ ชุมชนภาษา ออกไปฝึกภาษาข้างนอก ชุมชนเต้น ถ่ายคลิปตามสถานที่ต่าง ๆ ในจังหวัด ชุมชนเกษตร ไปเรียนรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรในแหล่งเรียนรู้ในจังหวัด

อภิปรายผล

จากการศึกษาลักษณะแหล่งเรียนรู้และศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น จังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นำไปสู่การอภิปรายผล ดังนี้

1. คุณค่าของแหล่งเรียนรู้ช่วยส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากการศึกษาลักษณะแหล่งเรียนรู้แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนรวมถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดเพียงอย่างเดียว ยังไม่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูควรมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมการทำกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อช่วยให้เด็กได้นำความรู้ที่มีมาใช้ในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหามากขึ้น รวมถึงการรู้จักตั้งคำถามและหาคำตอบด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนจึงไม่ควรอยู่เพียงในห้องเรียนเท่านั้นแต่ให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์และเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติและการลงพื้นที่จริง แหล่งเรียนรู้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนได้เติมเต็มศักยภาพ และนำความรู้ที่มีมาบูรณาการ หน่วยงานทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก บ้าน วัด โรงเรียน รวมถึงชุมชน จึงควรมีการร่วมมือกันส่งเสริมนักเรียนให้เป็นผู้เปลี่ยนแปลงและกระตุ้นให้เกิดผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม โดยการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนการศึกษาให้เท่าเทียมกันมากขึ้น เพราะการศึกษาเป็นรากฐานของชีวิตที่จะสร้างโอกาสให้กับทุกคนได้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับสุริยา เหมตะศิลป์ (2562, หน้า 9-12) ได้ทำวิจัยเรื่องศึกษาศาสตร์กับการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งพบว่า วิธีการจัดการศึกษานั้น ต้องเข้าถึงประสบการณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นและชนกลุ่มน้อยมาใช้ประโยชน์ด้วย โดยให้ทั้งการยอมรับและสนับสนุนความคิดใหม่ ๆ และต้องได้รับการสนับสนุนร่วมมือกันในวงกว้างทุกระดับและจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน โดยชุมชนและคนในท้องถิ่นสามารถสะท้อน ทักษะ ทรศนะ และกำหนดเป้าหมายเพื่อให้บรรลุถึงการที่จะทำให้การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงอนาคต ดังนั้น จึงควรมีการจัดแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและผู้เรียน โดยคำนึงถึงท้องถิ่น ซึ่งแหล่งเรียนรู้เป็นจุดเริ่มต้นในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบทุกมิติ และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน ตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อยอดได้ในอนาคตและต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับ ชนนัภรณ์ อารีย์กุล (2559, หน้า 250) ได้ทำวิจัยเรื่อง ทูทางสังคมกับการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นมีความสำคัญกับชีวิตของมนุษย์ เพราะทำให้

มนุษย์มีความรู้ มีทักษะ มีชีวิตที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้และอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ตลอดทุกช่วงวัยของชีวิต ช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและปรับตัวให้เข้ากับ สภาพแวดล้อมและตลอดจนสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของสังคม และเป็นปัจจัย สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

การกำหนดทิศทางการพัฒนาของโลกอนาคตไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่เพียงอย่างเดียว แต่เด็ก และเยาวชนซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ก็มีความสำคัญในการสร้างอนาคตเพื่อตัวเองและคน รอบข้าง อนาคตในวันข้างหน้า จึงควรออกแบบโดยเยาวชนในวันนี้ ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDGs เป็นเป้าหมายการพัฒนาเพื่อให้ทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมได้อย่าง สมดุล สามารถเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นร่วมกับทุกมิติของความยั่งยืนได้ 5 มิติ ดังนี้ มิติด้าน การพัฒนาคน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทักษะมีความรู้ สามารถพัฒนาต่อยอดเป็นอาชีพ สร้างรายได้ให้กับ ผู้เรียน มิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง พัฒนาให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกระตุ้นเศรษฐกิจของ แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น นำเทคโนโลยีเข้ามา มิติด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมกันหาแนวทางในการดูแลและ อนุรักษ์ทรัพยากร รวมถึงตระหนักในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มิติด้านสันติภาพและความ ยุติธรรม เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างคนใน ชุมชนและคนต่างถิ่น และ มิติด้านความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาต่อยอดให้แหล่งเรียนรู้และผู้เรียนได้ประโยชน์อย่าง แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับไกรสร วันละ (2564, หน้า 65) ได้ทำวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนเป้าหมายการ พัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย พบว่าจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดในการประชุม การตรวจสอบ การแก้ปัญหา จะต้องมีความสามัคคีการร่วมทำเพื่อให้เป้าหมายบรรลุพร้อมยอมรับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของทุกภาคส่วน ทั้งรัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมมือกัน เป็นหุ้นส่วนขับเคลื่อนการพัฒนา ตามที่องค์การสหประชาชาติได้ระดมความพยายามกำหนดวาระ เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเพื่อความยั่งยืนของ ประเทศไทยและโลกของเราให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

2. แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนบนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

จากการศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจังหวัดตราดที่ส่งเสริม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า จังหวัดตราดเป็นพื้นที่นวัตกรรม การศึกษา มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีผู้นำการศึกษาที่มีศักยภาพ มีสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยมีครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะเผยแพร่องค์ความรู้และ
 ออกแบบการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อตนเองและสังคม ดังนั้นการ
 ร่วมขับเคลื่อนการศึกษาโดยร่วมมือกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาและมีการประสาน
 ความร่วมมือระหว่างคนในพื้นที่เป็นอย่างดี ซึ่งมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง
 สอดคล้องกับกัญจนพร ศรีมงคล (2565, หน้า 74-76) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ของ
 โรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
 ระยอง เขต 1 พบว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน
 ช่วยให้การทราบความเคลื่อนไหวหรือความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับทั้งสองฝ่าย ช่วยลดและ
 แก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันและช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย
 คือ ประโยชน์กับโรงเรียนและประโยชน์กับชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นที่
 ยอมรับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารโรงเรียน ทั้งนี้ หากสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการจัด
 กิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน และสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ
 เรียน สามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียนจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคนและลดความเหลื่อมล้ำทางการ
 ศึกษา ต้องสร้างการศึกษาและการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด วิธีการ กระบวนการ และรูปแบบใหม่ ๆ ที่
 น่าเชื่อถือที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการศึกษาได้จริงร่วมกับแหล่งเรียนรู้ใน
 ท้องถิ่น จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ สอดคล้องกับพุทธินันต์ ภาคเจริญ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง
 แนวทางการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนในบริบทของสังคมเมือง กรณีศึกษา หมู่บ้านดงยาง
 หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนไปสู่ความ
 ยั่งยืน ได้แก่ มิติการพัฒนาคน มุ่งเน้นการเพิ่มความรู้ความสามารถ ในการประกอบอาชีพของคนใน
 ชุมชน และสร้างมิติเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง โดยการเพิ่มทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ เพิ่ม
 ช่องทางการสร้างรายได้ให้กับชุมชน และมีมติความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ
 ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน มุ่งการจัดการพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการ เน้นการพัฒนาอย่าง
 เป็นองค์รวม ซึ่งจะส่งผลให้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดสามารถยกระดับการใช้ประโยชน์
 อย่างคุ้มค่าบนพื้นที่ทางวัฒนธรรมการศึกษาอันเนื่องมาจากการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ใน
 ท้องถิ่น เพื่อการคิดค้นและพัฒนา และสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านงบประมาณ ทุกโรงเรียนควรมีงบประมาณในการสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด มาบูรณาการร่วมกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
2. ด้านองค์ความรู้ของครูผู้สอน ควรมีการจัดอบรมครูผู้สอนให้มีความรู้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามความสนใจของผู้เรียนและสามารถนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ด้านการปรับหลักสูตร ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการปรับหลักสูตรให้มีการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการออกไปเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการนำแหล่งเรียนรู้ไปปรับใช้ในการเรียนการสอนของโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาผู้เรียนให้สามารถค้นหาศักยภาพ และมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา
2. ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้แหล่งเรียนรู้ โรงเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันมากขึ้น
3. ควรมีการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนและครูผู้สอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย
- สำเนาหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อดำเนินการวิจัย
- แบบสัมภาษณ์เชิงลึกครูและนักเรียน

ที่ อว ๘๑๓๗/ ๒๒๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
๑๖๙ ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข
อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๕ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา กรุงเทพมหานคร
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโครงวิทยานิพนธ์ (ฉบับย่อ)
๒. เครื่องมือวิจัย

ด้วยนางสาวปวีตรา จีนากำเนิด รหัสประจำตัวนิสิต ๖๔๙๑๐๑๗๑ นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
การศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ ได้รับอนุมัติคำโครงวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการใช้ประโยชน์
แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรุฒิ เพ็งพันธ์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และเสนอบุคลากร
ในสังกัดของท่าน คือ อาจารย์ ดร.วพรพรรณ สังขเวช อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัยนั้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา จึงขอเรียนเชิญอาจารย์ ดร.วพรพรรณ สังขเวช ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้
ความสามารถ และประสบการณ์สูง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ สามารถติดต่อ นิสิต
ดังรายนามข้างต้นได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๒-๕๙๒-๙๓๕๕ หรือที่ E-mail: 64910171@go.buu.ac.th

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นุจรี ไชยมงคล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

สำเนาเรียน อ.ดร.วพรพรรณ สังขเวช

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
โทร ๐๓๘ ๑๐๒ ๗๐๐ ต่อ ๗๐๗, ๗๐๕, ๗๐๑
E-mail: grd.buu@go.buu.ac.th

ที่ อว ๘๑๓๗/๑๗๑๔

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
๑๖๙ ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข
อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๑๕ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อดำเนินการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารรับรองจริยธรรมของมหาวิทยาลัยบูรพา
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
๓. จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (รร.ในสังกัดสพม.จันทบุรี ตราด) ที่ขออนุญาตเก็บข้อมูล

ด้วย นางสาวปวีตรา จินากำเนิด รหัสประจำตัวนิสิต ๖๔๙๑๐๑๗๑ นิสิตหลักสูตรการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ แบบไม่เต็มเวลา แผนการเรียน แบบ ก ๒
ได้รับอนุมัติเค้าโครงวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการ
พัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรุฒ
เพ็งพันธ์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และเสนอโรงเรียนของท่านในการเก็บข้อมูลเพื่อดำเนินการวิจัยนั้น
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา จึงขออนุญาตให้นิสิตดังกล่าวขังต้น ดำเนินการ
เก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด โดยกลุ่มตัวอย่างที่ขอ
เก็บข้อมูล ดังนี้

๑. ครูผู้สอนหรือครูผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ชุมนุมหรือชมรม) ในโรงเรียน
ที่สังกัด จำนวน ๑ คน โดยต้องมีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับชั้นระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่น้อยกว่า ๓ ปี

๒. ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนที่สังกัด จำนวน ๑ คน ซึ่งเป็นตัวแทนประธาน
ชมรมหรือตัวแทนประธานชุมนุม

ระหว่างวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗ ทั้งนี้ สามารถติดต่อนิสิตดัง
รายนามข้างต้น ได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๒-๕๙๒๙๓๙๕ หรือที่ E-mail: 64910171@go.buu.ac.th

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

มัทนา รังสิโยภัส

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มัทนา รังสิโยภัส)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

สำเนาเรียน ผอ.รร.ในสังกัดสพม.จันทบุรี ตราด

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

โทร ๐๓๘ ๑๐๒ ๗๐๐ ต่อ ๗๐๑, ๗๐๕ และ ๗๐๗

E-mail: grd.buu@go.buu.ac.th

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ร.ในสังกัดสพม.จันทบุรี ตราด) ที่ขออนุญาตเก็บข้อมูล ดังนี้

๑. โรงเรียนเกาะกูดวิทยาคม
๒. โรงเรียนเกาะช้างวิทยาคม
๓. โรงเรียนเขาน้อยวิทยาคม
๔. โรงเรียนเขาสมิงวิทยาคม “จงจันต์รุจิวงศ์อุปถัมภ์”
๕. โรงเรียนคลองใหญ่วิทยาคม
๖. โรงเรียนตราดสรรเสริญวิทยาคม
๗. โรงเรียนตราขตระการคุณ
๘. โรงเรียนเนินทรายวิทยาคม
๙. โรงเรียนบ่อไร่วิทยาคม
๑๐. โรงเรียนประณีตวิทยาคม เขาสมิง-บ่อไร่
๑๑. โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์
๑๒. โรงเรียนสะตอวิทยาคม รัชมิ่งคลาภิเษก
๑๓. โรงเรียนหนองบอนวิทยาคม
๑๔. โรงเรียนแหลมงอบวิทยาคม
๑๕. โรงเรียนวัดคีรีวิหาร (สมเด็จพระวันรัต อุปถัมภ์)

เครื่องมือการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับครูผู้สอน

รหัสนามสมมติผู้ให้

ข้อมูล.....

สถานที่สัมภาษณ์..... วันที่สัมภาษณ์.....

เวลาที่เริ่มสัมภาษณ์.....น. เวลาสิ้นสุดการสัมภาษณ์.....น. เวลารวม ..... นาที

ประเด็นหัวข้อแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคที่เคยจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีอะไรบ้าง
2. ท่านเคยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร
3. ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดมีประโยชน์หรือไม่ อย่างไร
4. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ควรทำอย่างไร
5. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านการพัฒนาคน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ควรทำอย่างไร
6. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ควรทำอย่างไร
7. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ควรทำอย่างไร
8. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ควรทำอย่างไร

BUU-IRB Approved
11 Aug 2023

9. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนในมิติความเป็นหุ้นส่วนพัฒนา โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด ควรทำอย่างไร
10. ท่านมีแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างไร

BUU-IRB Approved
11 Aug 2023

เครื่องมือการวิจัย
แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้เรียน

รหัสนามสมมติผู้ให้

ข้อมูล.....

สถานที่สัมภาษณ์..... วันที่สัมภาษณ์.....

เวลาที่เริ่มสัมภาษณ์.....น. เวลาสิ้นสุดการสัมภาษณ์.....น. เวลารวม ..... นาที

ประเด็นหัวข้อแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. นักเรียนคิดว่าปัญหาและอุปสรรคที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีอะไรบ้าง
2. ครูผู้สอนเคยพานักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดหรือไม่ อย่างไร เช่นกิจกรรมอะไรบ้าง
3. นักเรียนคิดว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มีประโยชน์อย่างไร
4. นักเรียนสามารถเสนอแนะแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจังหวัดตราดที่ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้หรือไม่ ถ้าได้ จงบอกแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ
5. จากผลการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด นักเรียนสามารถนำเสนอแนวคิดการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในการส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติด้านการพัฒนาคน ได้หรือไม่ ถ้าได้ จะนำเสนออย่างไร
6. จากผลการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด นักเรียนสามารถนำเสนอแนวคิดการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในการส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่งคั่ง ได้หรือไม่ ถ้าได้ จะนำเสนออย่างไร
7. จากผลการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด นักเรียนสามารถนำเสนอแนวคิดการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในการส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติด้านสิ่งแวดล้อม ได้หรือไม่ ถ้าได้ จะนำเสนออย่างไร

BUU-IRB Approved

11 Aug 2023

8. จากผลการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด นักเรียนสามารถนำเสนอแนวคิดว่าแหล่งเรียนรู้มาใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในการส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติด้านสันติภาพและความยุติธรรม ได้หรือไม่ ถ้าได้ จะนำเสนออย่างไร
9. จากผลการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราด นักเรียนสามารถนำเสนอแนวคิดว่าแหล่งเรียนรู้มาใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในการส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติความเป็นหุ้นส่วนพัฒนา ได้หรือไม่ ถ้าได้ จะนำเสนออย่างไร
10. นักเรียนมีแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเองได้อย่างไร

BUU-IRB Approved
11 Aug 2023

ภาคผนวก ข

- เอกสารรองรับผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

สำเนา

ที่ IRB4-199/2566

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้พิจารณาโครงการวิจัย

- รหัสโครงการวิจัย : G-HU168/2566
- โครงการวิจัยเรื่อง : แนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดตราดที่ส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
- หัวหน้าโครงการวิจัย : นางสาวปวีตรา จีนาอำเนิต
- หน่วยงานที่สังกัด : คณะศึกษาศาสตร์
- อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการหลัก (สารนิพนธ์/ งานนิพนธ์/ วิทยานิพนธ์/ ดุษฎีนิพนธ์) : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิมล เพ็งพันธ์
- หน่วยงานที่สังกัด : คณะศึกษาศาสตร์
- อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการร่วม (สารนิพนธ์/ งานนิพนธ์/ วิทยานิพนธ์/ ดุษฎีนิพนธ์) : อาจารย์ ดร.ศุภครจิรา พรหมสุวิชา
- หน่วยงานที่สังกัด : คณะศึกษาศาสตร์
- วิธีพิจารณา : Exemption Determination Expedited Reviews Full Board

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ สวัสดิภาพ และไม่ก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ (ดูตามเอกสารตรวจสอบ)

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ฉบับที่ 1 วันที่ 2 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2566
2. โครงการวิจัยฉบับภาษาไทย ฉบับที่ 1 วันที่ 2 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2566
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ฉบับที่ 1 วันที่ 24 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2566
4. เอกสารแสดงความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ฉบับที่ 1 วันที่ 24 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2566
5. แบบเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น แบบบันทึกข้อมูล (Data Collection Form) แบบสอบถาม หรือสัมภาษณ์ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ฉบับที่ 1 วันที่ 2 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2566
6. เอกสารอื่น ๆ (ถ้ามี) ฉบับที่ - วันที่ - เดือน - พ.ศ. -

วันที่รับรอง : วันที่ 11 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2566

วันที่หมดอายุ : วันที่ 11 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2567

ภาคผนวก ค

-ตัวอย่างรูปภาพแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ

- ตัวอย่างรูปภาพการสัมภาษณ์เชิงลึก

ตัวอย่างแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล

คุณนัศรินทร์ วีระญูโท,
คุณมรสุม นุชโสภณ, คุณมรสุม นุชโสภณ และ
คุณอเนก โสमानันท์
(วิทยากรณผู้ให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับชุมชน
บ้านน้ำเชี่ยว)

นายนาธีรัตน์ บุญชู
(ผู้ให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับอุทยาน
แห่งชาติห้วยเกาะช้าง)

ตัวอย่างแหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม

เรียนรู้การนำขยะมาสร้างมูลค่า

เรียนรู้การทำธนาคารปู

เรียนรู้การทำก๊ฟต์จากเปลือกหอย

กิจกรรมบันทึกตราประทับจากอุทยาน

ทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา

ตัวอย่างแหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ วัสดุ อุปกรณ์

ป้ายให้ข้อมูลความรู้ของสถานที่

จอบใบจาก

อุปกรณ์ในการทำกิฟต์จากเปลือกหอย

ผาขวด วัสดุในการทำไม้บายจากขยะ

ตัวอย่างแหล่งเรียนรู้ประเภทประเภทสถานที่

ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว

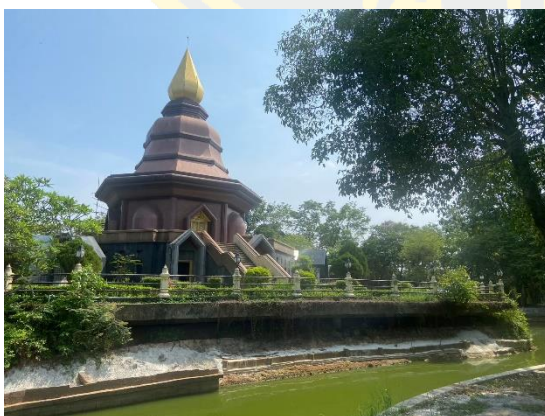
ชุมชนบ้านท่าระแนง

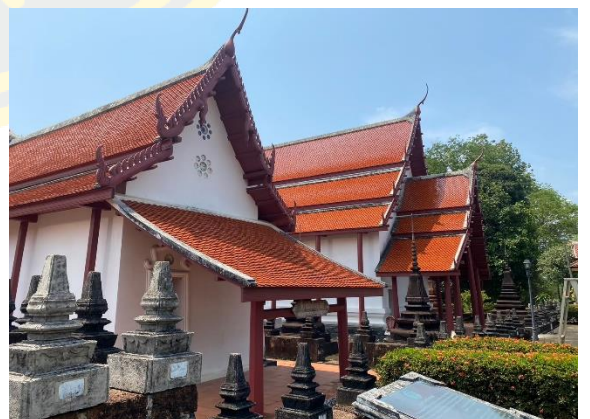
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเขาระกำ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

วัดไผ่ล้อม

วัดบุปผาราม

ตัวอย่างรูปภาพการสัมภาษณ์เชิงลึก

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กฤษณะ คำสุวรรณ. (2550). บทบาทของผู้บริหารในการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนบูรณะศึกษา เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กมลพร ภูมิพลับ. (2564). แนวทางการบริการแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กาญจนา เตียววานากุล. (2562). การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไกรสร วันละ. (2564). การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทย. วารสารมจร, 7(3), 65
- กัญจนพร ศรีมงคล. (2565). การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- ชนิษฐา กาดั้ง. (2561). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านแม่แดดน้อย อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ขวัญชัย ช้วนา. (2554). การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์. (2557). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 12(1,2),
- คำ วงศ์เทพ. (2554). การศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในอำเภอแม่ลาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- คณะกรรมการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดตราด. (2559). ภูมิประเทศจังหวัดตราด.
- จักรวุฒิ ชนะพันธ์. (2558). รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารบริหารการศึกษา*, 11(2), 158-159
- จันทร์หา อ่อนระหง. (2550). ความหมายของแหล่งเรียนรู้. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://pitags09.blogspot.com/2013/02/blog-post.html>.
- จिरศักดิ์ ประทุมรัตน์. (2551). ความหมายของแหล่งเรียนรู้. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://srisamrong-nfe.online/courses/>.
- จิรภา อินนารี. (2564). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จินตนา สัจจามันท์. (2554). *การศึกษาและการพัฒนาชุมชนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : โอเอส พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- ชลพรรษ ดวงณา. (2564). ประวัติจังหวัดตราด. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://province.m-culture.go.th/trat/p9.html>.
- ชล บุญนาคและคณะ. (2562). โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชลพรรษ ดวงณา. (2550). การใช้ประโยชน์พื้นที่และเอกลักษณ์ของจังหวัดตราด. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.m-culture.in.th/album/>
- ชนกนารถ บุญวิวัฒนะกุล. (2559). แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับประเทศไทย. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 9(3),984.

- เชษฐา พลทะกุล. (2555). การศึกษาตลอดชีวิตและการส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิตไว้. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/205774>.
- ชนธัญ แสงพุ่ม. (2556). การพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีจากข้อมูลกรณีชุมชนท่องเที่ยวตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 7(2).
- ชนันภรณ์ อารีย์กุล. (2559). พุนทางสังคมกับการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต, *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(2), 249-250.
- ชไมพร ดิสถาพร และคณะ. (2564). การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. เอกสารการสอน.
- เจิดชัย อ่องสกุล. (2561) *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- โชติรส สุวรรณรัตน์. (2561). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน, *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 11(2), 472.
- ณัฐลักษณ์ ธาระวานิช. (2561). *การพัฒนารูปแบบแหล่งการเรียนรู้ชุมชนอัจฉริยะในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน* (รายงานการวิจัย). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐพงศ์ จำเนียรผล. (2563). *แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศด้านการสร้างหุ่นยนต์ สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอน การงานอาชีพและเทคโนโลยี, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐริกา รอดสถิตย์. (2558). *ผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางสันติวิธีเพื่อลดระดับความรุนแรงระหว่างนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐจรีญา รอดพฤษภูมิ. (2558). *การพัฒนาแบบการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นแหล่งเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ดุชนิ ดามี. (2014). การศึกษาตลอดชีวิต : พัฒนาสังคมไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้. *Mahidol R2R e-Journal*, 1(2), 12-30.
- ดวงสมร พิชัยคำ. (2561). *แหล่งเรียนรู้ของจังหวัดสระแก้ว เพื่อส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21*. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธารรัตน์ มาลัยเถาว์. (2558). กลยุทธ์การพัฒนาครูประถมศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำ

ตนเองและการจัดการศึกษาไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน. วารสารวิจัยทางการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 11(2).

ทัศนีย์ บุญแรง. (2562). การพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด
วิเคราะห์ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่.

นิคม ชมพุลอง. (2550). แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.

นิตยา วงศ์กันยา. (2552). การศึกษาปัญหาและความความต้องการในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของ
ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นิตยา สำเร็จผล. (2547). การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ปริญญาโท
การศึกษาดุสิตบัณฑิต, สาขาการวิจัยและการพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ.

บรรเจิด มีกุล. (2555). การนำเสนอรูปแบบการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษาใน
โรงเรียน สังกัดเทศบาลของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา
การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ปฐมมาตี พัฒนสิงห์, นิรันดร์ จุลทรัพย์ และอมลวรรณ วีระธรรมโม. (2560). การจัดกิจกรรมพัฒนา
ผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน มอ.วิทยา
นุสรณ์ สุราษฎร์ธานี. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. 7(3),57-64.

ปริญญา จันทะคาม. (2561). แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับ
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.

ประกายดาว แก้วชัยเถร. (2561). แนวทางการจัดแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในพื้นที่รอบจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัยเพื่อส่งเสริมเยาวชนให้เป็นผู้คนแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการศึกษาตลอดชีวิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

ประเสริฐ บุญเรือง. (2555). นโยบายรัฐบาลด้านการจัดการศึกษาตลอดชีวิต. (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก http://panchalee.files.wordpress.com/2012/07/ksn_book.pdf.

ประพิมพ์ อัดตะนันท์. (2562). อนาคตภาพของพื้นที่การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครู
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชา
การศึกษานอกระบบโรงเรียน, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พระมหาสัมฤทธิ์ อธิจิตโต. (2561). รูปแบบการบริหารการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ตำบลห้วยโป่ง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรารัตน์ สังข์ศรี. (2557). อนาคตภาพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พันธ์ประภา พูนสิน. (2554). ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/punaoy/kha/phumipayya1/khwamhmaykhxnghaeln gkarreiynru>.
- พุทธินันต์ ภาคเจริญ. (2565). แนวทางการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนในบริบทของสังคมเมืองกรณีศึกษา หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2561). การศึกษาตลอดชีวิต. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/STOUniversity/posts/1816045421749217/>.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. (2560). ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก https://pws.npru.ac.th/jesada/system/20171229201125_e8e6ea209b2615953c4b376877372b1b.pdf.
- เมธชนนท์ ประจวบลาภ. (2565). นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย. *วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น*, 2(1), 74-77
- ลวพร สุกียาม่า. (2560). องค์ประกอบและกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับครู กศน.ตำบล. *Journal of Education Studies*, 45(4), 127.
- วรพรรณ สังข์เวช. (2562). การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรพงศ์ ผูกภู. (2563). องค์ประกอบการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.randdcreation.com/content/>.
- วิรุฬห์ นิลโฆจน์. (2558). ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งวิทยาการชุมชนเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต. วิชาประสบการณ์วิชาชีพการศึกษานอกระบบ(หน่วยที่9,หน้า9-1 ถึง 9-63,ปรับปรุงครั้งที่1).

นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.เอกสารการสอน.

ศักรินทร์ ชนประชา. (2562). *การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย*. ปัตตานี : แผนกวิชาการ
ศึกษาชนบท, ภาควิชาการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต
ปัตตานี.

ศิธา แก้วเรือง. (2557). *กลยุทธ์การพัฒนาลาดร้อยปีสามชุกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*.

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน), สาขาวิชาการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์และชุมชน, ภาควิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศุนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2559). *ความเป็นมาและความสำคัญของ*

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก

<https://www.sdgmove.com/background-and-mission/>.

สกวเดือน พิมพ์พิศาล. (2558). *การศึกษาลดชีวิตและการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจ*

พอเพียง.วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์, 2(3), 160-164.

สถาพร ภูทองก้าน. (2555). *กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ*

เรื่อง *ชีวิตกับสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ของ*

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2544). *กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

โสภณ วุฒิประเสริฐกุล. (2563). *กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยตามแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่*

ยั่งยืน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษา, วิทยาลัยครูสุริยเทพ,บัณฑิต

วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรังสิต.

สุริยา เหมตะศิลป์. (2562). *ศึกษาศาสตร์กับการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. เข้าถึงได้จาก

http://www.edu.tsu.ac.th/major/eva/files/journal/education_for_develop_to_last.pdf

สุมน อมณวิวัฒน์. (2544). *กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ*. กรุงเทพฯ: วัฒนา

พานิช.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี*

พ.ศ. 2561-2580. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(ออนไลน์)*.

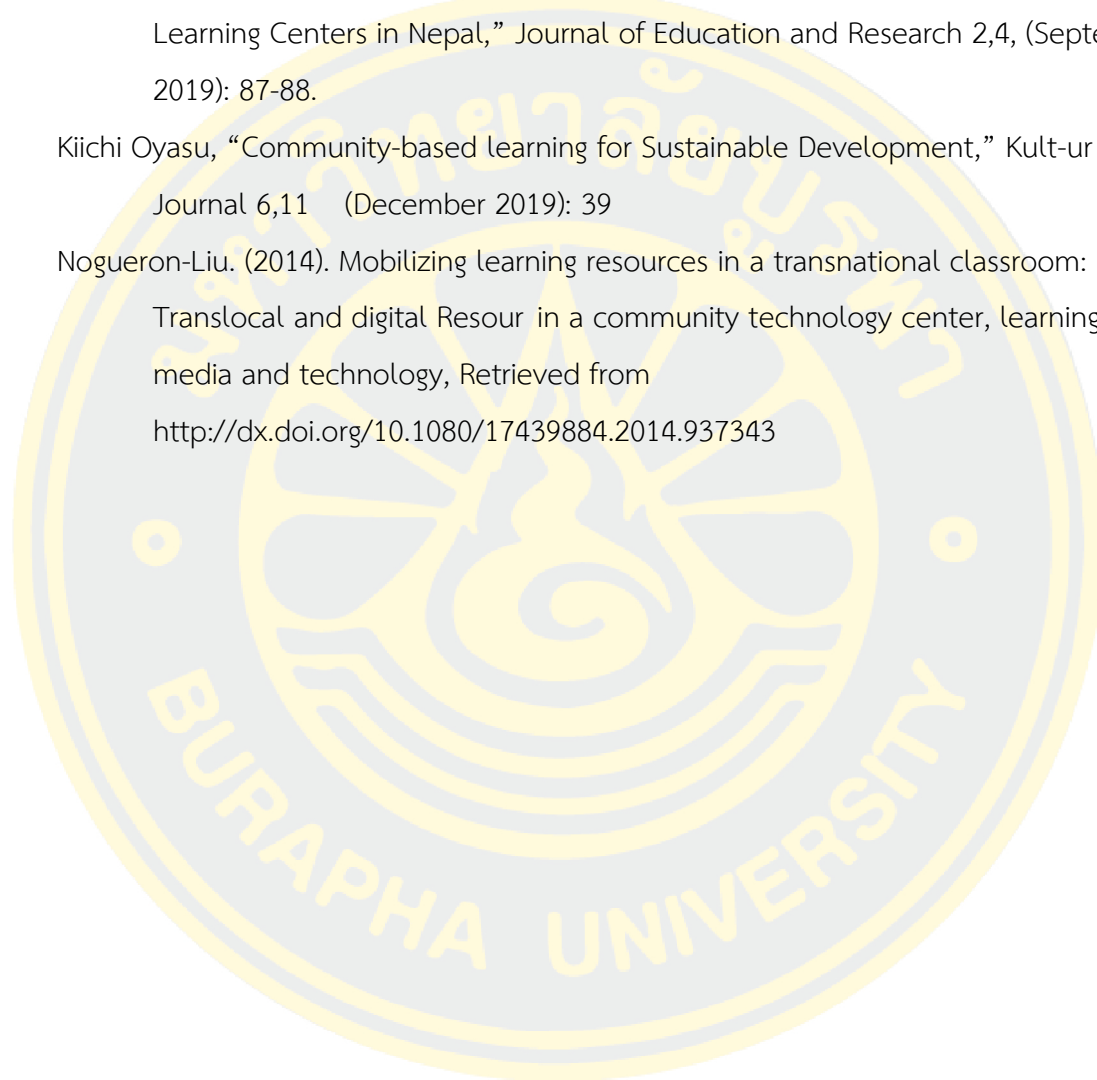
เข้าถึงได้จาก <https://sdgs.nesdc.go.th/>.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม*

- แห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: พรินทวามกราฟฟิค.
- สำนักงานจังหวัดตราด. (2550). ประวัติจังหวัดตราด. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.trat.go.th/>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). *กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/251539>
- ไ้นักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). *ประเภทของแหล่งเรียนรู้*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/dei.ac.th/l31001t/home?authuser=0>.
- ไ้นักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://etheses.aru.ac.th/PDF/1255611240_05.PDF.
- ไ้นักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://etheses.aru.ac.th/PDF/1255611240_05.PDF.
- ไ้นักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด. (ม.ป.ป). *รายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดตราด*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.sesact.go.th/>
- ไ้นักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด. (2553). *การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://etheses.aru.ac.th/PDF/1255611240_05.PDF.
- สถาบันสังคมศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2563). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิตาภา เกื้อคลัง. (2561). *องค์ประกอบและแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกคน*. *ตัวบล*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาการศึกษาตลอดชีวิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุบิน ไชยยะ. (2558). *การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21*. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 20(1), 170-172.

- สุมาลี สังข์ศรี. (2543). การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมในศตวรรษที่ 21. สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุทธิพงษ์ บุญผดุง. (2558). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
นครนายก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สันติภาพ รอดสถิต. (2558). แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเมืองโดยใช้ความร่วมมือ
ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 11(4), 542-555.
- อภิญา พลทม. (2563). ความต้องการกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับอ่างเก็บน้ำห้วย
จรเข้มาก ในจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการศึกษาตลอดชีวิต,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อิสติยา อายุมัน. (2559). การพัฒนางานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนสหกรณ์ ประชาชนกุล สังกัด
องค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพร โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.
วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 9(1), 1.
- อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทศนัย. (2561). นโยบายสาธารณะ : การบริหารและการจัดการภาครัฐ.
วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(ฉบับพิเศษ), 611-623.
- อุดม เขยกีวงศ์. (2551). ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก
https://www.mediathailand.org/2012/05/blog-post_5750.html.
- อำภาศรี พอค้า. (2558). กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวตาม
แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ของชุมชนโนนบุรี ตำบล
โนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- Bello, “Sustainable development goals (SDGs) for education in Nigeria: an examination
of Etisalat corporate social responsibility in Nigeria’s post-basic education
sector” Department of International Relations and Diplomacy, Baze University,
Abuja, Nigeria (October 2020).
- Jorn Middelborg and Baudouin Duvieusart, “MYANMAR The Community Learning Centre
Experience” (UNESCO Asia and Pacific Regional Bureau for Education, 2019), 1.
- Jehangir, J. (2014). The genesis and correction of unprofessional behavior in surgeons:
The role of society, education and genetics. เข้าถึงได้จาก
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1743919116002296>
- Kioupi, V.; Voulvoulis, N. Education for Sustainable Development: A Systemic
Framework for Connecting the SDGs to Educational Outcomes. *Sustainability*
2019, 11, 6104. เข้าถึงได้จาก <https://doi.org/10.3390/su11216104>

- Oyasu. (2019) “Community based learning for Sustainable Development” เข้าถึงได้จาก https://www.researchgate.net/publication/334801988_Community_based_learning_for_Sustainable_Development
- Tanka Nath Sharma, “Education for Rural Transformation : The Role of Community Learning Centers in Nepal,” *Journal of Education and Research* 2,4, (September 2019): 87-88.
- Kiichi Oyasu, “Community-based learning for Sustainable Development,” *Kult-ur Journal* 6,11 (December 2019): 39
- Nogueron-Liu. (2014). Mobilizing learning resources in a transnational classroom: Translocal and digital Resour in a community technology center, learning, media and technology, Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1080/17439884.2014.937343>

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวปวีตรา จีนากำเนิด
วัน เดือน ปี เกิด	5 กันยายน 2538
สถานที่เกิด	จังหวัดตราด
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 5/49 ซอย 1 ถ.เปรมใจราษฎร์ ต.เหมือง อ.เมืองชลบุรี จ.ชลบุรี 20130
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2564 ครูโรงเรียนร่มไม้ จังหวัดชลบุรี
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2561 ศึกษาศาสตรบัณฑิต (เทคโนโลยีการศึกษา) มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2566 การศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษาและการพัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยบูรพา